

Вінницька обласна державна адміністрація

Департамент екології та природних ресурсів

ДОПОВІДЬ

про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області

(2013 рік)



Вінниця – 2014 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказ Мінприроди від
30.04.2014 року №138

ДОПОВІДЬ

***про стан
навколишнього природного середовища
у Вінницькій області***

(2013 рік)

ВСТУП

З точки зору забезпечення екологічної безпеки та раціонального природокористування на Вінниччині 2013 рік не можна назвати досить сприятливим з багатьох причин. Для екологів та екологів знаковими подіями стали ліквідація Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області, створення Департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, часткова зміна або коригування функцій управління навколишнім середовищем в умовах неповної невідповідності чинного природоохоронного законодавства.

Далися взнаки і недостатні фінансові ресурси, які можна було задіяти на реалізацію важливих природоохоронних заходів. Нова регіональна програма охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013 – 2018 роки, нові механізми використання коштів на природоохоронні заходи, нові принципи їх розподілу хоч і були довгоочікуваними, але, як завжди, замовників та виконавців робіт застали зненацька, що в багатьох випадках призвело до невикористання уже виділених коштів.

З іншого боку, брак коштів став головною причиною того, що область не завершила роботи з вивезення непридатних пестицидів з Джуринського отрутомогильника, не наросила темпів будівництва нових полігонів твердого побутового сміття для великих міст, не розпочала проектування та будівництва ряду очисних споруд каналізації в населених пунктах області...

Разом з тим, зміни у структурі державного органу та складне економічне становище, в якому опинилась природоохоронна галузь області, лише несуттєво уповільнили позитивні зміни та впровадження екологічних напрацювань, розпочатих в минулі роки. Протягом 2013 року область продовжувала закладати підвалини для успішного завершення робіт з очищення територій від непридатних пестицидів, винесення в натуру меж прибережно-захисних смуг та існуючих об'єктів природо-заповідного фонду, створення уніфікованої обласної системи локального роздільного збору та сортування побутового сміття. Проведено комплекс робіт з упорядкування інфраструктури поводження з твердими побутовими відходами, створено понад 30 буферних зелених зон довкола діючих сміттєзвалищ, проведено чималу роботу з оцінки стану та впливу антропогенних чинників на каптажі та артезіанські свердловини.

У 2013 році область інтенсивно продовжувала інвестувати в пилогазоочисне обладнання та обладнання з очистки стічних вод, впроваджувати «зелені» технології, переводити котельні на альтернативні види палива, будувати сонячні електростанції. В рамках угоди між Україною та Європейським Союзом "Підтримка реалізації Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року" у квітні 2013 року в області працювала моніторингова місія на чолі з експертом екологічної політики, стратегії та інвестицій Представництва

Європейської Комісії в Україні Андре Карутца, що вивчала ефективність інвестицій у ці напрями.

Наприкінці 2013 року спеціалістами департаменту разом з іншими структурними підрозділами облдержадміністрації розпочато підготовку та укладання договорів оренди водних об'єктів за межами населених пунктів на нових засадах, а також формування єдиного реєстру водних об'єктів області та гідротехнічних споруд.

У 2013 році Вінницька область одна з перших в Україні за темпами нарощування площ природо-заповідного фонду. Лише внаслідок створення у I півріччі 2013 року регіонального ландшафтного парку місцевого значення "Немирівське Побужжя" площа природо-заповідного фонду області збільшилася на понад п'ять з половиною тисяч гектарів і склала 2,28% від загальної площі області.

Активно сприяла позитивним перетворенням і екологічно свідомо громадянськість області. З метою ефективної координації дій між державним органом у сфері охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів та громадськими природоохоронними організаціями при Департаменті екології та природних ресурсів облдержадміністрації створено Громадську раду та підписано ряд договорів про співпрацю з навчальними закладами. Одним із наслідків такої співпраці стало вдале проведення у місті Вінниці IV Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю на базі Вінницького національного технічного університету, проведення обласного конкурсу з моніторингу довкілля серед учнів та студентів. За ініціативи Благодійного Фонду «Подільська Громада» та активної підтримки навчальних закладів області На Вінниччині реалізовано пілотний проект організованого збору та утилізації відпрацьованих батарейок. І це лише частина екологічних ініціатив, які мали місце в області упродовж 2013 року...

Більш докладно ознайомитись з природоохоронною роботою в області можна в подальших розділах збірника, який Ви тримаєте у своїх руках. Інформаційно-аналітичний довідник «Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області за 2013 рік» – це одна з найбільш повних спроб узагальнити та систематизувати спостережну, статистичну та науково-дослідницьку екологічну інформацію про стан довкілля нашого краю, про заходи з його збереження і охорони, які були здійснені обласними організаціями і установами в 2013 році. Матеріали довідника підготовлені співробітниками Департаменту екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації за результатами роботи Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області та ряду інших ресурсорегуючих органів державної виконавчої влади - головного управління статистики у Вінницькій області, Вінницького обласного центру з гідрометеорології, Вінницької обласної санітарно-епідеміологічної станції, Басейнового управління водними ресурсами річки Південний Буг, Державної екологічної інспекції у Вінницькій

області, Вінницького обласного управління лісового та мисливського господарства, Головного управління Держкомзему у Вінницькій області, обласної інспекції держрибоохорони, Вінницької філії ДУ держгрунтоохорони, Департаментів цивільного захисту; житлово-комунального господарства, енергетики та інфраструктури, Управління міжнародного співробітництва облдержадміністрації тощо. Висловлюємо щиро подяку за матеріали, надані для підготовки доповіді.

Пропонована доповідь розрахована на широкі кола читачів, містить текстові та ілюстровані дані, табличні та графічні елементи. Сподіваємось, стане в нагоді студентам, науковцям, викладачам та всім, хто цікавиться охороною та збереженням природи рідного краю. Авторський колектив та усі причетні до підготовки доповіді сподіваються, що дані матеріали спонукатимуть кожного до активної участі у природоохоронній діяльності, сприятимуть її подальшому вдосконаленню, утвердженню екологічних пріоритетів у всіх сферах нашого життя.

1.ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Вінницька область утворена 27 лютого 1932 року. Обласний центр — місто Вінниця. Розташована на правобережжі Дніпра в межах Придніпровської та Подільської височин. Територія області становить 26517,6 км². До складу області входить: 27 адміністративних районів, 18 міст, з них 6 обласного значення, 29 селищ міського типу, 1446 сіл.

Вінниччина має найбільше сусідніх областей серед всіх областей країни. На заході межує з Чернівецькою та Хмельницькою, на півночі з Житомирською, на сході з Київською, Кіровоградською та Черкаською, на півдні з Одеською областями України та з Республікою Молдова, в тому числі частина кордону приходить на невизнане Придністров'я.

Станом на 01.01.2014 року чисельність наявного населення складала 1618,3 тис.осіб, щільність населення – 61 чол/км².

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості України

Географічне розташування

Вінницька область розміщена в лісостеповій зоні центральної частини Правобережної частини України. Річкою Південний Буг територія області ділиться на дві частини: лівобережну, яка відноситься до Придніпровської височини і правобережну – Подільського плато. Поверхня Вінниччини - підвищене плато, що знижується в напрямі з північного заходу на південний схід.

Більша частина території Вінницької області розташована в межах Українського кристалічного щита. Складна геологічна історія території вплинула на формування рельєфу. Значний вплив на формування рельєфу також спричинила (й продовжує спричиняти) робота протікаючих вод. Сучасний рельєф області – в основному хвиляста, подекуди горбиста, рівнина, розгалужена чисельними долинами річок, ярами та балками,

особливо в районі Придністров'я.

Територією області проходить вододіл басейнів річок Південний Буг та Дністер. У центральній частині області з північно-західного на південно-східний напрямок протікає р.Південний Буг (з правими притоками Згар, Рів, Сільниця, Дохна; лівими - Сливода, Десна, Соб, Удич), по південно-західній межі області тече р. Дністер (з лівими притоками: Лядова, Немія, Мурафа та ін.). Річки використовуються для малого судноплавства і як джерела гідроенергії. Така особливість ландшафту та наявність зазначених річок, 69 водосховищ і 2332 ставків з площею водного дзеркала відповідно 12,3 та 17,9 тис.га являється потенційною загрозою підтоплення населених пунктів та ланів у паводковий період, а також може з'явитися причиною катастрофічних затоплень у випадку зруйнування гребель та дамб, особливо від Ладизинської ДРЕС та Дністровського гідрокаскаду.



мал.1.1. Південний краєвид (поблизу с.Козлів Могилів-Подільського району)

Земельний фонд області складає 2649,2 тис. га, територія суші становить 2605,8 тис.га, або 98,4% від загальної площі області, решта 43,4 тис.га (1,64%) зайнята внутрішніми водами. Дві третини (2014,7 тис. га) території зайнята сільськогосподарськими землями, під лісами та іншими лісовкритими площами – 14,34%, забудовані землі займають 4,06%, болота – 1,1%, інші землі (господарські двори, дороги, піски, яри, кам'яністі місця тощо) – 2,81%.

На Вінниччині поширені лісостепові ландшафти. В лісах переважають широколистяні породи дерев: граб, клен, липа, дуб, ясен. Трав'яниста рослинність характеризується великою різноманітністю. Лише диких рослин нараховується біля тисячі видів.

Вінниччина, в геоструктурному плані, в основному розташована на південно-західній окраїні українського кристалічного масиву (щита), складеного архей-протерозойськими метаморфічними та магматичними

породами, вік яких сягає 1,5 - 3,5 мільярда років. Це, так званий, кристалічний фундамент. І тільки південно-західна окраїна області розташована на Волино-Подільській плиті, де породи фундаменту перекриті відносно потужною товщею осадових відкладів та рідше вулканічних утворень.



мал.1.2. Основні ландшафти Вінниччини

На території області породи фундаменту - гнейси, кристалічні сланці, мігматити, граніти та більш специфічні утворення - чарнокіти, ендербіти, дайки габбро-діабазів та інші залягають на незначних глибинах - від безпосередніх виходів на поверхню, переважно на схилах та в долинах річок, до 50-100 м на водорозділах, і лише на Наддністрянщині вони занурюються до глибин в 150-300 м. і більше. Глибина поширення самих кристалічних порід сягає десятків кілометрів. Ці породи перетерпіли кілька етапів метаморфізму та інтенсивних деформацій. Вони часто зм'яті в складки, в окремих зонах інтенсивно роздроблені, пронизані жилами кварцу та зонами мінералізації іншого складу.

В Придністровській частині області на породах фундаменту залягає специфічний проміжний верхньопротерозойський комплекс, складений осадовими (пісковики, глинисті сланці) та вулканічними (базальти, туфи) породами. Вік цих утворень оцінюється приблизно в 600-700 мільйонів років. Вони залягають на глибині до 100-150 м. На водорозділах, а в долинах річок часто виходять безпосередньо на поверхню. Потужність цієї

товщі змінюється від перших метрів на відстані в 30-50 км. північніше Дністра до 100-150 м. неподалік його русла. В цих відкладах іноді теж спостерігаються прояви деформацій, слабого метаморфізму та різного типу мінералізації.

Майже на всій території області верхня частина кристалічних порід фундаменту в мезозойську еру (100-200 мільйонів років), під впливом вологого та теплого клімату зазнала інтенсивних змін (хімічного звітрювання) з утворенням кори звітрювання, переважно каолінового складу. Потужність каолінових кор, що збереглися, місцями сягає до 100 м.

На породах фундаменту, чи їхніх корах звітрювання, а на Наддністрянщині на утвореннях проміжного верхньопротерозойського комплексу, залягають осадові відклади платформного чохла - вапняки, глини, піски та інші. При цьому, знову ж таки тільки на Наддністрянщині, цей комплекс починається з відкладів крейдового періоду - крейдоподібних вапняків та мергелів, опок, трепелу, глауконітових пісків з фосфоритами, вік яких сягає близько 100 мільйонів років. Сумарна потужність крейдових порід місцями сягає до 30-80 м.

В окремих місцях області в складі платформеного чохла присутні відклади палеогенового періоду (40-60 мільйонів років) - піски, вуглисті глини, місцями з лінзами бурого вугілля.

На всій території Вінниччини поширені відклади неогенового періоду (2-25 мільйонів років) - глини, піски та вапняки в її південно-західній частині. Їх потужності сягають до 30- 50, на півдні до 100 м.

Завершують розріз чохла утворення плейстоценового (четвертинного) періоду (до 2 мільйонів років) - суглинки на плато та схилах, піщано-гравійно-галечникові наноси на Дністровських терасах, піски вздовж інших річок та льодовикові піщано-глинисті відклади в північній половині області. Потужність цих відкладів, поширених більш ніж на 95% площі області, коливається від перших метрів до 10-20, рідше 30 м.

Клімат

Вінниччина, як і вся Україна, знаходиться в помірному поясі. Клімат області помірно континентальний, для нього характерні тривале, нежарке літо з достатньою кількістю вологи та порівняно коротка м'яка зима. За своїм географічним розташуванням територія області знаходиться у сфері впливу насичених вологою атлантичних повітряних мас, та периферійної частини сибірського (азійського) антициклону, для якого характерні сухі холодні континентальні повітряні маси. На клімат впливають також повітряні маси з Арктики та Середземномор'я.

В літню пору переважають вологі вітри західного та північно-західного румбів, найбільший їх вплив спостерігається на північний захід від лінії Моглів-Подільський – Гайсин. В холодну пору (жовтень – квітень) відчутний вплив (особливо на південний схід від цієї лінії) сибірського антициклону з вітрами південних та південно-східних румбів.

Найхолодніший місяць по всій області – січень, найтепліший –

липень. Середні амплітуди коливань температури протягом року не перевищують 25°C . Під впливом континентальних повітряних мас іноді спостерігається зниження температури в окремі дні до $-32\ldots-38^{\circ}\text{C}$, влітку – підвищення до $+37^{\circ}\text{C}$, найвищі температури спостерігається у липні-серпні.

Середньорічні суми осадів на території області складають 440-590 мм. Найбільша кількість опадів буває на північному заході території Вінниччини. Максимум опадів припадає на травень – липень (130-170 мм). Найменш вологими є зимові місяці, на холодну пору року припадає 25% опадів: в грудні-лютому випадає 65-80 мм опадів.

Перехід від однієї пори року до іншої відбувається поступово. Стійкий перехід добової температури через 0°C є початком весни та відбувається найчастіше у другій декаді березня. Весна триває близько двох місяців. Характерними особливостями весни є інтенсивне підвищення денної температури, сходить стійкий сніговий покрив та відтає ґрунт. Перехід середньодобової температури повітря через $+5^{\circ}\text{C}$ відбувається у першій декаді квітня, а через $+10^{\circ}\text{C}$ – в кінці третьої декади. Літо триває з другої половини травня до першої половини вересня, денні температури становлять у травні $+18\ldots+20^{\circ}\text{C}$, у липні $+21\ldots+25^{\circ}\text{C}$. В цей же час випадає найбільше опадів, переважно у вигляді злив. Кількість днів з опадами поступово зменшується з наближенням осені.

Осінь починається з переходом середньодобової температури через $+10^{\circ}\text{C}$ в бік зниження. Настання осені (перша декада жовтня) супроводжується заморозками, загальним зниженням температури, зменшенням кількості опадів. Характерною особливістю осені на Вінниччині є повернення теплих сонячних днів. Осінь закінчується в кінці листопада, коли середньодобові температури переходять через 0°C в бік мінусових температур.

До початку зими середньодобові температури всюди нижче 0°C , але вище -5°C , погода нестійка: морозні дні змінюються відлигами, не раз утворюється та сходить сніговий покрив. Відлиги характерні і впродовж зими, температура повітря інколи підвищується до $+10\ldots+13^{\circ}\text{C}$.

Взагалі клімат Вінниччини сприятливий для сільськогосподарського виробництва: тривале тепле та досить вологе літо, рання весна, суха осінь зима з помірними морозами та значним сніговим покривом – все це позитивно впливає на ріст зернових, технічних та садових культур.

Гідрометеорологічна характеристика 2013 року

2013 рік на Вінниччині відзначився температурним режимом переважно вищим норми та опадами з річною сумою близькою до норми, але з перевищенням норми в 1,5-3,0 рази в червні, вересні.

Запам'ятався також березень з утворенням снігового покриву 23-24 березня висотою 30-45 см в північній частині області.

Спостерігалися аномально контрастні умови весняного розвитку озимих культур в першій декаді квітня: в північних районах ще лежав

сніговий покрив, а в південних відмічалися наступні фази розвитку рослин.

В вересні повністю припинені посівні роботи через майже щоденні дощі. І тільки тому, що в жовтні – листопаді температурний режим був значно вищий норми озимі культури ввійшли в зиму переважно в задовільному та доброму стані.

Стурбованість також викликав температурний режим в грудні: з 03 по 22 грудня середньодобові температури були від'ємні, але з денними позитивними температурами; з 23 грудня до кінця місяця середньодобові температури були позитивні, причому максимальні в денні години підвищувалися до 3 – 10 град. тепла. Такі температурні умови при відсутності снігового покриву та талому ґрунті можуть негативно вплинути на перезимівлю озимих та плодових культур.

Аналіз матеріалів за останні 30-40 років показав, що температура в січні – березні та в липні – серпні підвищилася, а саме: в січні на 2,0°, лютому на 1,5°, в березні на 1,2°, в липні на 1,3°, в серпні на 0,9°. Грудень став холоднішим на 0,6°. В решту місяців суттєвих змін не відбулося.

У відношенні опадів також істотних змін не виявлено.

Гідрологічний стан

Критичних відміток рівнів води на річках басейну р. Південний Буг та р.Дністер в цьому році не відмічено. Вихід води на заплаву спостерігався без негативних наслідків протягом весняного водопілля шаром води на постах:

- р. Південний Буг – с. Селище в середньому 18см (найбільший 22см 10-11 квітня);
- р. Згар – смт. Літин в середньому 19см (найбільший 40см 07 квітня);
- р. Мурафа – с. Кудіївці в середньому 14см (найбільший 35см 16 березня).

Переважно по всіх гідрологічних постах області в середині грудня (2012р.), утворились льодові явища (у вигляді заберегів, неповного та повного льодоставу). Такі льодові явища зберігалися у січні, лютому і на початку березня, найбільша товщина льоду 34-35см спостерігалась у лютому по посту р.Мурафа – с.Кудіївці. В кінці лютого та на початку березня льодові явища поступово почали руйнуватися, і вже в середині березня були відсутні.

Але чинники формування весняного водопілля різко змінилися після снігопадів 22-24.03 та зниження температури з 23.03.2013р. Сильні і дуже сильні снігопади, що пройшли в північних та центральних районах області суттєво збільшили снігозапаси. А зниження температури повітря спричинило повторне утворення льодових явищ, у вигляді заберегів та тонкого льодоставу з товщиною льоду 3-5 см. Льодові явища зберігалися по деяких постах до 27 березня.

В залежності від рельєфу та температури формувалися об'єми весняного водопілля. В квітні на території області в басейнах річок Південного Бугу та Дністра продовжували формуватися максимуми весняного водопілля. В басейні р. Південний Буг в першій половині квітня пройшла друга найвища хвиля підняття рівнів води за період весняного

водопілля 2013 року (перша пройшла наприкінці березня):

- на притоках максимальні рівні спостерігалися 7-11 квітня;
- на річці максимуми пройшли 10-11 квітня.

В басейні р. Дністер максимальні рівні весняного водопілля спостерігалися:

- на притоках 1 квітня;
- на річці по посту м. Могилів – Подільський 16 квітня.

Максимальні рівні весняного водопілля 2013 року в басейні річки Південний Буг були вищими в середньому на один метр за минулорічні, в басейні річки Дністер: на притоках близькі до минулорічних, по посту р.Дністер - Могилів - Подільський вище на 2,5 метри за минулорічні.

На території області в басейнах річок Південного Бугу та Дністра, в наслідок дощів в травні-червні та третій декаді вересня були сформовані дощові паводки. Максимуми яких пройшли:

- в басейні р.Південний Буг 7-19 червня та 19-25 вересня;
- в басейні Дністра 4-13 червня та 13-22 вересня.

Добовий приріст рівня води становив:

- в басейні р.Південний Буг 2-28 см в червні та 2-48 см в вересні;
- в басейні р.Дністер 1-74см в червні та 1-50 см в вересні.

Вихід води на заплаву спостерігався без негативних наслідків протягом другого півріччя шаром води на постах:

- р.Згар – с.Літин (на правому березі) в середньому 9см, з найбільшим перевищенням 23см 02-04 жовтня.;
- р.Мурафа – с.Кудіївці в середньому 11см, з найбільшим перевищенням 17см 04 червня та 18.вересня.

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ

До адміністративно-територіального складу області входять 27 районів, 28 селищних та 661 сільських рад, 1504 населених пункти, з них 29 селищ міського типу, 18 міст, у тому числі 6 міст обласного значення.

Кількість наявного населення області станом на 01.01.2014р. становила 1618,3 тис. осіб, що складало 3,6% від загальної кількості населення України. За кількістю населення серед регіонів України область займає 11 місце. Станом на 1 січня 2014 року в області на 1 кв. км проживало 61 особа (Україна - 75 осіб).

У міських поселеннях проживало 815,3 тис. осіб або 50,4% від загальної кількості населення області, в сільській місцевості – 803,0 тис. осіб або 49,6%. В обласному центрі проживало 372,1 тис. осіб. Протягом багатьох років область була однією із шести областей України, де питома вага сільського населення переважала міську. З 2012 року зафіксовано збільшення чисельності міського населення та перевага його над кількістю сільського, тенденція до збільшення питомої ваги міського населення над сільським спостерігається і у 2013 році.

Кількість наявного населення Вінницької області на 1 січня 2013р. становила 1618,3 тис.осіб. Упродовж 2013 року чисельність населення зменшилась на 8,8 тис.осіб, це зменшення відбулося за рахунок

природного – 8,0 тис.осіб та міграційного – 800 осіб скорочення. Обсяг природного скорочення населення порівняно з 2012 роком збільшився на 17,6%.

Табл.1.6. Основні демографічні показники за 2013 рік¹

	Міські поселення та сільська місцевість	Міські поселення	Сільська місцевість
Чисельність наявного населення на 1 січня (тис. осіб)	1618,3	815,3	803,0
Загальний приріст, скорочення (-) населення (тис. осіб)	-8,8	-0,8	-8,0
Природний приріст, скорочення (-) населення (тис. осіб)	-8,0	-0,2	-7,8
Кількість народжених (тис. осіб)	17,4	9,0	8,4
Кількість померлих (тис. осіб)	25,4	9,2	16,2
Міграційний приріст, скорочення (-) населення (тис. осіб)	-0,8	-0,6	-0,2
Коефіцієнт загального приросту, скорочення (-) населення (на 1000 осіб ²)	-5,4	-1,0	-9,9

¹ Дані попередні.

² Розраховано на наявне населення.

1.2 Соціальний та економічний розвиток Вінницької області

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Вінниччина - це край індустрії і високомеханізованого сільського господарства, з помітною науково-виробничою і мінерально-сировинною базою. У її надрах знайдено більше 1100 родовищ і покладів 30 видів різних корисних копалин, десятки родовищ торфу, а також унікальні поклади граніту і каоліну, гранату і флюориту. Розроблено і діють в області ряд цілющих джерел мінеральної, а також радонової води в м. Хмільнику.

В області у 2013 році працювало 1379 промислових підприємства (8 великих та 175 середніх) та 2467 підприємства у галузі сільського та лісового господарства (3 великих та 186 середніх) – таблиця 1.1.

В малому та середньому підприємстві Вінниччини в 2013р. було зайнято 134 тис. осіб, що становить 85,2% всіх зайнятих в економіці області (без врахування фізичних осіб-підприємців). На малих підприємствах в 2013р. було зайнято 54,4 тис. осіб, що становить більше третини зайнятих працівників на підприємствах області, в порівнянні з минулим роком частка зайнятих працівників на малих підприємствах зросла на 1,4 в.п. На мікропідприємствах за останній рік кількість зайнятих працівників зросла на 0,6 тис. осіб, а їх частка склала 12,5% в кількості зайнятих працівників області (без банків та бюджетних установ, без фізичних осіб-підприємців).

Серед регіонів України за темпами промислового виробництва Вінницька область за підсумками 2013 року посідає 3 місце. Найбільш вагоме місце у промисловому комплексі Вінниччини займає переробна промисловість – на цей сектор виробництва припадає 70 відсотків від загального обсягу реалізованої промислової продукції.

Таблиця 1.1. Кількість підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності у 2013 році

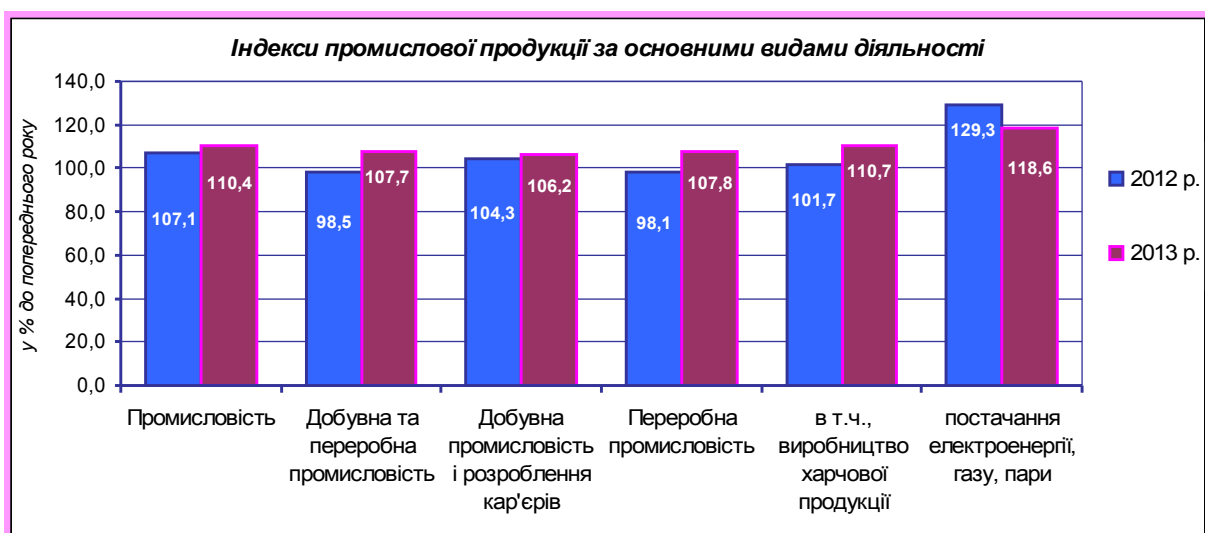
	Усього, одиниць	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікро-підприємства	
		одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності
Усього ¹	9321	12	0,1	539	5,8	8770	94,1	7360	79,0
у тому числі									
сільське, лісове та рибне господарство	2467	3	0,1	186	7,6	2278	92,3	1973	80,0
промисловість	1379	8	0,6	175	12,7	1196	86,7	902	65,4
будівництво	643	1	0,2	29	4,5	613	95,3	487	75,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2434	—	—	65	2,7	2369	97,3	2076	85,3
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	338	—	—	28	8,3	310	91,7	220	65,1
тимчасове розміщування й організація харчування	130	—	—	6	4,6	124	95,4	103	79,2
інформація та телекомунікації	222	—	—	6	2,7	216	97,3	190	85,6
фінансова та страхова діяльність	50	—	—	—	—	50	100,0	42	84,0
операції з нерухомим майном	607	—	—	8	1,3	599	98,7	542	89,3
професійна, наукова та технічна діяльність	490	—	—	9	1,8	481	98,2	435	88,8
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	270	—	—	20	7,4	250	92,6	189	70,0
освіта	48	—	—	—	—	48	100,0	30	62,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	106	—	—	6	5,7	100	94,3	66	62,3
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	26	—	—	—	—	26	100,0	20	76,9
надання інших видів послуг	111	—	—	1	0,9	110	99,1	85	76,6

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків та бюджетних установ та без урахування зміни підприємствами основного виду економічної діяльності.

За даними моніторингу у 2013 році започаткували діяльність 6309 новостворених суб'єктів господарювання, що на 4,9% менше порівняно з

2012 роком, із яких 994 - юридичних осіб (на 7,9% менше) та 5315 - фізичних осіб-підприємців (на 4,4% менше). При цьому кількість діючих суб'єктів малого підприємництва за 2013 р. в порівнянні з минулим роком збільшилась на 5,4%, або на 4798 одиниць.

До позитивних тенденцій щодо **промислового виробництва** на Вінниччині слід віднести те, що область в останні роки утримує темпи зростання: за 2012р. він складав 107,1%, за 2013р. – 110,4%. Приріст у переробній промисловості за 2013 рік становив 7,8% (в основному за рахунок збільшення обсягів в 1,4 рази у виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, на 23,5% – у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції, на 10,7% – у виробництві харчових продуктів та напоїв, на 4,2% – у виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування). Порівняно з 2012р. на 6,7% збільшено обсяги промислового виробництва у добувній промисловості і розробленні кар'єрів. У постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря обсяги збільшились на 18,6% (мал.1.3.).



мал.13. Індекси промислової продукції у 2012-2013 роках

За 2013р. підприємствами області реалізовано промислової продукції (товарів, послуг) на 22731,9 млн.грн. Частка області у загальнодержавному обсязі складає 2,1%.

В структурі обсягів реалізованої промислової продукції найбільша частка (69,0%) припадає на переробну промисловість, з неї: 51,4% – на виробництво харчових продуктів, напоїв, 4,7% – на виробництво хімічних речовин і хімічної продукції, 2,9% – на виробництво виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність, 2,8% – на машинобудування. Підприємствами з виробництва та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря реалізується 28,9% продукції. Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу населення за 2013 рік становить 13940,7 грн.

За результатами проведеного Держстатом анкетного опитування промислових підприємств різних регіонів України щодо стану ділової активності підприємств у II-IV кварталах 2013р. спостерігалась тенденція до зростання обсягів промислового виробництва. Активніше за інших збільшення обсягів відбувалось у підприємств з виробництва електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, а також у підприємств з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів та текстильного виробництва.

Завантаження виробничих потужностей протягом II-IV кварталів 2013 року було максимальним за останні роки. Краще за всіх завантажені потужності підприємств з виробництва одягу (на 79,1%), з оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння (на 78,1%), з виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (на 77,1%).

Більша частина території області (2064,8 тис.га) зайнята сільськогосподарськими землями, із них сільськогосподарських угідь 76,1%. Питома вага сільськогосподарських угідь відносно території суші (ступінь сільськогосподарського освоєння) по області становить 77,3%, а по адміністративних районах – від 67,4 до 87,7%.

Господарствами Вінницької області під урожай 2013р. сільськогосподарські культури було посіяно на площі 1,6 млн.га, у т.ч. сільськогосподарськими підприємствами – на 1,2 млн.га (75%), господарствами населення – на 0,4 млн.га (25%). Порівняно з 2012р. загальна посівна площа збільшилась на 8,8 тис.га (на 0,5%). Сільське господарство області має зерно-буряковий напрям з розвинутим м'ясо-молочним тваринництвом.

За 2013 рік в області вироблено продукції **сільського господарства** на 18,3 млрд. грн. (зростання становить 26,6% до минулого року). В 2013 році отримано найвищий валовий збір зернових за всю історію Вінниччини в обсязі біля 5 млн.тонн. Значну частку валового збору зерна забезпечила кукурудза, збір якої у 2013 році становив понад 2,8 млн. тонн, або на 1,1 млн. тонн більший як у 2012 році. У зв'язку з нарощенням обсягів виробництва зернових, в області інтенсивно розвивається інфраструктура для зберігання зерна. На сьогоднішній день в області функціонує 60 сертифікованих зерноскладів загальною ємністю біля 2,4 млн. тонн. В найближчий час, внаслідок реалізації інвестиційних проектів її буде збільшено до 2,8 млн. тонн. У 2013 році здійснювалось будівництво 9 сучасних зерноскладів з енергозберігаючими технологіями, з яких з початку року 3 потужністю на 131 тис. тонн уже введено в експлуатацію.

Господарствами усіх категорій товаровиробників за 2013 рік було накопано 17,2 млн.ц картоплі, що менше проти 2012р. на 1%, зібрано 4,8 млн.ц овочів на 32% більше, що зумовлено, підвищенням урожайності (на 53 ц з 1 га).

Обсяги виробництва плодоягідної продукції зросли на 9%, винограду збільшились у 1,6 раза і становили відповідно 2,8 млн.ц та 42,1 тис.ц.

Цукрова галузь була і залишається однією із пріоритетних галузей агропромислового комплексу області. У 2013 році в області вирощено більше 2,6 млн. тонн цукросировини. Забезпечено сировиною 9 цукрових заводів. Ними вироблено біля 300 тис. тонн цукру. Це кожен четвертий кілограм, що вироблений в Україні.

Станом на 1 січня 2014 року в усіх категоріях господарств області нараховувалось великої рогатої худоби майже 323 тис.голів, у тому числі корів – 171 тис.голів, свиней – 370 тис.голів, овець та кіз – 37 тис.голів, птиці – 23 млн.голів. В порівнянні з попереднім роком зросла чисельність птиці в 1,7 рази, проте чисельність ВРХ зменшилась на 6%, корів – на 1%, свиней – на 2%, овець та кіз – на 9%.

За 2013 рік господарствами області реалізовано худоби та птиці на забій в живій вазі 259 тис.тонн, що більше попереднього року в 2 рази, молока 857 тис.тонн (на 1%), яєць 805 млн.штук (менше на 0,2%).

Проте, скоротилась чисельність великої рогатої худоби на 3%, свиней – на 10%, овець та кіз на 25%. Станом на 1 січня 2014 року в сільськогосподарських підприємствах області нараховувалось великої рогатої худоби 101 тис. голів, у тому числі корів – 36 тис. голів, свиней – 103 тис. голів, овець та кіз – 6 тис. голів, птиці – біля 15 млн. голів.

За 2013р. аграрними підприємствами в порівнянні з попереднім роком збільшено виробництво м'яса (реалізація худоби та птиці на забій) – в 3,1 рази (199 тис.тонн живої ваги), виробництво молока - на 2% (168 тис.тонн), зменшено виробництво яєць на 3% і становить 286 млн. штук.

Будівельними організаціями області за 2013 рік виконані будівельні роботи на суму 1419,7 млн. грн. Індекс будівельної продукції з початку року становив 86,1 %. За січень-вересень 2013 р. підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 4066,4 млн.грн. капітальних інвестицій, що в порівнянних цінах на 22% більше досягнутого рівня показника відповідного періоду попереднього року. За січень-вересень 2013 р. прийнято в експлуатацію 234,9 тис.м² загальної площі житла. Обсяги прийнятого в експлуатацію житла за 9 місяців 2013 р. проти відповідного періоду 2012 р. зменшились на 10,4%.

Надходження **до Зведеного бюджету області**, з врахуванням платежів, які адмініструє Головне управління Міндоходів у Вінницькій області, Вінницька митниця Міндоходів та надходжень інших міністерств і відомств, скоротились за 2013 рік в порівнянні з 2012 роком на 1,3%, або на 81 млн.грн. і становлять 6048,2 млн.грн. В тому числі надходження до Державного бюджету склали 3223,2 млн.грн., проте їх рівень скоротився на 8,2%, або на 289,1 млн. грн. Відповідно до даних Головного управління Міндоходів у Вінницькій області протягом 2013 року до бюджетів усіх рівнів зібрано 4312,7 млн.грн. податкових платежів, що на 182,3 млн.грн.,

або на 4,1% менше, ніж в минулому році. В тому числі до Державного бюджету протягом звітного періоду зібрано податкових платежів на суму 1861,7 млн.грн. (на 389,3 млн.грн., або на 17,3% менше відповідного періоду 2012 року).

За 2013 рік до бюджету області (загальний і спеціальний фонди) надійшло власних і закріплених доходів в сумі 2825,0 млн. грн., що становить 110,5% до плану на рік, затвердженого місцевими радами з врахуванням змін (заплановано 2557,3 млн.грн.). Порівняно з відповідним періодом минулого року надходження власних і закріплених доходів місцевих бюджетів збільшилися на 208,0 млн.грн., або на 7,9%. У т.ч. за 2013 рік до загального фонду бюджету області надійшло власних і закріплених доходів в сумі 2182,6 млн.грн., що становить 101,7% плану на рік затвердженого місцевими радами з врахуванням змін (план 2146,7 млн.грн.).

За 2013р. **транспортном** області перевезено 19324,8 тис.т вантажів, що на 6,0% більше, ніж за попередній рік.

Таблиця 1.3. Перевезення вантажів у 2013 році

	Перевезено (відправлено) вантажів		Вантажооборот	
	тис.т	у % до 2012р.	млн.ткм	у % до 2012р.
Усіма видами транспорту	19324,8	106,0	25394,1	98,8
у тому числі				
залізничним	15245,5	105,7	24283,3	98,4
автомобільним	4079,3	107,2	1110,8	108,3

Вантажооборот становив 25394,1 млн.ткм, що на 1,2% менше від обсягу 2012р. Вантажооборот залізничного транспорту зменшився на 1,6%, а автомобільного транспорту – збільшився на 8,3%. Відправлення вантажів залізничним транспортом порівняно з 2012р. збільшилися на 5,7%, у т.ч. нафти та нафтопродуктів (в 7,8 рази), чорних металів (у 3,1 рази), кам'яного вугілля (на 35,7 %), лісових вантажів (на 3,3%), хімічних і мінеральних добрив (на 0,9%), зерна та продуктів перемолю (на 0,8%), цементу (на 0,2%).

Таблиця 1.3. Перевезення пасажирів у 2013 році

	Перевезено (відправлено) пасажирів		Пасажирооборот	
	тис.	у % до 2012р.	млн.пас.км	у % до 2012р.
Усіма видами транспорту	262427,4	97,3	8189,9	97,6
у тому числі				
залізничним	28724,7	99,5	6134,7	97,6
автомобільним	90926,1	93,6	1469,8	96,8
тролейбусним	74690,7	99,1	306,2	99,1
трамвайним	68085,9	99,9	279,2	99,9

Підприємствами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) за 2013р. перевезено 4079,3

тис.т вантажів, що більше ніж, за 2012р. на 7,2%. Виконано вантажооборот в обсязі 1110,8 млн.ткм, який збільшився проти 2012р. на 8,3%.

За 2013р. пасажирським транспортом перевезено 262,4 млн. пасажирів, що на 2,7% менше, ніж за попередній рік. Пасажирооборот становив 8189,9 млн.пас.км.

Залізничним транспортом за 2013р. відправлено 28,7 млн. пасажирів. Пасажирооборот становив 6134,7 млн.пас.км.

Послугами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) скористалося 90,9 млн. пасажирів, що становить 93,6% до 2012р. Перевезення пасажирів автотранспортом фізичних осіб-підприємців становили 60,1 млн. пасажирів і зменшились на 8,2% проти попереднього року.

За 2013р. міським електротранспортом перевезено 142,8 млн. пасажирів. Обсяги виконаного пасажирообороту становили 585,4 млн.пас.км. Загальна кількість перевезених пасажирів електротранспортом та його пасажирооборот у порівнянні з 2012р. залишились майже на тому ж рівні.

Зовнішньоторговельний оборот товарів за 2013 рік склав 1175 млн.дол. США, що більше, проти 2012 року, на 25 млн.дол. Обсяги експорту та імпорту товарів становили, відповідно, 679 і 496 млн.дол., що свідчить про значну перевагу вивозу товарів над ввозом. Баланс зовнішньої торгівлі товарами стабільно продовжує залишатись позитивним і становить 183 млн.дол. Зовнішньоторговельні операції з товарами суб'єкти господарювання області здійснювали з партнерами із 113 країн світу.

Провідними країнами в зовнішній торгівлі товарами є Російська Федерація (229 млн.дол.), Білорусь (168 млн.дол.), Китай (99 млн.дол.), Польща (96 млн.дол.), Німеччина (92 млн.дол.), Молдова (33 млн.дол.), Віргінські Острови (25 млн.дол.), Казахстан і Нідерланди (по 29 млн.дол.), Італія (26 млн.дол.), Австрія (23 млн.дол.), Румунія (22 млн.дол.), Туреччина (19 млн.дол.), Єгипет (18 млн.дол.), Індія і Франція (по 15 млн.дол.), Бельгія, Іспанія та Японія (по 14 млн.дол.), Азербайджан (13 млн.дол.) і США (12 млн.дол.).

Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами області на впродовж багатьох років залишається відносно стабільною з незначним відсотковим коливанням. Основу її складають жири та олії тваринного або рослинного походження, готові харчові продукти і мінеральні продукти. Іноземними резидентами закуплено на Вінниччині близько 1602 т м'яса великої рогатої худоби (яловичини), 7198 т молока і молочних продуктів, 297 тис.т зернових культур, 110 тис.т олії соняшникової, 22 тис.т цукру білого, 74 тис.дал. горілки, 67 тис.м3 лісоматеріалів. Суб'єктами господарювання Вінниччини закуплено у іноземних партнерів більше 2 тис.т м'яса і субпродуктів домашньої птиці, 0,6 тис.т м'яса свиней (свинини), 10 тис.т бензинів автомобільних, 80 тис.т дизельного пального

(газойлів), 36 тис.т добрив, 2494 тис.м² тканин різних видів, 14 тис.т прокату чорних металів, 1339 тис. шт. машин пральних побутових, 1415 холодильників і морозильників побутових, 5149 автомобілів вантажних, 1748 тракторів, 471 автомобіль легковий, 169 автобусів, 108 машин сільськогосподарських для обробки ґрунту та 14 комбайнів зернозбиральних.

За попередніми даними зовнішньоторговельний оборот послуг за 2013р. становив 91 млн.дол. Обсяги експорту та імпорту послуг склали, відповідно, 59 та 32 млн.дол. Підприємства Вінниччини надавали послуги резидентам із 101 країни світу, а отримували із 46 країн.

Товарооборот області за 2013 рік склав - 26 млрд. 053 млн. грн. і зріс у порівнянних цінах на 10,1%. За темпами зростання обороту роздрібної торгівлі область займає 7 місце, а за абсолютним приростом на одну особу - 14 місце серед регіонів України. Частка товарів вітчизняного виробництва в товарообороті продовольчих товарів області становить 92,5%. Цей показник є одним з найвищих в Україні. Обсяг реалізованих послуг за 2013 рік склав - 4450,1 млн. грн. Обсяг послуг, реалізованих населенню – 942,6 млн. грн, що становить 21,2 % від загальних обсягів послуг.

СОЦІАЛЬНА СФЕРА

Кількість найманих працівників на підприємствах, в установах та організаціях області станом на грудень 2013р. склала 292,4 тис.осіб. Середній розмір їхньої заробітної плати становив 2956 грн., який у 2,4 рази перевищив рівень законодавчо встановлених державних соціальних стандартів, що діяли у грудні: розмір мінімальної заробітної плати, який дорівнював прожитковому мінімуму для працездатної особи (1218 грн.). Серед регіонів країни за рівнем оплати праці у грудні 2013р. Вінниччина посідала 16 місце.

Табл.1.5. Доходи та витрати населення Вінницької області за 2013 рік ¹

	У фактичних цінах, млн.грн.		Зміна обсягів доходів та витрат населення Вінницької області за 2013р. (у % 2012 року)		Структура доходів та витрат населення Вінницької області (у % до загального обсягу по Україні)
	Україна	Вінницька область	Україна	Вінницька область	Вінницька область
Доходи – всього	1529406	46003	105,3	104,3	3,0
з них					
заробітна плата	633737	15456	104,0	105,3	2,4
Витрати та заощадження – всього	1529406	46003	...	...	...
Наявний дохід					
усього	1190351	36859	105,0	104,9	3,1
у розрахунку на одну особу, грн.	26167,5	22714,6	105,2	105,4	86,8 ²
Реальний наявний дохід	×	×	105,3	106,1	×

¹ Попередні дані

² У розрахунку на одну особу (у відсотках до середнього рівня по Україні)

Сума несплаченої заробітної плати працівникам підприємств та організацій Вінницької області на 1 січня 2014 року становила 9,7 млн.грн. Із загальної суми боргу 62,4% припадає на підприємства-банкрути, 21,7% – на економічно активні підприємства, частка економічно неактивних підприємств в обсязі заборгованості складає 15,9%. У загальній сумі заборгованості України питома вага Вінницької області становила 1,2%.

Більше половини (62,8%) несплаченої заробітної плати припадає на промислові підприємства області. Серед решти підприємств, найбільша частка боргу перед працівниками, що здійснюють професійну, наукову та технічну діяльність (10,1%), будівельних організацій (6,7%).

Чисельність зайнятого населення Вінницької області віком 15-70 років за 2013 рік збільшилась порівняно з 2012 роком на 0,5% і становила 704,6 тис. осіб. Рівень зайнятості населення збільшився з 58,9% до 59,6% (середній по Україні – 60,3%). Рівень безробіття економічно активного населення, визначений за методологією Міжнародної організації праці, зменшився з 8,8% до 8,4% (середній по Україні – 7,2%), у т.ч. населення працездатного віку – з 9,7% до 9,2% (середній по Україні – 7,7%).

Частина підприємств продовжує запроваджувати режим неповної зайнятості працівників. За 2013р. кількість працівників, які працювали в режимі неповного робочого дня (тижня), становила 27,5 тис. осіб, або 9,1% середньооблікової кількості штатних працівників, ще 1,9 тис. осіб, або 0,6%, перебували у відпустках без збереження заробітної плати (на період припинення робіт).

Виходячи з обсягів виконаних робіт (послуг) і випуску продукції, рівень завантаження працівників у грудні 2013р. відповідно до встановленої тривалості робочого часу в цілому по економіці становив 95,8% штатної кількості, що на 1,2 в.п. більше, ніж у відповідному періоді 2012р.

Житлово-комунальне господарство

У 2013 році тривала газифікація природним газом населених пунктів Вінницької області, переважно сільської місцевості, що користувались зрідженим газом. Не газифікованими природним газом залишаються міста Бершадь та Ямпіль.

На кінець 2013 року природним газом користуються споживачі 16 міст, 17 селищ міського типу та 766 (більше половини від загальної кількості) сільських населених пунктів. Основним постачальником у системі газопостачання Вінницької області залишається ПАТ «Вінницягаз».

З початку газифікації природним газом у Вінницькій області газифіковано 431 тисяча квартир, в тому числі 261 тис. – в містах і селищах міського типу та 170 тис. – в сільських населених пунктах. Протягом 2013 року до природного газу було підключено 5,5 тис. квартир, з них – майже 66 відсотків складають сільські оселі. Газопостачальними організаціями Вінниччини у 2013 році відпущено споживачам 1116 млн.

кубічних метрів природного газу, з них 82% – населенню.

Ще залишаються населенні пункти області, в основному сільської місцевості, в приміщеннях яких користуються зрідженим газом. Цим видом палива в області газифіковано майже 191 тис. квартир, з них більше 84 відсотків припадає на сільські населені пункти.

В області централізоване теплопостачання більшої кількості споживачів здійснюється від котелень. В 2013 році кількість працюючих котелень склала 981 одиниць. Майже, на рівні попереднього року залишилась кількість котелень потужністю до 3 Гкал/год, питома вага яких у загальній кількості котелень області склала 91,6%, а решта – потужністю від 3 до 20 та від 20 до 100 Гкал/год.

Спостерігається тенденція до використання котельнями природного газу, як основного виду палива. Так, в 2013 році більше половини котелень, а саме 589 одиниць, працювали на газоподібному паливі, 39% – на твердому, 1% – на рідкому, що майже відповідає рівню 2012 року.

Протяжність теплових та парових мереж у двотрубному обчисленні на кінець 2013 року становить 756 км, майже чверть з них ветхі та знаходяться в аварійному стані.

Підприємствами і організаціями області в 2013 році вироблено теплової енергії 1,7 млн.Гкал, що майже відповідає рівню попереднього року. Виробляли теплову енергію і відпускали населенню та на комунально - побутові потреби 195 підприємств. Питома вага в загальному відпуску теплової енергії споживачам складає: населенню – 60%, на комунально-побутові потреби - 35%, на виробничі потреби підприємств – 5%.

На території Вінницької області на кінець 2013 року водопроводи (окремі водопровідні мережі) мали 18 міст, 24 селища міського типу та 81 сільський населений пункт. Вода споживачам подавалась по 275 водопроводах, з яких 151 знаходиться у сільській місцевості і 124 – у міських поселеннях.

Протяжність водоводів на кінець 2013 року склала 4850 км. Питома вага ветхих та аварійних мереж у загальній протяжності водопровідних мереж дещо зменшилась і на кінець 2013 року склала 34,0% проти 34,9% на кінець 2012 року.

Загальна кількість споживачів (серед яких населення та підприємства, установи, організації, що споживають воду на господарсько-побутові потреби) на кінець 2013 року склала 186,4 тис.одиниць, що майже на чотири відсотки перевищує показник попереднього року. Також збільшилась на 5% відсотків кількість споживачів обладнаних засобами обліку води – в загальній кількості їх питома вага склала 75%.

Протягом 2013 року було подано в мережу майже 50 млн.куб.метрів води. Через очисні споруди області проходить 78 відсотки поданої в мережу води.

Із загальної кількості води, відпущеної всім споживачам,

найбільша частина постачається населенню – 27,8 млн.куб.м (80%). Підприємствам, установам, організаціям на господарські потреби у 2013 році – 6,4 млн.куб.м (19%), іншим водопровідним мережам – 0,1 млн.куб.м (1%).

Охорона здоров'я

За даними Міністерства охорони здоров'я, на початок поточного року, в області функціонує 121 лікувально-профілактичний заклад. Амбулаторно-поліклінічну допомогу населенню області надають 35 Центрів первинної медико-санітарної допомоги, до складу яких увійшло 269 лікарських амбулаторій сімейної медицини та 921 фельдшерсько-акушерський пункт, 8 диспансерів. Планова потужність амбулаторно-поліклінічних закладів склала 201 відвідування за зміну в розрахунку на 10000 жителів.

На початок поточного року в медичних закладах області працювали 7,2 тис. лікарів усіх спеціальностей та майже 16 тис. працівників середнього медичного персоналу. В середньому, кожні 10 тис. жителів області обслуговують 44 лікаря та 97 осіб середнього медичного персоналу.

Найбільше серед медичних фахівців терапевтів – 19%, хірургів – 15%, стоматологів – 9%, педіатрів та акушерів-гінекологів – по 6%. Більша половина (60%) лікарів області – це жінки, щодо середнього медичного персоналу, найбільше серед них медичних сестер – 72%, а жінки складають 91%.

Мережа первинного рівня медичної допомоги сьогодні представлена 33



мал.1.5. Калинівський район. Черепашинецька амбулаторія ЗПСМ

Центрами, в складі яких 296 амбулаторій загальної практики сімейної медицини та 906 ФАПів. Протягом трьох останніх років кількість амбулаторій на Вінниччині зросла зі 177 у 2010 році до 296 - у 2013-му. Рівень забезпеченості первинної ланки сімейними лікарями становить 4,5 на 10 тис. населення, що є

одним із кращих в Україні (середньореспубліканський показник 2,25). Одній посаді лікаря відповідає 2,3 посад середнього медичного персоналу. 98,5 % населення області обслуговується лікарями сімейного типу.

На січень 2013 року кількість ліжок на вторинному рівні складала 7 073

(за-безпеченість на 10 тисяч – 43,7), станом на 01 листопада їх кількість доведена до 6 569 (забезпеченість на 10 тисяч – 40,6), що відповідає середньорес-публіканському показнику.

Для ефективного оздоровлення та відпочинку населення Вінниччини працювали 22 санаторії, 6 санаторіїв-профілакторіїв, одна база відпочинку, де відпочивали та відновили своє здоров'я 61 тис. осіб, з них 9 тисяч (15%) – дітей та підлітків. У літній період 2012 року школярів приймали 813 дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, в яких відпочивало 78,3 тис. дітей та підлітків.

Основними напрямками спеціалізації санаторіїв в області є лікування опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи, органів дихання, кровообігу, а також захворювання нервової системи і туберкульозу.

З метою забезпечення повноцінного відпочинку, оздоровлення дітей та підлітків в області було організовано функціонування 826 дитячих оздоровчих закладів (таборів), що на 1,6% більше, ніж влітку минулого року.

Відпочинок та оздоровлення дітей в області забезпечували 15,4 тис. працівників дитячих оздоровчих закладів, з яких 67% складають педагоги-вихователі, 11% – працівники кухні, 5% - медичні фахівці, а решта – адміністративно-господарський персонал.

Загалом за літній сезон в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку оздоровлено більше 81 тис. осіб, що становить 52% від загальної кількості дітей шкільного віку.

В стаціонарних закладах оздоровилось більше 11 тис. дітей та підлітків. А саме, в позаміських закладах оздоровлення – 9,0 тис. осіб та закладах оздоровлення санаторного типу – 2,4 тис. осіб. Відпочивали та оздоровлювались на Вінниччині діти та підлітки з інших регіонів нашої країни. А саме 1298 дітей з Волинської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Київської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької областей, міст Києва та Севастополя були оздоровлені на території нашої області.

Для відпочинку дітей при школах було організовано 801 заклад відпочинку з денним перебуванням, де провели своє дозвілля майже 69 тис. школярів, або 85% від загальної кількості оздоровлених дітей.

Загальна вартість перебування дітей у оздоровчих закладах влітку 2013 року у позаміських закладах оздоровлення та закладах санаторного типу склала 32,1 млн.грн., (що на 13,8% більше, ніж в минулому році).

Середня вартість одного людино-дня перебування дитини у закладах відпочинку залишилась майже на рівні минулого року і склала 10 грн., в стаціонарних закладах оздоровлення цей показник збільшився на 4% і становив 103 грн.

Освіта та наука

На початок 2013/2014 навчального року в області функціонують 22

вищих навчальних заклади. Із них 17 ВНЗ – I-II рівнів акредитації та 5 ВНЗ – III-IV рівнів акредитації, в яких здобувають вищу освіту відповідно 14,2 тис. (або 33%) та 29,2 тис. студентів (67%).

Одночасно з державними, в області працюють 4 приватних заклади (3 ВНЗ I-II рівнів акредитації та 1 – III-IV рівня акредитації), у яких навчається 3,3 тис. студентів, що становить 8% від їх загальної кількості.

На початок 2013/2014 навчального року у ВНЗ різних рівнів акредитації працюють 4,5 тис. педагогічних та науково-педагогічних працівників, з них 282 доктори та 1542 кандидати наук, 227 професорів та 909 доцентів.

На початок 2013/2014 навчального року з 870 загальноосвітніх шкіл 865 україномовні, 5 – двомовні (українсько-російські). В порівнянні з 2000/2001 навчальним роком питома вага школярів, які навчаються українською мовою, зросла з 97% до 99,6%, студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації – з 98,4% до 100,0%. Російською мовою навчаються лише 0,4% школярів. Впродовж останніх років українською мовою ведеться навчання у всіх дошкільних та вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

Денній формі навчання віддали перевагу 32,3 тис. студентів, при цьому у ВНЗ I-II рівнів акредитації цей показник становить 86%, а у закладах III-IV рівнів – 69%. Поєднують роботу із навчанням 25% студентів.

Серед студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації 276 інвалідів, 147 студентів – це сироти і ті, що залишились без піклування батьків (віком до 18 років); серед студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, відповідно, 412 та 119. У ВНЗ різних рівнів акредитації навчаються 1222 студенти – іноземних громадянина.

У системі доступу громадян для здобуття вищої освіти відчутний вплив ринкової економіки. На початок 2013/2014 навчального року 22,1 тис. студентів (або 51%) навчаються за рахунок фізичних осіб.

У 2013 році студентами вищих навчальних закладів стали 9,9 тис. осіб, з них за рахунок державного бюджету навчається 39%, фізичних осіб – 49%, місцевих бюджетів – 12%. Із загальної чисельності прийнятих 169 студентів (2%) – постраждали від Чорнобильської катастрофи.

Протягом року вищими навчальними закладами випущено 11,0 тис. молодих спеціалістів, з них кваліфікаційний рівень магістра отримали 1,0 тис. осіб (9%), спеціаліста – 3,8 тис. осіб (35%), бакалавра – 1,2 тис. осіб (10%), молодшого спеціаліста 5,0 тис. осіб (46%).

Направлення на роботу отримали 4,4 тис. випускників (40% до загальної кількості), 2,1 тис. молодих спеціалістів одночасно з освітньо-кваліфікаційним рівнем отримали робітничу професію.

На початок 2013/2014 навчального року у ВНЗ різних рівнів акредитації працюють 4,5 тис. педагогічних та науково-педагогічних працівників, з них 282 доктори та 1542 кандидати наук, 227 професорів та 909 доцентів.

В Україні згідно із законодавством повна загальна середня освіта є обов'язковою. На початок 2013/2014 навчального року в області розпочали роботу 898 загальноосвітніх закладів, в яких навчались 152 тис. учнів. У 2013 році 16,2 тис. підлітків отримали базову, а 10,1 тис. – повну загальну середню освіту, що менше у порівнянні з минулим роком, відповідно, на 7% та 3%.

Залученню дітей до надбань національної та світової культури й мистецтва, розвитку їх духовного та інтелектуального потенціалу сприяє діяльність позашкільних навчальних закладів. На початок 2013/2014 навчального року в області працювало 47 дитячих музичних, 1 художня школа та 6 шкіл мистецтв. Із загальної кількості 39% шкіл знаходяться в сільській місцевості. У школах естетичного виховання навчається 10,3 тис. учнів, з них кожний п'ятий – у сільській місцевості.

В області діють 34 дитячих бібліотеки, книжковий фонд яких налічує 669 тис. примірників. Кількість читачів – дітей та юнацтва, у порівнянні з 2012 роком збільшилась і становила на кінець минулого року 254,2 тис. дітей і підлітків віком до 18 років. Разом з тим, кількість відвідувань музеїв учнями та студентами за минулий рік зменшилась на 3 тис.

Культурно-масові заходи для дітей та підлітків проводять також клубні заклади. За 2013 рік організовано 20 тис. культурно-освітніх та розважальних заходів, 3 тис. вистав та концертів, 2 тис. виставок декоративно-прикладного мистецтва та інші. В клубних закладах системи Міністерства культури і туризму діють 3 тис. клубних формувань для дітей і підлітків, у яких на кінець минулого року налічувалося понад 33 тис. учасників. Серед цих формувань – 2336 колективів художньої творчості, 26 дискотек, 134 фізкультурно-оздоровчих формування. Проте, у 2013 році в області діяло лише 2 дитячо-підліткових фізкультурно-спортивних клуби за місцем проживання, де займалося 422 дитини.



мал.1.6. Театр ляльок "Золотий Ключик"

Культура і туризм

Сьогодні на Вінниччині діє 2 професійних театри – обласний український академічний музично-драматичний театр ім. М.К. Садовського та академічний обласний театр ляльок «Золотий ключик». Вінницький театр ляльок є одним з найстаріших лялькових в Україні – він був заснований ще у жовтні 1937 року. В музично-драматичному театрі спектаклі грають українською мовою, тоді як в театрі ляльок – як українською, так і російською мовами.

У 2013 році театрами Вінниччини було показано 825 спектаклів, більша половина яких (63%, або 522 спектакля) проведено на стаціонарній сцені, кожний четвертий – виїзний у межах свого міста і кожний десятий – гастрольний у межах України. Для сільських жителів проведено 30 спектаклів, що складає 4% від їх загального числа.

За минулий рік постановки театрів області подивилися майже 132 тис. глядачів, у тому числі спектаклі на стаціонарі відвідало 90 тис. глядачів, виїзні у межах свого міста – 23 тис., а в межах України – 19 тис. глядачів. Порівняно із 2012 роком кількість відвідувачів театральних заходів зменшилась на 11 тис. осіб.

Загальна кількість місць в залах для театральних глядачів складає 850. Музично-драматичний театр окрім основного залу має додаткову сцену, що дозволяє ставити спектаклі в камерній обстановці. Рівень забезпеченості місцями в залах для глядачів в музично-драматичному театрі складає 20 місць, театрі ляльок – 3 місця у розрахунку на 10000 осіб населення міста Вінниці.

Усього в галузі театрального мистецтва задіяно 206 штатних працівників, з числа яких, половину (або 106 осіб) складає художній та артистичний персонал.

На Вінниччині сьогодні працюють 953 бібліотеки, з яких 845 – на селі. Всі бібліотеки області забезпечені комп'ютерною технікою, 587 з яких (78,6%) підключено до мережі Інтернет, в т. ч. 188 (70,4%) у сільських читальнях. Копіювально-розмножувальною технікою оснащені 189 бібліотек, з них 101 – на селі. У 2013 році за кошти територіальних громад та спонсорів було придбано 40 нових комп'ютерів.

Нині бібліотечний фонд області складає 15 млн.678 тис. примірників, фонд сільських книгозбірень нараховує 10 млн.387.2 тис примірників, або 66.3% від загального фонду.

Всього ж у розвиток бібліотечної мережі області 2013 року було вкладено біля 5 млн. гривень, з них 2,9 млн.грн. – кошти територіальних громад.

в області нараховується 106 музейних закладів, роботу яких забезпечують 256 працівників. Понад 200 тисяч предметів зберігаються у музейних фондах, оглядають їх понад 600 тис. відвідувачів щороку.

В області з 1947р. діє Національний Музей-садиба М.І.Пирогова, який занесений до Державного реєстру культурної спадщини України як пам'ятка національного значення.

В сільській місцевості працювало 2 музеї, у яких налічується близько 3 тис. музейних предметів основного фонду. Протягом минулого року сільські музеї мали змогу експонувати 49% своєї колекції.

У Вінницькій області зосереджені усі види та категорії пам'яток, які є об'єктами національної та регіональної політики. На початок 2013 року на державному обліку перебувало 4307 пам'яток: 1739 – археології, 1893 – історії, 526 – містобудування та архітектури, 48 садово-паркового та ландшафтного мистецтва, 101 – монументального мистецтва. За цими показниками Вінниччина займає одне із провідних місць в державі.



мал.1.6. Лядівський скельний монастир XI ст. (Могилів-Подільський район)

До Державного реєстру об'єктів культурної спадщини національного значення відносяться такі відомі пам'ятки як Немирівське скіфське городище, Палац Потоцьких у місті Тульчині, склеп-усипальниця М.І. Пирогова в м.Вінниці та інші. З 2000 року працює Державний історико-культурний заповідник "Буша", до складу якого увійшли пам'ятки археології, скельний храм, залишки фортеці і підземних ходів XVI ст. – дві останні мають статус національних.

Найбільш поширеними пам'ятками археології в нашому краї є кургани, поселення черняхівської, трипільської культур та інше. Серед пам'яток археології 389 входить до складу комплексів, тобто таких пам'яток, що складаються з двох та більше одиниць (наприклад, це група курганів різних часів), 1,3 тис. розташовані окремо. У 2012р. ними досліджувались пам'ятки археології національного значення "Северинівське скіфське городище" IX-VII ст. до н.е., а також курган епохи бронзи біля с.Клембівка Ямпільського району.

Законом України від 12 травня 2011 року №3318-VI "Про оголошення природних територій міста Хмельник Вінницької області курортом державного значення" природні території міста оголошені курортом державного значення – курортом Хмельник. Хмельницьке родовище мінеральних радонових вод містить 5 ділянок, на яких розташована 51 свердловина. Мінеральна радонова вода є унікальною і

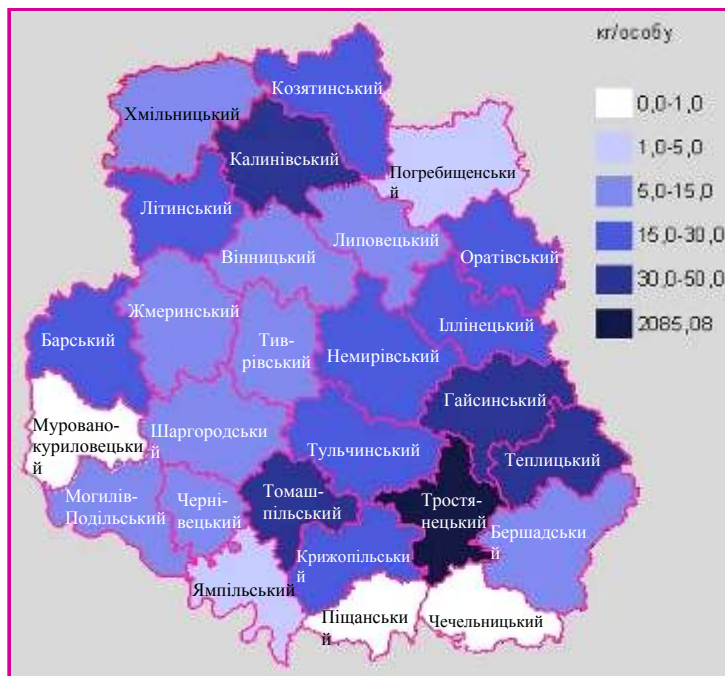
немає аналогу серед інших відомих мінеральних вод. Другим за значенням фактором, що складає лікувальну цінність курорту, є торф'яна грязь Війтівецького родовища. Щороку на курорті лікується біля 50 тис. пацієнтів

Серед пам'яток історії 451 входить до складу комплексів, це в основному пам'ятники воїнам-землякам та братські могили, 1,4 тис. розташовані окремо. До пам'яток історії національного значення належить Музей-садиба М.Коцюбинського і М.Пирогова, могили видатних композиторів М.Леонтовича, П.Ніщинського та могила соратника Б.Хмельницького Данила Нечая. В останні роки особлива увага приділяється увіковічненню пам'яті жертв голодомору 1932–1933рр. (в області споруджено 879 пам'ятників і пам'ятних знаків, присвячених цим подіям) та незаслужено забутих діячів науки, культури, мистецтва тощо.

До послуг спортсменів та фізкультурників області 37 стадіонів з трибунами на 1500 місць і більше, 1657 спортивних майданчиків, 483 майданчики з тренажерним обладнанням, 450 футбольних полів, 13 тенісних кортів, 23 плавальних басейни тощо.

2. СТАН АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Атмосферне повітря належить до категорії невичерпних ресурсів, однак господарська діяльність людини впливає на атмосферу і змінює склад повітря. Ці зміни можуть бути настільки суттєвими, що виникає потреба охорони повітряного басейну.



мал.2.1. Щільність викидів від стаціонарних джерел у розрахунку на 1 мешканця по районах (разом з містами обласного значення), кг/особу

З розвитком промисловості, енергетики, транспорту газова рівновага в атмосфері порушується, оскільки, збільшується вміст вуглекислого газу, а кисню — зменшується. Процес, який порушує стабільність вмісту вуглекислого газу в повітряному середовищі, є, головним чином, спалювання різного виду палива. Підраховано, що на спалювання різного виду палива за рік витрачається 23% кисню, що утворюється при фотосинтезі.

Збільшення вмісту в атмосфері сполук азоту відбувається в основному за рахунок щорічного надходження в повітряне середовище окислів азоту, що

утворюються при спалюванні мінерального палива в теплових двигунах, а також молекулярного азоту в процесі денітрифікації хімічних добрив у ґрунтах.

Крім газового забруднення, спостерігається неухильне "запилення" повітряного середовища, внаслідок збагачення його аерозолями. Основні джерела забруднення атмосфери аерозолями – газопилові викиди промислових підприємств і вихлопні гази автомобілів.

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

При тому, що Вінниччина є переважно сільськогосподарським регіоном, по обсягам викидів від стаціонарних джерел область за даними 2013 року займає 6 місце по Україні (3,5% від загальних викидів по Україні), по щільності викидів на 1 км² – 10 місце (5,6 тонн/км²), а по кількості викидів на 1 мешканця – 8 місце (94,4 кг).

У 2013 році збереглася тенденція попереднього року до зростання обсягів викидів від стаціонарних джерел, таким чином обсяг викидів вийшов на рівень 2007 року. Так, у 2013 році викинуто забруднюючих речовин у атмосферне повітря 149,5 тис.т, що на 47,6% або на 48,2 тис.т більше порівняно з попереднім роком. Основний внесок у зростання викидів (43,3 тис.тонн) внесла ВП "Ладизинська ТЕС" ПАТ "ДТЕК Західенерго".

Викиди речовин, що належать до парникових газів, склали 18,7 тис.т, зокрема метан – 18,6 тис.т (12,4% у загальному обсягу викидів забруднюючих речовин), оксид азоту – 120,6 т (0,1%). Крім того, обсяг викидів діоксиду вуглецю склали 7041,3 тис.т.

Значна питома вага – 84% (125,3 тис.т) викидів забруднюючих речовин припадає на місто Ладизин. Крім того, високий відсоток у розподілі викидів до загального обсягу припадає на місто Вінницю (2% або 2,9тис.тонн), а також на Гайсинський (1,5% або 2,2тис.т) та Калинівський (1,2% або 1,8тис.т) райони.

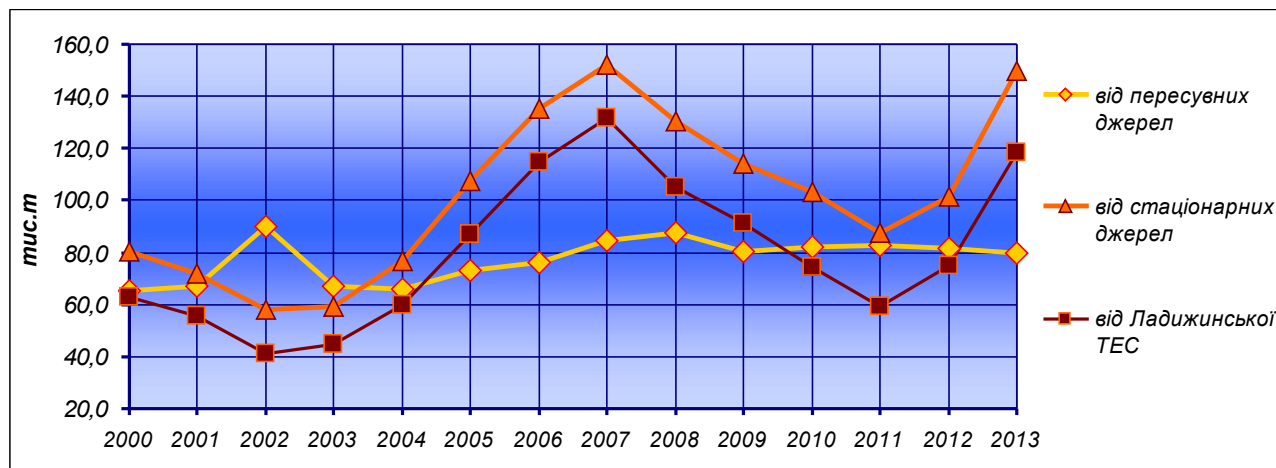
Потужним забруднювачем довкілля в області є транспорт. Протягом 2013 року викиди забруднювальних речовин від транспорту склали 79,5тис.т, що складає 35% від загального обсягу викидів.

Табл. 2.1. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Вінницька область	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Загальна кількість викидів в атмосферу, тис. т, у т. ч.:	211,7	234,3	218,1	186,4	185,2	169,9	182,7	229,0
- від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	135,4	152,4	130,3	114,3	103,1	82,6	101,3	149,5
- від пересувних джерел, тис.т	76,4	84,3	87,8	80,4	82,1	82,6	81,4	79,5
Викиди діоксиду вуглецю (стаціонарні та пересувні джерела), млн.т		8,0	6,6	6,1	6,0	5,7	6,6	8,2

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами

У 2013 році збереглася тенденція попереднього року до зростання обсягів викидів від стаціонарних джерел, таким чином обсяг викидів вийшов на рівень 2007 року (табл.2.1). Так, у 2013 році викинуто забруднюючих речовин у атмосферне повітря 149,5 тис.т, що на 47,6% або на 48,2 тис.т більше порівняно з попереднім роком.



мал.2.2. Динаміка викидів від стаціонарних та пересувних джерел

Оскільки викиди ВП "Ладижинська ТЕС" ПАТ "ДТЕК Західенерго" складають більше 70% від загального обсягу викидів стаціонарних джерел (у 2013 році – 79%), загальну динаміку обсягів викидів обумовлює саме скорочення/зростання викидів цього підприємства (мал.2.1). У 2013 році викиди цього підприємства зросли на 43,3 тис.тонн (56%), внаслідок збільшення виробництва теплової та електроенергії.

Потужним забруднювачем довкілля в області є автотранспорт. На протязі 2013 року викиди забруднювальних речовин від нього склали 70 тис.т, що майже на 2 тис.т менше, ніж у 2012 році. Найбільша частка – 72% (51 тис.т) викидів забруднювальних речовин припадає на автотранспорт, який працює на бензині. Від автомобілів, що використовують дизельне паливо, потрапило в атмосферу 13 тис.т, стиснений та зріджений газ – 6 тис.т.

Крім того, обсяги викидів діоксиду вуглецю склали 838 тис.т, що на 23 тис.т більше, ніж у 2012 році.

табл. 2.2. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Назва забруднюючої речовини	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1	2	3	4
1. Викиди забруднюючих речовин, усього, тис. т	174,379	182,7	229,0
у тому числі від:			
1.1. стаціонарних джерел:	81,337	101,3	149,5
метали та їх сполуки	0,036	0,036	0,0
стійкі органічні забруднювачі			–

Назва забруднюючої речовини	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1	2	3	4
оксид вуглецю	4,425	4,70	5,2
діоксид та інші сполуки сірки	47,546	59,7	99,9
оксиди азоту	7,967	10,3	11,9
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	9,699	10,5	11,1
леткі органічні сполуки	1,526	1,2	1,2
1.2. пересувних джерел:	93,042	81,4	79,5
сірчистий ангідрид	1,088	1,08	1,1
оксиди азоту	10,469	10,33	10,2
оксид вуглецю	60,305	59,34	57,8
вуглеводні			0,0
леткі органічні сполуки	9,318	9,12	8,9
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	1,193	1,21	1,3
Викиди забруднюючих речовин в розрахунку на одиницю валового регіонального продукту, т/млн. грн.	5,7	5,5	–

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах Вінницької області

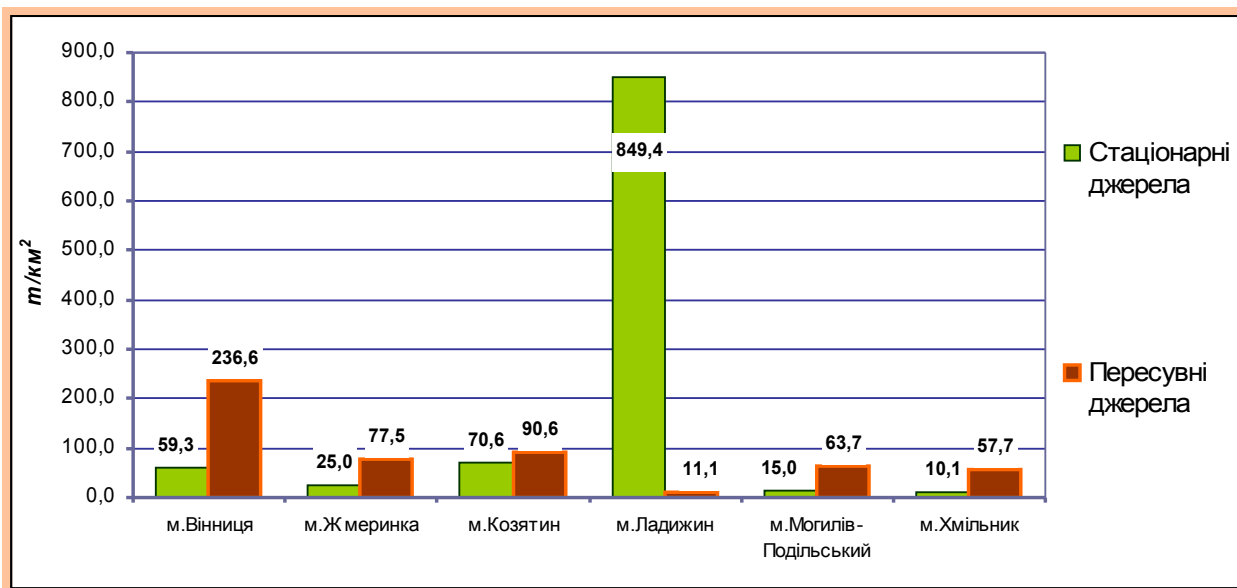
Протягом 2013 року у м.Вінниця стаціонарними джерелами викинуто 2947,8 т забруднюючих речовин; м.Жмеринка – 105,2 т; м.Козятин – 861,8 т; м.Ладижин – 125261,8 т, м.Могиливі-Подільський – 652,7 т та м.Хмільник – 496,1 т. Обсяги викидів зросли по всіх містах, крім м.Вінниця та м.Жмеринка (див. табл.2.3).

Табл. 2.3. Викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по містах обласного значення та районах Вінницької області

	Обсяги викидів			Викидів на 1 км², т	Викиди на 1 особу, кг
	тис.тонн	у % до 2012 року	% до загального по області		
Викиди від стаціонарних джерел					
Вінницька область	149,533	147,6	100,0	5,644	92,2
м.Вінниця	2,948	72,1	2,0	42,722	7,9
м.Жмеринка	0,105	23,3	0,1	5,843	3,0
м.Козятин	0,862	101,7	0,6	71,804	34,2
м.Ладижин	125,262	165,7	83,8	1407,436	5186,4
м.Могилів-Подільський	0,653	197,6	0,4	29,667	20,3
м.Хмільник	0,496	233,5	0,3	23,624	17,6
Викиди від автотранспорту					
Вінницька область	70,4	98,3	100	2,7	43,4
м.Вінниця	15,801	96,4	23,3	229	43
м.Жмеринка	1,368	54,8	3,5	76	39
м.Козятин	1,008	60,4	2,4	84	40
м.Ладижин	0,890	90,0	1,4	10	10
м.Могилів-Подільський	1,276	91,0	2,0	58	40
м.Хмільник	1,281	106,0	1,7	61	61

Щільність викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел у розрахунку на квадратний кілометр території по області протягом 2013 року склала 5,644 тонни. Найвища щільність викидів забруднюючих речовин в розрахунку на квадратний кілометр припадає на місто Ладижин – 1407,4 т, та на місто Козятин – 71,8 т. На душу населення в середньому

по області припадає 92,2 кг викинутих у повітря шкідливих речовин. Найвища щільність: м.Ладижин 5186,4 кг на 1 мешканця, м.Козятин – 34,2 кг (табл.2.3. та мал.2.3.).



мал. 2.3. Щільність викидів по містах обласного підпорядкування, т/км²

Основними токсичними компонентами, якими забруднюється повітря області від автотранспорту, є оксид вуглецю, викиди якого склали 54 тис.т або 76% від загального обсягу, неметанові леткі органічні сполуки – 8 тис.т (11%), діоксид азоту – майже 7 тис.т (10%). Крім того, обсяги викидів діоксиду вуглецю склали 838 тис.т, що на 23 тис.т більше, ніж у 2012 році (табл.2.2).

Висока концентрація транспортних засобів має вирішальний вплив на стан довкілля у містах області. Так, частка викидів від автотранспорту в загальному по області у 2013 році становила 32,0%, а по м.Вінниця – 84,3%, м.Жмеринка – 92,9%, м.Козятин – 53,9%, м.Могилів-Подільський – 66,2%, м.Хмільник – 72,1%. Винятком є м.Ладижин, на території якого розміщене найбільше стаціонарне джерело викидів.

Обсяг викидів забруднювальних речовин від автотранспорту в цілому по області у розрахунку на душу населення становить 43 кг, а щільність викидів у розрахунку на квадратний кілометр території – майже 3 т, тоді як по містах обласного підпорядкування ці показники значно більші і складають відповідно: по Вінниці – 43 кг та 229 т; Козятину – 40 кг та 84 т; Могилів-Подільському – 40 кг та 58 т; Хмільнику – 45 кг та 61 т; Ладжину – 38 кг та 10 т; Жмеринці – 39 кг та 76 т. (табл.2.3. та мал.2.3.).

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки)

Табл.2.4. Викиди шкідливих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності у 2013 році

	Обсяги викидів			Викинуто в середньому одним підприємством, т
	т	у % до 2012 року	у % до підсумку	
1	2	3	4	5
Усього	149533,1	147,6	100,0	449,0
у тому числі				
енергетика	125510,1	154,7	84,0	516,5
виробничі процеси	4676,8	110,5	3,1	55,0
видобуток і розподіл палива та геотермальної енергії	10886,7	82,9	7,3	294,2
використання розчинників та інших продуктів	192,2	93,2	0,1	13,7
обробка та видалення відходів	284,9	84,4	0,2	57,0
сільське і лісове господарство, землекористування та зміна лісової біомаси	7982,4	348,5	5,3	362,8

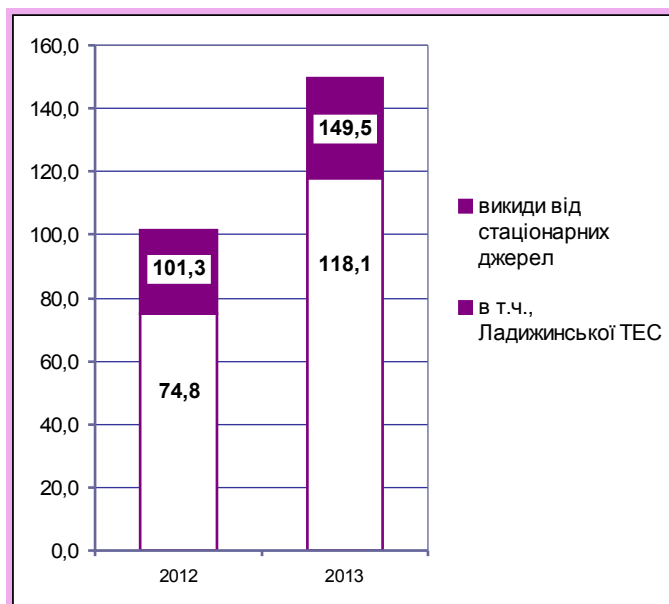
Основними підприємствами, які забруднюють атмосферне повітря Вінницької області є: Ладижинська ТЕС ПАТ «Західенерго» м. Ладижин (79,0% до загальнообласних обсягів викидів), філія «Птахокомплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика» м.Ладижин (4,5%), ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» м.Вінниця (0,9%), Томашпільська дільниця Немирівського МУГГ Томашпільського району (0,7%) та Немирівське МУГГ ПАТ «Вінницягаз» Немирівського району (0,7%).

В містах доля автотранспорту в забрудненні атмосферного повітря сягає до 95%.

табл.2.5. Основні забруднювачі атмосферного повітря у 2010 році

№ з/п	Назва об'єкту	Назва забруднюючої речовини	Частка викидів забруднюючої речовини		
			усього викидів, т/рік	до загального обсягу викидів об'єкту, %	до загального обсягу викидів (населеного пункту), %
1	2	3	4	5	6
1	Ладижинська ТЕС ПАТ "Західенерго" (Ладижин)	НМЛОС	16,0	0,01	0,01
		тверді речовини	8224,2	7,0	6,6
		сірки діоксид	99028,6	83,8	79,1
		оксид вуглецю	780,6	0,7	0,6
		метан	123,069	0,1	0,1
		діоксид азоту	9855,9	8,4	7,9
		всього	118137,1	100,0	94,3

ВП "Ладижинська теплова електрична станція" ПАТ "ДТЕК Західенерго" – найкрупніше підприємство Вінницької області: питома вага обсягу промислової продукції електростанції по Вінницькій області складає 15 %, а по місту Ладижин – 95 %. Це потужне енергетичне підприємство, основний вид діяльності – виробіток теплової та електричної енергії. Для виробництва тепла, пари і електричної енергії використовується вугілля (вміст сірки 1,37 %), природний газ та мазут.



мал.2.4. Динаміка викидів від стаціонарних джерел, тис.тонн

ВП "Ладижинська ТЕС" ПАТ "ДТЕК Західенерго" є найбільшим забруднювачем атмосферного повітря у Вінницькій області (біля 74% всіх викидів області від стаціонарних джерел та 41% від загального обсягу викидів). З загального об'єму викидів станції 78% складають викиди сірчистого ангідриду. На двох промислових майданчиках загальна кількість джерел викидів становить 78.

Обсяг викидів в порівнянні з 2012 роком збільшився в

першу чергу за рахунок збільшення обсягів вироблення теплової та електричної енергії, та відповідно збільшення кількості спаленого палива.

На підприємстві затверджений та погоджений графік відомчого контролю концентрацій забруднюючих речовин на межі санітарно-захисної зони виробничих об'єктів, яка складає 300 м. Нормативна санітарно-захисна зона витримана. Мінімальна відстань до житлової забудови становить 650 метрів.

На підприємстві експлуатується 13 одиниць газоочисного обладнання: 12 одиниць електрофільтрів та 1 циклон, які паспортизовані та зареєстровані у встановленому порядку. Один циклон ремонтно-будівельного цеху не задіяний. Контроль ефективності газоочисного обладнання проводиться відповідно до затверджених термінів.

Зола, що утворюється при спалюванні вугілля на станції уловлюється електрофільтрами. Пилогазоочисні установки всіх блоків на сьогоднішній день підтримуються у нормальному технічному стані.

На сьогоднішній день одне поле з 6-ти електрофільтру енергоблоку №6 пошкоджене, але враховуючи те, що на енергоблок № 6 працює з обмеженнями по навантаженню, перевищень концентрації викидів золи немає.

Процес спалювання палива у котлі проводиться відповідно правил технічної експлуатації станції (робота енергоблоку з відключеними електрофільтрами технологічно неможлива), а також режимних карт еколого-теплотехнічних випробувань.

В 2013 році планувалось виконати заміну пошкоджених напівполів електрофільтрів енергоблоку №6, що дозволило б покращити роботу електрофільтрів і зменшити викиди твердих речовин в атмосферу, але в зв'язку із зміною графіку проведення ремонтів обладнання, ремонт енергоблоку та кошти в сумі 5,884 млн.грн. перенесено на 2014 рік. Також,

на 2014 рік на Ладизинській ТЕС заплановано проведення капітального ремонту енергоблоку № 6 та середній ремонт енергоблоку № 4. Повна реконструкція енергоблоку № 4 перенесена з 2013 року на 2016 рік.

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

У Вінницькій області не проводиться спостережень за транскордонним переносом забруднювачів атмосферного повітря.

В прикордонній зоні (кордон України з Республікою Молдова) не розташовано об'єктів, що мають значних обсягів викидів забруднюючих речовин.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

У 2013 році стан повітря в населених пунктах цілком не може вважатись задовільним. Так, санепідстановами області відібрано та лабораторно досліджено 1826 проб атмосферного повітря. Із загальної кількості досліджень (1826) 86,1% складають проби відібрані в міських поселеннях та 13,9% - в сільських.

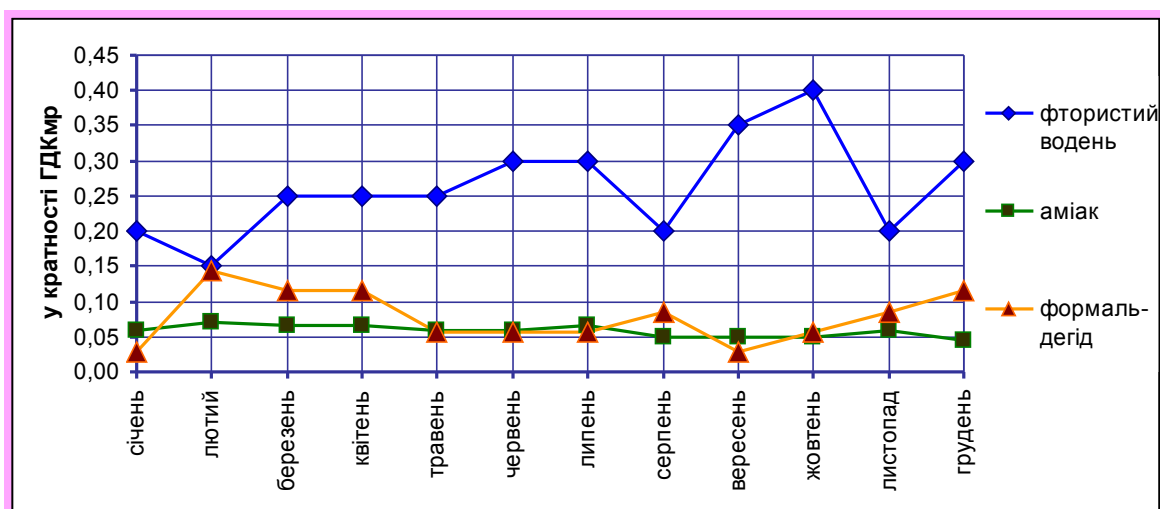
В порівнянні з 2012 роком кількість відібраних і досліджених проб зменшилась на 64,6%, а відсоток проб з перевищенням ГДК зріс з 7,3% до 8,2%. Високі показники забрудненості повітря зареєстровані Гайсинським - 29,7%, Іллінецьким - 18,7%, Хмільницьким - 10,0%, Немирівським - 15,6% відділами лабораторних досліджень.

Із 15 досліджених інгредієнтів на території міст перевищення нормативного вмісту реєструвались по 7 інгредієнтах, зокрема по пилу в 17,8% проб, сірчистому газу в 1,6%, окису вуглецю в 5,9 %, окису азоту в 6,0 %, аміаку в 12,2%, фенолу в 6,5%, формальдегіду в 16,3%.

В сільській місцевості контроль за якістю атмосферного повітря здійснювався по 12 інгредієнтах, із яких по 4 зареєстровані перевищення ГДК, зокрема по пилу в 2 (2,8%) пробах, формальдегіду 2 (11,8%) пробах. Перевищення зареєстровані від таких джерел забруднення, як золошлаковідвал Ладизинської ТЕС.

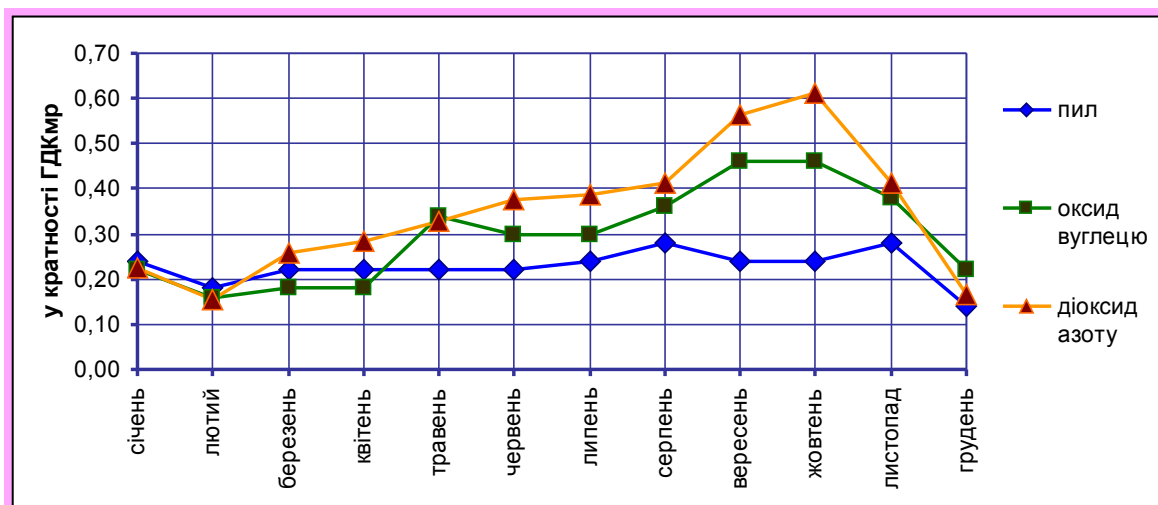
Постійний моніторинг атмосферного повітря у м.Вінниці проводився Вінницьким обласним центром з гідрометеорології двома постами типу "Пост-2" Вінницького обласного центру з гідрометеорології. Випадків екстремально високих забруднень атмосфери протягом 2012 року не спостерігалось.

В цілому у 2013 році стан атмосферного повітря залишався стабільним, суттєвих змін в порівнянні з попередніми роками не відбулось (табл. 3 та мал.1). Середньомісячні концентрації забруднюючих речовин, що контролювались, не перевищували нормативів.



мал. 2.5.1. Середньомісячні концентрації забруднюючих речовин в повітрі м.Вінниця у 2013 році

У 2013 році за середнім вмістом забруднюючих домішок у повітрі (за індексом забруднення атмосфери - ІЗА) у м.Вінниці спостерігався високий рівень забруднення, що пов'язано, в основному, із значними середньорічними концентраціями діоксиду азоту, пилу, фтористого водню. (див табл. 2.7).



мал. 2.5.1. Середньомісячні концентрації забруднюючих речовин в повітрі м.Вінниця у 2013 році

табл.2.6. Середньомісячні концентрації забруднюючих речовин по м.Вінниця, мг/м³

	пил	діоксид сірки	оксид вуглецю	діоксид азоту	фтористий	аміак	формальдегід
ГДК максимально разова, мг/м ³	0,50	0,50	5	0,085	0,020	0,20	0,035
ГДК середньодобова, мг/м ³	0,15	0,05	3	0,040	0,005	0,04	0,003
січень 2013 року	0,12	0,001	1,1	0,019	0,004	0,012	0,001
лютий 2013 року	0,09	0,001	0,8	0,013	0,003	0,014	0,005

	пил	діоксид сірки	оксид вуглецю	діоксид азоту	фтористий	аміак	формальдегід
ГДК максимально разова, мг/м ³	0,50	0,50	5	0,085	0,020	0,20	0,035
ГДК середньодобова, мг/м ³	0,15	0,05	3	0,040	0,005	0,04	0,003
березень 2013 року	0,11	0,001	0,9	0,022	0,005	0,013	0,004
квітень 2013 року	0,11	0,001	0,9	0,024	0,005	0,013	0,004
травень 2013 року	0,11	0,001	1,7	0,028	0,005	0,012	0,002
червень 2013 року	0,11	0,001	1,5	0,032	0,006	0,012	0,002
липень 2013 року	0,12	0,001	1,5	0,033	0,006	0,013	0,002
серпень 2013 року	0,14	0,001	1,8	0,035	0,004	0,010	0,003
вересень 2013 року	0,12	0,002	2,3	0,048	0,007	0,010	0,001
жовтень 2013 року	0,12	0,002	2,3	0,052	0,008	0,010	0,002
листопад 2013 року	0,14	0,001	1,9	0,035	0,004	0,012	0,003
грудень 2013 року	0,07	0,002	1,1	0,014	0,006	0,009	0,004

У 2013 році якість атмосферного повітря в цілому була задовільною. Середньомісячні концентрації забруднюючих речовин, що контролювались, не перевищували нормативів; також не зафіксовані випадків перевищення ГДК_{мр} середньодобовими концентраціями (табл.2.7 та мал.2.4).

В порівнянні з 2012 роком стан атмосферного повітря суттєво не змінився (див. табл.2.8).

табл.2.7. Динаміка вмісту забруднюючих речовин у 2012-2013 роках

Забруднююча речовина, мг/м ³	ГДК середньо добова, мг/м ³	ГДК максимально-разова, мг/м ³	Середньорічна у 2012 році, мг/м ³	Середньорічна у 2013 році, мг/м ³
Пил	0,15	0,5	0,15	0,11
Діоксид сірки	0,05	0,5	0,002	0,001
Оксид вуглецю	3	5	1,7	1,5
Діоксид азоту	0,04	0,085	0,023	0,030
Фтористий водень	0,005	0,02	0,005	0,005
Формальдегід	0,003	0,035	0,005	0,003
Аміак	0,04	0,2	0,011	0,012

Концентрації важких металів за даний період були нижчими гранично допустимих концентрацій (див. табл.2.9). Основним джерелом забруднення повітря особливо у містах залишається автомобільний транспорт.

табл.2.8. Вміст важких металів та бенз(а)пірену були значно нижче ГДК

	Заліз о мг/м ³	Марганець мг/м ³	Кадмі й мг/м ³	Мідь мг/м ³	Нікел ь мг/м ³	Свинець мг/м ³	Хром мг/м ³	Цинк мг/м ³
ГДК _{мр} , мг/дм ³	40	0,63	1	2	1	0,3	0,78	50
Максимальні з середньомісячних концентрацій у кратності ГДК	10,88	0,09	0,004	0,15	0,05	0,05	0,06	0,73
Середні з середньомісячних концентрацій у кратності ГДК	5,25	0,05	0,001	0,04	0,02	0,03	0,03	0,23

Кислотність опадів у 2013 році була від слабко кислої (рН=6,2 до слабко лужної (рН=7,2).

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Максимальні рівні радіації за даними спостережень метеостанцій області протягом 2013 року знаходились в межах 12-18 мкр/год. при нормі не більше 25мкр/год (див. табл.). В порівнянні з 2012 роком рівні суттєво не змінились.

Таблиця 2.9. Максимальні рівні радіації у 2013 році

Назва метеостанції	Білопілля	Хмільник	Вінниця (аеропорт)	Вінниця (вул.Костянтиновича)	Жмеринка	Гайсин	Могилів- Подільський
мкр/год.	14	17	16	17	15	14	17

Впродовж 2013 року радіаційна ситуація в області не ускладнювалась, радіаційні аварії не реєструвались.

На території області протягом року санепідустановами щоденно у контрольних точках проводились дослідження потужності поглиненої в повітрі дози (ППД) зовнішнього гамма-випромінювання (34559 досліджень). Перевищень багаторічних фонових рівнів не зафіксовано.

На виконання вимог «Норм радіаційної безпеки України» (НРБУ-97) ДГН 6.6.1.-6.5.001-98 проводились дослідження вмісту радону та поглиненої у повітрі дози (ППД) зовнішнього гамма-випромінювання у новозбудованих та реконструйованих приміщеннях на території Вінницької області. Впродовж 2013 року здійснено 606 досліджень радону та 17243 – ППД зовнішнього гамма-випромінювання. Перевищень допустимих рівнів не виявлено.

2.5. Використання озоноруйнівних речовин

У 1988 році Україною було підписано та ратифіковано Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар, з відомими Лондонськими (1996 р.) та Копенгагенськими (2000 р.) поправками.

В області у холодильному обладнанні як холодоагенти використовуються аміак, фреон марок R404, 406, які не заборонені до використання. Відтак, проекти вилучення речовин, що руйнують озоновий шар, підприємства не замовляли та не виробляли.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Забруднення атмосферного повітря за ступенем хімічної небезпеки для живих організмів посідає перше місце. Це обумовлено в першу чергу тим, що забруднюючі речовини з атмосферного повітря мають найбільш широке розповсюдження та випадають у різні середовища. Наприклад, атмосферні опади дають до 10% забруднення водних об'єктів, значно

забруднюють ґрунти і т.п. Крім того, людина споживає за добу і в цілому за життя в об'ємному відношенні повітря набагато більше, ніж води і їжі. В той же час природа поставила істотні захисні бар'єри тільки для шкідливих речовин, що потрапляють до організму через шлунково-кишковий тракт, не забезпечивши таким же надійним захистом легені. Забруднення повітря супроводжується утворенням стійких аномалій забруднювачів у ґрунтах, воді та рослинах.

Основними викидами в області є діоксид сірки, оксиди азоту, пил (аерозолі) та оксид вуглецю. Оксиди азоту знищують рослинність, встановлено, що в лісі в'яз живе до 300, липа — до 150 років, а на вулицях міст — відповідно 45 і 50 років. Для рослин шкідливі такі забруднювачі повітря, як сполуки сірки, окис вуглецю, хлор і вуглеводи. Відмічено випадки загибелі рослин поблизу цементних заводів. Проникаючи у породи і всередину листків, цементний пил утруднює їх функції, руйнує хлорофіл і ніби "спалює" тканини рослин.

Живі організми надзвичайно чутливі, як до діоксиду сірки, так і до сірчистої та сірчаної кислот, що утворюються при контакті цього оксиду з вологою в атмосфері. Діоксид сірки розноситься на великі відстані, випадаючи в остаточному підсумку у вигляді кислотних дощів. На Вінничині протягом останніх років не фіксувались осаді з кислою реакцією (рН був у межах 6,8-7,5). Кислотні дощі завдають шкоди рослинам й пригнічують її ріст, вимиваючи із ґрунту поживні речовини.

Особливу небезпеку для навколишнього середовища поряд з окисом вуглецю, сполуками сірки і азоту мають канцерогенні сполуки, зокрема, такі високотоксичні речовини, як 3,4-бенз(а)пирен і свинець. Підраховано, що з вихлопними газами в атмосферу потрапляє 25 – 27% свинцю, що знаходиться у паливі. Причому біля 40% часток свинцю у відпрацьованих газах мають діаметр менше 5 мкм і здатні тривалий час знаходитися в завислому стані, проникати з повітрям в організм людини.

Протягом року в повітря міста Вінниці промисловими підприємствами викидається 77,7522 т алергічно небезпечних речовин. Найбільшими забруднювачами повітря алергенними речовинами є Вінницький олійножировий комбінат, який викидає їх 78,5%, ТОВ «Агроград В» - 11,8% та ПАТ «Вінницяпобутхім» - 8,4%.

Найбільше в атмосферне повітря потрапило пилу насіння олійних культур — 46,221 т/рік від підприємства ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Це складає близько 59,45% від загальної кількості викинутих повітря потенційних алергенів за рік. Іншу частину потенційних алергенів складають речовини у вигляді суспендованих твердих частинок: пил зерновий — 9,087 т, шроту олійних культур — 10,327 т, лущиння соняшнику — 4,156 т, синтетичних миючих засобів — 6,504 т та інші.

На сьогодні можливість ризику для здоров'я людини від забруднення повітря не викликає сумніву, але якісні дані про кількісні ефекти впливу зустрічаються не так часто внаслідок того, що забруднення повітря широко розповсюджене і важко підібрати неекспоновані групи

населення для контролю.

За період, що аналізувався, не виявляється чіткої кореляції між рівнями забруднення довкілля і рівнем захворюваності.

2.7. Заходи, спрямовані на покращення якості атмосферного повітря

Загалом по всіх джерелах надходження коштів на охорону та раціональне використання природних ресурсів в області протягом року витрачено охорону атмосферного повітря – 29,3 млн.грн.(15,7% усіх витрат на природоохоронні заходи), з них 19,6% – капітальні інвестиції та 80,4% - поточні витрати.

Табл.2.10. Капітальні інвестиції та поточні витрати на раціональне використання атмосферного повітря у 2013 році

	Фактично витрачено		У т.ч. витрати на капітальний ремонт, тис.грн.
	тис.грн.	у % до загального обсягу	
1	2	3	4
Капітальні інвестиції:	19391,8	66,1	5464,4
охорона атмосферного повітря і клімату	884,3	3,0	69,5
зниження шумового і вібраційного впливу (за винятком заходів для охорони праці)	18507,5	63,1	5394,9
Поточні витрати:	4192,4	3,5	-
охорона атмосферного повітря і клімату	3136,9	2,6	-
зниження шумового і вібраційного впливу (за винятком заходів для охорони праці)	1053,4	0,9	-
радіаційна безпека (за винятком заходів для запобігання аваріям і катастрофам)	2,1	0,0	-

Пред'явлений до сплати збір за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин у 2013 році становив 3987,7 тис.грн., фактично сплачено 4249,2 тис.грн.

Табл.2.11. Екологічний податок у 2013 році

	Пред'явлений до сплати, тис.грн.	Фактично сплачений, тис.грн.
Усього	7870,0	7950,2
у т.ч. за		
викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин	3987,7	4249,2
у тому числі		
стаціонарними джерелами забруднення	3987,7	4249,2

У районах та великих містах розроблені програми з покращення якості атмосферного повітря. Також, в області розпочались роботи з впровадження альтернативних джерел енергії – сонячної, а також реконструкції малих ГЕС: нині в області працює 19 малих ГЕС загальною потужністю біля 21 мВт та побудовано 15 сонячних електростанцій.

Протягом 2013 року розглянуто 903 комплекти документів на

отримання дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, видано 751 дозвіл; на Державний облік поставлено 19 підприємств-забруднювачів атмосферного повітря (за період, коли постановка на держоблік здійснювалась на обласному рівні).

За забруднення атмосферного повітря держсанепідслужбою області накладено 15 штрафів, винесено 3 постанови про припинення експлуатації об'єктів, із них 3 на постійно.

У звітному періоді Держекоінспекцією у Вінницькій області проведено 628 перевірок дотримання вимог законодавства про охорону атмосферного повітря. За фактами виявлених порушень до адміністративної відповідальності притягнуто 257 посадових осіб та громадян на загальну суму 45 713 грн., за збитки завдані навколишньому природному середовищу виставлено 41 претензію на суму 123 881 грн.

В період з 23.07.2012 по 06.08.2012р. було проведено планову перевірку Відокремленого підрозділу "Ладизинська тепла електрична станція" ПАТ "Західенерго", який є найбільшим забруднювачем атмосферного повітря у Вінницькій області. Випадків перевищень ГДК по забруднюючим речовинам не виявлено. Нормативна санітарно-захисна зона витримана. Мінімальна відстань до житлової забудови становить 650 метрів.

Найбільш поширеними правопорушеннями є: відсутність дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, невиконання вимог "Правил експлуатації устаткування по очистці газів", невиконання вимог дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря в частині поставлення підприємства на державний облік. Результати проведення державного екологічного контролю у 2013 році наведені у *розділі 15.3 "Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства"*.

3.3МІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Якщо проаналізувати загальну характеристику погоди на земній кулі, то очевидним є поступове збільшення середньорічної температури на планеті. У Вінницькій області за останні 25 років цей показник виріс з 7,5 до 8,0 градусів. Якщо така тенденція збережеться, то процес потепління стане незворотнім.

У Вінницькій області, як в цілому по Україні, в останні роки спостерігаються аномальні спекотні періоди, які повторюватимуться частіше та стануть більш тривалими. Одночасно варто очікувати суворі зими, коли низькі значення температур (-32°C) можуть затягуватись на тиждень-другий. Така ж ситуація з опадами, немає звичної для Вінницької області помірності. Ще наприкінці минулого століття стабільності було більше. Атмосферні процеси відносно чітко були прив'язані до сезону, тому погоду можна було прогнозувати як на підставі спеціальних методик, тепер прогнозування ускладнилось.

Змінились дати початку сезонів. Особливо це стосується весни (тобто перевищення протягом кількох днів середньодобової температури повітря 0 градусів): тепер вона починається 26 лютого, на два тижні раніше. Початок літа – коли середньодобова температура вище 15 градусів – раніше припадав на 24 – 26 травня, то тепер – 18-го. Осінь раніше починалась 7 – 10 вересня, а останніми роками – 5-го.

Аналіз матеріалів за останні 30-40 років показав, що температура в січні – березні та в липні – серпні підвищилася, а саме: в січні на 2,0°, лютому на 1,5°, в березні на 1,2°, в липні на 1,3°, в серпні на 0,9°. Грудень став холоднішим на 0,6°. В решту місяців суттєвих змін не відбулося.

Якщо теплішатиме такими темпами, то через 30 – 35 років (приблизно до 2050 року) помірно континентальний клімат на Вінниччині стане субтропічним. Однак кліматичні умови в нашій області не однорідні. На півдні клімат значно посушливий. Якщо провести умовну лінію між Мурованими Курилівцями та Гайсином, то область можна поділити на дві частини. В районах, розташованих південніше цієї лінії субтропіки настануть раніше – у 2040-му. Але за умови, що тенденції зміни клімату залишаться такими ж.

Кліматичні умови змінюються дуже швидко. Селекціонери за ними не встигають. Адже для конкретної місцевості і погоди спеціально виводяться сорти рослин. Для цього потрібно 8 – 12 років, а форсувати цей процес практично неможливо. Наприклад, уже зараз є потреба в більш стійких до посухи ярових сортах. Якщо вести мову про озимі, то вони повинні витримувати міцні морози.

Ще одна особливість сучасної погоди: при зустрічі холодних океанських повітряних мас із розжареним повітрям, надзвичайно висока вірогідність повітряних шквалів, граду, злив та гроз.

2012 рік був роком аномально-високих температур та низьких рівнів води на річках області. Тенденція позитивних відхилень температури минулих років збереглася і в 2012 році.

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Протягом 2013 року із загальної кількості викидів забруднюючих речовин, викиди речовин, що належать до парникових газів, склали 18,7 тис.т, зокрема метан – 18,6 тис.т (12,4% у загальному обсягу викидів забруднюючих речовин), оксид азоту – 120,6 т (0,1%). Крім того, обсяг викидів діоксиду вуглецю склали 7,04 тис.т (у 2012 році – 5,5 млн.тонн).

3.1. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Заходи з у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів пом'якшення наслідків змін клімату впроваджуються в області вже протягом декількох років, основними напрямками серед таких заходів є зменшення викидів парникових газів у теплоенергетичних установках,

впровадження енергозберігаючих технологій, виробництво біодизелю, утилізація органічних відходів, у тому числі побутових, виведення з обробітку деградованих та малопродуктивних земель, створення нових лісових насаджень та підвищення лісистості регіону до обґрунтованого рівня.

Так, в області діють Програма підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у Вінницькій області на 2010-2015 роки, Програма поводження з твердими побутовими відходами у Вінницькій області на 2011-2015 роки, Програма розвитку малої гідроенергетики у Вінницькій області на 2011-2015 роки, Обласна програма досягнення оптимального рівня лісистості у Вінницькій області на 2012-2025 роки та Регіональна програма використання коштів на освоєння земель для сільськогосподарських та лісгосподарських потреб, поліпшення відповідних угідь і охорони земель у Вінницькій області на 2012-2015 роки

Кілька років тому м. Вінниця приєдналася до Угоди мерів, що охоплює регіональні органи влади, які зобов'язуються підвищувати енергоефективність та нарощувати використання відновлювальних джерел енергії на своїх територіях. Слідуючи цим зобов'язанням, підписанти Угоди прагнуть скоротити власні викиди CO₂ щонайменше на 20 відсотків до 2020 року, сприяючи, таким чином, розвитку екологічно орієнтованої економіки та підвищенню якості життя. Сьогодні Вінниця активно працює над запровадженням нових підходів до енергоефективності та енергозбереження. Для досягнення цієї мети було розроблено План Дій зі сталого енергетичного розвитку до 2020 року. Цей документ є основним стратегічним документом міста з впровадження заходів, які дозволять скоротити споживання енергоресурсів, і як наслідок, зменшити викиди у навколишнє природне середовище шкідливих речовин, поліпшити екологічний стан міста, впроваджувати альтернативні джерела енергії.

В області активно ведуться роботи над впровадженням проектів альтернативної енергетики з використанням «чистих» джерел. Так, нині в області працює 19 малих ГЕС загальною потужністю біля 21 мВт. Завдяки державній підтримці, в тому числі по «зеленому тарифу», за останні роки на території області побудовано 15 сонячних електростанцій та видані технічні умови на проектування і будівництво ще 34.

Широкий ряд заходів втілено і у сфері переробки органічних відходів, так, започатковано виробництво біопалива з відходів харчової промисловості (наприклад, на Барському спиртзаводі). Також, організовано переробку стічних вод (сироватки) з виробництвом лактози на молокозаводах області (Вапнярський, Томашпільський молокозаводи). Широко використовуються органічні відходи виробництва як паливо для отримання теплової енергії. Установки для спалювання лушпиння соняшнику встановлено на ПАТ "Вінницяолієжиркомбінат", на фірмі "Барлінек" – установка по спалюванню тирси, тощо.

Поблизу села Стадниця Вінницького району на полігоні побутових

відходів м.Вінниця працює установка по спалюванню газу-метану, що накопичується в процесі розкладання сміття. Установка дозволяє спалювати полігонний газ при температурі 1000°C. При цьому досягається зниження викидів в атмосферу парникових газів в 21 раз. Також, на міському сміттєзвалищі встановлена та ефективно працює лінія із сортування сміття. Завдяки заходам з утримання полігону КУП "ЕкоВін" зменшений негативний вплив на довкілля (викиди в атмосферу, горіння сміття).

На Вінниччині створюються підприємства з виробництва паливних гранул з відходів деревини або сільськогосподарських відходів (цех у с. Журавне Літинського району організовано гранулювання тирси та лушпиння соняшника, а у с.Бубнівка Гайсинського району – гранулювання соломи).

Серед заходів з енергозбереження найбільш поширеними в області є проекти з теплозбереження у закладах соціальної сфери, переведення таких закладів на електроопалення та реконструкція теплових мереж та котелен.

Проблемою для області, що стримує запровадженню Кіотських механізмів, є те, що інвестори, як правило, шукають достатньо великі об'єми викидів і треба докласти певних зусиль, щоб набрати ту мінімальну квоту, яка змогла би зацікавити потенційного інвестора.

Найбільш перспективними є заходи з виробництва біогазу з відходів сільськогосподарських підприємств та підприємств харчової галузі, оскільки в області заплановано розвиток тваринництва; впровадження технологій рекуперації теплової енергії стічних вод в комунальному господарстві; поліпшення малопродуктивних земель шляхом їх виведення з обробітку та наступного залуження або заліснення, а також збільшення площі лісів області до обґрунтованого рівня. Також, для області є перспективним проведення заходів з енергозбереження та скорочення викидів вуглекислого газу на Ладизинський ТЕС та підприємствах, що виробляють та постачають тепло населенню. Джерелами фінансування даних заходів частково можуть бути кошти Державного бюджету згідно існуючих галузевих програм, а також місцевих бюджетів, що передбачені на соціально-економічний розвиток та природоохоронні заходи.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

Водні ресурси Вінницької області складаються із об'ємів поверхневих і підземних вод. Поверхневі води області зосереджені у водних об'єктах - річках, водосховищах, ставках, каналах тощо. Використовуються водні ресурси області для питного та технічного водопостачання, судноплавства, риборозведення, зрошування земель і гідроенергетики. Забір прісної води для водопостачання населених

пунктів, промислових та сільськогосподарських об'єктів у 2013 році склав: поверхневої – 111 млн.м³, підземної – 20 млн.м³.

4.1.1. Загальна характеристика

Річки Вінницької області належать до басейнів трьох основних рік України - Південного Бугу, Дністра і Дніпра, на басейни яких припадає відповідно 62, 28 і 10 відсотків території області.

Гідрографічна мережа Вінниччини представлена річковими системами Південного Бугу, Дністра і Дніпра.

Басейн Південного Бугу займає 62% території області (16,4 тис.км²), густота річкової мережі цього басейну становить 0,43/км². Середні річки: Соб та Гірський Тікич (початок).

Басейн Дністра займає 28% території області (7,5 тис.км²), густота річкової мережі басейну становить 0,41/км². Середня річка: Мурафа.

Басейн Дніпра представлений середньою річкою Рось з притоками, займає 10% території області, густота річкової мережі басейну становить 0,48/км².

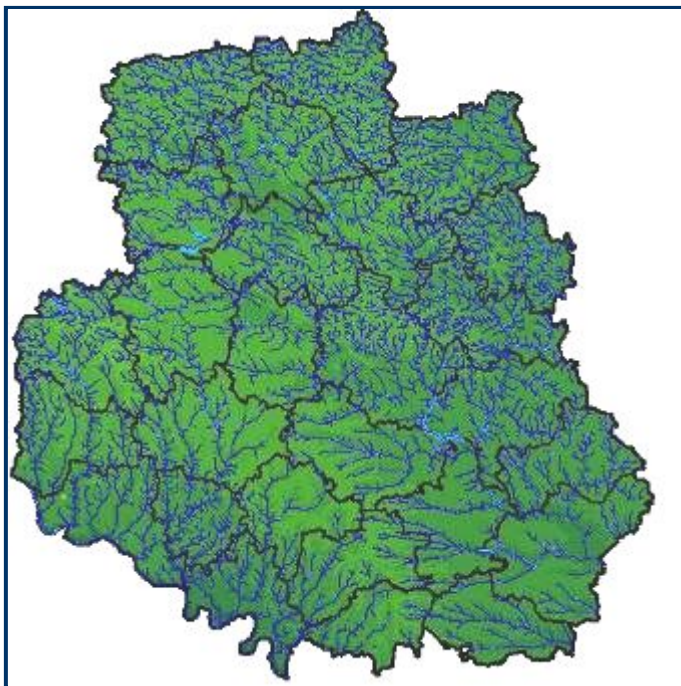
Живляться річки дощовими (48%), сніговими (25%) і підземними водами (27%). Мінералізація води гідрокарбонатно-кальцієва.

Всього територією області протікає 3,6 тисячі річок, загальною протяжністю 11,8 тис.км. Пересічна густота річкової мережі становить 0,45 км/км².

В цілому, річки Вінницької області можна поділити за такими категоріями:

- великі річки - 2 (Південний Буг і Дністер);
- середні річки - 4 (Соб, Гірський Тікич, Мурафа, Рось);
- малі річки (довжиною понад 10 км) - 226;
- струмки (довжиною менше 10 км) - 3368.

р.Південний Буг. Довжина 857 км, площа басейну 80000 км². Бере початок на Подільській височині. У верхів'ї на території Хмельницької і Вінницької області річка тече заболоченою долиною завширшки до 1,5 км, схили пологі, подекуди залісені, висотою 3-15 м. Річище завширшки 10-15



мал.4.1. Гідрографічна мережа Вінницької області

м, глибини 0,2-2,5 м, швидкість течії невелика. Густота річкової сітки становить пересічно 0,35 км/км². Живлення мішане, з переважанням снігового (50% у верхній частині). Пересічна мінералізація води у верхній течії 300-500 мг/дм³. Південний Буг має велике народно-господарське значення. Його воду використовують для зрошення, промислового і комунального водопостачання. На ньому споруджено 13 невеликих ГЕС, ряд водосховищ. Розвинуто рибництво, берега річки використовують для рекреаційних цілей.

Притоки Південного Бугу. Водна система басейну Південного Бугу в межах області займає близько 70 % її території і представлена річками Дохна, Згар, Рів, Соб, Савранка.

р.Дохна. Річка протікає у Крижопільському, Тростянецькому, Чечельницькому та Бершадському районах Вінницької області, права притока Південного Бугу. Довжина 74 км, площа басейну 1280 км². Долина трапецієвидна, у верхів'ї її ширина 0,5-0,6 км, біля м.Бершадь – 3,5 км. Заплава переважно заболочена, завширшки до 200 м. Річище звивисте, шириною 2-4 м, у пониззі – до 10 м. Глибини пересічно 1 м. Похил річки 1,1 м/км. Живлення мішане, з переважанням снігового. Стік зарегульований ставками та водосховищами. Воду використовують для технічного водопостачання, зрошення і рибництва. У пониззі береги річки залужені і залісенні.

р.Згар. Протікає на території Хмельницької (Дерожнянський і Летичівський райони) і Вінницької областей (Літинський, Жмеринський, Калинівський райони) і є правою притокою Південного Бугу. Довжина річки 95 км, площа басейну 1170 км². Долина трапецієвидна, шириною до 4 км, глибиною до 30 м. Заплава двустороння. У верхів'ї заболочена, завширшки від 50-150 м до 1,5-2 км. Річище слабозвивисте, пересічна ширина 5-10 м, максимальна – до 40 м. Глибина річки 0,5-1,5 м, максимальна – 5 м. Похил річки 0,91 м/км. Живлення мішане. Стік зарегульований водосховищами і ставками. Воду використовують для водопостачання. Зрошення; створені окремі рибні господарства.

р.Рів. Протікає на територіях Хмельницької (Віньковицький і Деражнянський райони) і Вінницької областей (Барський і Жмеринський райони) і є правою притокою Південного Бугу. Довжина річки 104 км, площа басейну 1160 км². Тече Подільською височиною. Долина V-подібна, слабозвивиста; ширина її переважно 0,7-1,3 км, найбільша (до 3 км) в районі м.Бар. Глибина долини змінюється від 5-10 м до 20-35 м і більше. Річище звивисте, подекуди порожисте. На окремих ділянках р.Рів пересихає, тут споруджено Барське водосховище. Похил річки 0,82 м/км. Живлення мішане, з переважанням снігового. Воду використовують для господарсько-побутових потреб, зрошення і рибництва.

р.Соб – річка протікає у Липовецькому, Іллінецькому, Гайсинському та Тростянецькому районах Вінницької області (гирло), ліва притока Південного Бугу. Довжина річки 115 км, площа басейну 2840 км². Долина завширшки до 1,5-3 км, схили переважно пологі, на окремих

ділянках круті, є виходи кристалічних порід. Заплава двостороння. Вкрита лучною рослинністю, її ширина від 100 до 500 м. Річище помірно звивисте, розгалужене, переважна ширина 15-20 м, у пониззі подекуди до 100 м. Глибина від 0,2 до 3 м. Дно піщане, замулене. Похил річки 1 м/км. Живлення дощове і снігове. У заплаві Собу споруджені численні ставки. Воду використовують для промислового і сільськогосподарського водопостачання, рибництва.

р.Савранка – річка протікає по територіях Піщанського і Чечельницького районів Вінницької області, права притока Південного Бугу. Довжина 97 км, площа басейну 1770 км². Долина у верхів'ї V-подібна, ширина 0,5-1 км. Нижче трапецієвидна, ширина – 3-4 км. Заплава місцями заболочена, завширшки до 200 м. Річище слабозвивисте. Похил річки 1,5 м/км. Живлення мішане, з переважанням снігового.



мал.4.2. Річка Південний Буг, м.Вінниця, Центральний міст

р.Дністер. Середня течія Дністра (від с.Нижнів до м.Могиливі-Подільського) тече Подільською височиною. Тут долина річки звужується і поглиблюється, подекуди набуваючи каньйоноподібної форми (шириною 0,4-1,5 км, глибиною до 100-120 м). Річище тут дуже звивисте, є пороги. Головними притоками середньої течії Дністра, які протікають на території Вінницької області, є Мурафа, Лядова, Русава, Марківка. Живлення середнього Дністра мішане з переважанням снігового. Пересічна мінералізація води 300-500 мг/дм³. Ділянка середнього Дністра має велике народно-господарське значення. На ньому споруджено Дністровський гідровузол. Річки тут судноплавні. Велике значення мають води річки для зрошення. Долина середньої частини Дністра – важливий рекреаційний район.

Водна система середньої частини басейну Дністра, в даному звіті,

представлена річками Лядова, Мурафа і Русава.

р.Лядова – річка переважно протікає по території Вінницької області і є лівою притокою Дністра. Довжина 93 км, площа басейну 748 км². Бере початок з джерел у заболоченій улоговині біля с.Дашківці. Долина V-подібна, у верхів'ї ширина її переважно 1-3 км, нижче ширина долини становить 1,5-2 км. Заплава двостороння, завширшки від 30 до 700 м. Річище у верхів'ї слабо розгалужене, подекуди губиться у заболоченій заплаві. Нижче Лядова зарегульована ставками і водосховищами; на окремих ділянках влітку пересихає. Ширина річки 5-10 м, найбільша – 22 м, глибина до 1-1,2 м. Похил річки 2,5 м/км. Живлення снігове і дощове. Воду річки використовують для промислового водопостачання, зрошення і рибицтва.

р.Мурафа – ліва притока Дністра, протікає цілком по територіях 5 районів Вінницької області. Довжина 163 км, площа басейну 2410 км². Бере початок з джерел на Подільській височині, поблизу с.Затоки. Долина у верхній течії неясно виражена з пологими схилами; нижче V-подібна, з крутими, розчленованими схилами. Глибина долини у пониззі до 80-120 м, ширина 1-1,5 км. Заплава двостороння, у верхній течії заболочена. Ширина у верхів'ї 50-120 м, у середині і нижній течії – 200-600 м. Річище у верхній частині слабозвивисте, замулене, нижче кам'янисте, є пороги. Ширина річки 15-20 м (найбільша 58 м), глибина на порожистих ділянках 0,1-0,5 м, на плесах – 1,5-3,5 м. Похил річки 1,6 м/км. На річці споруджено ГЕС. Воду використовують для водопостачання, зрошення та рибицтва.

р.Русава – річка протікає у Томашпільському і Ямпільському районах області, ліва притока Дністра. Довжина 78 км, площа басейну 991 км². Бере початок біля с.Олександрівка, тече Подільською височиною. Долина V-подібна, ширина від 0,5 до 2,1 км. Схили помірно круті, на окремих ділянках терасовані. Заплава двостороння, пересічна ширина 300 м. Річище звивисте, на окремих ділянках обваловане, ширина його до 30 м. Похил річки 2,9 м/км. Живлення мішане з переважанням снігового. Споруджено водосховище. Воду річки використовують для господарсько-побутових потреб.

Басейн Дніпра представлено витокami двох притоків Рось (I порядку) і Гнилоп'ять (II порядку).

р.Гнилоп'ять. Довжина річки 99 км, площа басейну 1312 км². Долина у верхів'ї заболочена, ширина до 3 км, глибина до 30 м. Річище звивисте, ширина до 20 м. Глибини річки до 15 м. Похил річки 1,1 м/км. Живлення річки мішане з переважанням снігового. Використовується для питного і технічного водопостачання, а також як водоприймач осушувальних систем. В межах області довжина близько 29 км (29 %), площа 439 км² (33,5 %).

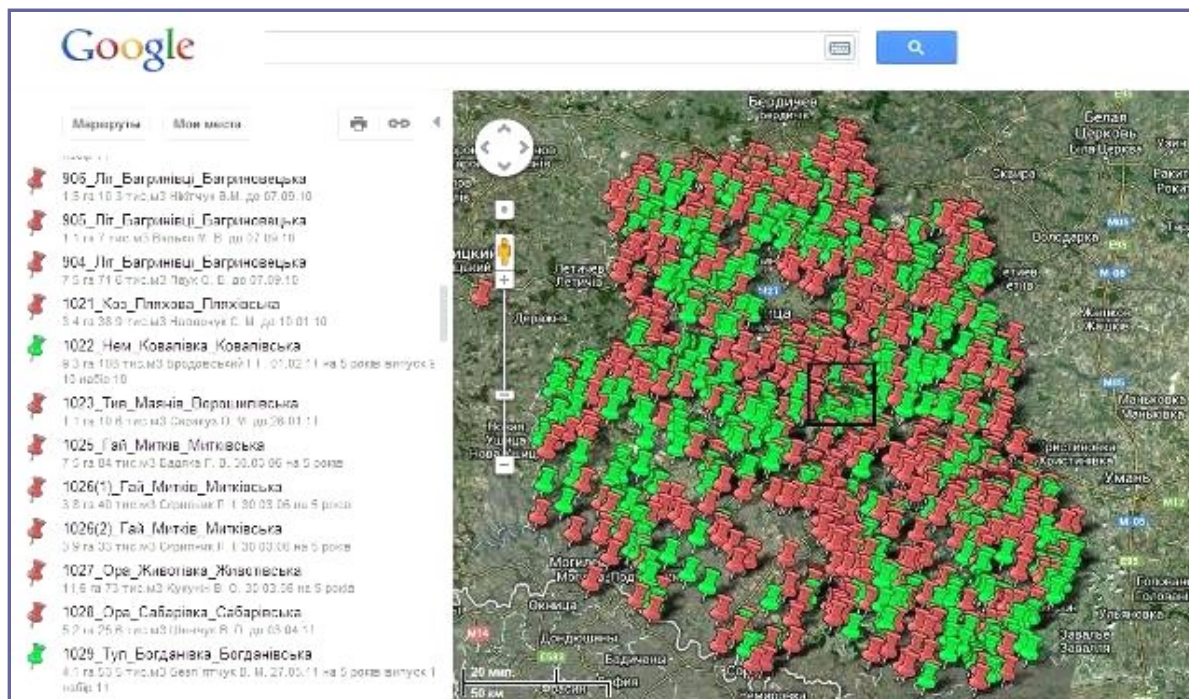
р.Рось – права притока Дніпра. Довжина 346 км, площа басейну 12600 км². Бере початок з джерел поблизу с.Ординці Погребищенського району в межах Придніпровської височини. Похил річки дуже значний 0,61 м/км. Живлення мішане. Воду використовують для водопостачання.

Русло річки звивисте, в районі м.Погребище річкова долина не широка, частково розорана і використовується під городні культури. Русло завширшки 2-4 м, дуже мілководне (20-30 см) і дуже занесене змитим ґрунтом. На Рось, нижче Погребища, помітно впливають стоки цього міста. Річка завширшки 3-4 м, має каламутну воду.

Майже для всіх річок області характерним є водний режим з помітною весняною повінню та високою ступенем зарегульованості штучними водоймами (водосховищами і ставками).

У Вінницькій області налічується понад 4800 ставків загальним обсягом 248 млн.м³ та площею водного дзеркала понад 24 тис.га. Більшість ставків побудовано на малих річках та ставках, внаслідок чого їх водний режим зарегульований на 30-60%. Площа ставків області коливається в широкому діапазоні - від 0,1 до 80 га. Середня площа одного ставка складає 5,2 га. Найбільше ставків в області припадає на басейн Південного Бугу.

В межах Вінницької області побудовано 52 водосховища місткістю 293 млн.м³, загальною площею водного дзеркала майже 10 тис.га.



мал.4.3. Карта Google з нанесеними на неї позначками ставків: у Вінницькій області налічується понад 4800 ставків

Крім того, частини двох водосховищ Дністровського каскаду розташовані на південному кордоні області. До водосховищ віднесено штучні водойми місткістю понад 1 млн.м³. Для більшості водойм зменшення площ водного дзеркала і об'єму відбулося через замулення і заболочення їх верхів'їв. Середня площа одного водосховища в області становить 180 га.

Використовуються ставки та водосховища області для потреб гідроенергетики, водопостачання, риборозведення та рекреації. Значна

частина штучних водойм передана фізичним та юридичним особам у користування на умовах оренди, в основному – для рибогосподарських потреб.

4.1.2. Водозабезпеченість територій та регіонів

Середньобагаторічний об'єм річного стоку Вінниччини становить 2,0 млрд.м³. В маловодний рік (P=75%) він складає біля 1,5 млрд.м³, в дуже маловодний рік (P=95%) - 1,05 млрд.м³. Більша частина місцевого стоку області, до 70%, формується в басейні Південного Бугу. Більш значний транзитний стік Дністра проходить по південному кордоні області і використовується лише для зрошення та гідроенергетики.

Загальні ресурси поверхневих вод у 2013 році по Вінницькій області становили 9,6 млрд.м³ (в т.ч. транзитний стік Дністра - 7620 млн.м³), що відповідає близькій до середньої забезпеченості.

Важливу роль у водному господарстві Вінниччини відіграють підземні води, як найбільш надійне джерело доброякісної питної води. Прогнозні запаси підземних вод області становлять 324,9 млн.м³/рік, затверджені експлуатаційні запаси - 45,7 млн.м³/рік. Щорічно використовується, в середньому, від 7 до 10% прогнозних ресурсів, в окремих районах (Вінницький, Калинівський, Козятинський) цей показник наближується до 20%.

На одного жителя Вінницької області, без врахування транзитного стоку Дністра, припадають наступні річні об'єми місцевого стоку: середньобагаторічного - 1,5 тис.м³; маловодного – 1,1 тис.м³; дуже маловодного - 0,75 тис.м³. У 2013 році об'єм стоку на одного жителя становив 1,2 тис.м³.

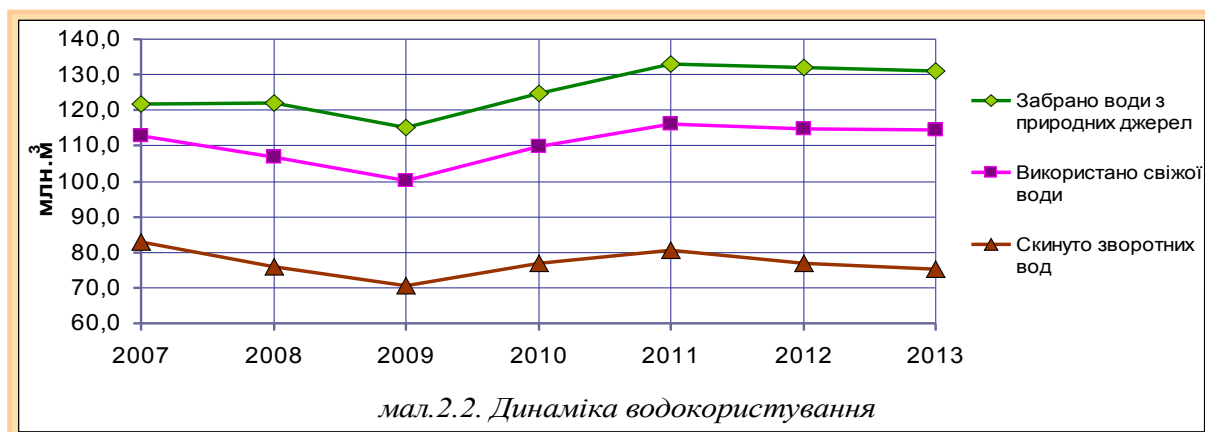
Наявні водні ресурси області (поверхневі та підземні) забезпечили у 2013 році потреби населення та галузі економіки у водних ресурсах в необхідній кількості.

4.1.3. Водокористування та водовідведення

За даними статистичної звітності 2ТП-вогдгосп для потреб водопостачання населення і галузей економіки забрано 131 млн.м³ води, що на 1,1 млн.м³ менше, ніж у 2012 році. З них: 111 млн.м³ - з поверхневих джерел, 20 млн.м³ – з підземних (114,4 млн.м³ – у басейні Південного Бугу; 10,6 млн.м³ – у басейні Дністра; 6,0 млн.м³ - у басейні Дніпра).

Всього по області використано 114,5 млн.м³ води, в т.ч.: виробничі потреби 62 млн.м³; господарсько-питні – 32,4 млн.м³; ставкове рибне господарство – 12,3 млн.м³, сільськогосподарське водопостачання – 5,6 млн.м³; зрошення – 2,2 млн.м³.

Найбільшими водоспоживачами у Вінницькій області в розрізі регіонів є м.Вінниця (24% від загального обсягу використання), Тростянецький район (22%), Калинівський район (7%), Барський район (6%). Вінницький район (5%).



мал.4.4. Динаміка водокористування та водовідведення

Найбільшими водоспоживачами у Вінницькій області в розрізі підприємств є КП «Вінницяоблводоканал», яке використовує 20% від загального використання, та ПАТ «Західенерго» Ладижинська ТЕС – 18%.

Порівняно з 2012 р. забір і використання води в 2013 р. зменшилися на 1% (мал.4.4. та табл.4.1.).

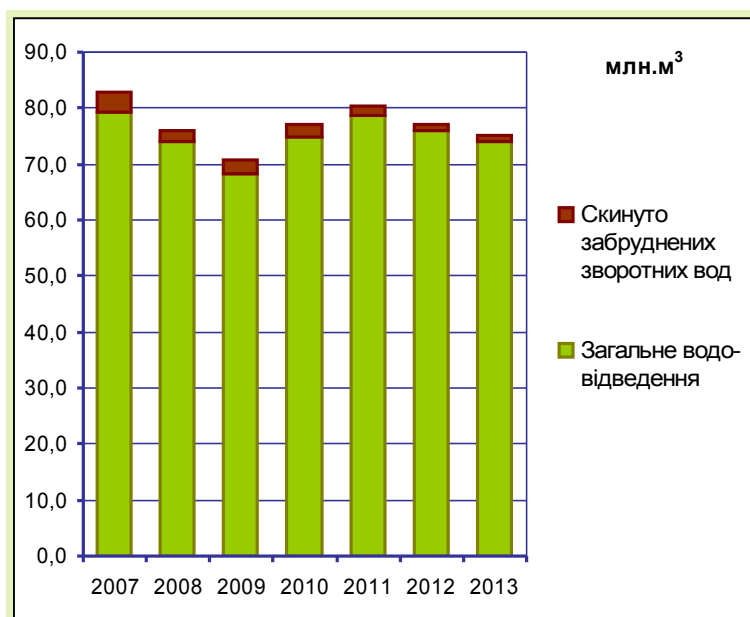
Таблиця 4.1. Використання водних ресурсів у Вінницькій області в 2012-2013 роках

Показник	Роки, млн.м³		2013 р. до 2012р., %
	2012	2013	
1	2	3	4
Забір води, разом	132,1	131,0	99
у тому числі: - з поверхневих джерел	112,0	111,0	99
- з підземних джерел	20,90	20,01	99
Втрати при транспортуванні	13,60	13,22	97
Використано води, разом	114,7	114,5	100
у тому числі на: - господарсько-питні потреби	32,60	32,38	99
- виробничі потреби	59,64	62,09	104
- зрошення	2,419	2,163	89
- сільгоспводопостачання	5,277	5,583	106
- ставкове рибне господарство	14,73	12,32	84
Скинуто стічних вод у водні об'єкти, разом	76,97	75,18	98
забрудненої:	0,063	0,009	14
нормативно-чистих без очистки	46,39	44,67	96
нормативно очищених на очисних спорудах	29,68	29,44	99
оборотне і повторно-послідовне водоспоживання	970,2	1175	121
потужність очисних споруд	103,4	101,1	98

Збільшила витрати в системах оборотного та повторно-послідовного водопостачання Ладижинська ТЕС для поповнення систем технічного водопостачання та гідрозоловидалення.

Таблиця 4.2. Водокористування у Вінницькій області в 2013 році

Адміністративна одиниця	Забраної прісної води, млн.м ³			Використано, млн.м ³				
	Всього	Поверхневої	Підземної	Всього	Промисловість	Сільське господарство	стено Комунальне	Інше
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Всього по області	131,0	111,0	20,01	114,5	29,60	47,89	32,81	4,200
райони								
Барський	6,945	6,021	0,925	6,689	0,065	6,030	0,586	0,008
Бершадський	5,301	4,196	1,106	4,943	0,323	4,416	0,184	0,020
Вінницький	5,610	4,877	0,733	5,549	0,213	4,906	0,410	0,020
Гайсинський	3,975	2,894	1,081	3,823	0,996	2,229	0,593	0,005
Жмеринський	0,826	0,617	0,210	0,807	0,614	0,061	0,107	0,025
Іллінецький	1,497	0,781	0,716	1,224	0,349	0,673	0,193	0,009
Козятинський	3,706	2,474	1,232	3,126	0,595	1,540	0,260	0,731
Калинівський	8,503	7,644	0,858	8,145	0,433	6,980	0,540	0,192
Крижопільський	1,451	0,756	0,695	1,307	0,827	0,180	0,300	-
Липовецький	1,972	1,477	0,494	1,920	0,001	1,761	0,157	0,001
Літинський	3,535	3,193	0,342	3,251	0,175	2,979	0,090	0,097
Могилів-Подільський	0,502	0,231	0,271	0,486	0,002	0,281	0,203	
Мурованокуриловецький	0,301	0,036	0,265	0,248	0,019	0,109	0,120	-
Немирівський	1,287	0,546	0,740	1,065	0,356	0,392	0,314	0,003
Оратівський	1,047	0,826	0,221	0,821	-	0,764	-	0,057
Піщанський	0,224	-	0,224	0,202	0,011	0,063	0,128	-
Погребисьенський	3,391	3,040	0,351	3,137	0,005	3,009	0,107	0,016
Геплицький	1,597	1,252	0,345	1,503	0,208	1,211	0,084	-
Гомашпільський	1,040	0,291	0,749	0,908	0,405	0,202	0,297	0,004
Гростянецький	2,310	1,900	0,408	2,120	0,170	1,817	0,139	-
Гульчинський	2,677	1,658	1,020	2,480	0,175	1,722	0,582	0,001
Гиврівський	2,330	1,214	1,115	1,743	0,313	0,929	0,492	0,009
Хмільницький	2,186	1,926	0,260	2,148	0,537	1,520	0,091	-
Чернівецький	0,239	0,124	0,114	0,231	0,125	0,045	0,045	0,016
Чечельницький	0,195	-	0,195	0,181	0,015	0,059	0,107	-
Шаргородський	1,165	0,295	0,870	1,136	0,209	0,376	0,543	0,008
Ямпільський	1,734	1,236	0,499	1,630	0,022	1,299	0,309	-
міста обласного значення								
м. Вінниця	36,15	35,43	0,714	27,11	1,793	0,007	25,09	0,220
м. Жмеринка	1,690	0,029	1,661	1,011	0,117	-	0,423	0,417
м. Ладижин	24,76	24,7 Г	0,052	23,24	20,42	2,293	0,521	0,006
м. Могилів-Подільський	1,226	0,036	1,187	1,039	0,100	-	0,939	-
м. Хмільник	1,629	1,271	0,358	1,316	0,015	0,025	1,276	-



Мал. 4.5. Динаміка водовідведення

Використання води основними галузями економіки становить 114,5 млн.м³, в т.ч.: промисловістю – 29,6 млн.м³, сільським господарством – 47,9 млн.м³, комунальним – 32,8 млн.м³, іншими галузями – 4,2 млн.м³. Загальний забір води у порівнянні з 2012 роком зменшився на 1,1 млн. м³.

У 2013 році у водні об'єкти Вінницької області скинуто 75,2 млн.м³ стічних вод, у тому

числі: 1,072 млн.м³ – забруднених; 44,7 млн.м³ – нормативно чистих без очистки; 29,4 млн.м³ – нормативно очищених. У порівнянні з 2012 роком загальний скид зворотних вод зменшився на 1,79 млн.м³ (2,3%).

Таблиця 4.3. Водовідведення у Вінницькій області в 2013 році

Адміністративна одиниця	Витрати при транспортуванні, млн.м³	Скинуто в поверхневі водні об'єкти, млн.м³					
		Всього	забруднених стічних вод			нормативно чисті без очистки	очищені нормативно
			всього забруднених	без очистки	недостатньо очищені		
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього по області	13,22	75,18	1,072	0,009	1,063	44,67	29,44
райони							
Барський	0,193	5,531	0,102	-	0,102	5,413	0,016
Бершадський	0,076	3,675	-	-	-	3,332	0,343
Вінницький	0,005	3,575	0,009	0,009	-	3,507	0,059
Гайсинський	0,095	2,229	-	-	-	1,999	0,230
Жмеринський	-	0,488	-	-	-	0,487	0,001
Іллінецький	0,053	0,805	0,204	-	0,204	0,600	0,000
Козятинський	0,337	1,527	-	-	-	1,359	0,167
Калинівський	0,156	6,661	-	0,000	-	6,244	0,416
Крижопільський	0,119	0,075	-	-	-	-	0,072
Липовецький	0,050	1,342	-	-	-	1,327	0,015
Літинський	0,011	2,913	-	-	-	2,893	0,020
Могилів-Подільський	0,007	-	-	-	-	-	-
Мурованокуриловецький	0,038	0,021	-	-	-	0,021	-
Немирівський	0,008	0,538	-	-	-	0,477	0,061
Оратівський	0,000	0,613	-	-	-	0,600	0,013
Піщанський	0,019	-	-	-	-	-	-
Погребищенський	0,014	2,855	-	-	-	2,799	0,057
Геплицький	0,002	1,004	-	-	-	1,044	-

Адміністративна одиниця	Витрати при транспортуванні, млн.м ³	Скинуто в поверхневі водні об'єкти, млн.м ³					
		Всього	забруднених стічних вод			нормативно чисті без очистки	шкідливо нормативно
			всього забруднених	без очистки	недостатньо очищені		
1	2	3	4	5	6	7	8
Гомашпільський	0,123	0,080	0,007	-	0,007	-	0,073
Гростянецький	0,014	1,586	-	-	-	1,515	0,071
Гульчинський	0,180	1,779	-	-	-	1,458	0,321
Гиврівський	0,007	1,199	-	-	-	1,199	-
Хмільницький	0,007	1,259	-	-	-	1,259	-
Чернівецький	0,007	0,011	-	-	-	0,011	-
Чечельницький	0,013	-	-	-	-	-	-
Шаргородський	-	0,274	-	-	-	0,210	0,064
Ямпільський	0,055	0,856	0,084	-	0,084	0,773	-
Міста обласного значення							
м.Вінниця	8,912	26,060	-	-	-	3,846	22,76
м.Жмеринка	0,679	0,488	0,437	-	0,437	-	0,050
м.Ладижин	1,503	5,325	0,227	-	0,227	2,049	3,049
м.Могилів-Подільський	0,187	0,678	-	-	-	-	0,678
м.Хмільник	0,313	1,149	-	-	-	0,248	0,901

У 2013 році у водні об'єкти Вінницької області скинуто 1,072 млн.м³ забруднених зворотних вод, в т.ч. 0,009 – без очистки; 1,063 млн.м³ – недостатньо очищених. Скид забруднених вод збільшився на 0,17 млн.м³ у порівнянні з 2012 р.

Станом на 01.01.2014р. в області зареєстровано 65 об'єктів, які мають випуски стічних вод у водойми.

4.2. Забруднення поверхневих вод

У 2013 році поверхневі води Вінницької області були забруднені органічними речовинами, сполуками азоту. Внаслідок такого забруднення спостерігалось раннє цвітіння води у річках.

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

Разом із забрудненими водами у водойми Вінницької області в 2013 році надійшло нафтопродуктів – 0,636 т, сульфатів – 0,956 тис.т, хлоридів – 2,372 тис.т, азоту амонійного – 0,095 тис.т, нітратів – 0,493 тис.т, нітритів – 0,039 тис.т, заліза – 3,998 т, цинку – 0,270 т, фосфатів – 36,96 т, БСКп – 0,227 тис.т, завислі речовини – 0,216 тис.т, сухий залишок – 6,578 тис.т, СПАР – 0,787 т, ХСК – 0,230 тис.т; жири – 0,008 т.

Таблиця 4.4. Динаміка скиду забруднюючих речовин в складі стічних вод

Рік	млн.м ³ Обсяг скидів,	тис. т БСК повне,	тис. т ХСК,	тис. т Завислі речовини,	тис. т Хлориди,	тис. т Азот амонійний,	тис. т Нітрати,	тис. т Нітрити,	тонни Нафтопродукти,	тонни СПАР,	тонни Цинк,	тонни Фосфати,	тонни Залізо,
1	2	3	4	5	8	9	10	11	12	13	14	16	18
2010	31,80	0,258	0,013	0,226	2,457	0,158	0,368	0,047	0,599	0,014	1,181	31,50	3,591
2011	30,89	0,256	0,205	0,174	2,270	0,136	0,466	0,038	0,587	0,016	0,586	31,53	2,433
2012	30,58	0,216	0,153	0,185	2,321	0,105	0,494	0,035	0,599	0,778	0,650	31,93	3,042
2013	30,51	0,227	0,230	0,216	2,372	0,095	0,493	0,039	0,636	0,787	3,998	36,96	3,998

На очисних спорудах області очищено 29,44 млн.м³, в т.ч. пройшли послідовну біологічну очистку - 29,36 млн.м³, фізико-хімічну - 0,05 млн.м³, механічну 0,02 млн.м³ вод.

Не забезпечили нормативної очистки вод 8 підприємств, тоді як у 2012 році таких підприємств було 10. Нормативна очистка на цих очисних спорудах не забезпечується через поганий стан очисних споруд, необхідність їх капітального ремонту, майже всі вони потребують першочергового фінансування.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки)

Основним джерелом забруднених стічних вод в області є комунальне господарство, на яке припадає 79% від загального обсягу таких скидів. Підприємства комунального господарства скинули забруднених стоків - 0,84млн.м³, сільського господарства – 0,23 млн.м³.

Таблиця 4.5. Водовідведення забруднених зворотних вод в 2013 році

Назва видів діяльності	Скинуто в поверхневі водні об'єкти, млн.м ³		
	Всього	Без очистки	Недостатньо очищені
Всього по області	75,18	0,009	1,063
Промисловість	7,366	-	-
Сільське господарство	37,04	-	0,227
Комунальна галузь	30,13	0,009	0,836
Інші галузі	0,644	-	-

У розрізі підприємств найбільшими забруднювачами водних ресурсів, які скинули недостатньо-очищені зворотні води є ДП «Жмеринкаводоканал» – 0,44 млн.м³, ДП «Іллінціводоканал» – 0,20 млн.м³, ТОВ «Вінницька птахофабрика» – 0,23 млн.м³.

Табл. 4.6. Підприємства, які здійснюють найбільші скиди зворотних вод у водні об'єкти

Назва водокористувача	Об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³				
	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Ладизинська ТЕС ВАТ "Західенерго"	4,921	2,17		4,084	3,906
КП "Вінницька облводоканал"	25,93	27,618		25,395	25,941

Останні роки спостерігається тенденція до зменшення обсягів

стічної води, що надходить на комунальні ОСК, проте рівень їх забруднення значно збільшується, адже воно розбавлене меншою кількістю води. Аналогічна тенденція зберігається і по кількості промивної води, використаної в технології очистки питної води. Таким чином, щороку зростає навантаження на очисні споруди.

Таблиця 4.7. Водовідведення та скид забруднюючих речовин у житлово-комунальному господарстві у 2013 році

	Скинуто всього, млн.м ³	З них забруднених стічних вод, млн.м ³	Обсяг скидів стічних вод, млн.м ³	БСК повне, тис.тонн	Завислі речовини, тис.тонн	Сухий залишок, тис.тонн	Азот амонійний, тис.тонн	Нітрати, тис.тонн	Залізо, тонни	СПАР, тонни	Фосфати, тонни
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Всього по області	75,18	1,072	30,51	0,227	0,216	6,578	0,095	0,493	3,998	0,787	36,96
Житлово-комунальне господарство	30,13	0,845	26,27	0,175	0,161	5,336	0,086	0,371	3,057	0,042	31,50

Крім того, ряд міст та селищ взагалі не мають очисних споруд, скидаючи нечистоти на поля фільтрації чи відстійники, які не забезпечують необхідної якісної очистки – м.Липовець, смт.Томашпіль, смт.Літин, смт.Теплик, смт.Чечельник. У Чечельнику очисні споруди в експлуатацію не введені. У всіх вказаних населених пунктах необхідне будівництво очисних споруд каналізації.

Причинами погіршення якості води у річках області крім незадовільної роботи ОСК комунальної сфери та деяких підприємств є:

- захащення берегів сміттям та господарсько-побутовими відходами;
- випадки самовільного будівництва та розорювання земельних ділянок в межах водоохоронних зон та прибережних захисних смуг;
- повільне виконання робіт винесення в натуру та впорядкуванню прибережних захисних смуг місцевими органами влади (на даний час на території області орієнтовна площа водоохоронних зон складає 424,72 тис. га., в тому числі загальна площа прибережних захисних смуг складає 41,22 тис. га).

Основною проблемою збереження поверхневих вод у Вінницькій області є дуже мала кількість побудованих очисних споруд каналізації та значна кількість полів фільтрації та невеликих вигребів. Практика відведення стічних вод на поля фільтрації створює додаткове навантаження на природні комплекси: є джерелом забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, поверхневих та підземних вод. Більшість існуючих полів фільтрації експлуатуються тривалий час, роботи з їх відновлення чи реконструкції практично не проводились, тому зростає

ймовірність аварійних забруднень ґрунтів та водних об'єктів.

Найбільшими водокористувачами в області є: ВП "Західенерго" Ладижинська тепла електрична станція та КП "Вінницяоблводоканал".

Відокремлений підрозділ "Ладижинська тепла електрична станція" ПАТ "Західенерго". Індивідуальні балансові норми водоспоживання (два водозабори – питний та технічний – з р. Південний Буг) та водовідведення (8 випусків стічних вод: 7 випусків в р. Південний Буг, 1 – в р. Сільниця) розроблені, затверджені керівництвом підприємства та погоджені в Держуправлінні охорони навколишнього природного середовища в Вінницькій області. Дозвіл на спеціальне водокористування від 25 квітня 2012 року за №5264, виданий Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища в Вінницькій області, терміном дії до 30.05.2016 р.

Підприємством розроблені нормативи гранично допустимих скидів у водойми, які погоджені органами СЕС та затверджені Держуправлінням охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області. Умовами дозволу на спецводокористування передбачено 9 випусків стічних вод в р. Південний Буг та її притоку – р. Сільниця, а саме:

Господарсько-побутові стоки з ТЕС та міста Ладижина поступають на комплекс очисних споруд біологічної очистки по чотирьом колекторам. Проектна потужність очисних споруд – 2 920,0 тис.м³/рік (8,0 тис.м³/добу), фактично за 2011 рік надійшло – 2 157,0 тис.м³/рік (5,9 тис.м³/добу), що склало 74 %. На момент перевірки на очисні споруди поступає 5,1 – 5,4 тис.м³/добу.

Якість стічних вод на всіх етапах очистки контролює відомча лабораторія, яка акредитована ДП"Вінницястандартметрологія". Перевищень концентрацій забруднюючих речовин скидів у водні об'єкти не виявлено.

Основним видом діяльності комунального підприємства "Вінницяоблводоканал" є забезпечення міста питною водою і очищення стічних вод на очисних спорудах каналізації. Водопостачання та водовідведення КП "Вінницяоблводоканал" здійснюється з р. Південний Буг та 2-ох артсвердловин. Скид стічних вод здійснюється в р. Південний Буг після споруд повної біологічної очистки проектною потужністю 150 тис.м³/добу, фактичне надходження 70-80 тис.м³/добу.

Протягом останніх років згідно даних гідрохімічних вимірювань виявлено вплив скидів стічних вод КП "Вінницяоблводоканал" на якість води у створі, що знаходиться на річці Південний Буг 500 м нижче скиду водоканалу: суттєво підвищується вміст азоту амонійного. Проте, якість води у створі погіршують й стоки з території міста, господарсько-побутові стоки приватних секторів, що не підключені до каналізаційних мереж.

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

По південному кордоні області протікає транскордонна річка Дністер.

1980 році на землях Цекинівської сільської ради Ямпільського району Вінницької області введено в експлуатацію очисні споруди каналізації для м.Сороки Республіка Молдова, проектною потужністю 10336 м³ на добу, загальна площа земельної ділянки під очисними спорудами становить 5 га., які розташовані на південний схід від села Цекинівка, на відстані орієнтовно 5 км вниз по течії річки Дністер.

Після припинення роботи очисних споруд каналізації в с.Цекинівка з 2001 року відбувається транскордонне забруднення річки Дністер за рахунок скиду молдавською стороною неочищених стоків . На сьогоднішній день Молдавською стороною здійснюється охорона наявного майнового комплексу.

У 2004 році за замовлення Вінницької обласної ради Товариством з обмеженою відповідальністю дослідно-виробничим малим підприємством "Пласт" розроблено оцінку впливу цих споруд на навколишнє природне середовище. За результатами проведених досліджень суттєвого впливу непрацюючих очисних споруд на навколишнє природне середовище не виявлено.

За даними Державної екологічної інспекції у Вінницькій області, мул який зберігається на майданчиках – зневоднений та повністю вкритий рослинним покривом. Мулові майданчики розташовані на території очисних споруд, наявні 4 карти мулових майданчиків орієнтовною площею 1 га. Дані щодо кількості мулу, який зберігається на майданчиках, відсутні.

Джерелом забруднення транскордонного об'єкту р.Дністер та загрози санітарному благополуччю також можуть стати очисні споруди каналізації Могилів-Подільського МКП "Водоканал". Внаслідок тривалого терміну експлуатації очисні споруди мають високий ступінь зношеності та не забезпечують достатнього рівня очистки стоків (очисні споруди введені в експлуатацію в 1979р.). Реконструкція ОСК даного підприємства включена до регіональної програми охорони навколишнього природного середовища на 2013-2018 роки.

4.3. Якість поверхневих вод

Якість води річок області впродовж останніх 5-ти років залишається стабільною, без суттєвих змін і в цілому задовільною. Вміст більшості забруднюючих речовин не перевищує ГДК для водойм господарсько-побутового призначення. Вода річок Вінницької області забруднена органічними сполуками, причому таке забруднення спостерігається протягом року. Це свідчить про забруднення вод саме побутовими стоками.

табл.4.8. Оцінка якості води окремих ділянок річок Вінницької області

№	Басейн річки, річка	Стан за класом		Ступінь чистоти за класом	
		середні	найгірші	середні	найгірші
1	2	3	4	5	6
2.1	р. Дністер	добрі	добрі	чисті	чисті
3.3	р. Південний Буг	добрі	добрі	чисті	чисті
3.4	р. Рів	добрі	добрі	чисті	чисті
3.6	р. Соб	добрі	добрі	чисті	чисті

табл.4.9. Гранично допустимі величини (ГДК) гідрохімічних показників та гранична межа 3 категорії за екологічною оцінкою

Гідрохімічний показник	ГДК для водойм рибогосподарського призначення (ГДК _{рг})*	ГДК для водойм господарсько-побутового використання (ГДК _{гп})**	Гранична межа 3 категорії екологічної оцінки (досить чисті води, добрий екологічний стан)***
Розчинений кисень, мгО ₂ /дм ³	>6,0	>4,0	>7,1
Показник рН, од. рН	6,5 - 8,5	6,5 - 8,5	6,6 - 8,1
БСК ₅ , мгО ₂ /дм ³	-	3,0	2,1
ХСК, мгО/дм ³	-	15,0	25
Сума іонів, мг/дм ³	-	1000	1000 (прісні води)
Хлориди, мг/дм ³	300	350	75 (прісні води)
Сульфати, мг/дм ³	100	500	100 (прісні води)
Іони магнію, мг/дм ³	40	50	-
Іони кальцію, мг/дм ³	180	-	-
Іони натрію, мг/дм ³	120	200	-
Азот амонійний, мг/дм ³	0,39 (0,5 по амонію)	1,5 (2,0 по амонію)	0,3 (0,4 по амонію)
Азот нітратний, мг/дм ³	9,0 (40 по нітрат-іону)	10,0 (45 по нітрат-іону)	0,5 (1,6 по нітрат-іону)
Азот нітритний, мг/дм ³	0,02 (0,07 по нітрит-іону)	1,0 (3,3 по нітрит-іону)	0,01 (0,04 по нітрит-іону)
Фосфати, мг/дм ³	-	3,5	0,153
Цинк, мг/дм ³	0,01	1,0	0,02
Марганець, мг/дм ³	0,01	0,1	0,05
Хром (VI), мг/дм ³	0,001	0,05	-
Свинець, мг/дм ³	0,1	0,03	0,01
Нікель, мг/дм ³	0,01	0,1	0,01
Кадмій, мг/дм ³	0,005	0,001	0,002
Залізо загальне, мг/дм ³	0,1	0,3	0,1
Нафтопродукти, мг/дм ³	0,05	0,3	0,05
СПАР, мг/дм ³	0,2	-	0,02
Феноли, мг/дм ³	0,001	0,001	0,001

* Обобщенный перечень предельно допустимых концентраций (ПДК) и ориентировочно безопасных уровней (ОБУВ) вредных веществ для воды рыбохозяйственных водоемов. Москва, 1990 г.

** Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения СанПиН № 4630–88. Министерство здравоохранения СССР, Москва, 1988 г.

*** Романенко В.Д., Жукинський В.М., Оксіюк О.П. та ін., Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями (затверджено наказом Мінекобезпеки від 31.03.98 №44 та погоджено з Держводгоспом та Держкомгідрометом)

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Басейнове управління водних ресурсів річки Південний Буг на території Вінницької області проводить спостереження за станом поверхневих вод по 11 створах постійних спостережень (9 – на р.Південний Буг, 1- на р.Рів та 1- на р.Соб).

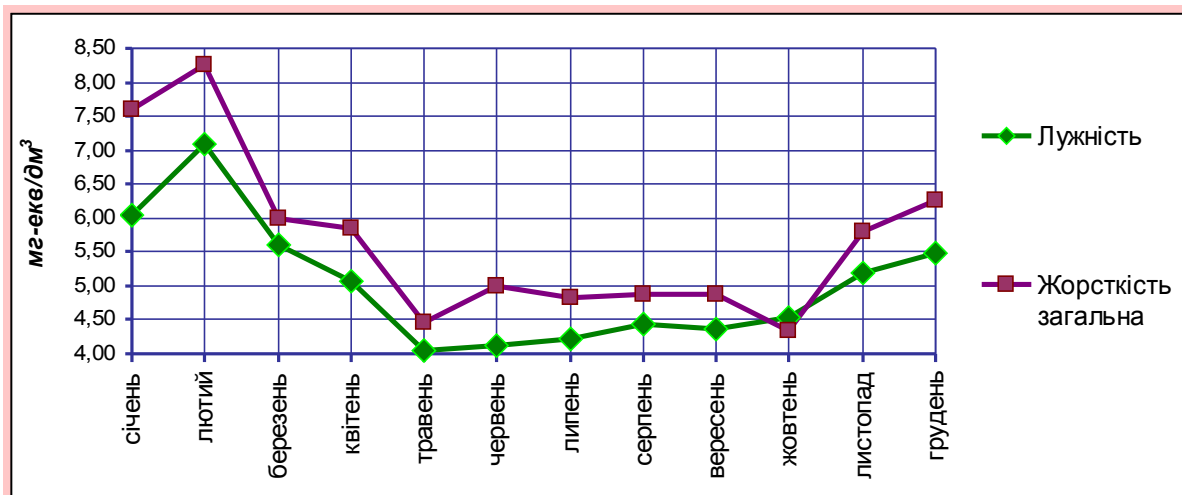
№ створу	Об'єкт	Довгота	Широта	Розташування
1	р.Південний Буг	27 55 04	49 33 27	м. Хмільник, питний водозабір (вище міста)
2	р.Південний Буг	28 22 04	49 26 38	м. Калинівка, питний водозабір, с.Гушинці
3	р.Південний Буг	28 28 31	49 11 03	м. Вінниця, питний водозабір (вище міста)
4	р.Південний Буг	28 27 19	49 11 35	500м нижче сиду КП "Вінницяоблводоканал"
5	р.Південний Буг	28 24 07	49 01 49	Сутиське водосховище, смт.Сутиски, Тиврівський район
6	р.Південний Буг	29 05 52	48 44 03	м.Ладижин, питний водозабір, с.Маньківка
7	р.Південний Буг	29 14 39	48 41 34	Ладижинське водосховище, м.Ладижин
8	р.Південний Буг	29 23 33	48 32 04	Глибочецьке водосховище, с.Глибочок, Тростянецький район
9	р.Південний Буг	29 47 29	48 22 09	с. Ставки, Бершадський район, кордон Вінницької і Кіровоградської областей
10	р. Рів	28 18 03	49 06 12	гирло річки, вище с.Могилівка, Жмеринський район
11	р.Соб	29 18 09	48 41 41	Дмитренківське водосховище, с.Дмитренки (нижній б'єф), Гайсинський район

У 2013 році спостерігалось покращення стану поверхневих водойм Вінницької області, де відсоток перевищень гранично-допустимих концентрацій (ГДК) знизився на 10 відсотків у порівнянні з 2012 роком.

Річка Південний Буг.

У 9 створах р.Південний Буг у 2012 році відібрано 76 проб, виконано в них 2584 вимірювань та зафіксовано 140 перевищень ГДК.

Кисневий режим річки Південний Буг на території Вінницької області задовільний, вміст розчиненого кисню був у межах 4,0-19,1 мгО₂/дм³, при нормі не менше 4,0 мгО₂/дм³, і лише в одній пробі, відібраній у Ладижинському водосховищі у березні, вміст розчиненого кисню був у 1,1 разів нижчим норми і становив 3,5 мгО₂/дм³ (додатковим моніторингом, проведеним у даному створі, встановлено, що це був разовий випадок). У попередньому 2011 році цей показник становив 6,45-9,63 мгО₂/дм³.

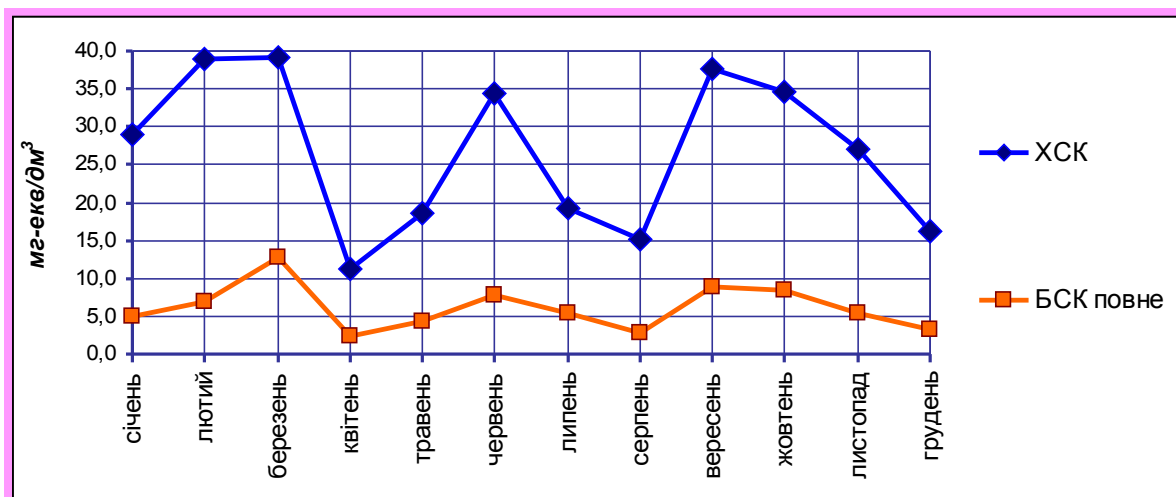


мал.4.6. Середньомісячні значення вмісту розчиненого кисню та загальної жорсткості у воді р.Південний Буг у 2013 році

Мінералізація води оптимальна, разові значення сухого залишку знаходяться у межах 338,17-464,17 мг/дм³ при нормі не більше 1000 мг/дм³.

Разом з тим зафіксовані випадки наднормативних значень жорсткості лужності та концентрації сполук магнію. Так, разові значення загальної жорсткості води в 2013 році становили 3,96-9,0 мг-екв/дм³, з 76 проб у 9 пробах, відібраних у січні та лютому, (12% відібраних проб) показник перевищував ГДК: 7,30-90 мг-екв/дм³ (1,04-1,29 ГДКгп).

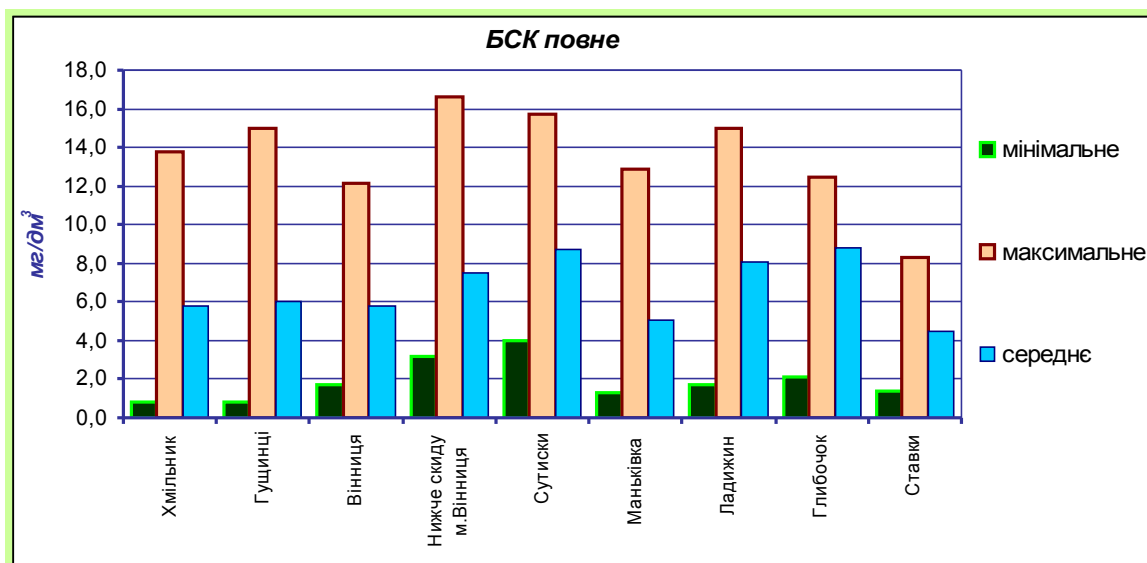
Разові значення лужності води в 2013 році були у межах 3,5- 7,4 мг-екв/дм³, з 76 проб у 5 пробах, відібраних у лютому, (7% відібраних проб) показник перевищував ГДК: 6,9-7,4 мг-екв/дм³ (1,06-1,14 ГДКгп). Концентрації магнію у 2013 році були у межах 10,0-74,1 мг/дм³, з 76 проб у 5, відібраних у лютому, (7% проб) вони перевищували ГДК у 1,49-1,85 разів і становили 59,4-74,1 мг/дм³.



мал.4.7 Середньомісячні значення ХСК та БСК повне у воді р.Південний Буг у 2013 році

Підвищена жорсткість, лужність та концентрація солей магнію спостерігалась у січні та лютому і пов'язана найімовірніше із широким застосуванням солей та інших хімічних реагентів для боротьби з ожеледицею. Згідно даних моніторингу підвищені показники жорсткості у холодний період спостерігаються з 2009 року.

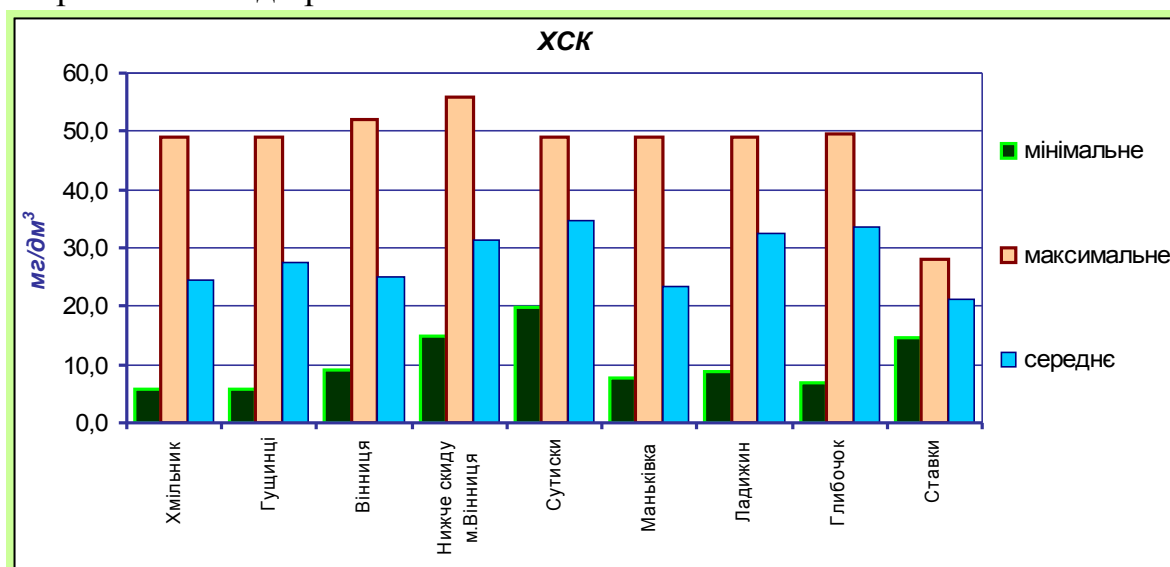
Як і у попередні роки вода у річці Південний Буг забруднена органічними сполуками: разові значення БСКповне були у межах 0,82-16,6 мгО₂/дм³ (0,27-5,53ГДКгп), у 61 пробі із 76 відібраних значення показника перевищували ГДКгп і становили 3,20-16,60 мгО₂/дм³ (1,1-5,53ГДКгп).



мал.4.8 Значення показника БСКповне (вміст органічних сполук) у р.Південний Буг у 2013 році

Найбільше перевищення гранично допустимої концентрації по БСКп – у 5,53 разів - спостерігалось нижче скиду КП "Вінниця-облводоканал". Найвищі показники по БСКповне зафіксовано березні, в період активного танення снігу. (мал.4.8.).

В порівнянні з 2012 роком максимальні значення показника БСКповне були нижчими: у 2012 році показник БСКповне був у межах 0,60-29,30 мгО₂/дм³ (0,2-9,8ГДКгп), і понаднормові значення зафіксовані у 70 пробах з 77 відібраних.



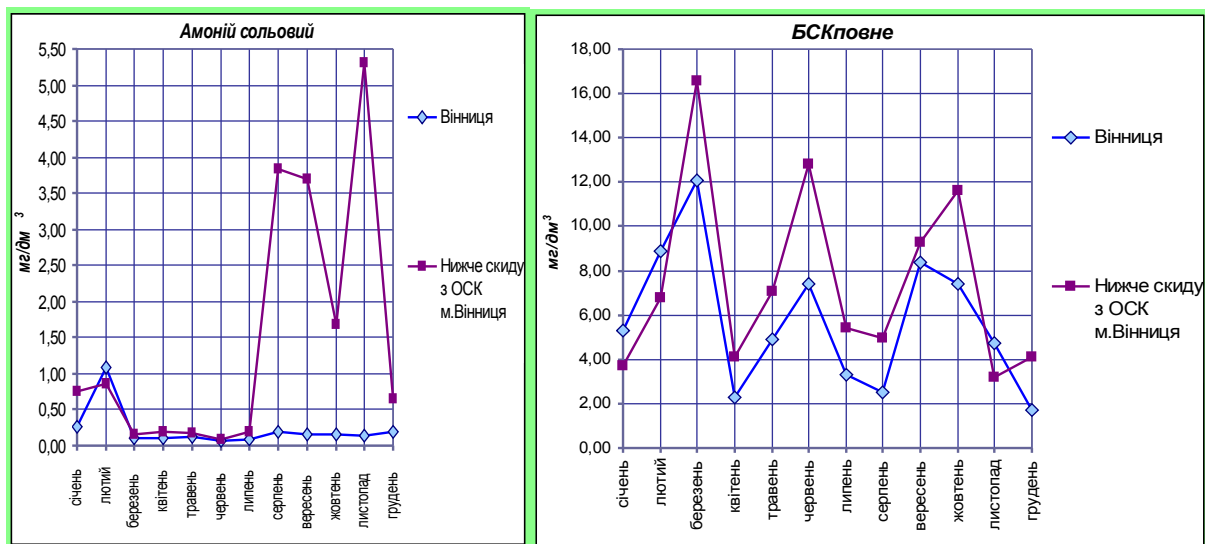
мал.4.9 Значення показника ХСК (вміст органічних сполук) у р.Південний Буг у 2013 році

Також спостерігалось перевищення нормативів за показником ХСК: разові значення ХСК були у межах 5,9-55,9 мгО₂/дм³ (0,4-37ГДКгп),

у 57 пробах із 76 відібраних значення показника перевищували ГДКгп і становили 15,5-55,9 мгО₂/дм³ (1,03-3,73ГДКгп). (мал.4.9).

Найбільше перевищення гранично допустимої концентрації по ХСК – у 7,73 разів - спостерігалось нижче скиду КП "Вінницяоблводоканал" у червні. Проте найбільше перевищень зафіксовано березні. (мал.4.8.).

В порівнянні з 2012 роком максимальні значення показника ХСК були нижчими: у 2012 році показник БСКповне був у межах 5,9-99,0 мгО₂/дм³ (1,03-6,6ГДКгп), і понаднормові значення зафіксовані у 69 пробах з 77 відібраних.



Мал.4.10. Динаміка вмісту сольового амонію та органічних сполук (БСК повне) у 2013 році вище та нижче м.Вінниця

Також зафіксовані випадки забруднення річки сполуками амонію: у 2013 році концентрація амонію сольового була в межах 0,01-5,30 мг/дм³ (0,004-5,3 ГДКгп). Усі випадки понаднормативного вмісту амонійних сполук зафіксовано у створі, розташованому 500 м нижче скиду КП "Вінницяоблводоканал": у 2013 році було 3 випадків перевищення ГДКгп у цьому створі в 1,4-2,0 разів (3,7-5,3 мг/дм³) з серпня по листопад.

В порівнянні з 2012 роком концентрації амонію сольового були у межах 0,09-6,50 мг/дм³ (0,03-2,50 ГДКгп); із 77 відібраних проб у 5 зафіксовані перевищення.

Середні концентрації нітритів і нітратів значно нижче ГДК: нітрити 0,01-2,53мг/дм³ (0,03-0,77ГДКгп); нітрати = 0,04-3,10 мг/дм³ (0,0-0,3ГДКгп). В порівнянні з 2012 роком спостерігалось зменшення концентрації нітратів по всіх створах, а концентрації нітратів дещо зросли. У 2012 році: нітрити 0,048 - 0,818мг/дм³ (0,01-0,25ГДКгп); нітрати = 2,25 - 5,36 мг/дм³ (0,05-0,12ГДКгп).

Концентрації заліза загального знаходяться у межах до 0,13 мг/дм³ (до 0,4ГДКгп). Хром не виявлено. Середні концентрації міді знаходяться у межах 0,005-0,440 мг/дм³ (0,01-0,44ГДКгп), АПАР = 0,004-0,200 мг/дм³ (не нормується), нафтопродуктів = 0,04-0,271 мг/дм³ (0,01-0,90ГДКгп). Ці

показники залишилися на рівні 2012 року, лише максимальне значення нафтопродуктів значно зросло: з 0,094 мг/дм³ (0,31ГДКгп) до 0,271 мг/дм³ (0,90ГДКгп).

3 року в рік, згідно даних гіdroхімічних вимірювань виявляється вплив скидів стічних вод після біоочистки КП «Вінницяоблводоканал» по основних показниках на якість води у створі, що знаходиться на 500 м нижче скиду стічних вод водоканалу (табл.4.9).

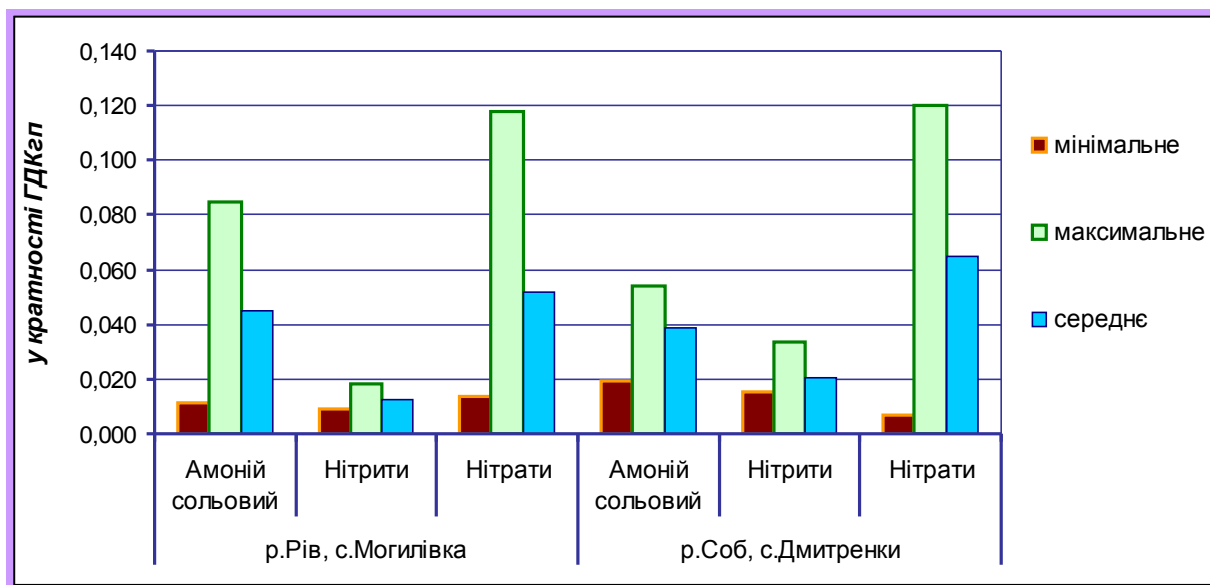
Якість води у річці відповідає нормам СанПиН №4630-88 для водойм господарсько-питного водокористування, ОБУВ 1990 р., ГОСТ 2761-84, крім вмісту органічних сполук: БСКп (61 проб), ХСК (57 проб); концентрації амонію сольового (3 проби), лужності (5 проб), жорсткості загальної (9 проб) та магнію (5 проб).

Річка Рів, права притока річки Південний Буг.

У 2013 році було відібрано 4 проби води, і виконано в них 136 гіdroхімічних вимірювань, Із 136 вимірювань має місце 6 випадків перевищення гранично допустимих концентрацій (ГДКгп) забруднюючих речовин для водойм господарсько-питного водокористування.

Дані гіdroхімічних вимірювань проб води свідчать про забруднення р.Рів у районі вище с.Могилівка органічними сполуками. БСКп = 1,2-14,0 мгО₂/дм³ (1,7-4,7ГДКгп). Перевищення зафіксовано у 3 пробах. ХСК = 5,9-51,0 мгО₂/дм³ (0,4-3,4ГДКгп). Перевищення норм ГДК у 3 пробах води.

Розчинений кисень знаходився в межах від 4,8-11,7 мгО₂/дм³ при нормі ГДК не менше 4,00 мгО₂/дм³, мінералізація води оптимальна: сухий залишок становить від 384-480 мг/дм³ (при нормі не більше 1000 мг/дм³), вода середньої жорсткості від 4,36-6,06 мг-екв/дм³ (ГДК=7, мг-екв/дм³).



Мал.4.11. Вміст речовин групи азоту у воді річок Рів та Соб у 2013 році

Вміст амонію сольового становив 0,03-0,22 мг/дм³ (0,01-0,08ГДКгп), вміст нітритів – 0,03-0,06 мг/дм³ (0,01-0,02ГДКгп), нітратів – 4,8-11,7

мг/дм³ (0,11-0,26ГДКгп).

Хром не виявлено, концентрації заліза за даний період не перевищувала 0,1 мг/дм³ (0,3ГДКгп). Вміст міді знаходиться у межах 0,021-0,508 мг/дм³ (0,02-0,51ГДК), АПАР – 0,087-0,160 мг/дм³, нафтопродукти – 0,030-0,160 мг/дм³ (0,1-0,5ГДКгп).

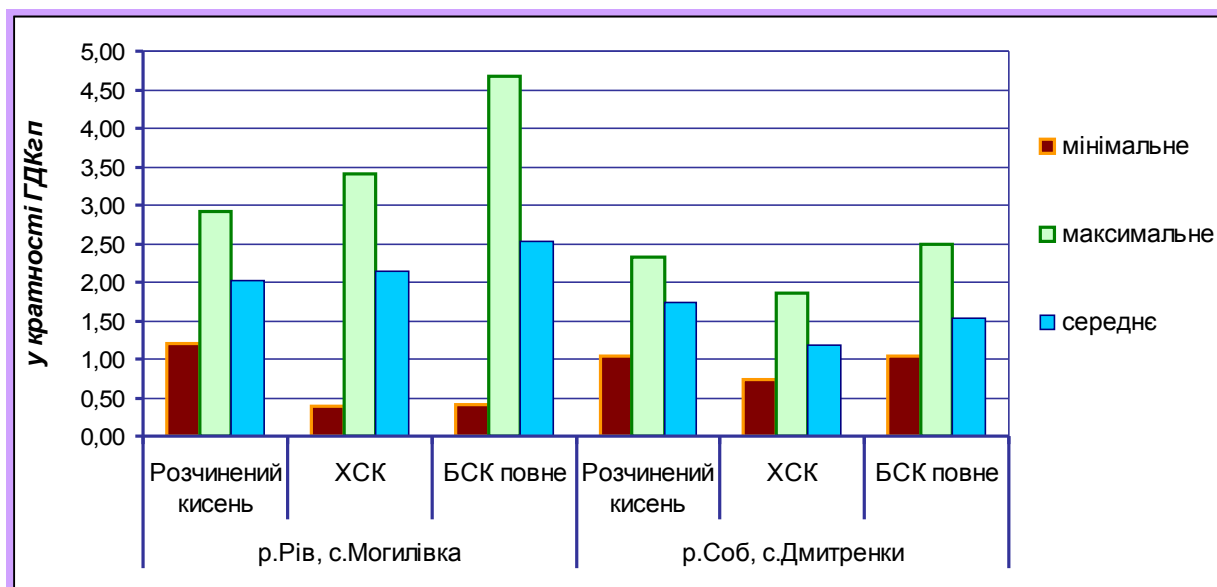
Більшість гідрохімічних показників відповідає нормам СанПиН №4630-88, ОБУВ 1990 року та ГОСТ 2761-84 "Источники централизованного хозяйственно-питьевого водоснабжения. Гигиенические, технические требования и правила выбора". Концентрація цих забруднюючих речовин знаходиться значно нижче ГДК, окрім вмісту органічних сполук: показники БСКповне та ХСК.

Річка Соб, ліва притока річки Південний Буг.

У 2013 році було відібрано 5 проб води і виконано 170 гідрохімічних вимірювань. Із 170 вимірювань має місце 7 випадків перевищення гранично допустимих концентрацій (ГДК) забруднюючих речовин для водойм господарсько-питного водокористування.

Дані гідрохімічних вимірювань проб води свідчать про забруднення р.Соб, нижче с.Дмитренки, органічними сполуками. БСКп = 3,1-7,5 мгО₂/дм³ (1,03-2,5ГДКгп), перевищення зафіксовано у 5 пробах. Перевищення по ХСК зафіксовано у 2 пробах: 19,8-28,0 мгО₂/дм³ (1,3-1,9ГДК), а у 3 пробах – в межах норми: 10,9-14,9 мгО₂/дм³ (0,7-1,0ГДКгп).

Вміст розчиненого кисню у воді знаходиться у межах 4,2-9,3 мгО₂/дм³ (при нормі не нижче 4,0 мгО₂/дм³). Мінералізація води оптимальна, сухий залишок в межах 424-541 мг/дм³ (ГДК = 1000 мг/дм³), вода середньої жорсткості 4,95-6,10 мг-екв/дм³ (ГДК - 7,0 мг-екв/дм³).



Мал.4.12. Вміст розчиненого кисню та органічних речовин у воді річок Рів та Соб у 2013 році

Вміст амонію сольового становив 0,05-0,14 мг/дм³ (0,02-0,05ГДКгп), вміст нітритів – 0,05-0,11 мг/дм³ (0,02-0,03ГДКгп), нітратів – 0,30-5,40 мг/дм³ (0,01-0,12ГДКгп).

Хром не виявлено, концентрації заліза за даний період не перевищувала 0,1 мг/дм³ (0,3ГДКгп). Вміст міді знаходиться у межах 0,099-0,182 мг/дм³ (0,10-0,18ГДК), АПАР – 0,049-0,120 мг/дм³, нафтопродукти – 0,009-0,089 мг/дм³ (0,03-0,30ГДКгп), що значно нижче ГДК.

Більшість гідрохімічних показників в р.Соб (Дмитренківське водосховище), Вповідає нормам СанПиН №4630-88, ОБУВ 1990 року та ГОСТ 2761-84 "Источники централизованного хозяйственно-питьевого водоснабжения. Гигиенические, технические требования и правила выбора", окрім вмісту органічних сполук: показники БСКповне та ХСК.

Лабораторний контроль якості води відкритих водоймищ санепідслужбою області проводився у 18 постійних створах нагляду водойм І категорії та в 132 створах водойм ІІ категорії. Проводяться дослідження проб води по «Програмі комплексного моніторингу за якістю води р. П.Буг та р.Дністер».

Всього досліджено 1865 проб води, з яких 84 - 4,5% не відповідають нормативам, в 2012р. - 6,2%.

Таблиця 4.10. Обласні показники досліджень води відкритих водойм

Види досліджень	Досліджено проб	З них не відповідає нормативам	Відсоток ненормативних проб	
			у 2013 році	у 2012 році
1	2	3	4	5
Мікробіологічні показники	713	62	8,6	5,7
Хімічні показники	452	14	3,0	10,0
Паразитологічні показники	700	8	1,1	1,3
Всього	1865	84	4,5	6,2

Із 14 нестандартних досліджень на хімічні показники найвищий відсоток перевищення ГДК встановлено по вмісту солей важких металів - 7 проб (50%).

По водоймам І категорії досліджено на хімічні показники 72 проби води, з яких 2 не відповідають гігієнічним нормативам - 2,7%, на мікробіологічні показники досліджено 135 проб, з яких 21 не відповідає вимогам, що складає 15,5%; по водоймам ІІ категорії на хімічні показники досліджено 380 проб, з яких 12 не відповідає нормативам - 3,2%.

4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів

-

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

Лабораторний контроль якості води відкритих водоймищ санепідслужбою області проводиться у 18 постійних створах нагляду

водойм І категорії та в 125 створах водойм ІІ категорії. Проводяться щоквартальні дослідження проб води по «Програмі комплексного моніторингу за якістю води р. П.Буг та р. Дністер».

Із 62 нестандартних проб по мікробіологічним показникам збудників інфекційних хвороб не виявлено. У 8 пробах виділені гельмінти, що із загального числа нестандартних проб, складає 12,9%.

По водоймам І категорії досліджено на хімічні показники 72 проби води, з яких 2 не відповідають гігієнічним нормативам - 2,7%, на мікробіологічні показники досліджено 135 проб, з яких 21 не відповідає вимогам, що складає 15,5%.

По водоймам ІІ категорії на мікробіологічні показники досліджено 578 проб, з яких 41 проба не відповідає нормативам, що складає 7,1%.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Згідно Програми державного моніторингу довкілля по радіології басейнова лабораторія моніторингу вод і ґрунтів контролює 5 створів постійних спостережень, які знаходяться на річці Південний Буг. Це питні водозабори міст Хмільник, Вінниця, Ладижин, радіологічний контроль яких проводиться щомісячно, питний водозбір м.Калинівка та с.Ставки на кордоні Кіровоградської та Вінницької областей - 1 раз на квартал. У 2013 році виконано 88 спектрометричних вимірювань.

Дані радіологічного моніторингу поверхневих вод басейну річки Південний Буг свідчать про те, що активність радіонуклідів цезію-137 і стронцію-90 знаходиться значно нижче допустимих рівнів, тобто радіаційна обстановка поверхневих водойм благополучна. Активність радіонуклідів цезію- 137 і стронцію-90 у поверхневих водах Вінницької області є практично незмінною протягом останніх років.

таблиця.4.11. Динаміка радіоактивного забруднення річки Південний Буг на території Вінницької області за 2009 - 2013 роки

№ з/п	Радіонуклід	Факт, нКи/дм ³ (значення разові)					ДР 2006р., нКи/дм ³
		2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	
1	Цезій-137	0,72-2,14	0,73-2,56	0,64-3,09	0,70-5,42	0,72-1,40	54,00
2	Стронцій-90	1,82-4,78	2,90-5,88	0,94-4,47	2,10-4,70	2,81-4,78	54,00

За результатами річних звітів територіальних санепідстанів, в області нараховується біля 734 артезіанських свердловини господарсько-питного водопостачання, майже чверть з яких мають протоколи дослідження води на природні радіонукліди.

В лабораторіях держсанепідслужби області проводився моніторинг води, всього в області за 2013 рік досліджено 10 проб води джерел децентралізованого водопостачання (колодязі). У радіологічне відділення з лабораторією згідно затвердженого плану доставлялись проби харчових продуктів та питної води з районів посиленого радіоекологічного контролю – 162 проби. Перевищень допустимих рівнів за вмістом техногенних радіонуклідів цезію-137 та стронцію-90 не зафіксовано.

На виконання «Тимчасової програми моніторингу якості води рік України: Дніпро, Сіверський Донець, Південний Буг, Дністер, Десна», згідно затвердженого на 2013 р. плану, здійснювався радіаційно-гігієнічний моніторинг води річок Дністер, Південний Буг, Рось, досліджено 66 проб. Проводились дослідження на техногенні радіонукліди цезій-137 і стронцій-90 води централізованого водопостачання в районах з водозабором з відкритих водойм. Перевищень допустимих рівнів не виявлено.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Протягом 2013 року поточний санітарний нагляд здійснювався за 570 господарсько-питними водопроводами, з яких 77 комунальних, 163 відомчих і 330 сільських та 5950 громадськими колодязями.

Загальна кількість джерел централізованого водопостачання збільшилась на 9 за рахунок того, що взято на облік 18 свердловин (8 свердловин на сільських водогонах, 3 на відомчих водогонах та 7 на комунальних), припинено експлуатацію 9 артезианських свердловин на водогонах різної форми власності (2 на відомчих водогонах та 7 на сільських).

Кількість водогонів, невідповідаючих санітарно-гігієнічним вимогам, складає 9, що на рівні минулого року, а саме, на 6 відсутня зона санітарної охорони, на 1 необхідний комплекс очисних споруд, на 2 відсутні знезаражуючі установки. Як і в попередні роки, найбільша кількість таких водопроводів реєструється в Чернівецькому (13,3%), Томашпільському (12,5%) районах. В Калинівському та Гайсинському районах цей показник складає 5,3 %, Піщанському 4,2%.



мал.4.13. Відсоток нестандартних проб громадських криниць

В 2013р. досліджено 3790 проб питної води централізованого водопостачання по хімічних показниках, з яких 128, тобто 3,4% (2012р. – 2,5%) не відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4 -171-10, та 4589 по бакпоказниках, з яких 228, тобто 5,0% (2012р. – 5,8%) не відповідає нормативу.

Найвищі рівні забруднення водопровідної води реєструвались по хімпозначникам в Могилів-Подільському (32,0%), Чернівецькому (14,3%),

Оратівському (11,8%), Тиврівському (10,1 %), Хмільницькому (9,2%), Вінницькому (9,0%) районах, при середньообласному 3,4 %, по бакпоказниках в Чернівецькому (42,9%), Вінницькому (15,6%), Жмеринському (14,3%), Немирівському (14,1%), Козятинському та Могилів – Подільському по 12,9%, районах при середньообласному 5,0%.

Ситуація щодо якості колодязної води залишається досить напруженою, питома вага проб, невідповідаючих санітарним нормам, по бакпоказниках збільшилась з 16,0% у 2012 році до 18,8% у 2013 році, по хімпозначників відмічається незначне покращення з 20,2% (2012р.) до 14,3% у 2013 році.

Найвищий рівень забрудненості колодязної води по хімпозначників реєструвався в Піщанському (48,0%), Вінницькому (38,2%), Хмільницькому (37,8%), Могилів - Подільському (37,5%), Літинському (28,0%) районах та м.Вінниці (90,0%) при середньообласному – 14,3%, по бакпоказників – в Вінницькому (56,3%), Могилів - Подільському (50,0%), Немирівському (49,2%) районах та в м.Вінниці (61,0%).

Інфекційні та паразитарні хвороби залишаються серйозною медико-соціальною проблемою. В 2013 році їх частка в структурі загальної захворюваності населення Вінницької області склала 9,0%. Однією з причин виникнення інфекційних хвороб та неінфекційної патології може бути й незадовільна якість води, яку споживає населення.

Неякісна питна вода несприятливо впливає на здоров'я. Що стосується її хімічних компонентів, то лише деякі з них можуть привести до гострих захворювань. Проблеми в основному виникають при хронічному надходженні до організму речовин з кумулятивною токсичною дією, наприклад, важких металів або канцерогенних сполук. Високий ступінь мінералізації питної води дає певний внесок в захворюваність хворобами травної системи, в т.ч. гастритами, жовчнокам'яною, а також сечокам'яною хворобами.

В той же час якість води за санітарно-бактеріологічними показниками суттєво впливає на захворюваність гепатитом А, холерою, черевним тифом, гострими кишковими інфекціями, в т.ч. дизентерією та ін. Серед інфекцій, збудники яких передаються водним шляхом, провідне місце належить гепатиту А.

4.5. Екологічний стан Азовського та Чорного морів

-

4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Пред'явлений до сплати збір за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти 590,3 тис.грн., фактично сплачено 535,0 тис.грн. Значна питома вага (42,1% або 63,1 млн.грн. усіх витрат на природоохоронні заходи) коштів витрачена на очищення зворотних вод, на захист і реабілітацію ґрунту, підземних та поверхневих вод – 4,3 млн.грн. (2,9%).

Табл.4.12. Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону водних ресурсів у 2013 році

	Фактично витрачено		У т.ч. витрати на капітальний ремонт, тис.грн.
	тис.грн.	у % до загального обсягу інвестицій	
Капітальні інвестиції	5975,0	20,4	-
- очищення зворотних вод	3869,1	13,2	2236,0
- захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод	2105,9	7,2	-
Поточні витрати	61400,7	51,0	-
- очищення зворотних вод	59192,9	49,1	-
- захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод	2207,8	1,8	-

З метою зменшення забруднення поверхневих водних об'єктів та підземних водоносних горизонтів в області за кошти обласного фонду охорони навколишнього середовища триває каналізування населених пунктів з кількістю мешканців понад 50 тис. У 2013 році в рамках виконання Обласної програми охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013-2018 роки виконувалось 11 заходів з будівництва та реконструкції очисних споруд та каналізаційних мереж, на їх виконання з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища заплановано 7816,2 тис.грн., станом на початок 2014 року профінансовано 7420,5 тис.грн., з них 4110,5 тис.грн. – освоєно: реконструкція ОСК у смт.Вороновиця (Вінницький район), ДП "Ладжинська виправна колонія №39" (с.Губник), аеротенків ОСК м.Вінниця; будівництво ОСК для лікарні м.Липовець, смт.Чечельник; будівництво та реконструкція каналізаційних мереж у смт.Піщанка, м.Тульчин, мікрорайону "Старе місто" (м.Вінниця), м.Жмеринка.

В межах міста Вінниця з 2011 року проводиться каналізування мікрорайону Старе місто. В 2011-2012 роках було збудовано 9,8 км мереж каналізації на загальну вартість – 10,83 млн. грн. (в т.ч. 3,71 млн. грн. – кошти жителів). У 2013 році тривало будівництво мереж каналізації в мікрорайонах Ближнє Старе місто (вул. Левадна, вул. Петровського, вул. Жовтнева, І,ІІ пров. Петровського, ІІ пров. Московський, та інших), Хутір Шевченка (пров. Загородній, вул. Цемлянська); Замостя (вул. Зарічна, 77-115). На даний час вже завершено роботи по Замостю, по Ближньому Старому місту – роботи виконані на 97%. На Хуторі Шевченко вони тривають.

Розпорядженням Вінницької обласної державної адміністрації від 7 жовтня 2013 року № 427 "Про організаційні заходи щодо надання у користування водних об'єктів" затверджені методичні рекомендації з надання у користування на умовах оренди водних об'єктів. На виконання цього розпорядження складений перелік водних об'єктів, що входять до складу територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Для покращення якості води у р.Дністер та зниження ризиків

техногенного забруднення протягом 2013 років велись активні перемовини на українсько-молдовському рівні щодо будівництва очисних споруд для м.Сороки (Республіка Молдова), а також розв'язання проблеми з ліквідацією накопиченого мулу непрацюючих очисних м.Сороки, що знаходяться на території Цекинівської сільської ради Ямпільського району Вінницької області.

Територія Вінницької області характеризується високим антропогенним навантаженням як на водозбірну площу, так і на водні ресурси. Недостатня кількість водних ресурсів і значна їх зарегульованість вже призводить до витрат води в нижній течії Південного Бугу менше санітарних.

Проблемним є подальша забудова зон прирічкових територій міст, при цьому ускладнюються умови пропуску повеней і паводків, виникає підтоплення територій вздовж річок.

Для покращення стану водних об'єктів в області проводиться виконання протипаводкових та природоохоронних заходів. На жаль, незначні кошти виділені з бюджетів різних рівнів не забезпечують значного покращення їх стану.

Протягом 2013 року по Вінницькій області профінансовано виконання протипаводкових заходів на суму 540 тис грн. Кошти виділені на берегоукріплення ділянок на р.Південний Буг та р.Згар.

Недоліком є те, що по окремих районах при розпаюванні сільськогосподарських земель були виділені і землі водного фонду - прибережні захисні смуги (ПЗС).

Через відсутність коштів стримуються на місцях роботи зі створення ПЗС річок та водойм, винесенню їх в натуру і встановленню водоохоронних знаків. Погіршує становище висока розорюваність (майже 70%) та еродованість (близько 40%) земель, і як наслідок, виникає замуленість більшості водойм.

З метою захисту від підтоплення населених пунктів необхідно прискорити розробку технічної документації по визначенню зон можливого затоплення в басейні Південного Бугу. Така документація виготовлена лише для малих річок, які протікають по південній частині області.

В ситуації, що склалася, забезпечення галузей економіки та населення водою в достатній кількості та відповідної якості можливе лише за умови переходу на басейновий принцип управління водними ресурсами.

Для вирішення вказаних проблемних питань є необхідність врегулювання норм Водного кодексу України з іншими законодавчими актами і в першу чергу з Земельним кодексом України.

У 2013 році Держекоінспекцією проведено 556 перевірок дотримання вимог водоохоронного законодавства. До адміністративної відповідальності притягнуто 230 посадових осіб та громадян на загальну

суму 34 034 грн. За шкоду заподіяну навколишньому природному середовищу пред'явлено 74 претензії на суму 40 956 458 грн.

Зокрема перевірено діяльність комунальних підприємств, що надають послуги з водопостачання та водовідведення: КП "Погребище-комунсервіс" ДП "Хмільникводоканал" КП "Вінницяоблводоканал" ДП "Гайсинводоканал" КП "Вінницяоблводоканал". Копайгородський комбінат комунальних підприємств ДП "Калинівкаводоканал" КП "Вінницяоблводоканал" КВЕП "Вапнярководоканал" ДП "Крижопільводоканал" КП "Вінницяоблводоканал" Водовідведення на КП "Піщанка водоканал".

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

Збереження природи, вирішення екологічних проблем розвитку сільського господарства, лісівництва, транспорту, промисловості, туризму тощо, які безпосередньо впливають на стан і збереження природної спадщини вимагають дотримання оптимального балансу між територіями які інтенсивно використовуються і такими, щодо яких запроваджуються спеціальні режими охорони та відтворення. Для забезпечення такого балансу формується екологічна мережа. Для комплексного вирішення питань збереження ландшафтного та біологічного різноманіття в області рішенням 9 сесії 4 скликання від 22 жовтня 2003 року № 429 прийнято "Регіональну програму екологічної мережі Вінницької області на 2004-2015 роки" заходи якої включені до Регіональної програми охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013-2018 роки (рішення сесії Вінницької обласної ради №418 від 18.12.2012р.).

5.1.1. Загальна характеристика

Сучасний стан біологічного різноманіття Вінницької області визначається сукупністю природних та антропогенних чинників. Вінницька область – стародавній східноподільський лісостеповий край на південному заході країни. Більша частина області приурочена до східних відроїв Волино-Подільської височини, значно менша частина території розташована на західних околицях Придніпровської височини. Рельєф Вінниччини досить однорідний: її територія – це хвиляста рівнина, що найбільш припіднята на північному заході, а понижена – на півдні біля Дністра. Вся територія області густо посічена щільною мережею річкових долин, ярів та балок, особливо на південному заході. Найбільші річки області – Дністер, Південний Буг, Мурафа та деякі інші. Значне поширення

мають широколистяні ліси але якщо в минулому вони щільно вкривали практично всю територію області, то тепер від них залишилися тільки окремі масиви. Однак, і зараз практично всю центральну частину Вінниччини в геоботанічному районуванні відносять до широколистянолісової області.



мал.5.1 Вінниччина багата ландшафтним різноманіттям. Проектований ландшафтний заказник "Яришівська гора" (Мурованокуриловецький район)

Однак, за останні два століття ландшафти Вінницької області зазнали докорінних змін. В їх структурі переважають аграрні та селитебно-промислові (ландшафти населених пунктів), площа лісів зменшилася з 70 % до 12,8 % території. У природному стані залишилися натуральні ділянки вздовж річок, деякі неосушені болота, торфовища, різноманітні морфологічно й літологічно вершини горбів, карстові форми рельєфу (на півдні області), форми рельєфу з виходами на поверхню глин, вапняків, крейди, гіпсу, пісковиків, гранітів, де фрагментарно збереглась лісова, степова, лучна і водно-болотна рослинність, площі яких становлять до 5 % від площі території області.

З метою їх збереження, на території області створено 407 та об'єктів природно-заповідного фонду (43 об'єкти загальнодержавного значення, з них 1 національний природний парк та 364 об'єктів місцевого значення, з них 4 регіональних ландшафтних парки), загальною площею 60 тис.га, що складає 2,28 % від площі області.

Станом на 31.12.2013 року межі в натуру (на місцевість) встановлено для 38 об'єктів загальнодержавного значення (90,5 % від загальної кількості об'єктів загальнодержавного значення) та 287 територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (79 % від загальної кількості об'єктів місцевого значення).

Об'єкти та території ПЗФ, а також землі, що мають складають регіональну екологічну мережу включено до проекту генеральної схеми

планування Вінницької області (табл.5.1).

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Внаслідок надмірного використання природного біорізноманіття відбувся і продовжує відбуватися процес втрати його біологічної стійкості і витіснення цінних видів флори та фауни. Розвиток продуктивних сил на теренах області призвів до зміни природних біоценозів на агроценози. Розораність на даний час сягає близько 65% від загальної площі сільгоспугідь. При цьому відсоток змінюється в залежності від агрокліматичних умов та орографічних особливостей території. Як результат різке скорочення площі природних лісових, степових, лучних біоценозів.

Видове багатство як тварин, так і рослин, площа біорізноманіття стрімко зменшується через антропогенне навантаження на довкілля.

Своєю діяльністю людина збіднює генетичний фонд планети, втрачаються природна різноманітність ландшафтів.

Основними причинами зменшення рівня біорізноманіття в області є відсутність збалансованого функціонування господарської діяльності, зокрема це пов'язано із приватизацією землі, внаслідок чого відбуваються зміни складу, структури ґрунтів, забур'янення земельних угідь, які не освоюються, розорення пасовищ, сіножатей.

Характерною тенденцією сьогодення в області є виникнення загрози біорізноманіттю типових лучних та степових екосистем пасовищ, розташованих в долинах водних об'єктів поза межами прибережних захисних смуг, внаслідок проведення заліснення без відповідних обґрунтувань та передачі таких земельних ділянок органами місцевої влади у власність громадянам для ведення особистого селянського господарства.

Історично склалося, що завдяки антропогенному впливу, а саме розорюванням степових та лучних біоценозів, вирубуванням лісів, загачуванням русел річок, висушуванням болотних комплексів територія області значно фрагментована.

Серед антропогенних чинників, які у край негативно впливають на структурні елементи екомережі, біологічного і ландшафтного різноманіття в цілому на сучасному етапі слід відмітити розорювання прибережних захисних смуг малих річок, науково необґрунтовану інтродукцію окремих видів риб у водойми області (товстолоб, білий амур), заліснення степових та лучних ділянок (в тому числі породами, не типовими для даних територій), створення монокультур в лісових системах, не регульований випас домашніх тварин на схилових ділянках зі степовою і лучною рослинністю. Перелічені чинники ведуть до порушення природної рівноваги та деградації екосистем.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Заходи щодо збереження біорізноманіття визначені «Регіональною

програмою охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013-2018 роки». Фінансування здійснюється за рахунок обласного фонду охорони навколишнього природного середовища в складі обласного бюджету.

В рамках виконання Регіональної програми екомережі було визначено місця зростання та проживання рослин і тварин, занесених до Червоної книги України, регіонально рідкісних видів, створено кадастр водоростей водойм м. Вінниці та його околиць, визначено пріоритетні водно-болотні угіддя міжнародного значення, обстежено ряд територій з метою визначення ключових ділянок регіональної екомережі.

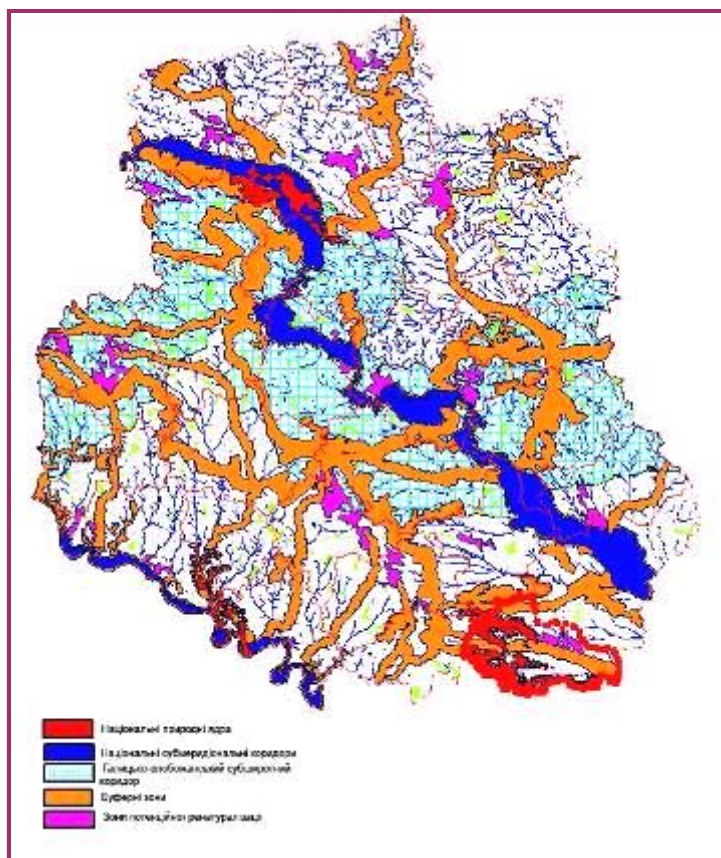
Природно-заповідні території набувають нового значення, оскільки стають центральною частиною екологічної мережі – її природними ядрами.

Відповідно до ст.30 Закону України "Про рослинний світ" та ст. 44 Закону України "Про тваринний світ" з метою охорони та відтворення видів рослин та тварин, які не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними або такими, що перебувають під загрозою зникнення з території Вінницької області, рішенням 34 сесії 5 скликання Вінницької обласної ради від 25 жовтня 2010 року затверджено загальний перелік рідкісних та зникаючих видів судинних рослин і тварин, які потребують охорони.

Влітку 2013 року, в рамках щорічного моніторингу об'єктів та територій природно-заповідного фонду спільно із науковцями обласної організації Українського товариства птахів проведенні дослідження у долині річки Дністер на території однойменного регіонального ландшафтного парку.

Обстеження проводились з метою визначення реального сучасного стану як окремих екотопів, так і цілісної екосистеми парку.

Обстеження також підтвердили багатий видовий склад орнітофауни парку, адже достатня кормова база, відсутність фактора тривоги сприяють збереженню видів. Долина річки залишається місцем перепочинку й підгодівлі пернатих, які транзитом перелітають через територію області, місцем зимівлі та гніздування багатьох видів водо-



мал.5.2. Схема регіональної екологічної мережі

плавних та навколоводних птахів. Масовими видами є баклан великий, крижень, чепура велика, ластівка берегова, чапля сіра. Серед хижих птахів – яструб малий, яструб великий, канюк звичайний. Серед рідкісних для України видів відмічені шуліка чорний та пугач. Проведені дослідження підтвердили думку, що природоохоронний статус регіонального ландшафтного парку "Дністер", на території якого збережена природна рівновага, краса та цілісність незайманих куточків природи, повинен бути підвищений до статусу національного природного парку.

Загальна кількість видів флори на території регіону – 600, видів флори, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі, - 48, видів флори, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), - 65.

Загальна чисельність видів фауни – 871, занесених до Червоної книги України - 91, занесених до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), - 46, занесених до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), - 346, занесених до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), - 12. Видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), - 57, що охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS), - 5.

На території області виявлено дванадцять рослинних угруповань, які занесені до Зеленої книги України.

Впродовж 2013 року проведено обстеження ділянок природної рослинності в Муровано-Куриловецькому, Вінницькому, Іллінецькому районах з метою виявлення природних ядер та коридорів регіональної екологічної мережі.

Рішенням 16 сесії обласної ради 6 скликання №548 від 20 червня 2013 року прийнято рішення "Про створення нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення":

- створено регіональний ландшафтний парк «Немирівське Побужжя» орієнтовною площею 5678,0 га на території Вишковецької, Вовчоцької, Воробіївської, Грабовецької, Коржівської, Кудлаївської, Марксівської, Муховецької, Никифоровецької, Новообіходівської, Райгородської, Семенської, Сокілецької, Стрільчинецької, Чуківської сільських, Брацлавської селищної рад Немирівського району.

- гідрологічний заказник „Водограй” орієнтовною площею 34,0га в межах Копайгородської селищної ради Барського району.

Рішенням 20 сесії обласної ради 6 скликання №645 від 20 грудня 2013 року прийнято рішення "Про створення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення – ботанічного заказника «Долина ірисів» загальною площею 13,7га " на території Снітківської сільської ради Муровано-Куриловецького району.

5.1.4. Формування національної екомережі

Рішенням 10 сесії Вінницької обласної ради 6 скликання № 282 від 14 лютого 2012 року затверджено Регіональну схему екомережі області.

У межах Вінницької області виділено Південнобузький та Дністровський субмеридіональні екокоридори. Площа Південнобузького субмеридіонального екокоридору 141973,3 га, тобто 5,4 % від території області. Дністровський екокоридор займає площу 20599,7 га або 0,8 % від території області.

Південнобузький субмеридіональний екокоридор поєднує елементи регіональних екомереж Вінницької області з такими Хмельницької та Кіровоградської областей.

Дністровський національний субмеридіональний екокоридор поєднує елементи екомережі Вінницької області з такими Хмельницької області та Республіки Молдова, а тому має міжнародне значення.

На Вінниччині виділено три національних природних ядра: Буго-Деснянське, Чечельницьке та Дністровсько-Мурафське. Їх загальна площа 48067,4 га, тобто 1,8 % від території області.

Загальна площа регіональних центрів біорізноманіття 135983 га, що становить 5,1 % від території Вінницької області.

На території Вінницької області виділено такі 19 регіональних екокоридорів, які займають загальну площу 320914,3 га, тобто 12,1 % від території області.

табл.5.1. Площа екомережі станом на 01.01.2014 року (тис.га)

Площа екомережі/ до загальної кількості області	у тому числі					
	Сіножаті та пасовища	Ліси та лісовкриті площі	Відкриті заболочені землі	Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються у господарстві	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	Води
671,3121/ 25,3	282,6717	352,4507	18,68	-	15,83	1,67

В межах меридіональних природних коридорів екомережі загальнодержавного значення Південно-Бузького та Дністровського проведені роботи із створення регіональних ландшафтних парків "Середнє Побужжя" та "Дністер".

У 2013 році передбачено 90,0 тис.грн. на розробку місцевих (локальних) схем екологічної мережі на території Муровано-Куриловецького та Жмеринського районів. Із запланованих коштів освоєно 40,0 тис.грн. Згадані вище роботи будуть продовжені у 2014 році.

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

З метою охорони здоров'я людей і навколишнього природного середовища при здійсненні генетично-інженерної діяльності та поводженні з ГМО прийнято ряд законодавчих документів. В цих документах визначені вимоги щодо генетично-інженерної діяльності, державної реєстрації ГМО та продукції виробленої з їх використанням, введення в

обіг такої продукції, її маркування, вимоги до експорту, імпорту тощо.

Відповідно ст. 10 Закону України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів" №1103-V від 31.05.2007р. санепідслужбою області, в межах повноважень забезпечується відповідний держсанепіднагляд з даного питання. Разом з тим, названі законодавчі і директивні документи не визначають конкретного порядку здійснення державного нагляду і контролю за дотриманням вимог чинного законодавства.

Обласною СЕС при експертизі розробленої місцевими виробниками нормативної документації (НД) на нові види продукції, вносяться відповідні корективи в проекти НД щодо дотримання вимог чинного законодавства. При проведенні державної санітарно-епідеміологічної експертизи продукції, як імпортованого так і вітчизняного виробництва, проводиться контроль за наявністю підтверджуючих документів, що засвідчують вміст ГМО.

Випадків завезення на територію області чи виробництва продукції з ГМО протягом 2012 року не зареєстровано. На базі обласної санепідстанції облаштована лабораторія з визначення ГМО. Лабораторія подібного спрямування акредитована у ДП "Вінниця-Стандартметрологія".

На території Вінницької області не зареєстровано виробників сільськогосподарської продукції що використовують генетично модифіковані організми.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Рослинний світ Вінниччини вирізняється своїм багатством. У різноманітних природних комплексах на території області зустрічається близько 1200 видів рослин. Практично всі вони приурочені до певних умов зростання, які виділяються на Східному Поділлі: по всій області поширені лісові та прибережно-водні види. Лучні та болотні види більш характерні для півночі Вінниччини, а степові – для півдня. Розсіяно по всій території Східного Поділля зустрічаються види вапнякових та гранітних відслонень. Надзвичайно багато в області заносних видів рослин, котрі ростуть переважно в місцях, де природний рослинний покрив порушений або зник взагалі.

З понад тисячі видів рослин Вінниччини близько 200 є рідкісними – такими, що зустрічаються лише в окремих місцевостях, урочищах або скорочують свій ареал. Рідкісні види флори можна поділити на кілька груп за ступенем їх поширення, екологічної пристосованості, приуроченості до певних природних комплексів. Так, за географічним принципом виділяються: ендемічні, реліктові, гранично-ареальні, диз'юнктивно-ареальні види. За фітоценотичним – лісові, лучні, болотні, водні і прибережно-водні, степові та петрофітні види. За господарським – декоративні, лікарські, технічні. ароматичні тощо. За фенологічним –

ранньовесняні, весняні, літні, ефемероїди тощо. Окремо виділяються систематичні групи рідкісних видів: орхідні, ковили, цибулинні тощо та група зниклих видів.



мал. 5.3. Ліси Вінниччини на сьогоднішній день займають 14 % загальної площі Вінниччини

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів

Ліси Вінниччини на сьогоднішній день займають площу 366,4 тис. га, або біля 14 відсотка її загальної площі, що робить область малолісною і лісодефіцитною.

Рішенням №232 8 сесії бскликання обласної ради від 23.12.2011 року затверджено Обласну програму досягненням оптимальності рівня лісистості у Вінницькій області на 2012-2025 роки. Програма визначає основні напрямки та джерела забезпечення збалансованого розвитку лісового господарства області і включає систему заходів, спрямованих на посилення екологічних, соціальних та економічних функцій лісів. Програмою передбачено проведення робіт щодо забезпечення поступового збільшення площі лісів та їх ресурсного потенціалу, підтримання екологічної рівноваги, захист сільськогосподарських земель від негативного впливу ерозійних процесів.

Ліс є найбільш ефективним засобом захисту ґрунту від ерозії, його не можна замінити ніякими гідротехнічними спорудами.

Лісівниками управління щорічно проводиться значна робота по збереженню та примноженню лісів. Протягом 2013 року ВОКСЛП «Віноблагроліс» створено 267,4 га нових захисних насаджень на малопродуктивних та деградованих землях, проведено посів, посадку лісу на площі 464,2 га.

З метою охорони лісів від пожеж по області в пожежно-небезпечний

період (квітень-жовтень) розроблені комплексні плани, які погоджені з відповідними органами і затверджені районними державними адміністраціями.

5.2.3. Стан використання природних недревних рослинних ресурсів

Значним залишається антропогенний вплив на екосистеми лісів, степових та лучних ділянок. Важке економічне становище значної частини населення призводить до неконтрольованого збору рослин-первоцвітів, лікарських рослин, випасу худоби. Результатом являється скорочення ареалу окремих видів рослин, зменшення їх чисельності. Основними видами лікарських рослин являються квіти бузини, березові бруньки, плоди глоду та горобини, кора дуба, деревій, квіти липи, полин, хвощ польовий, чистотіл, плоди шипшини. Хоча ліміт на спеціальне використання лікарської сировини не доводився, населенням для власних потреб заготовлюється значна кількість різних видів лікарських рослин, це свідчить про недостатню охорону лікарських рослин користувачами земельних угідь.

5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Найбільш вразливими серед рідкісних видів є ендемічні та реліктові види. Відомо кілька десятків ендемічних видів, на Східному Поділлі зустрічаються окремі з них: Аконіт Бессера, Відкасники осотовидний і татарниколистий, Зіноваті Блоцького та подільська, Тонконіг різнобарвний.. Регіонально-рідкісними на Вінниччині є такі ендемічні види: Воловик несправ-жньоожовтуватий, Козельці подільські, Молочай Клокова, Чебреці подільський та широколистий – подільські ендеми; Маренка дністровська, Мінуарція дністровська, Підмареник дністровський – середньопридністровські ендеми. Окремо виділяється Молочай густоволохатоплодий – бессарабсько-східноподільський ендем з Червоної книги України.

Таблиця 5.2. Види флори, що охороняються

	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Загальна кількість видів флори на території регіону, од.	600	600	600
% до загальної чисельності видів України	2,40	2,40	2,40
Види флори, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі, од.	48	48	48
Види флори, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	65	65	65

На Східному Поділлі реліктів небагато і серед них третинні релікти – види, що залишилися з дольодовикової епохи, та четвертинні – види, що залишилися у складі флори з міжльодовикових періодів. Бруслина карликова – один із найдавніших видів у флорі Східного Поділля. Її ще можна зустріти у багатьох лісових масивах південної частини Вінниччини. В "Бритабському" заказнику (Чечельницький р-н), зокрема, знаходиться

найбільша в Україні популяція виду. Серед інших реліктів з Червоної книги України на Вінниччині зустрічаються В'язіль стрункий, Змієголовник австрійський, Осока Девела, Чина ряба, Ясенець білий та згадані вище Зіновать Блоцького, Молочай густоволоха-топлідний і Відкасник татарниколистий. Досить поширена в лісах Поділля Клокичка периста – також реліктовий вид. Реліктовими на Вінниччині є і такі деревні породи як Берека – розсіяно поширена в лісах Придністров'я, та Бук західний, відомий тільки з одного лісового масиву у Муровано-Куриловецькому районі.

Загальна кількість видів флори на території регіону – 600, з них, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі, - 48, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), - 65 (табл. 5.6).

5.2.5. Адвентивні види рослин

Серед найбільш поширених адвентивних видів слід виділити клен ясенелистий. З часу завезення в 50-х роках минулого століття вид поширився практично по всіх біоценозах області. Маючи високий ступінь пластичності даний вид витісняє корінні породи. Особливо це проявляється по долинах річок, де клен ясенелистий замінює різновиди верб. Іншими досить поширеними видами в області є борщівники, дикий соняшник, золотарник злаколистий, циклохена, амброзія полинолиста.

Найбільшу площу у Вінницькій області займає амброзія полинолиста, вогнища якої переважають у південних районах. Площа зараження амброзією полинолістою в порівнянні з 2012 роком збільшилася на 32,4 га в результаті розширення старих вогнищ. Загальна площа вогнищ амброзії полинолістої складає 2160,79га.

Площі повитиці, раку картоплі та ризоманії цукрового буряка в порівнянні з 2012 роком змінилися.

Таблиця 5.3. Карантинні (адвентивні) рослини Вінницької області

№ з/п	Карантинний організм	Площа зараження, га			
		присадибних ділянок	господарств всіх форм власності	на інших землях	всього
		3	4	5	6
1	Амброзія полинолиста	43,80	1918,06	198,93	2160,79
2	Повитиця на трав'янистих рослинах	0,00	112,00	31,00	143,00

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

У Вінницькій області загальна площа зелених насаджень складає 10944,8 га., в тому числі насаджень:

- загального користування – 2138,6 га;
- обмеженого користування – 7919,4 га;
- спеціального призначення – 781,1 га.

Рослинний покрив міст представлений парками, скверами, газонами,

квітниками, алеями. В області існує майже 200 парків та понад 470 скверів.

Зелені насадження надзвичайно важливий елемент міської інфраструктури, вони забезпечують очищення повітря, поглинають шум, є важливим інструментом для зменшення негативних наслідків змін клімату. Крім того, зелені зони є вкрай важливими для формування естетичного вигляду населених пунктів та для забезпечення комфортного життя громадян.

Найбільш актуальним збереженням зелених зон та зелених насаджень є для обласного центру: найбільша кількість населення, інтенсивний транспортний рух, робота промислових, комунальних та інших підприємств. Так, у м.Вінниця викиди від автотранспорту досягають 80% (83,4% - у 2013 році), а на душу населення у 2013 році припадало 45 кг шкідливих речовин.



мал.5.4. Імпровізована автостоянка на дитячому майданчику (м.Вінниця)

В останні роки у м.Вінниця стан зелених насаджень погіршується, а кількість зелених зон скорочується. Це зумовлено комплексом причин: зміна клімату та посилення у зв'язку з цим екстремальних погодних явищ, розвиток інфраструктури міста, нераціональні заходи щодо утримання та догляду за зеленими насадженнями, низька екологічна культура населення. При чому

негативні тенденції найяскравіше проявляються у зелених смугах навколо будинків та доріг, алеях та невеличких скверах.

Так, зелені насадження знищуються при розбудові інфраструктури (нове будівництво, розширення існуючого), також значна частина газонів використовується під стоянку автовласниками.

Утримання зелених насаджень ведеться без врахування наукових рекомендацій: не завжди дотримуються правил та термінів обрізки дерев, не забезпечуються достатні умови для росту та розвитку рослин.

Зокрема, непоодинокі приклади, коли стовбур дерева майже впритул оточується асфальтним покриттям або тротуарною плиткою.

Суттєво погіршує ситуацію практика застосування взимку сольових сумішей для боротьби з сніговим та льодовим покривом доріг (значний вплив на довкілля підтверджується результатами аналізів поверхневих вод). Потрапляння великої кількості солей у ґрунт призводить до порушення хімічного балансу та, як наслідок, згубно діє на живі організми. Також, забруднення та запилення повітря згубно впливають на рослини.

Із загальної площі насаджень 44% уражені (4816,37 м³)

фітозахворюваннями, у тому числі:

- квітковими паразитами 190 м³ (3,9 від загальної площі уражених зелених насаджень);
- мікозами (грибами) – 210 м³ (4,4%);
- ентомошкідниками – 4056,37м³ (84,2%).

Також значною проблемою є зараження дерев (липа, акація, тополя та ін.) омелою.

Всі ці фактори знижують витривалість та життєздатність рослин, тому останнім часом, особливо після 2011 та 2012 років з аномально спекотним та жарким літом, а також суворими зимами, звичними стають такі випадки.

У ході проведення щорічної всеукраїнської акції з благоустрою "За чисте довкілля" у 2013 році в області висаджено понад 100 тис. шт. дерев.

З метою сприяння виробничій діяльності суб'єктів господарювання, які вирощують посадковий матеріал, балансо-утримувачами об'єктів благоустрою щорічно формуються замовлення на посадковий матеріал у відповідності з річним планом озеленення населених пунктів. В області функціонує 3 підприємства (м. Вінниця, м. Жмеринка та Вінницький район) з вирощування саджанців дерев та розсади квітів. Загальна площа під розсадництво дерев становить 10,37 га, а площа квіткових оранжерей (теплиць) - 15,16 га.

В усіх районах області та містах обласного значення проводиться значна робота з очищення та приведення до охайного стану парків, садів, скверів, упорядкування газонів та квітників. У 2013 році заходи з благоустрою (зокрема, впорядкування та розширення зелених зон) активно контролювались обласною державною адміністрацією.

В обласному центрі проводились заходи для підтримання належного естетичного вигляду зелених зон та насаджень, планового омолодження багаторічних зелених насаджень на вулицях та у мікрорайонах міста. Впродовж весняної акції благоустрою та озеленення організовано посадку нових дерев, створення квітників та газонів. Так, у 2013 році з метою попередження аварійних ситуацій проведено обрізку 384 дерев та знесені 362 сухих та аварійних дерева; здійснено планове омолодження зелених насаджень та капітальний ремонт об'єктів вертикального озеленення по вул. Київській, пл. Г.Сталінграду, вул. Чорновола, пл. Радянська, а також зелених зон по проспектах Коцюбинського та Юності.

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Рослинний світ, або флора, дуже чутливо реагує на зміни екологічних факторів і є чітким показником обсягу антропогенного впливу на природу. Рослини – найбільш беззахисні перед діяльністю людини, й з урахуванням сучасного стану біосфери їх охорона стала нині важливим комплексним міжнародним завданням.

З метою регулювання господарської діяльності на територіях та

об'єктах природно-заповідного фонду погоджується видалення аварійно небезпечних дерев на території парків-пам'яток садово-паркового мистецтва ботанічних пам'яток природи.

З метою збереження рослинного світу, при розгляді проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок для різних господарських потреб в першу чергу звертається увага на максимальне збереження ділянок із рослинним покривом, уникнення фрагментації території, зокрема природних ділянок, зайнятих сіножатями, пасовищами, лісовими насадженнями.

Проведено науково-дослідні роботи з розробки пропозицій з удосконалення екологічної мережі для збереження ландшафтного різноманіття та розроблено регіональну схему формування екологічної мережі. На підставі зазначених вище досліджень підготовлено наукові обґрунтування для створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Реалізовувались заходи регіональної Програми щодо створення захисних лісових насаджень.

З метою контролю за охороною, захистом, використанням, відтворенням рослинних ресурсів та лісів Державною екологічною інспекцією у Вінницькій області у звітному періоді проведено 141 перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства. За наслідками перевірок складено 327 протоколів про адміністративні правопорушення, 288 порушників притягнуто до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу на загальну суму 44 081 грн., 37 протоколів передано на розгляд до районних судів області. За збитки, завдані навколишньому природному середовищу, пред'явлено 71 претензію на суму 1 226 507 грн., 8 матеріалів направлено до органів прокуратури для вирішення питання про можливість порушення кримінальної справи, 19 матеріалів направлено до правоохоронних органів для встановлення винних осіб. Загальна сума розрахованих збитків становить 2 929 790 грн. (Розділ 15.3).

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Тваринний світ області різноманітний. Однак, на фоні досить великою біорізноманіття, звичайно властивого лісостепу, все ж таки необхідно підкреслити певну тенденцію до збідненості фауни наземних хребетних області, що викликано напівізолюваністю внаслідок сильної фрагментації природних територій.

На підставі аналізу розподілення головним чином хребетних тварин за біотопами можливе виділення наступних фауністичних комплексів.

Лісовий, до якого входять тварини, що мешкають в лісах різного типу. Серед ссавців тут домінують полівка руда, миша жовтогорла, кріт європейський, землерийка звичайна, куниця лісова; серед птахів — зяблик, вівчарик-ковалик, велика синиця, дрозди чорний та співочий, дятли

строкаті великий та середній, сова сіра; земноводні представлені ропухою сірою, а плазуни — веретільницею. Чагарниковий фауністичний комплекс охоплює тварин, що заселяють чагарники по балках та узліссях. Чагарникові стації трапляються рівномірно на всій території області. Різноманіття тварин у цих місцях досить значне, що викликано проміжним характером чагарникових стацій — тут зустрічаються як представники лісового, так і степо-агрогенного комплексу. Домінуючими видами чагарникових біотопів слід вважати: серед ссавців — мишу польову та лісову, полівка звичайну та руду, їжака європейського, ласку та горностая, борсука, лисицю звичайну; серед птахів — сорокопуда жулана, славку сіру, вівсянку звичайну, одуда, чечевицю, щиглика, кобилочку річкову; серед плазунів тут зустрічається мідянка та ящірку прудка. В норах ярів гніздяться бджолоїдки.

Лучний фауністичний комплекс включає тварин, що живуть на відкритих і місцями зарослих чагарником ділянках. Звичайними для цих місць серед ссавців є миша польова, землерийка-бурозубка звичайна та мала, кутора велика, кріт європейський, ласка; серед птахів — плиска біла, кулик-перевізник, рибалочка, ластівка берегова; серед плазунів — вуж звичайний; серед амфібій — квакша. Крім того саме тут зустрічається досить велике число видів з Червоної книги: горностай, видра, орлан-білохвіст та кулик-сорока.

Болотяний фауністичний комплекс включає окремі ділянки прибережних зон. Видовий склад ссавців принципово не відрізняється від лучного комплексу, а серед птахів тут є ряд видів притаманних виключно водно-болотним стаціям. Досить часто зустрічається крижень, водяна курочка, лиска, велика очеретянка. Більш рідкими є вівсянка очеретяна, очеретянка лучна та кобилочка солов'їна. В прибережних смугах у досить великій кількості зустрічається і жаба озерна.

Степоагрогенний фауністичний комплекс включає види, що живуть на досить просторих степових ділянках, а також на полях, пасовищах і перелогах, що розміщуються більш-менш рівномірно. Для цих стацій притаманні також і сліпак подільський, заєць-русак, білозубка мала та білочерева. Серед птахів тут звичайні жайворонок польовий та плиска жовта. Рідше зустрічаються — чубатий жайворонок, сіра куріпка, перепілка та чекан лучний.

Синантропний фауністичний комплекс включає види, життя яких тісно пов'язане з людським помешканням і населеними пунктами. Саме тут концентруються види, що можливо вважати синантропами: хатня миша, пацюк сірий, куниця кам'яна, тхір чорний, кажан пізній, горобці хатній та польовий, ластівка сільська.

Всього в області налічується близько 420 видів тварин, у т.ч. риб — 30, земноводних — 11, плазунів — 8, птахів — 300, ссавців — 70.

5.3.2. Стан та ведення мисливського та рибного господарства

Таблиця. 5.5. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

Види мисливських тварин	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1	2	3	4
копитні:	10109	10728	10400
в т.ч., олень благородний		120	120
олень плямистий		370	372
кабан		1274	1253
козуля		4482	4564
хутрові	1489	1380	78500
пернаті	306613	312568	339100

Загальна площа мисливських угідь становить 1963,7 тис.га. Площі мисливських угідь розподілено за обласною організацією Українського товариства мисливців та рибалок, Вінницьким обласним управлінням лісового та мисливського господарства, Вінницькою гарнізонною радою ВМТ МО Україна, Вінницькою лісовою науковою дослідною станцією, Вінницьким обласним комунальним спеціалізованим лісгосподарським підприємством "Віноблагроліс", ЗАТ "Вінницярибгосп", приватними підприємствами: "Туристичне мисливсько-рибальське підприємство "Дашівське", "Туристичне мисливсько-рибальське підприємство "Вінницьке", "Туристичне мисливсько-рибальське підприємство "Фауна", "Туристичне мисливсько-рибальське підприємство "Вепр".

Таблиця 5.6. Добування основних видів мисливських тварин (голів)

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій
2011	копитні	1035	1195	989	0
	хутрові	62	62	11140	0
	пернаті	0	0	86947	0
2012	олень плямистий	33	39	39	4
	кабан	237	257	200	16
	козуля	352	420	327	16
2013	олень плямистий	33	33	15	0
	кабан	233	285	221	7
	козуля	374	430	378	0

Основними видами мисливських тварин, які мешкають на території області, є: козуля, кабан, олень плямистий, заєць-русак, лисиця, куниця, із пернатої дичини – качки, кулики, лиска, сіра гуска, сіра куріпка. Зростання антропогенного впливу призвело у попередні роки до скорочення чисельності мисливських тварин, особливо, поголів'я лося. Чисельність основних видів мисливських тварин у 2013-2014 роках залишається стабільною (табл.5.8.).

Таблиця 5.7. Динаміка вилову риби

Рік	Водний об'єкт	Затверджений ліміт вилову, т/рік	Фактичний вилов, т/рік*
1	2	3	4
2010	р.Південний Буг	7,3	7,234
	р.Дністер	2,228	0
	Клекотинське водосховище	28,33	20,499
	Дністровське водосховище	3,1	0,625
	Скалопільське водосховище	0	0
	Гірський (Гнилий) Тікич	0	0
2011	р.Південний Буг	8	6,518
	р.Дністер	0,34	0,276
	Дністровське водосховище	4	1,752
2012	р.Південний Буг	9,8	9,988
	р.Дністер	4,0	1,204
	Дністровське водосховище	5,1	1,258
2013	р.Південний Буг	8,181	8,831
	р.Дністер	2,164	0,54

* - перевищення ліміту за рахунок рослиноїдних видів риби, які не лімітуються

На території вінницької області промисловим виловом водних живих ресурсів займались шість користувачів, із них 3 - на річці Південний Буг, 1 – на річці Дністер та 2- на Дністровському водосховищі.

Таблиця 5.8. Кількість виявлених фактів браконьєрства (з водними живими ресурсами)

	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Виявлено фактів браконьєрства, од.	1735	1366	1099

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Загальна чисельність видів фауни – 871, занесених до Червоної книги України - 91, занесених до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) - 46, занесених до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції) - 346, занесених до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS) - 12 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA) - 57, що охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS) - 5 (*табл.5.10*).

Охорона, використання і відтворення тваринного світу, регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу, збереження та поліпшення середовища перебування диких тварин, забезпечення умов постійного існування усього видового складу і популяційного різноманіття в стані природної волі, неволі чи напіввільних умовах забезпечується спеціально уповноваженими органами та користувачами мисливських угідь області.



мал.5.8. Стадо зубрів (ДП "Хмільницьке лісове господарство")

На території області мешкає понад 94 видів тварин, занесених до Червоної книги України, зокрема 1 вид круглих червів, 43 види комах, 6 видів риб, 4 види плазунів, 23 види птахів, 17 видів ссавців. Окрім цього, 59 видів тварин занесені до регіонально рідкісних видів Вінницької області, а саме: 5 видів комах, 2 види риб, 3 види земноводних, 4 види плазунів, 35 видів птахів, 11 видів ссавців.

Таблиця 5.10. Види фауни, що охороняються

	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Загальна чисельність видів фауни, од.	871	871	871
% до загальної чисельності видів України	1,90	1,90	1,90
Види фауни, занесені до Червоної книги України, од.	64	64	94
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	46	46	46
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	28	28	28
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	12	12	12
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	57	57	57
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS), од.	5	5	5

Охорона, використання і відтворення тваринного світу, регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу, збереження та поліпшення середовища перебування диких тварин, забезпечення умов постійного існування усього видового складу і популяційного різноманіття в стані природної волі, неволі чи напіввільних умовах забезпечується спеціально уповноваженими органами та користувачами мисливських угідь області.

За результатами щорічної інвентаризації на території ДП "Хмільницьке лісове господарство" нараховується 94 особин зубра

європейського.

На заходи з охорони і відтворення тварин, занесених до Червоної книги України, зокрема із збереження та відновлення субпопуляції зубра європейського передбачено і використано 150,0 тис. грн.

5.3.4. Інвазивні види тварин



мал.5.9. Ушкодження каштану (на фото праворуч) каштановою мінуючою мілью

На території області відомо близько 70 інвазійних, 40 з них небезпечні інвазивні, 15 загрожують лісам, 15 видів з них наносять збитки сільському господарству.

Найбільшого поширення серед інвазивних видів риб набули: білий амур, білий і строкатий товстолоб. Штучне розведення та вселення цих видів в природні та штучні водойми області створюють значну конкуренцію по кормовій базі аборигенним видам. Найбільше перелічені види зустрічаються в басейні

річки Південний Буг та її приток.

У Вінницькій області відбулося істотне зменшення вогнищ американського білого метелика. В результаті інвентаризації існуючих площ, проведених заходів боротьби, вогнища американського білого метелика зменшились на площі – 1530,0 га, в Могилів-Подільському районі в 17-ти населених пунктах, 3045,0-ти присадибних ділянках, 106-ти господарствах усіх форм власності. Натомість виявлено нові вогнища американського білого метелика на площі 10,7 га в Козятинському районі в 7 -ми населених пунктах.

Таблиця 5.11. Карантинні (адвентивні) тварини Вінницької області

№ з/п	Карантинний організм	Площа зараження, га			
		присадибних ділянок	господарств всіх форм власності	на інших землях	всього
1	2	3	4	5	6
1.	Американський білий метелик	491,55	458,50	191,35	1141,40
2.	Західний кукурудзяний жук	0,00	2173,50	0,00	2173,50
3.	Картопляна нематода	156,54	0,00	0,00	156,54

Західний кукурудзяний жук вперше в Вінницькій області виявлено у 2012 році. За минулий 2013 рік площі цього шкідника збільшились на

1259,5 га. При обстеженні площ кукурудзи, яким живиться шкідник, пошкоджень рослин, а тим більше втрат урожаю зафіксовано не було.

5.4.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

Взимку 2013 року фахівцями Вінницького обласного осередку Українського товариства охорони птахів були проведені обліки птахів, що обрали місцем своєї зимівлі плесо річки Дністер. В заході також взяли участь журналісти обласного державного телебачення.

Роботи проводились з нагоди Всесвітнього дня водно-болотних угідь та в рамках Великого зимового обліку птахів. Метою досліджень стало виявлення ключових місць зимівель різноманітного птаства та інформаційно-просвітницька робота серед населення.

Під час спостережень були зафіксовані понад 20 видів водоплавних птахів, серед яких крижень, сіра та біла чаплі, чубата чернь, свіязь, сіра гуска, лиска, а також п'ять червонокнижних видів: гоголь, лебідь-кликун, великий та малий крехи, орлан-білохвіст. Останній вид включений до кількох міжнародних конвенцій з охорони диких видів тварин, є особливо вразливим в зимовий період, коли орлани скупчуються на водоймах й поблизу них. В зв'язку з цим в Україні вже кілька років діє проект Українського товариства охорони птахів "Збереження ключових місць зимівлі орлана-білохвоста". До цього проекту долучилась і Вінниччина.

5.4. Природні території та об'єкти , що підлягають особливій охороні

В області в басейнах найбільших річок області Південний Буг, Дністер та Мурафа створені регіональні ландшафтні парки, їх території є важливими елементами екологічної мережі, мають багатий рослинний і тваринний світ, унікальні ландшафтні комплекси та рідкісні історико-культурні пам'ятки:

- Регіональний ландшафтний парк "Мурафа" створений у середній та нижній ділянці р.Мурафа, на території Чернівецького, Могилів-Подільського та Ямпільського районів Вінницької області;

- Регіональний ландшафтний парк "Середнє Побужжя" створений у межах річкової долини р.Південний Буг, на території Тиврівського району

- Регіональний ландшафтний парк "Дністер" створений на території Могилів-Подільського та Ямпільського районів.

- Регіональний ландшафтний парк "Немирівське Побужжя" створений у межах річкової долини р.Південний Буг, на території Немирівського району.

Реалізовувались заходи регіональної Програми щодо створення захисних лісових насаджень та заходи з охорони і відтворення тварин, занесених до Червоної книги України, зокрема із збереження та відновлення субпопуляції зубра європейського.

Таблиця 5.12. Розподіл земель об'єктів ПЗФ за угіддями

№	Угіддя	Площі угідь	
		га	%
1	2	3	4
1	Сільськогосподарські землі, усього	8596,67	15,42
2	Ліси та інші лісовкриті площі, усього	33335	63,95
3	Забудовані землі, усього	2833,6	5,53
4	Відкриті заболочені землі, усього	4076,4	6,31
5	Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	1082,3	0,54
6	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	7355,8	4,52
7	Води, усього	2231,48	4
	Усього земель	59963,6	100,00

У 2013 році укладено договір на виготовлення проекту землеустрою щодо встановлення в натурі (на місцевості) меж регіонального ландшафтного парку «Дністер» (91,0 тис. грн.) Роботи будуть розпочаті у 2014 році.

Таблиця 5.13. Структура природоохоронних об'єктів (станом на 01.01.2014р.)

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ					
	загальнодержавного значення		місцевого значення		разом	
	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га	кількість, од.	площа, га
1	2	3	5	6	8	9
Національні природні парки	1	15393,9	-	-	1	15393,9
Регіональні ландшафтні парки	-	-	4	17517,78	4	17517,78
Заказники, усього	21	13563,7	112	10687,03	133	24250,73
ландшафтні	4	1208,0	45	2754,7	49	4580,2
лісові	1	295,0	6	83,3	7	378,3
ботанічні	14	7969,0	43	5010,55	57	12979,5
загальнозоологічні	2	4091,7	2	630,3	4	4722
орнітологічні	-	-	2	208,0	2	208,0
ентомологічні	-	-	1	13,3	1	13,3
гідрологічні	-	-	14	817,4	14	817,4
Пам'ятки природи, усього	10	322	186	682,4	196	1004,4
комплексні	2	143,0	6	309,1	8	452,1
ботанічні	2	12,5	101	283,89	103	296,4
зоологічні	2	69,0	4	77,8	6	146,8
гідрологічні	-	-	60	1,11	60	1,11
геологічні	4	97,5	14	10,55	18	108,05
Заповідні урочища	-	-	30	734,4	30	734,4
Дендрологічний парк	-	-	1	10,0	1	10,0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	11	401,0	25	367,2	36	768,2
РАЗОМ	43	29681	364	27707,02	407	59963,6

Стабільно зростає площа природно-заповідного фонду області. У 2013 році до складу заповіданих територій області увійшло 5725,7 гектарів. (табл. 5.4).

Рішенням 16 сесії обласної ради 6 скликання №548 від 20 червня 2013 року прийнято рішення "Про створення нових об'єктів природно-

заповідного фонду місцевого значення":

- створено регіональний ландшафтний парк «Немирівське Побужжя» орієнтовною площею 5678,0 га на території Вишковецької, Вовчоцької, Воробіївської, Грабовецької, Коржівської, Кудлаївської, Марківської, Муховецької, Никифоровецької, Новообіходівської, Райгородської, Семенської, Сокилецької, Стрільчинецької, Чуківської сільських, Брацлавської селищної рад Немирівського району.

- гідрологічний заказник „Водограй” орієнтовною площею 34,0га в межах Копайгородської селищної ради Барського району.

Рішенням 20 сесії обласної ради 6 скликання №645 від 20 грудня 2013року прийнято рішення "Про створення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення –ботанічного заказника «Долина ірисів» загальною площею 13,7га " на території Снітківської сільської ради Муровано-Куриловецького району.

*Таблиця 5.14. Динаміка збільшення площі природно-заповідного фонду
Вінницької області*

<i>Вінницька область</i>	<i>2010рік</i>	<i>2011рік</i>	<i>2012рік</i>	<i>2013рік</i>
Площа природно-заповідного фонду, тис. га	51,211	51,662	54,942	59,964
Площа природно-заповідного фонду у % від загальної площі регіону	1,93	1,95	1,93	2,27

5.2.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

З метою збереження водно-болотних екосистем та видового складу водно-болотних видів птахів Розпорядженням Кабінету Міністрів України "Про погодження надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення" від 21вересня 2011року №895-р, водно-болотні угіддя в долині річки Дністер включені до списку водно-болотних угідь міжнародного значення. Загальна площа угідь, що охоплюють території від села Лядова до м. Ямпіль складає 5394,28га. До складу заповідної території з міжнародним статусом ввійшли ботанічний заказник "Лядівський" та частина території регіонального ландшафтного парку "Дністер".

5.2.3. Біосферні резервати та об'єкт Всесвітньої природної спадщини

-

5.2.4. Формування Української частини Смарагдової мережі Європи

-

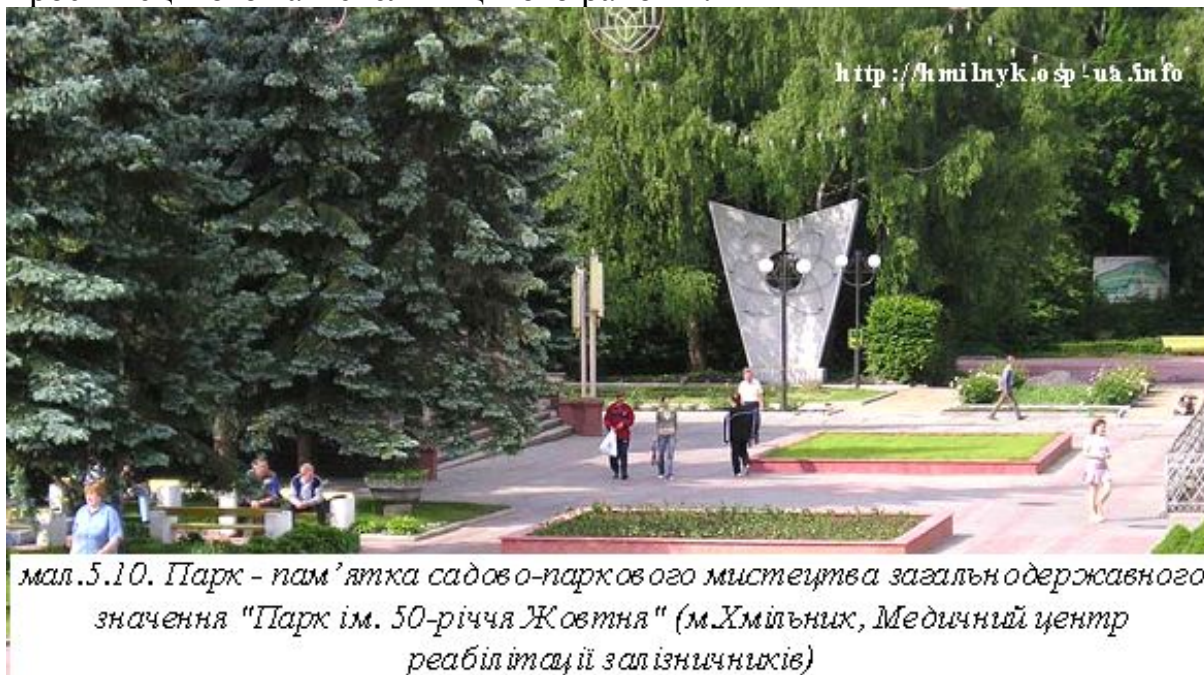
5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон

Рекреаційні зони області протягом останніх років не зазнали змін. Площа земель рекреаційного призначення становить 0,3 тис.га, земель оздоровчого призначення – 0,6 тис.га.

На даний період в області нараховується 580 пам'яток архітектури та містобудування, з них 9 об'єктів згідно віднесено до об'єктів пізнавального туризму. Розроблено план розвитку державного історико-культурного

заповідника "Буша", вживаються заходи з реставрації окремих пам'яток історії та культури.

В області визначено місцевості та об'єкти, які відповідають ознакам регіональних центрів пріоритетного розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер. Зокрема, передбачено облаштування, використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду паркових асамблей міст Немирів, Хмільник, с.Чернятин (Жмеринського району); середньої течії р. Південий Буг від с. Кліщів Тиврівського району до с. Самчинець Немирівського району; каньйону р. Дністер у Могилів-Подільському районі; регіонального ландшафтного парку "Буго-Деснянський" Вінницького району, національного природного парку "Південне Поділля" Тростянецького та Чечельницького районів.



З покращенням матеріального становища населення зростає кількість відпочиваючих. Для відпочинку населення використовуються ліси, долини річок, кемпінги, будинки відпочинку, санаторії. В області діє 16 санаторіїв. Поліпшено умови у санаторно-курортних закладах ("Поділля" облсільгоспоздоровниці, "Авангард" та "Хмільник" "Укрпроф-оздоровниці", медичний центр реабілітації залізничників).

Законом України від 12 травня 2011 року №3318-VI "Про оголошення природних територій міста Хмільник Вінницької області курортом державного значення" природні території міста оголошені курортом державного значення – курортом Хмільник. Хмільницьке родовище мінеральних радонових вод містить 5 ділянок, на яких розташована 51 свердловина. Мінеральна радонова вода є унікальною і немає аналогу серед інших відомих мінеральних вод.

Другим за значенням фактором, що складає лікувальну цінність курорту, є торф'яна грязь Війтівецького родовища. Щороку на курорті лікується біля 50 тис. пацієнтів.

З метою популяризації та підтримки активного туризму Вінницьким туристсько-спортивним союзом розроблено 31 маршрут - 10 водних, 6 пішохідних, 6 велосипедних, 8 маршрутів вихідного дня та 1 лижний.

5.6. Туризм

Туризм, як вид економічної діяльності, посідає особливе місце в житті Вінниччини. Область має значні об'єктивні передумови входження до найбільш розвинутих туристичних регіонів країни. Маючи вигідне геополітичне розташування, вона володіє значним рекреаційним потенціалом: сприятливими кліматичними умовами, культурною спадщиною.

Туризм, як вид економічної діяльності має певні перспективи на Вінниччині. Маючи вигідне географічне розташування область наділена сприятливими кліматичними умовами, багатою культурно-історичною спадщиною і значним рекреаційним потенціалом.

Найголовнішою запорукою позитивних вражень про область є туристична інфраструктура.

На території Вінницької області на державному обліку перебуває 4307 пам'яток культурної спадщини: 1739 – археології, 1893 – історії, 526 – містобудування та архітектури, 101 – монументального мистецтва, 47 – садово-паркового мистецтва, 1-ландшафтна. Відповідно чинного законодавства до переліку об'єктів культурної спадщини національного значення включено 138 пам'яток (19 археології, 7 історії, 2 монументального мистецтва, 107 архітектури і містобудування, 4 садово-паркового мистецтва). З них паспортизовані 130 пам'яток (відповідно до паспорту зразка 2004 р., паспорти зразку 1977 р. мають 2800 об'єктів).

Популярним серед екскурсантів та туристів Вінниччини є Національний музей - садиба М.І. Пирогова, Державний історико-культурний заповідник "Буша", Лядівський Свято-Усікновенський скельний чоловічий монастир (с.Лядова Могилів-Подільського району).

Минулого року створено Історико-меморіальний комплекс пам'яті жертв фашизму - філія Вінницького обласного краєзнавчого музею на території колишньої ставки "Вервольф" (сmt Стрижавка Вінницького р-ну). Вздовж екскурсійного маршруту встановлені інформаційні стенди, що розповідають про жахи окупації, мужній спротив місцевого населення, історію створення ставки, її значення та вплив на події Великої Вітчизняної війни, визволення Вінниччини від німецько-фашистських загарбників. Розпочато будівництво музейного павільйону.

Згідно ст. 9 Закону України "Про природно-заповідний фонд України" території та об'єкти природно-заповідного фонду Вінницької області використовуються в природоохоронних, науково-дослідницьких, оздоровчих, рекреаційних та освітньо-виховних цілях.

На території області існує ряд об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, які відповідають ознакам регіональних центрів пріоритетного розвитку туристичної та рекреаційної галузей.

Такими є парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Центральний парк культури та відпочинку ім. Горького» (м. Вінниця), «Парк ім. 50-річчя Жовтня», «Парк ім. Леніна» (м. Хмільник), «Немирівський парк» (м. Немирів). На територіях парків прокладені туристичні маршрути, облаштовані місця відпочинку, встановлені інформаційні знаки.

Великою популярністю в області користуються такі об'єкти як комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Княгиня» (Піщанський район) та геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Гайдамацький яр» (Чернівецький та Ямпільський райони). Вони є унікальними природними комплексами, які уособлюють природу Південного Поділля, багатство біорізноманіття рослинного світу. Дані території мають велике наукове значення, високий рекреаційний, науково-дослідний потенціал, використовують у природоохоронних, освітньо-виховних цілях з метою збереження природного комплексу, як перспективного ядра регіональної екологічної мережі та покращення екологічного стану.

Територію загально-зоологічного заказника загальнодержавного значення «Буго-Деснянський» облаштовано для відвідування екскурсантів та туристів: висипана під'їзна дорога, прокладено туристичні стежки. При вході в заказник розміщено інформаційний стенд з характеристикою об'єкту, картою, описом наявних видів тварин і рослин, занесених до Червоної Книги України та правила відвідування заказника.

На території ботанічних заказників загальнодержавного значення «Іллінецький» та «Дашівський» (Іллінецький район) в 2013 році було облаштовано 1,8 км лісових доріг з твердим покриттям. Розроблено та впроваджено шість краєзнавчих маршрутів.

Продовжуються роботи по впорядкуванню і оновленню лісових заказників, будівництву місць відпочинку та туристичних об'єктів. Створено два дендропарки та дві виробничо-навчальні зони для проходження виробничої практики студентів навчальних закладів.

Найбільш рекреаційно привабливою є долина річки Південний Буг (район від села Кліщів Тиврівського до села Самчинець Немирівського районів); каньйон річки Дністер у Могилів-Подільському районі, які є меридіональними природними коридорами регіональної екологічної мережі. На даних ділянках створено регіональні ландшафтні парки «Середнє Побужжя» (Тиврівський район) та «Дністер» (Могилів-Подільський та Ямпільський райони).

На території ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Коростовецький» (Гайсинський район) прокладені туристичні стежки, утримуються в належному стані під'їзні дороги.

У Бершадському районі для організації екологічно-краєзнавчих екскурсій, спортивно-оздоровчого туризму можуть бути лісові масиви заказників: «Устянська дача», «Сумівський», «Крушинівський». Започатковано створення осередків зеленого туризму в даних природних об'єктах.

Розроблені комплексні заходи туристично-екскурсійного обслуговування туристів, дітей, підлітків, молоді з урахуванням вікових особливостей.

Створено бази даних туристичних маршрутів та об'єктів «Стежками рідного краю».

Спільно з Вінницьким обласним осередком спілки сприяння розвитку сільського туризму в Україні досліджено та визначено основні пріоритетні об'єкти Барського району щодо розвитку туризму.

Від села Лядова до села Гармаки прокладено велосипедний маршрут вздовж довготривалих вогневих споруд часів Великої Вітчизняної війни.

Інформація та фотографії про природні перлини Барського краю подано до каталогу «Відпочинок у селі на Вінниччині».

В селі Гайове створено інформаційний туристичний центр, де щороку відбуваються різноманітні фестивалі, пленери, майстер-класи тощо.

До формування туристичних маршрутів, тематичних екскурсій, екологічних навчальних стежок залучаються територіальні громади та освітянські заклади.

Слід відзначити навчальні заклади Немирівського, Мурованокуриловецького, Оратівського, Козятинського, Чечельницького, Хмільницького, Могилів-Подільського районів та обласної станції юних натуралістів.

Цілий ряд навчальних закладів області проводить походи, експедиції, екскурсії до Лядівського монастиря що в Могилів-Подільському районі та до села Буша Ямпільського району.

Найефективніша робота здійснюється щорічно в школах Липовецького району. А саме, екскурсії по екологічних стежках, екскурсії по визначних місцях та природоохоронних територіях області.

Заслужують на увагу експедиційні походи до Хмільницького району по вивченню слідів життєдіяльності зубра європейського, дослідження поселень бобра річкового та вивчення ареалу поширення любки дволистої.

З метою збереження ландшафтів на територіях історико-культурних об'єктів постійно здійснюється контроль за проведенням ремонтно-реставраційних робіт та робота із залучення коштів з місцевих бюджетів і коштів користувачів.

6. СТАН ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ І ҐРУНТІВ

6.1 Структура та використання земельних ресурсів

6.1.1 Структура та динаміка змін земельного фонду України

Земельний фонд області складає 2649,2 тис.га, 4,4% від площі України (60354,8 тис.га). До основних земельних угідь, від стану яких в значній мірі залежить економічна ситуація в області, відносяться землі

сільськогосподарського і лісгосподарського призначення та природо-заповідного фонду.

Більша частина території 2064,8 тис.га (77,9% від загальної площі території) зайнята сільськогосподарськими землями, із них сільськогосподарських угідь 76,1% - 2014,7 тис.га. Ліси та інші лісовкриті площі займають 14,3 % - 379,9 тис.га, забудовані землі 4,1 % - 107,6 тис.га, заболочені землі 1,1 % - 29,1 тис.га, відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом 25,0 тис.га - 0,9 % , внутрішні води 43,4 тис.га - 1,6 % , інші землі (господарські двори та дороги тощо) 49,5 тис.га – 1,9 % . Територія суші (без заболочених земель та внутрішніх вод) становить 2605.8 тис. га, або 98,4% від загальної площі.

Таблиця 6.1. Структура земельного фонду регіону

Основні види угідь	2010		2011		2012		2013	
	Всього, тис.га	% до загальної площі території	Всього, тис.га	% до загальної площі території	Всього, тис.га	% до загальної площі території	Всього, тис.га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Загальна територія	2649,2	100	2649,2	100	2649,2	100	2649,2	100
у тому числі:								
1. Сільськогосподарські угіддя	2016,5	76,12	2015,8	76,09	2015,2	76,07	2014,7	76,05
2. Ліси і інші лісовкриті площі	379,1	14,31	379,4	14,32	379,4	14,32	3779,9	14,34
3. Забудовані землі	106,9	4,04	107,2	4,05	107,4	4,05	107,6	4,06
4. Відкриті заболочені землі	28,9	1,09	29	1,09	29,2	1,10	29,1	1,10
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	25,1	0,95	25,1	0,95	25,0	0,94	25,0	0,94
6. Інші землі	49,2	1,86	49,3	1,86	49,6	1,87	49,5	1,87
Усього земель (суша)	2605,7	98,36	2605,8	98,36	2605,8	98,4	2605,8	98,4
Території, що покриті поверхневими водами	43,5	1,64	43,4	1,64	43,4	1,64	43,4	1,64

6.1.2 Господарська освоєність земельних угідь

Сільськогосподарська освоєність території Вінницької області є дуже високою – 77,3%; розораність складає 66,2%.

Питома вага сільськогосподарських угідь відносно території суші (ступінь сільськогосподарського освоєння) по області становить 77,3%, а по адміністративних районах - від 67,4 до 87,7%. Розораність відносно території суші по області становить 66,3%, а по адміністративних районах - від 53,7 до 79,6%. Найвищий відсоток розораності території в Найвищий відсоток розораності території в Теплицькому (79,7 %), Липовецькому (77,7 %), Бершадському (74,6 %), Чернівецькому (74,1 %) районах.

Повне знищення ґрунтового покриву спостерігається в процесі

селитебного, промислового, дорожнього й інших видах будівництва. Діяльність гірничовидобувних підприємств, стихійні сміттєзвалища призводять до промислової деградації ґрунтів. Забудованих земель в області 107,6 тис.га, що складає 4,06% площі території.

Нині на Вінниччині площа земель, порушених гірничодобувною промисловістю, складає біля 20 тис.га.

6.2 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси

Специфічне землекористування на Вінниччині, що супроводжувалось високим рівнем розораності силових земель, розширенням посівних площ просапних культур, недостатньо обґрунтованою широкомасштабною меліорацією перезволожених, заболочених земель, нехтуванням науково обґрунтованими ґрунтозахисними сівозмінами, впровадженням індустриальних технологій вирощування сільськогосподарських культур, викликало відчутне зменшення площ, зайнятих природними рослинними угрупованнями (луками, лісами, болотами) при одночасному збільшенні питомої ваги освоєних сільськогосподарських угідь, насамперед ріллі.

В цілому антропогенне перетворення агроландшафтів збільшилося в 1,5-2 рази, при одночасному рості урбанізованих й індустриальних територій. Екосистеми агроландшафтів значно спрощені, їх видовий склад, екологічна розмаїтість угідь і зв'язки між компонентами ландшафту порушені, спостерігається деградація ґрунтового покриву, переуцільнення й погіршення водно-фізичних і механічних властивостей ґрунту, а на деяких територіях активізувались ерозійні та зсувні негативні процеси. У структурі сільськогосподарських угідь краю значно переважає рілля. Під впливом розораності ґрунти області помітно змінили свої фізико-хімічні властивості: зменшилася величина гідролітичної кислотності, збільшилася сума увібраних основ, підвищилася величина рН. Кількість рухомих форм азоту скоротилася в темно-сірих ґрунтах на 6,5 мг, у сірих - на 3,9 мг, у світло-сірих - на 4,5 мг; фосфору – відповідно на 2,3-2,2 мг, калію – 11,3-18,2-1,8 мг на 100 г ґрунту; запаси вологи – на 27,32 і 20 мм у метровому шарі. Продуктами ерозії замулюються річки, вони концентруються в заплавах, на терасах, днищах балок і безстічних пониженнях, що призводить до збільшення площі глеєвих і глеюватих ґрунтів.

Ґрунтовий покрив краю є одним з найбільш еродованих (41,2%) серед областей України, в тому числі 39% орних угідь. Виникнення і розвиток ерозійних процесів пов'язано з багатьма причинами. Однією із них є нераціональне використання землі, якому сприяє: інтенсивне розорювання схилових земель (більше 3⁰) і вирощування на них просапних культур (особливо цукрових буряків); відсутність комплексного підходу в проведенні протиерозійних заходів; перенасичення просапними культурами структури посівних площ. Також, нераціональне землекористування призводить до втрати родючості ґрунтів. В результаті

ерозії, за дослідженням Інституту землеробства УААН, щорічно з кожного гектара орних угідь у середньому виноситься близько 24,5т дрібнозему, 0,5-0,9т гумусу, 1,8т фосфору, 2т калію.

Однією з причин агрофізичної деградації ґрунту, яка проявляється майже на всій площі орних земель краю, що обумовлює ущільнення (до 60 см і більше), розпорошення верхнього шару, зниження протиерозійної стійкості ґрунту, є його багаторазовий обробіток різними знаряддями за допомогою потужних і важких колісних тракторів.

Повне знищення ґрунтового покриву спостерігається в процесі селитебного, промислового, дорожнього й інших видах будівництва. Діяльність гірничовидобувних підприємств, стихійні сміттєзвалища призводять до промислової деградації ґрунтів. Нині на Вінниччині площа земель, порушених гірничодобувною промисловістю, складає біля 20 тис.га.

Негативний вплив на якість земельних ресурсів спричиняє надмірна розораність території області (одна з найвищих у країні): розораність території області становить 66,2%. Найвищий відсоток розораності території в Теплицькому (79,7 %), Липовецькому (77,7 %), Бершадському (74,6 %), Чернівецькому (74,1 %) районах.

6.3 Стан і якість ґрунтів

6.3.1 Якість ґрунтів сільськогосподарського призначення

У структурі сільськогосподарського землекористування області переважає рілля – 1233,03 тис. га, багаторічні насадження займають площу 16,91 тис. га, луки і пасовища – 10,82 тис. га, сіножаті – 3,51 тис.га. Всього сільськогосподарські угіддя області станом на 01.01.2014 р. складають 1273,32 тис. га.

За географічним розміщенням територія землекористувань області розміщена на Подільській височині Лісостепу правобережного. По своїй природі вона досить розчленована балками та ярами. Високий показник розораності ґрунтів області приводить до негативних наслідків у збереженні родючих горизонтів, тому якісний стан ґрунтів неоднозначний. Різні типи ґрунтів мають різні властивості, різне забезпечення елементами живлення, кислотність та еродованість.

За класифікацією ґрунтів і земель України та їх придатністю до сільськогосподарського виробництва ґрунти Вінниччини по родючості розміщуються від четвертого (70-61 бал) до восьмого (30-21 бал) класу. Це ґрунти від високої родючості (добрі землі) до групи ґрунтів низької якості (малоцінні землі) по загальній класифікації ґрунтів і земель України.

Основні ґрунти області це чорноземи (50,1% площі сільськогосподарських угідь) та сірі лісові (майже 33%).

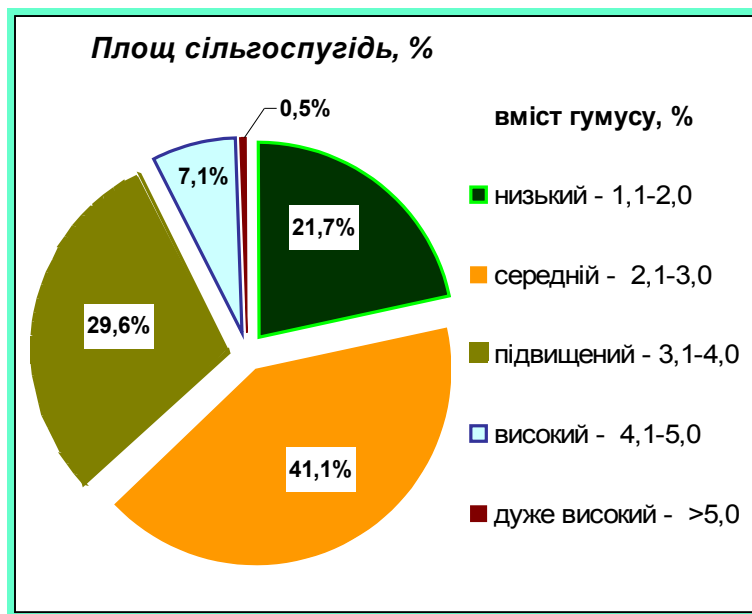
Таблиця 6.2. Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу за результатами агрохімічної паспортизації

Площа ґрунтів, %						Середньо-зважений показник, %
дуже низький < 1,1	низький 1,1-2,0	середній 2,1-3,0	підвищений 3,1-4,0	високий 4,1-5,0	дуже високий >5,0	
0,2	21,7	41,0	29,5	7,1	0,5	2,70

Зрівноважений або середній показник вмісту гумусу по області складає 2,77 %, що є досить низьким показником. Це пов'язано з тим, що внесення органічних добрив в області є критичним. Ґрунтів з вмістом гумусу нижче критичного рівня в області нараховується 523,7 тис. га, що складає 41,4 %.

За даними турів агрохімічного обстеження сільськогосподарських угідь області середній показник вмісту гумусу в ґрунтах дорівнював від 2,88 до 2,71 % (по зонах області).

Ґрунти Північної та Південної зони області більш родючі, вміст гумусу є вищим (2,74-3,48 %); центральна частина області, де ґрунтовий покрив представлений сірими лісовими ґрунтами, що за своєю природою є досить бідними на вміст органічної речовини (2,03%), досить відчутно знижує середній показник вмісту гумусу по області



мал.6.1. Розподіл угідь за вмістом гумусу

Таблиця 6.3. Характеристика ґрунтів за вмістом азоту, що легко гідролізується, за результатами агрохімічної паспортизації

Площа ґрунтів, %				Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Корнфілд)
дуже низький < 100	низький 101,0-150,0	середній 151,0-200,0	підвищений > 200	
84,0	15,9	0,1	-	82

Вміст легкогідролізного азоту – низький. На даний час 253,3 тис.га орних земель мають критично низький вміст рухомих фосфатів, а за вмістом обмінного калію лише 3,2 тис. га мають низький вміст цього елемента живлення.

Баланс поживних речовин в ґрунтах області, як і баланс вмісту органічної речовини (гумусу) є також дефіцитним. На даний час баланс поживних речовин ґрунтового покриву становить:

за азотом -47,3 кг/га, -73490 т. на всю площу;

за фосфором -29,4 кг/га, -45682 т. на всю площу;
за калієм -95,3 кг/га, -148107 т. на всю площу.

Таблиця 6.4. Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук фосфору за результатами агрохімічної паспортизації

Площа ґрунтів, %						Середньо-зважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 20	низький 21-50	середній 51-100	підвищений 101-150	високий 151-200	дуже високий > 200	
2,0	16,2	52,3	24,1	4,5	0,9	84

Якісні показники родючості ґрунтів з кожним туром агрохімічного обстеження частково знижуються, тому необхідно постійно проводити відповідні ґрунтоохоронні заходи. Це насамперед внесення органічних та мінеральних добрив, посіви сидератів, вапнування кислих ґрунтів (меліорація), боротьба з водною ерозією та ін.

Таблиця 6.5. Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук калію за результатами агрохімічної паспортизації

Площа ґрунтів, %						Середньо-зважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький ≤ 20	низький 21-40	середній 41-80	підвищений 81-120	високий 121-180	дуже високий > 180	
-	0,2	22,6	42,8	29,1	5,3	109

Реакція ґрунтового розчину (кислотність ґрунтів)

Одним із суттєвих факторів, що негативно впливає на родючість ґрунтів і приводить до зниження урожайності сільськогосподарських культур, є підвищена кислотність ґрунтів.

За даними результатів останнього туру агрохімічного обстеження в області нараховується 33,7 тис. га сильнокислих ґрунтів (рН < 4,5), 193,7 тис. га середньокислих ґрунтів (рН 4,6-5,0), 399,1 тис. га слабокислих ґрунтів (рН 5,1-5,5), 304,6 тис. га близьких до нейтральних ґрунтів (рН 5,6-6,0). Така кількість кислих ґрунтів є негативним явищем. В цілому по області 864,9 тис. га потребують вапнування, із них 626,9 тис. га – першочергового, невідкладного вапнування, 238,4 тис. га – підтримуючого вапнування.

Проте щорічно в середньому вапнується лише біля 4 % площі, яка потребує першочергового вапнування. Загальна потреба у хімічних меліорантах в перерахунку на вапно становить понад 6,8 млн. тонн.

Розглядаючи зонально, найбільш закисленою зоною ґрунтового покриву є Центральна, частково Південна. В Північній зоні знаходяться досить незначні площі кислих ґрунтів.

6.3.2 Забруднення ґрунтів

За даними Державної екологічної інспекції у Вінницькій області протягом 2013 року факти забруднення ґрунтів не фіксувались.

Таблиця 6.7. Показники досліджень ґрунту (за даними санепідслужби)

	Хімічні показники				Мікробіологічні показники				Паразитологічні показники			
	Всього	нормативів з перевищенням	% 2013	% 2012	Всього	нормативів з перевищенням	% 2013	% 2012	Всього	нормативів з перевищенням	% 2013	% 2012
Всього досліджено проб	654	42	6,4	9,3	659	63	9,5	9,0	1844	41	2,2	2,3
в т. ч., житлова забудова	224	4	1,7	3,0	379	32	8,4	5,1	1684	31	1,8	2,2

На хімічні показники досліджено 654 проби ґрунту, з них не відповідає вимогам 42 або 6,4%, в 2012р. - 9,3%.

На мікробіологічні показники лабораторіями санепідслужби досліджено 659 проб ґрунту, з яких 63 не відповідає нормативам - 9,5%, в 2012 році цей показник складав 9,0%. Зросли показники невідповідаючих нормативам проб ґрунту на мікробіологічні показники відібраних в житловій забудові - з 5,1% в 2012р. до 8,4% в 2013р. та відповідно в дитячих і підліткових закладах - з 5,1% до 7,7%.

На паразитологічні показники досліджено 1844 проби ґрунту, з них з перевищенням допустимих норм 41 проба - 2,2%, в 2012р. - 2,3%.

В структурі нестандартних проб найвищий відсоток займають нестандартні проби по визначенню солей важких металів - 48% та бактеріологічних показниках - 9,5%. Найнижчий відсоток - 2,0% - займають проби по гельмінтам.

За місцем відбору проб найбільша кількість досліджених проб припадає на проби відібрані поза територією підприємств (полігони, звалища, кар'єри) - 297, з яких нестандартних - 25(8,4%) та дослідження ґрунту з житлової забудови - 224, з яких нестандартних - 4 (1,8%).

За результатами досліджень, виконаних Вінницькою філією ДУ "Держґрунтоохорона" виявлено, що всі площі сільгоспугідь області не мають перевищень ГДК як по пестицидах, так і по важких металах.

Радіаційне забруднення ґрунтового покриву

За результатами досліджень ґрунтового покриву області на щільність забруднення цезієм-137 та стронцієм-90 виявлено, що підвищену забрудненість від 1 до 5 Кі/км² за цезієм-137 мають ґрунти в господарствах Томашпільського району: с. Горишківка - 0,68-2,13 Кі/км², с. Липівка (Жолоби) - 0,37-1,32 Кі/км², с. Кислицьке - 0,26-1,15 Кі/км², с. Колоденка - 0,26-0,92 Кі/км², с. Комаргород - 0,44-1,02 Кі/км². Загальна площа забруднених земель по району - 3,5 тис. га.

На сьогоднішній день виявлено близько 32,5 тис. га або 2,7 % сільськогосподарських угідь області, забруднення яких цезієм-137

перевищує 1 кюрі на квадратний кілометр. Це сільськогосподарські угіддя восьми районів області: Бершадський, Гайсинський, Немирівський, Томашпільський, Тульчинський, Тиврівський, Чечельницький, Шаргородський.

В цілому на контрольних ділянках в останні роки досліджень спостерігається стабілізація гама-фону та тенденція до зменшення забруднення ґрунту радіонуклідами. По ступеню забруднення цезієм - 137 та стронцієм - 90 вони відносяться до 4 зони (зони посиленого радіологічного контролю).

6.3.3. Деградація ґрунтів

Питома вага сільськогосподарських угідь відносно території суші (ступінь сільськогосподарського освоєння) по області становить 77,3%, а по адміністративних районах - від 67,4 до 87,7%. Розораність відносно території суші по області становить 66,3%, а по адміністративних районах - від 53,7 до 79,6%. Ґрунтовий покрив області є одним з найбільш еродованих (41,2%) серед інших областей України, в тому числі 39% орних угідь.

Виникнення і розвиток ерозійних процесів пов'язано з багатьма причинами. Однією із них є нераціональне використання землі, якому сприяє: інтенсивне розорювання схилів земель (більше 30) і вирощування на них просапних культур (особливо цукрових буряків); відсутність комплексного підходу в проведенні протиерозійних заходів; перенасичення просапними культурами структури посівних площ. Також, нераціональне землекористування призводить до втрати родючості ґрунтів.

Повне знищення ґрунтового покриву спостерігається в процесі селитебного, промислового, дорожнього й інших видах будівництва. Діяльність гірничодобувних підприємств, стихійні сміттєзвалища призводять до промислової деградації ґрунтів. Нині на Вінниччині площа земель, порушених гірничодобувною промисловістю, складає біля 20 тис.га.

Таблиця 6.8. Поширеність деградаційних процесів

Таблиця 22

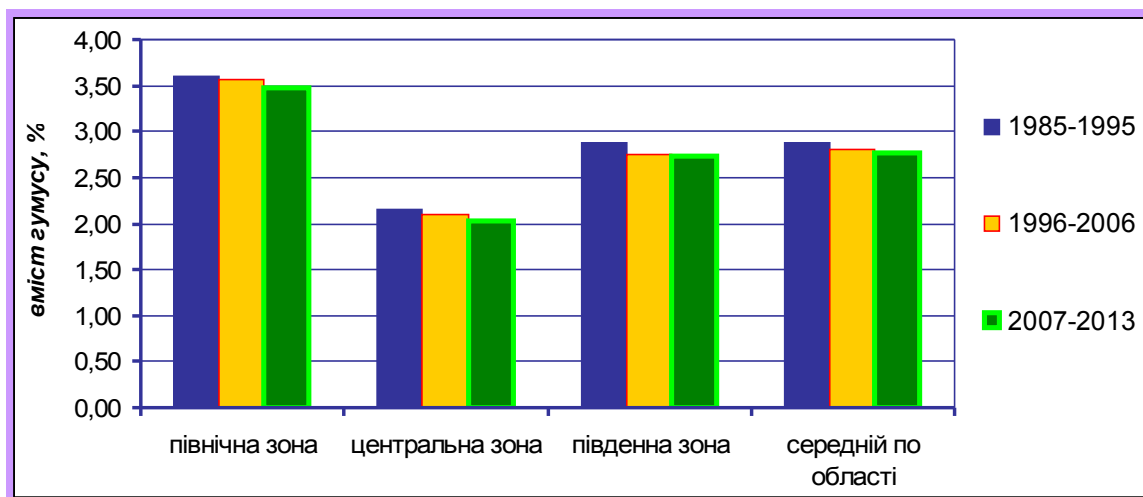
Види деградованих земель	За роками			
	2012 рік		2013 рік	
	Площа земель, підданих впливу, тис.га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис.га	% від загальної площі регіону
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)				
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	672,8	25	672,8	25
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	179,7	7	179,7	7
Землі (с/г угіддя) з кислими ґрунтами	1511,4	57	1511,0	57
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) перезволожені	-	-	20	0,8
Землі (с/г угіддя) заболочені				

Види деградованих земель	За роками			
	2012 рік		2013 рік	
	Площа земель, підданих впливу, тис.га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис.га	% від загальної площі регіону
Землі (с/г угіддя) кам'янисті				
Землі, що піддані зсувам	1,66	0,06	1,66	0,06
Землі над породами, що здатні до карстування, у тому числі під 244 од. карстопроявів	1,19	0,04	1,19	0,04
Землі, що перебувають у стані консервації	0,04	0,002	0,04	0,002
Підтоплені землі	0,55	0,02	0,55	0,02
Порушені землі	0,04	0,002	0,04	0,002

Одним з основних критеріїв оцінки екологічного стану сільськогосподарських угідь є рівень родючості ґрунтів, як основа функціонування цієї категорії земель.

Вміст гумусу

Рівень природної родючості ґрунтів оцінюється перш за все вмістом гумусу. За даними наукових досліджень для підтримки в ґрунті на достатньому рівні фізико-хімічних та біологічних процесів необхідно, щоб він містив в орному горизонті не менше 2,5 % гумусу. Цей рівень вважається критичним, нижче якого помітно погіршуються агрономічно цінні властивості ґрунтів. Ґрунтів з вмістом гумусу нижче критичного рівня в області нараховується 523,7 тис. га, що складає 41,4 %.



мал.6.2. Динаміка вмісту гумусу по зонах

Зрівноважений або середній показник вмісту гумусу по області складає 2,77 %, що є досить низьким показником. Це пов'язано з тим, що внесення органічних добрив в області є критичним. У 1980-1990 роки вносилося 10-12 т/га органіки, а в останні 2011-2013 роки цей показник впав лише до 0,5 т/га.

За даними турів агрохімічного обстеження сільськогосподарських

угідь області середній показник вмісту гумусу в ґрунтах дорівнював від 2,88 до 2,71 % (по зонах області). У таблиці 1 наведено дані вмісту гумусу в ґрунтах по зонах, що є більш показовим, ніж зрівноважений показник по області. Завдяки більш родючим ґрунтам Північної та Південної зони області середній показник є вищим. Центральна частина області, де ґрунтовий покрив представлений сірими лісовими ґрунтами, що за своєю природою є досить бідними на вміст органічної речовини, досить відчутно знижує середній показник вмісту гумусу по області.

Таблиця 6.9. Зрівноважений вміст гумусу за турами обстеження по зонах області

Зона, райони	Роки обстеження	Зрівноважений вміст гумусу, %
Північна зона		
Хмельницький, Калинівський, Оратівський, Козятинський, Липовецький, Погребищенський	1985-1995	3,61
	1996-2006	3,57
	2007-2013	3,48
Центральна зона		
Літинський, Жмеринський, Вінницький, Гайсинський, Іллінецький, Немирівський, Тульчинський, Тиврівський, Барський, Томашпільський, Шаргородський	1985-1995	2,16
	1996-2006	2,10
	2007-2013	2,03
Південна зона		
Мурованокуриловецький, Чернівецький, Могилів-Подільський, Ямпільський, Чечельницький, Піщанський, Крижопільський, Бершадський, Теплицький, Тростянецький	1985-1995	2,88
	1996-2006	2,76
	2007-2013	2,74
Середньозважений вміст гумусу по області	1985-1995	2,88
	1996-2006	2,81
	2007-2013	2,77

З даних таблиці випливає, що є досить виражена тенденція до зменшення вмісту гумусу (органічної речовини) в ґрунтах області. Особливою проблемою є втрата органічної маси в таких природно сильних ґрунтах, як чорноземи. Це проблема не лише нашої області. Втрати органічної речовини (гумусу) спостерігаються майже на всіх чорноземних ґрунтах України та Європи. За розрахунками, баланс гумусу в ґрунтах області є дефіцитним і коливається в межах 0,36-0,53 т/га.

Забезпеченість ґрунтового покриву області елементами живлення

В агрохімічному відношенні ґрунтовий покрив, тобто орні землі області характеризуються переважно середньою та підвищеною забезпеченістю елементами живлення – рухомих фосфором (в перерахунку на P_2O_5) та обмінним калієм (в перерахунку на K_2O).

Вміст легкогідролізного азоту – низький. На даний час 253,3 тис.га орних земель мають критично низький вміст рухомих фосфатів, а за

вмістом обмінного калію лише 3,2 тис. га мають низький вміст цього елемента живлення.

Якісні показники родючості ґрунтів з кожним туром агрохімічного обстеження частково знижуються, тому необхідно постійно проводити відповідні ґрунтоохоронні заходи. Це насамперед внесення органічних та мінеральних добрив, посіви сидератів, вапнування кислих ґрунтів (меліорація), боротьба з водною ерозією та ін.

Систематичне внесення органічних та мінеральних добрив збагачує ґрунти також і мікроелементами. Мікроелементи відіграють важливу роль в житті рослин, так як входять до складу ферментів, гормонів, вітамінів. Забезпеченість ґрунтового покриву області задовільна, це в загальному середні та підвищені показники.

6.4 Оптимізація використання та охорона земель

Екологічну стійкість земельних ресурсів характеризує ступінь розораності земель. Розораність території області становить 66,2%. Найбільш нестійкими в екологічному відношенні є ті райони, в яких розорані землі значно переважають над умовно стабільними угіддями, до яких відносяться сіножаті, пасовища, землі вкриті лісом і чагарниками та болота. Найбільш стійкими в екологічному відношенні є земельні ресурси Літинського і Чечельницького районів.

табл.6.10. Заходи щодо охорони та відтворення земельних ресурсів

Площа (га) деградованих та забруднених земель, передбачених для		У 2012 році (га)			Загальна площа земель станом на 01.01.13р.(га)	
консервації	рекультивациі	законсервовано, у т.ч. шляхом:		рекультивовано	законсервованих	рекультивованих
		залуження	заліснення			
741400	2761,54	-	-	-	4113	341,55

Рішенням 11 сесії Вінницької обласної Ради 6 скликання від 27 квітня 2012 року затверджено Регіональну програму використання коштів на освоєння земель для сільськогосподарських та лісгосподарських потреб, поліпшення відповідних угідь і охорони земель, проведення нормативної грошової оцінки землі, розмежування земель державної та комунальної власності, інвентаризації земель, розробки схем землеустрою та техніко-економічного обґрунтування використання і охорони земель у Вінницькій області на 2012-2015 роки.

Джерелами фінансування Програми є кошти, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва до обласного, районних бюджетів та бюджетів міст районного значення, селищ, сіл, їх об'єднань, а також кошти державного, обласного бюджетів та небюджетних джерел.

Дана Програма направлена на сприяння реалізації державної політики щодо збалансованого забезпечення потреб населення і галузей економіки у земельних ресурсах, їх охорону і раціональне використання,

захист ґрунтів від виснаження, ерозії, деградації, забруднення, відтворення та збереження їхньої родючості; екологічно безпечні умови проживання населення і ведення господарської діяльності; збереження ландшафтного і біологічного різноманіття; усунення негативних явищ у розвитку ґрунтових процесів, стабілізацію виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Велика увага приділяється призупиненню процесів деградації ґрунтового покриву шляхом проведення консервації - припинення господарського використання на визначений термін та залуження або залісення деградованих і малопродуктивних земель, господарське використання яких є екологічно та економічно неефективним, а також техногенно забруднених земельних ділянок, на яких неможливо одержувати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я.

У 2013 році за рахунок коштів, що надійшли в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва, проведено заходи з охорони земель на загальну суму 41,891 тис.гривень. проведено роботи по впорядкуванню прибережно-захисної смуги р. Жердь на територіях Калинівської міської ради Калинівського району.

Планом фінансування регіональних програм з використання та охорони земель, інших програм у сфері земельних відносин у 2014 році передбачено 300,0 тис.грн., з них на охорону земель 60,0 тис.грн., на інші заходи – 240,0 тис.грн.

табл.6.11. Площа водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, на території яких розроблено проекти землеустрою щодо встановлення цих зон

	За роками				
	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Загальна площа встановлених водоохоронних зон водних об'єктів, га	42800	42800	42800	42800	42800
з них: які внесено до державного земельного кадастру		1780	2013,4	2031	2093,5
Загальна площа прибережних захисних смуг водних об'єктів, га	41200	41200	41200	41200	41200
з них: які внесено до державного земельного кадастру	2267	1181	1414,4	1768	1830,5

За підсумками роботи державного контролю з охорони навколишнього природного середовища за 2013р. держінспекторами проведено 320 перевірок по дотриманню вимог земельного законодавства України. За фактами виявлених порушень 49 посадових осіб притягнуто до адміністративної відповідальності у вигляді штрафів на суму 20 672 грн. Пред'явлено 11 претензій на суму 2 389 994 грн. Результати проведення

державного екологічного контролю у 2012 році наведені у розділі 15.3 "Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства".

7.НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

Досить широка гама різних типів родовищ корисних копалин і проявлень мінералізації на території області обумовлена наявністю тут цілого ряду різновікових комплексів гірських порід та довгим періодом їх формування.



мал.7.1. Основні корисні копалини Вінниччини

До найбільш древніх порід кристалічного фундаменту - гранітів, гнейсів та близьких до них утворень, приурочені родовища і проявлення заліза (Петриківське), апатиту (Троповське), гранату (Слобідське, Іванівське), флогопіту (Лукашівське); будівельних матеріалів: облицювального каменю, сировини для виробництва щебеню; а також проявлення жильного флюориту, міді, рідкісних та радіоактивних елементів, польовошпатової сировини та іншого. З ними пов'язана радонова мінералізація відомих лікувальних вод Хмільника, Немирова та специфіка складу значної частини родовищ столових і питних вод. Це найбільш перспективний, як за різноманітністю мінералізації, так і за масштабами поширення, комплекс гірських порід щодо виявлення нових родовищ рудної і нерудної сировини. Разом з цим, у зв'язку з найбільш

глибоким заляганням під товщею більш молодих відкладів та практично необмеженою потужністю, він є найменш вивченим.

В наступному за віком комплексі пізньопротерозойських відкладів - пісковиків, глинистих сланців та вулканічних лав і туфів зосереджені родовища флюориту (Бахтинське), мінеральних вод (Бронницьке, Садковецьке), будівельних матеріалів: пісковиків для різноманітних виробів та щебеню (Ямпільське, Озаринецьке); проявлення міді, цинку, фосфоритів.

З мезозойським комплексом кор звітрювання кристалічних порід пов'язані унікальні за запасами та якістю сировини родовища первинних каолінів (Глуховецьке, Великогадоминецьке), а з процесами їх перевідкладення - проявлення бокситів (Великокісницьке).

В товщі відкладів крейдового віку зосереджені знизу догори: родовища фосфоритів (Бернашівське, Жванське); крейдоподібних вапняків і опок для випилювання стінових блоків (Немійське, Іванковецьке), фосфатної крейди та крейди для вапнування ґрунтів (Бахтинське, Гальжбіївське), високоякісного трепелу (Могилів-Подільське, Шлишковецьке). В цих же відкладах формується знаменита вода "Регіна".

Палеогенові відклади містять пласти бурого вугілля (Бруслинівське, Оратівське, Філіопільське родовища).

З неогеновим періодом пов'язано утворення значних покладів різного типу вапняків, які використовуються для розпилювання на стінові блоки (родовища Джуринської, Горячківської групи, Стінянське, Дмитрашківське та інші), виготовлення вапна, в цукровій промисловості (Ізраїлівське, Рівське, Студенівське); будівельного каменю та щебеню (Джугастрянське, Одаївське); вторинних каолінів (Паланківське). Окремі верстви неогенових глин - якісна сировина для виготовлення будівельної кераміки (Вендичанське родовище). Піски використовуються для будівельних цілей (Тиврівське родовище). До вапняків та пісків, що їх підстеляють, приурочені родовища якісних столових та питних вод (води "Шумилівська", "Барчанка", "Княжна").

До найбільш молодих - четвертинних відкладів приурочені родовища торфу (Згарське, Войтівецьке, Рівське) численні родовища цегельної сировини - суглинків - (Південно-Вінницьке, Северинівське, Гайсинське, Погребищенське), будівельних пісків (Вендичанське, Ладизинське), гравію (Цекинівське).

Алмази на території області знайдені в пісках балтської світи в Тиврівському районі, в алювії Дністра, в пісках на території Оратівського та деяких інших районів. Це зерна розміром від 0,1 до 1-2 мм принесені древніми потоками з корінних джерел, місце розташування яких досі невідоме. Окрім цього, в титано-цирконієвих розсипах центральної частини українського щита знайдено десятки тисяч мікрокристалів алмазу розміром від 0,1 до 0,5 мм. В окремих місцях, в тому числі і на Вінниччині, їх вміст настільки високий, що не виключається можливість попутного промислового видобутку цих алмазів при розробці титано-цирконієвих

родовищ.

Золото у вигляді дрібних золотин на Вінниччині знайдено в алювії Дністра та його приток в районі Могилева-Подільського. Корінне його джерело теж не відоме.

Прояви міді, цинку, свинцю відомі поблизу сіл Озаринці, Карпівка Могилів-Подільського району, сіл Вінож, Немерче, Муровано-куриловецького району, в межах Бахтинського родовища флюориту і деяких інших місцях. В окремих випадках, наприклад на Віножському проявленні, вміст поліметалів в пробах сягає промислових масштабів.

На території області відомі також проявлення і точки з аномальним вмістом молібдену, вольфраму, нікелю, кобальту, ртуті та інших металів, а також графіту, рідкоземельних та радіоактивних елементів.

Поклади титану і цирконію відомі на території Оратівського району. Тут зустрічаються піски з високим вмістом ільменіту (титанова руда) та цирконію. Родовища аналогічного типу інтенсивно розробляються на Житомирщині та Дніпропетровщині.

Високоякісна алюмінієва сировина - боксити - виявлена свердловинами поблизу с.Велика Кісниця Ямпільського району. Окрім цього, в якості потенційної алюмінієвої сировини, можуть використовуватись поклади вторинних каолінів Паланківського родовища (Тульчинський район), які містять понад 38% окису алюмінію. На цьому ж родовищі, тоді ж, було описано "породи близькі до бокситів" та "алуніти".

Залізні руди виявлені свердловинами біля с.Петрик Літинського району та ще в декількох місцях. Однак, в порівнянні з відомими в Україні унікальними родовищами заліза, ці, незначні за обсягом поклади, практично не можуть мати промислового значення.

Зеленоярське титаново-цирконієве родовище виявлено на початку 60-х років поблизу с.Новоживотів Оратівського району. Воно являє собою три розташованих поряд поклади пісків неогенового віку густо насичених рудними мінералами, серед яких переважають сполуки титану - ільменіт, рутил, лейкоксен і цирконію - циркон. В значній кількості містяться також дистен, силіманіт і ставроліт. Родовище простягається на відстань понад 10 км. Потужність рудних покладів від 3 до 10 м. Залягають вони на глибинах від 10 до 40 м. під пухкими піскуватоглинистими породами. Місцями, в ярах та балках, вони майже виходять на поверхню. Вміст рудних мінералів сягає 200 - 500 кг на тонну піску, а їх запаси на родовищі вимірюються сотнями тисяч тонн.

На території області виявлено декілька родовищ бурого вугілля, сумарні запаси яких становлять близько 50 млн. тонн. Ці родовища належать до відомого Дніпровського буровугільного басейну і розташовані на його північно-західній окраїні. Найбільші і найбільш вивчені Оратівське і Бруслинівське родовища.

Бруслинівське родовище розташоване між селами Бруслинів Літинського та Каменногірка і Гушинці Калинівського району. Пласти бурого вугілля залягають на глибині від 20 до 76 м. Приурочені до

континентальних палеогенових відкладів бучакської світи. Їх потужність від частин метра до 6 м. і більше. Часто пласти розділені на декілька пропластків. Залягання пластів - горизонтальне. Вугілля перекрите піщано-глинистими породами. Середня потужність пласта в контурі підрахунку запасів - 3,7 м середня глибина залягання - 41 м. Розвідані по категорії c_1 балансові запаси родовища (враховувалися тільки пласти потужністю понад 1,0 м) - понад 16 млн.тонн;

Північно-західніше Бруслинівського родовища, на території Хмельницького району розташовані Філіопільське та Краснопільське родовища з балансовими запасами відповідно понад 4 та близько 3 млн.тонн. Балабанівське і Краснопільківське родовища, що в Оратівському та Гайсинському районах, менш вивчені.

Буре вугілля з родовищ Вінниччини за складом і умовами залягання близьке до вугілля більшості родовищ Дніпровського буровугільного басейну, багато з яких розробляються відкритим та підземним способами. Зольність вугілля знаходиться в межах 18-30%, теплота згорання на горючу масу - 5000-6000 ккал/кг. Вугілля містить до 10% бітумів і до 20-25% смоли, добре брекетується без зв'язуючих речовин.

Проблему забезпечення, в першу чергу, чорної металургії України власним кусковим флюоритом на тривалий час може вирішити введення в дію плавиковошпатового підприємства на базі Бахтинського родовища флюоритових руд, розташованого в Мурованокуриловецькому районі. На сьогодні це найбільше в Україні родовище флюориту з розвіданими запасами руди понад 10 млн.тонн та прогнозними ресурсами близько 100 млн.тонн.

Бахтинські руди являють собою середньо-крупнозернистий кварц-польовошпатовий пісковик щільно зцементований тонкозернистим флюоритом. Рудні тіла пластовидні, середньою потужністю близько 1 м. Залягають горизонтально серед кварц-польовошпатових пісковиків, утворюючи переважно два горизонти з відстанню між ними



мал.7.2. Флюорит

0,5-5 м. Глибина залягання в залежності від рельєфу - 40 - 120 м. Вміст CaF_2 в рудах коливається від 11 до 41% і становить в середньому від 17,1 до 20,6% для окремих рудних тіл. Родовище комплексне - крім флюориту супутними корисними компонентами є кварц та лужний польовий шпат,. Вихід концентратів з руд Бахтинського родовища становить: флюоритового - 19,1%, польовошпатового - 16,7%, кварц-польовошпатового - 5,5%, кварцового - 45,5-50%. Відходи складають тільки близько 7 - 10%.

На Вінниччині відомо декілька типів фосфоритової сировини: конкреційні, або "кулясті" фосфорити, що видобувалися ще в минулому столітті, жовнові, зернисті, черепашкові фосфорити, фосфатно-глауконітові руди та фосфатна крейда. Окрім цього, в Могилів-подільському районі (с.Тропове) виявлено прояв апатиту в кристалічних породах, вміст якого в окремих тілах наближається до промислового, проявлення може являти промисловий інтерес тільки за умови виявлення, на невивчених ще площах, руд з дещо вищим вмістом фосфору.

В 1954-57 роках геологами Молдавської експедиції в околицях с.Жван, Мурованокуриловецького району було виявлене та оцінене Жванське родовище змішаних фосфоритів. Руди цього родовища окрім "кулястих" фосфоритів містять велику кількість значно дрібнішого фосфатного матеріалу, так званих жовнових і зернистих фосфоритів розміром від 0,1-0,5 мм до 2-5 см, а також фосфатноносний глауконітовий пісок. При чому на долю "кулястих" фосфоритів приходить не більше 15% оцінених запасів фосфору. Жванські руди, як і "кулясті" фосфорити, залягають на значній глибині і виходять на поверхню тільки на схилах долин. Їх видобуток можливий тільки підземним способом - штольними. Однак потужність рудного шару значно більша - переважно 0,9 - 1,5 м. Жванське родовище простягається більш ніж на 10 км, склад і потужність продуктивного шару досить мінливі, умови його залягання вивчені не достатньо, родовище потребує детальної розвідки, на що потрібні певні кошти і час.

В південній частині області наявні значні поклади крейди, чи точніше крейдоподібних порід, окремі верстви яких містять від 2 до 5% п'ятиокису фосфору (P_2O_5) та 76 - 85% карбонату кальцію ($CaCO_3$). Такі



мал.7.3. Каолін

руди не потребують збагачення, чи хімічної переробки, оскільки при їх розмелюванні практично утворюється суміш двох необхідних для переважної більшості місцевих ґрунтів компонентів - фосфоритного та крейдяного (вапнякового) борошна.

В північній частині області розташований, так званий, Глухівецько - Турбівський каоліновий район, в межах якого

знаходяться: Великогадоми-нецьке, Глухівецьке, Жежелівське, Турбівське, Чубинське, Гурінське, Туча-Миколаївське та інші родовища, в яких зосереджено близько половини розвіданих запасів первинних каолінів України. Державним балансом запасів корисних копалин на території області враховано 4 родовища: Глухівецьке, Турбівське, Жежелівське і Великогадоминецьке.

Попередньо оцінено запаси каолінів Чубинського (770 млн.тонн),

Гурінського (180 млн.тонн) та Туча-Миколаївського родовищ. Вони займають значні площі і детально не вивчені. Якість сировини та умови її залягання в різних місцях різні. В Тиврівському районі попередньо розвідане родовище каолінів із запасами близько 2 млн.тонн. Каоліни відзначаються досить високою білизною та хорошими керамічними властивостями. Умови видобутку сприятливі.

В Козятинському, Калинівському, Липовецькому, Іллінецькому, Оратівському, Вінницькому, Тиврівському, Немирівському, Гайсинському, Бершадському та деяких інших районах вивчені прояви первинних каолінів (переважно по одній чи декількох свердловинах або кустарних кар'єрах). Окремі - досить високої якості.

Унікальне за запасами і якістю каоліну Великогадоминецьке родовище розташоване на території Козятинського району Вінницької і Бердичівського району Житомирської області. Каоліновий концентрат з цього родовища відзначається високою білизною: 80 - 84 і навіть 88 - 90% по лейкометру. Понад 80% запасів сировини відповідає вимогам, які пред'являють до вищих сортів каоліну для паперової промисловості. Характерна також висока природна дисперсність каолінового концентрату.

Каоліни Жежелівського родовища за якісними показниками наближаються до Великогадоминецьких, але в цілому дещо поступаються їм. На розробку родовища видана ліцензія ЗАТ "Жежелівський каолін". На даний час каолін не видобувається. Висока білизна і дисперсність каолінового концентрату з родовищ Вінниччини визначають основні напрямки його використання: для наповнення і покриття вищих сортів паперу, а також як наповнювач білої і кольорової гуми.

На Вінниччині відомі поклади вторинних каолінів поблизу сіл Миколаївки, Тучі, Черепашинець, Красенького, Вороновиці, м.Калинівки та інших. Однак вони дуже мало вивчені. Не вивченим і майже невідомим до цього часу залишається родовище вторинних каолінів розташоване між селами Паланка і Вапнярка Томашпільського району. Серед інших відомих проявів заслуговують уваги поклади вторинних каолінів поблизу смт.Вороновиці, де каоліни з вмістом піскуватої фракції 3-5% залягають на значній площі на глибині 2-10 м. при потужності пласта 5-6 м; м.Калинівки, де вони виявлені на глибині 2-3 м. при потужності близько 13 м; с.Черепашинець - на глибині 7-13 м. при потужності 6-9 м. Хімічний склад та білизна каолінів не вивчені, запаси не підраховувалися.

На Вінниччині, в Калинівському, районі розташоване єдине в Україні детально розвідане Слобідське родовище гранату. Розвідані запаси мінералу складають 673 тис.тонн при середньому вмісті в породі (граніті) - 15,18%. Неподалік Слобідського родовища, в цьому ж районі, для виробництва щебеню розробляється Іванівське родовище граніту. Проведеною недавно дорозвідкою встановлено, що середній вміст гранату на родовищі становить близько 27%, а його запаси - понад 25 млн.тонн.

Гранати Слобідського та Іванівського родовищ піроп-альмандинові, однорідні, характеризуються таким складом - альмандин -

61%, піроп - 31%, гроссуляр - 7%, спессартин - 1%. Мікротвердість гранатів - 1400 - 1500 кг/мм², повна абразивна здатність відносно монокорунду - 45-52%, початкова - 81-87%. На Іванівському родовищі гранат присутній переважно в зернах розміром 2-5 мм, а вміщуючі граніти складені польовим шпатом і кварцом з незначною домішкою інших мінералів, що спрощує вилучення гранатового концентрату та дозволяє більшу частину відходів, після збагачення, використати в якості кварц-польовошпатового концентрату для скляної промисловості.

Окрім Слобідського та Іванівського родовищ, високий вміст гранату характерний для гранітів Соломирського, Демидівського, Писарівського та деяких інших родовищ, які розробляються на щебінь. Північніше та західніше Вінниці відомі значні поклади пісків з підвищеним вмістом гранату.

Одним з найбільш вивчених та найбільш перспективних в Україні є Талалаївське родовище в Погребищенському районі. Тут серед своєрідних порід - пеліканітів, виявлені опалоносні жили потужністю від 3-5 до 10 см, з вмістом опалу від 10-30 до 35-40%. Середній вихід опалу з 1 м³ породи оцінено в 1,4 кг. Опал представлений кількома відмінами. Поклади опалу залягають на незначних глибинах - від 1-2 до 20-30 м. Породи, що вміщують його - пеліканіти - за міцністю в 3 - 5 разів поступаються гранітам, що значно спрощує їх розробку. В значних кількостях опал міститься також в пухких піскувато-глинистих породах та жорстві. Окрім Талалаївського родовища відомо ще ряд перспективних ділянок в цьому районі та поблизу с.Глухівці.

Лукашівське родовище флогопіту розташоване неподалік с.Лукашівки Літинського району, що за 15 км. від м.Вінниці, детально воно не вивчалось. За наявними даними поклади флогопіту оцінено в понад 30 млн.тонн. Вміст слюди в руді коливається від 15 - 40 до 80%. Флогопіт відзначається дуже низьким вмістом оксидів заліза - 0,36 - 1,7%.

Специфіка руд полягає також у їх складі - пластини слюди, розміром переважно від 2 - 3 до 5 - 10 мм. містяться в мармуроподібній породі складеній, в основному, кальцитом. Частина руд представлена флогопітитами, які містять близько 80% слюди. Вміщуючі породи - переважно зеленуватих відтінків мармури - можуть використовуватися в якості декоративно-облицювального каменю. Мінімальна глибина залягання флогопітових руд - близько 40 м. Розкриті породи переважно глинисті. Потужність рудних тіл перевищує 50 м. Свердловинами вони простежені до глибини 300 м.

Окрім флогопіту, на території області відомі також прояви інших слюд. Поблизу с.Райгородок Гайсинського району виявлено проявлення вермикуліту. Серед верхньопротерозойських глинистих сланців Наддністрянщини описні тонкі проверстки складені майже на 90% гідробіотитом.

На Вінниччині відомо декілька проявів польового шпату, зокрема поблизу м.Гнівані, с.Гранітне та інших. На жаль, вони майже не вивчалися.

Значний інтерес можуть являти досить поширені на території області масиви апліт-пегматоїдних гранітів. Їх окремі відміни за хімічним складом практично відповідають вимогам діючих вітчизняних стандартів (таблиця 10). В окремих місцях ці граніти розроблялися для виробництва щебеню та бутового каменю (Русавське, Вещеольчедаївське, Райгородське родовища). При їх збагаченні можна одержувати якісну польово-шпатову сировину у великих об'ємах.

В області виявлено ряд родовищ трепелів, більшість з яких може розроблятися тільки підземним способом - штольнями. Розвідані запаси трепелу Шлишковецького родовища - 1000 м³, "Слободська Гора" - 456 тис.м³, Немійського - 232 тис.м³, Немійського-2 - 500 тис.м³, Грушкінського - 188 тис.м³, "Озаринецька Гора" - 15 тис.м³, Ізраїлівського - 14 тис.м³. Прогнозні ресурси трепелів на північній околиці Могилева-Подільського оцінено в 2,4 млн.м³, Шлишковецького родовища - 4,5 млн.м³, Слобідської Гори - 6 млн.м³. Потужність верстви трепелу становить від 2 - 3 до 5 - 7 м. Він являє собою відносно м'яку (на рівні твердості крейди) і досить стійку породу, про що свідчать факти влаштування в ньому об'ємистих погребів, які добре збереглися. На окремих ділянках можливий видобуток якісного трепелу відкритим способом.

На території області немає детально розвіданих родовищ пісків для виробництва скла.

В якості цементної сировини, ще в 30-50-ті роки були розвідані Рівське родовище вапняків і Тартакське родовище глин в Жмеринському районі. Потужність верстви вапняків на Рівському родовищі від 12 до 22 м. Вони залягають на глибині від 3 до 24 м. Розвідані запаси придатних для виробництва цементу вапняків: 55,1 млн.тонн балансові і 14,0 млн.тонн забалансові. Вапняки перекриті глинами, тонкозернистими пісками та суглинками. При цьому, значна частина глин теж розвідана як сировина для виробництва цементу. Потужність придатних для виробництва цементу глин коливається від 4,6 до 22 м. Затверджені їх запаси на Рівському родовищі складають 31,1 млн.тонн, в тому числі над розвіданими для цементу вапняками - 6,1 млн.тонн. На Тартакському родовищі товща цементних глин потужністю 15 - 18 м залягає на глибині 3 - 6 м. Розвідані і затверджені балансові запаси глин складають 4,8 млн.тонн.

Окрім Рівського родовища, в якості цементної сировини може бути використана сировина інших родовищ вапняків, в першу чергу родовищ із значними запасами, високою якістю та стабільним складом сировини, наприклад: Вила, Стінянське (Томашпільський район), Студенянське (Піщанський район) та інші. Для більшості з таких родовищ безпосередньо над вапняками, або неподалік розвіданих запасів є поклади глин, за складом близьких до цементних.

Вінниччина досить багата на вапняковий камінь для випалювання будівельного вапна. Розвідані його запаси складають понад 40 млн.тонн

(табл.7.1).

Таблиця 7.1. Родовища вапняків для виготовлення будівельного вапна

Родовище	Запаси, тис.тонн		Вміст CaCO ₃ , %	Потужність, м		Примітки
	розвідані кат. А+В+С1	оцінені, кат. С2,		вапняку	розкритих порід	
1	2	3	4	5	6	7
Рівське	10706	42950	85-95	17,2	19,0	розроблялося
Бронницьке	1779			8,1	3,7	розроблялося
Ізраїлівське-I	926		94-99	14,5	4,2	розробляється
Ізраїлівське-II	4621	1361	92-98	5,4	5,5	не розробл.
Немійське	7016		92-98	6,5	3,5	розроблялося
Обухівське	584		94-96	5,0	2,5	не розробл.
Марківське	338		до 98	15,4	6,2	розроблялося
Джуринське	673			19,5	4,8	розроблялося
Вербівське-II	2302		96-98	4,5	20,8	попутний видоб.
Жданівське	5395		88-95	23,4	9,2	розроблялося
Клембівське	7393		94-94	14,4	9,1	розроблялося

В області розвідано 7 родовищ вапняків і одне родовище крейди для вапнування ґрунтів. Вапняки поширені на значній території області - від лінії Бар - Жмеринка - Крижопіль до її південних та західних меж. Їх ресурси практично необмежені, а якість у більшості випадків відповідає вимогам до сировини для виготовлення вапнякового борошна.

Граніти та близькі до них кристалічні породи поширені майже на всій території області, їх запаси практично невичерпні.

В області розробляється відоме Жежелівське родовище сірих гранітоїдів та діє три дрібних кар'єри по видобутку темно-сірих чарнокітів і ендербітів в Тиврівському районі. Раніше блочний камінь видобувався також в Гнівані (з нього виготовлено, зокрема, східці станції "Дворец Советов" московського метрополітену), на Соломирському (застосовано в облицюванні київського вокзалу) та Крутнівському кар'єрах.

Жежелівський кар'єр не відзначається високим виходом блочної продукції, а сам камінь - граніт бердичівського комплексу - досить посередній за декоративністю, проте він відносно легко піддається розпилюванню та обробці. Залишок розвіданих запасів блочного каменю на родовищі становить близько 6100 тис.м³.

Ендербіти та чарнокіти Тиврівщини використовуються, переважно, для монументальних виробів. Розвідані запаси Тиврівського, Рахни-Полівського та Івонівецького родовищ становлять відповідно 2542, 1159 та 1096 тис.м³. Видобуток каменю ведеться епізодично в незначних обсягах (до 1-2 тис.м³ на рік).

Попередньо розвідані родовища сірих гранітоїдів - Супрунівське в Літинському (598 тис.м³) та Уланівське в Хмільницькому районі; сірих з рожевими включеннями собітів - Жаданівське в Іллінецькому та Білоусівське в Тульчинському районі; темно-сірих ендербітів - Краснянське в Тиврівському районі не розробляються.

Значний інтерес можуть становити граніти хмільницького масиву.

Світло-сірі мілкозернисті граніти тут, місцями, залягають майже на поверхні, відзначаючись витриманістю фізико-механічних параметрів, відсутністю мікротріщин та сприятливим розташуванням макротріщин. Ресурси блочного каменю на Березнянській ділянці оцінено в понад 3 млн.м³. Поблизу Хмільника, розвідано невеликі тіла - дайки габбро-діабазів потужністю до кількох десятків метрів та довжиною близько кілометра і більше. Для них характерний невеликий розмір блоків.

В Немирівському районі неподалік сіл Семенки і Гвоздів відомі ділянки, де майже на поверхні залягають оригінальні темно-червоні мігматити із задовільною блочністю. В центральній та південній частині області зустрічаються масиви червоних з голубим відтінком гранітів. Поблизу села Бубнівки Гайсинського району виявлено граніти, які за кольором та малюнком дуже близькі до знаменитих капустинських гранітів.

В Ямпільському районі розробляються Ямпільське та Глибочанське родовища пісковиків. Заслужують на увагу пісковики Порогського родовища поблизу Ямполя, яке відзначається високою монолітністю каменю. Із 230 тис.м³ оцінених запасів блочного каменю близько половини складає досить рідкісний щільний мілкозернистий пісковик білого кольору. На Наддністрянщині в окремих місцях розробляються плитчасті відміни пісковиків, що легко розколюються на плити товщиною 2 - 4 см і використовуються в якості дешевого облицювального матеріалу. В околицях Могилева-Подільського розвідано два родовища опоковидних порід. Опоки верхніх горизонтів - білого кольору, легко піддаються розпилюванню та обробці. За фізико-механічними властивостями вони відповідають вимогам до м'яких відмін облицювального каменю

Переважає більшість родовищ пиляного каменю Вінниччини може розроблятися тільки підземним способом. Однак, за 10 км. від Томашполя розташоване одне з найбільших відкритих родовищ в Україні - Стінянське, розвідані запаси якого становлять понад 50 млн.м³ потужність придатного для розпилювання каменю тут складає близько 30 м; розкривних порід - переважно від 0 до 5 м.

Іншим, перспективним для відкритої розробки об'єктом, є одна з ділянок Дербичинського родовища в Шаргородському районі, на якій 15-метрова товща пиляного каменю залягає на глибині від 0 до 10 м. і частково вже розкрита. Ділянка відзначається високим виходом блочної продукції та якістю. На родовищі переважає сировина марок "35", "50", "75".

Майже увесь видобуток пиляного каменю в області зконцентровано в Шаргородському, Крижопільському та Піщанському районах.

Крейдоподібні вапняки і опоковидні породи поширені на півдні області, у вигляді смуги шириною до 20 - 30 км. Вздовж лівого берега Дністра. Загальна їх потужність тут сягає 30 - 60 м. На водорозділах вони залягають на глибині 60 - 80 м., а на схилах долин і річкових терасах часто виходять на поверхню. В області розвідано три родовища крейдоподібних

вапняків та опоковидних порід. Ще два родовища: Оксанівське та Іванківцеве в Ямпільському районі розвідуються. На останньому ведеться дослідно-промисловий видобуток блоків з крейдоподібних вапняків підземним способом. Відомо ряд перспективних ділянок від Могилева-Подільського на Заході до Великої Кісниці на Сході.

За запасами сировини для виробництва щебеню Вінниччина посідає одне з провідних місць в Україні. В області розвідано 83 родовища було-щебеневої сировини з сумарними запасам 440 млн.м³. Освоєно 48 родовищ

Найбільшої уваги заслуговують граніти та інші близькі до них кристалічні породи (понад 90% розвіданих запасів). Окрім того, в південній частині області також виробляється щебінь із щільних відмін вапняків та окварцованих пісковиків.

На Вінниччині відомо декілька видів цегельної сировини: глини, глинисті сланці (аргіліти), суглинки. В області розвідано понад 160 родовищ цегельної сировини, освоєно 76. Понад 40 кар'єрів розробляються, чи розроблялися без розвідки. Одним з найкращих видів цегельно-черепичної сировини в Україні є неогенові глини Придністровської смуги. Найбільш відоме серед них Вендичанське родовище.

Пластичні глини, за якістю близькі до вендичанських, розвідані серед розкритих порід на Клембівському (Ямпільський район) та Дмитрашків-Трудовському (Піщанський район) родовищах вапняків в кількості, відповідно 0,6 та 3,3 млн.м³, частково вивчені на Володіївському родовищі (Чернівецький район). Встановлена придатність цих глин для виготовлення цегли, пустотілих керамічних блоків, фасадної облицювальної плитки. Високопластичні неогенові глини розвідані також в центральній частині області на Новоприлуцькому родовищі глин для облицювальної плитки поблизу м.Турбів (1,5 млн.м³) та Голубівському родовищі цегельної сировини (Жмеринський р-н). Заслуговують уваги глини Рівського і Тартакського (Жмеринський район) родовищ, які розвідувалися в якості глинистої складової цементної сировини. Ці родовища, з розвіданими запасами відповідно 3,3 та 4,8 млн.тонн глин, розташовані поблизу Жмеринки і неподалік Вінниці, поруч проходять автомобільні дороги та залізниця. Глини залягають на незначній глибині - від 2 до 6 м., а їх потужність сягає 16 - 22 м. Поблизу Вороновиці на незначній глибині (2 - 5 м.) виявлено поклади пластичних глин потужністю 6 - 8 м. та вторинних (збагачених природним способом) каолінів на глибині близько 7 м. Поєднання двох таких компонентів, як правило, дозволяє виготовляти різноманітні керамічні вироби. В східній частині Вінницького та західній Липовецького районів високо-пластичні глини залягають місцями на глибині 1 - 3 м., а їх потужність сягає 10 - 30 м.

Окрім глин, в Південно-західній частині області заслуговують уваги окремі верстви аргілітів, чи глинистих сланців. Лесовидні

четвертинні суглинки, які використовуються майже усіма цегельними заводами Вінниччини, поширені на усій території області. Бентонітові глини в області вивчені на Пилявському (Тиврівський район), Новоприлуцькому (Липовецький район) родовищах де залягають на незначних глибинах. Бентоніти та бентонітоподібні глини зустрічаються серед розкривних порід на окремих родовищах вапняків, пісків, Вендичанському родовищі глин.

Піски на території області досить поширені. Розвідано і враховано балансом 29 родовищ з сумарними запасами понад 40 млн.м³ по промислових категоріях, та понад 20 млн.м³ по категорії С₂. Окрім цього виявлено та різною мірою вивчено чи оцінено ще понад 100 родовищ і проявлень. Піски переважної більшості родовищ - низької якості. Переважають родовища мілкозернистих пісків з модулем крупності до 1,5-2.

Піски відносно доброї якості поширені на древніх Дністровських терасах (смуга шириною до 20 км. вздовж лівого берега). Вони часто відповідають вимогам до пісків для будівельних розчинів, а іноді і для бетонів (Вендичанське, Немійсько-Юрковецьке, Дзигівське родовища). Однак, ці піски потребують відсіву гравійної фракції, яка складає до 10% і більше. Іноді, на Наддністрянщині зустрічаються лінзи білих середньозернистих неогенових морських пісків хорошої якості, наприклад Котюжанське родовище. Але вони залягають під шаром вапняку.

На решті території області піски відносно задовільної якості, з вмістом 5 - 20% пилювато-глинистої фракції та модулем крупності близько 1,5 приурочені до терас Південного Бугу, Росі, і їхніх приток (Ладизинське, Лукашівське, Поборське, Гунчанське, Погребищанський гранкар'єр). На останніх двох родовищах зустрічаються також досить чисті піски з модулем більше 2,0. Ще більш мілкозернисті і глинисті піски балтського ярусу в центральних районах (Тиврівське, Прибузьке) і водно-льодовикових відкладів смуги Літин - Вінниця - Липовець. Іноді зустрічаються також лінзи пісків різної крупності пов'язані з процесами перемиву первинних каолінів (Черепашинецький гранкар'єр).

Окрім цього відома значна кількість покладів пісків, які можуть бути використані в якості будівельних після їх більш детального вивчення. Зокрема біля сіл Ставки, Лугове, Джулинка Бершадського району, Стрижавка, Стадниця Вінницького району, Семирічка Гайсинського району, Петрани Жмеринського району, Дашів, Кам"яногірка Іллінецького району, Мизяків, Гушинці Калинівського району, Вахнівка, Журава, Підлісне Липовецького району, Івча, Микулинці, Лукашівка Літинського району, Озаринці, Немія Могилів-Подільського району, Котюжани, Рівне, Курашівці, Наддністрянське, Жван, Житники, Дерешова Мурованоктуриловецького району, Кароліна, Скрицьке, Мухівці Немирівського району, Рожична Оратівського району, Піщанка, Дмитрашківка, Трибусівка Піщанського району, Володіївці Чернівецького району, неподалік м Шаргород та в інших місцях

Запаси піску для піносілікатобетону розвідані на Халявинському родовищі, що поблизу Турбова.

На території області відомо понад 100 родовищ торфу. Найбільші його ресурси зосереджені в північно-західній частині області, особливо на території Літинського та Хмільницького районів. Відсутні родовища тільки в південних районах; Мурованокуриловецькому, Могилів-Подільському, Ямпільському, Томашпільському, Крижопільському, Теплицькому та Піщанському.

Розвідані і числяться на державному балансі 47 родовищ та окремих ділянок із сумарними запасами торфу понад 9,5 млн. тонн. Найбільші серед них -Згарівське і Войтівецьке, що в Літинському, Жмеринському та Хмільницькому районах. На Багринівській ділянці Згарівського родовища ще донедавна видобувалося 15-20 тис. тонн торфу на рік, який використовувався для виготовлення торфобрикетів. На даний час роботи призупинені. На інших родовищах торф в останні роки теж не видобувається.

Усі родовища торфу Вінниччини представлені торфами низинного типу. Глибина поширення торфу в межах родовищ переважно 2 - 3 м, рідко до 5 м. Зольність торфів від 20 до 45%, на основних ділянках Згарівського родовища, де зосереджено більше половини балансових запасів області, - в середньому близько 26%. Ступінь розкладу торфів - 30 - 45%, переважно близько 35%. Вологість - 74 - 86%, переважно 84 - 85%.

Вінниччина багата якісними мінеральними та прісними підземними водами. Радонові Води Хмільника та столова вода "Регіна" відомі далеко за межами області. На даний час ведуться роботи по розвідці і освоєнню Немирівського родовища радонових вод. Бронницького родовища мінеральних вод типу "Миргородська" та лікувально-столових вод з кремнієвою мінералізацією.

Розвідане і експлуатується Хмільницьке родовище мінеральних радонових вод, відкрите в 1935 році. Родовище приурочене до тріщиноватої зони в масиві специфічних хмільницьких гранітів. Воно складається з п'яти ділянок; Лісової, Курортної, Голодькінської, Угринівської та Острівної. Води переважно гідрокарбонатні кальцієві і кальцієво-магнієві слабкої мінералізації - 0,4-0,9 г/дм³. Концентрація радону в водах коливається від 5 до 200 нКи/дм³, що згідно класифікації мінеральних радонових вод відповідає водам від дуже слаборадонових до радонових середньої концентрації. Виключення становить Острівна ділянка, де раніше зустрічалися слабовуглекислі гідрокарбонатно-хлоридні кальцієво-натрієві води з мінералізацією 5,0-6,5 г/дм³ та високим вмістом органічних речовин - до 47,7 мг/дм³. Однак, в результаті інтенсивного видобутку мінералізація вод понизилася до 2,4 г/дм³. Концентрація радону в водах цієї ділянки коливається в межах від 3 до 25 нКи/дм³. Радонові води Хмільницького родовища уже протягом півстоліття інтенсивно використовуються в лікувальних цілях.

Експлуатація Немирівського родовища радонових вод розпочата

недавно в режимі дослідного видобутку. Родовище приурочене до потужної тектонічної зони в породах кристалічного фундаменту. Води слаборадоніві (10-25 нКи/дм³) слабомінералізовані (0,6-1,1 г/дм).

Запаси мінеральних радонових вод по двох свердловинах оцінені по категорії С¹ в кількості відповідно: 168 і 242 м /добу (табл.7.2.).

Таблиця 7.2. Родовища підземних мінеральних лікувальних радонових вод

Родовище	Ділянка	Ким експлуатується	На підставі чого експлуатується
Хмільницьке	Курортна	Укрпрофоздоровниця	Ліц.№417
	Лісова	Санаторій "Поділля"	Ліц.№1298
	Угринівська	ВКС "Хмільник"	Ліц.№
	Голодькінська	Укрпрофоздоровниця	Ліц.№418
	Острівна	Дорожна лікарня №2 Санаторій "Радон" Санаторій "Південний Буг"	Ліц.№1488 Ліц. №1325
Немирівське		Санаторій "Авангард"	Ліц.№

На території області вивчено два типи мінеральних лікувально-столових вод: хлоридних натрієвих та кремнієвих (табл.7.3.).

Хлоридні натрієві води типу "Миргородська" розкриті 300-метровою свердловиною серед вулканічних і осадових порід верхнього протерозою на території санаторію "Гірський", що поблизу с.Бронниця Могилів-Подільського району. Характеристика вод приведена в таблиці 29. В

Кремнієві води за складом близькі до звичайних столових і відрізняються тільки підвищеним вмістом розчиненої кремнієвої кислоти, яка і обумовлює їх лікувальні властивості. Ці води видобуваються приблизно 100-метровими свердловинами з кристалічних порід поблизу с.Тростяничок Тростянецького району (вода "Дана") та на околиці м.Козятин (вода "Ріна").

Таблиця 7.3. Родовища підземних мінеральних лікувально-столових вод

Родовище	Запаси кат. СІ, м ³ /добу	Ким експлуатується	На підставі чого експлуатується
Бронницьке (св.№38)	50	Асоціація "СМС-Україна"	Ліц.№ 1154
Садковецьке (св.128-г)	100	ПКФ "Анна"	
Тростяничцьке	Не оцінювалися	Фірма "Сан", м.Одеса	
Козятинське (св.№1997)	Не оцінювалися	Укр.-Грузинське ТОВ "Чарте"	

Серед столових вод на території області найбільш поширена група складного катіонного складу із загальною мінералізацією від 0,3 до 1,0 г/дм³ (табл.7.4.) В цю групу входять води, що розливаються: "Регіна", "Шумилівська", "Панда", "Вербівська", "Абсолют", "Вінна", "Тиврівська", "Барчанка", "Тульчинська", "Яру-жанка", "Ямпільська" та багато інших менш відомих.

До гідрокарбонатно-сульфатних складного катіонного складу з мінералізацією від 0,4 до 1,0 г/дм відносяться "Гайсинська" і "Ладизинська". До гідрокарбонатно-хлоридних складного катіонного складу з мінералізацією від 0,5 до 1,0 г/дм³ належать "Подільська" і

"Уланівська". До гідрокарбонатно-сульфатних - вода "Поділля" з мінералізацією 0,5-1,0 г/дм.

Серед столових вод, що не використовуються або використовуються в незначних обсягах, в плані організації розливу найбільш перспективними є потужні джерела вод: "Княжної", "Шумилівської", "Шипіт" та інших; води з багатьох свердловин, в тому числі розташованих поблизу м.Вінниці - "Стрижавчанка", "Вороновицька", "Лебедине озеро", "Калинівська", "Гейденська".

Таблиця.7.4. Родовища мінеральних столових вод з розвіданими та попередньо оціненими запасами

Родовище, ділянка	Назва вод	Ким експлуатується	На підставі чого експлуатується
Регіна:			
Дж. "Регіна"	Регіна	ВАТ "Завод мінеральних вод "Регіна"	Ліц.№1419
Джерело №1		СП "Бізнес-ПРО"	Ліц.№1490
Джерело №2		СП "Бізнес-ПРО"	Ліц.№1490
Джерело №3		СП "Бізнес-ПРО"	Ліц.№1490
Вербівське	Вербівська	ВКПП "Філіп"	Ліц.№1595
Черепашинецьке	Вінна	ТОВ "Вінфрутхолдінг" ЛТД	Ліц.№1153
Тиманівське	Шереметівська	Приватний підприємець	

Окрім цього в області відомо десятки джерел та свердловин вода з яких, за попередніми даними, може бути використана для розливу в якості столової. Серед них потужні джерела якісних вод поблизу сіл Демидівка та Курилівці в Жмеринському районі, Велика Вулига та Кліщів на Тиврівщині, Руданського та Пеньківки Шаргородського району, Комаргорода, Гнаткова та Липівки в Томашпільському районі, Ординець Погребищенського району; високодебітна свердловина з надзвичайно чистою водою неподалік с.Яришівки та багато інших.

Родовища прісних підземних вод розвідувалися, як правило, для забезпечення стабільного і якісного централізованого водопостачання райцентрів, міст області та окремих промислових об'єктів. На Вінниччині розвідано 17 родовищ, які складаються із 44-х окремих ділянок із сумарними, затвердженими Державною комісією, запасами 137,4 тис.м. на добу.

Окрім цього є значна кількість попередньо вивчених та оцінених родовищ, прогнозні запаси яких оцінюються в 885,5 тис.м. на добу.

За хімічним складом води відносяться до типу гідрокарбонатних магній-кальцієвих або кальцієвих з мінералізацією 0,4 - 0,8 г/дм³. Дебіт свердловин переважно від 3-5 до 20 - 30 іноді до 50 і більше м /год. Родовища експлуатуються свердловинами глибиною від 60-80 м у місцях неглибокого залягання кристалічних порід до 120 -150 м, де вони перекриті осадовими, переважно глинистими породами.

Мінерально-сировинний потенціал області використовується далеко не повною мірою. Деякі перспективні види сировини досі залишаються взагалі не освоєними. Повністю зупинені роботи на десятках

родовищ, що розроблялися раніше, в тому числі і на окремих родовищах якісної сировини, із сприятливими умовами видобутку, розташованих у вигідних транспортних умовах

Серед відомих родовищ металевих корисних копалин серйозної уваги заслуговує тільки Зеленоярське титано-цирконієве родовище

Значно багатіша область на неметалеві корисні копалини

Найбільше в Україні за запасами Бахтинське родовище флюориту може стати сировинною базою цього необхідного для вітчизняної металургії компоненту

Поклади фосфатно-глауконітових руд та фосфатної крейди можуть бути використані для виготовлення місцевих фосфорних добрив та меліорантів.

Найкращі в Україні за якістю трепели та найбагатші з відомих проявлення опалу слід розглядати як перспективні види сировини, які можуть бути освоєні після до вивчення.

Область займає одне з перших місць в Україні за запасами придатного для розпилювання вапнякового каменю - дешевого, екологічно чистого і ефективного будівельного матеріалу.

Заслужують уваги окремі родовища облицювального каменю - гранітів і пісковиків, на яких при незначних затратах може бути налагоджене виробництво колотих та тесаних виробів бруківки, бордюрів, східців, плит.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

Моніторинг ґрунтових та міжпластових вод проводився Подільської гідрогеологічною партією на закладеній мережі спостережних гідрогеологічних постів, які сформована із свердловин і колодязів, облаштованих на четвертинні, сарматські, верхньо- і нижньопротерозойські водоносні горизонти.

Враховуючи багаторічні результати режимних спостережень за рівнем підземних вод по спостережних свердловинах, облаштованих на ґрунтові води, заміри рівнів проводяться 3 рази на місяць: Хмільник (свд. №3); Заливанщина (свд. №206); Серебря (свд. №346); Вінниця (свд. №115); Нижня Кропивна (свд. №243); Бершадь (свд. №24); Липовець (свд. №312); Політанки (свд. №320); Бар (свд. №59); Кацмазів (свд. 238); Носівці (свд.60). В свердловинах, облаштованих на міжпластові води проводяться 1 раз на місяць: Бар (свд. №1184); Тульчин (свд. №900); Крижопіль (свд. №126); Хмільник (свд. №2); Політанки (свд. №321); Нижня Кропивна (свд. 242); Бершадь (свд. №21).

В 2013 році Подільська ГГП продовжувала роботи з ведення моніторингу зсувних процесів, який включав в себе наступні напрямки:

- стаціонарне вивчення зсувів на Болганському та Кукулянському зсувних стаціонарах, які включають в себе режимні спостереження за динамікою та розвитком процесу та рівнем і хімізмом ґрунтових вод; по 6

спостережних свердловинах);

- інженерно-геологічний нагляд за потенційно-небезпечними зсувами, які впливають на народно-господарські об'єкти - м.Жмеринка, с.Качківка і Довжок Ямпільського р-ну, села Крупське і Вільшанка Крижопільського р-ну, села Кукули і Требусівка Піщанського р-ну, с.Романівка Бершадського р-ну та ст.Сулятицька Могилів-Подільського району.

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Прогнозні ресурси підземних вод по Вінницькій області 885,6 тис. м³/добу, у т.ч. експлуатаційні запаси, затверджені ДКЗ СРСР, УТКЗ, 149,6 тис. м³/добу. Середньодобовий видобуток підземних вод в 2013 році склав 149,6 тис.м³/добу.

В області нараховується 1664 артезіанських свердловин, близько 500 з яких безхозні. Забір прісної води з підземних джерел у 2012 році склав 20,09 млн.м³ (у 2011 році – 21,52 млн.м³).

В 2012 році в природних та порушених умовах по всій території області відбулося зниження середньорічних рівнів ґрунтових і міжпластових вод. Зниження середньорічних рівнів відбувалось і у 2011 році, проте режим підземних вод в цілому знаходиться в стабільному стані.

табл.7.5 Залягання глибин рівня підземних вод від поверхні землі на гідрогеологічних постах у 2013 році

№	Назва поста та № спостережного пункту	Індекс водоносного горизонту	Абс.відмітка поверхні землі	Середньо-річний рівень, м	Мінімальний рівень, м, дата	Максимальний рівень, м, дата	Зміна рівня до 2012 року
	порушений режим						
1	м.Бар, Іванівський водозабір, пост №27, свд.59	vdQ _{II-III}	332,5	11,4	<u>12,00</u> 15.07	<u>11,13</u> 23.03	+0,45
2	м.Бар, Іванівський водозабір, пост №27, свд.1184	N ₁ S	277,5	3,26	<u>4,05</u> 27.01	<u>2,185</u> 27.06	+052
	природний режим						
3	м.Хмільник, пост №5, свд.3	Q _{III}	247,6	1,53	<u>1,75</u> 15.01	<u>1,28</u> 27.09	+0,33
4	м.Хмільник, пост №5, свд.2	Pz-Mz	262,6	14,18	<u>14,50</u> 27.08	<u>13,67</u> 09.06	+0,10
5	Заливанщина, пост №20, свд.206	aQ _{III}	276,0	2,13	<u>2,65</u> 03.01	<u>1,26</u> 27.09	+0,45
6	м.Липовець, пост №23, свд.115	vdQ _{II-III}	288,7	4,71	<u>5,68</u> 03.01	<u>5,23</u> 27.09	+0,84
7	м.Вінниця (с.Агрономічне), пост №23, свд.115	vdQ _{II-III}	271,5	1,60	<u>1,33</u> 21.02	<u>1,26</u> 27.09	+0,11
8	Носівці, пост №23, свд.115	vdQ _{II-III}	272,5	14,54	<u>14,90</u> 22.12	<u>14,17</u> 09.04	+0,09
9	Нижня Кропивна, пост №28, свд.243	vdQ _{II-III}	200,5	7,52	<u>7,90</u> 27.08	<u>7,10</u> 27.03	+0,12
10	Нижня Кропивна, пост №28, свд.242	AR-PR ₃	195,5	1,68	<u>1,90</u> 27.08	<u>1,41</u> 27.03	+0,18

№	Назва поста та № спостережного пункту	Індекс водоносного горизонту	Абс.відмітка поверхні землі	Середньорічний рівень, м	Мінімальний рівень, м, дата	Максимальний рівень, м, дата	Зміна рівня до 2012 року
	порушений режим						
1	м.Бар, Іванівський водозабір, пост №27, свд.59	vdQ _{II-III}	332,5	11,4	<u>12,00</u> 15.07	<u>11,13</u> 23.03	+0,45
11	Політанки, пост №40, свд.320	vdQ _{II-III}	245,0	3,54	<u>3,85</u> 21.12	<u>3,17</u> 09.04	+0,23
12	Політанки, пост №40, свд.321	AR-PR ₃	193,0	+0,06	<u>0,22</u> 03.01	<u>+0,24</u> 27.09	+0,07
13	м.Бершадь, пост №33, свд.24	aQ _{III}	162,4	0,56	<u>0,80</u> 03.08	<u>0,41</u> 09.02	+0,16

Стан підземних вод. За результатами спостережень, що проводились Подільською гідрогеологічною партією, в 2013 році відбулось підвищення всіх середньорічних рівнів підземних вод як у природному, так і в порушеному режимі по всіх водоносних горизонтах.

В ґрунтових водах середньорічні рівні підвищились від 0,11м (пост Агорономічне, свд.№115) до 0,84м (пост Липовець, свд.№312). В міжпластових водах середньорічні рівні підвищились від 0,08 до 0,10м. В порушеному режимі середньорічні рівні підвищились від 0,05 (водозабір "Журавлівка" – м.Тульчин) до 0,52м (водозабір "Іванівський – м.Бар).

За результатами досліджень хімічного складу підземних вод у 2013 році в основному якість води відповідала ДЕСТу 2874-82 «Вода питна». Всього спостереження велось по 19 водопунктах.

Проте висока мінералізація зафіксована на посту «Липовець» - 1267 мг/дм³ (при нормі 1000 мг/дм³), а вміст нітратів по тому ж посту – 136,6 мг/дм³ (норма до 45 мг/дм³). На посту «Бар» (свд.59) концентрація нітратів - 138 мг/дм³ (норма до 45 мг/дм³), азоту амонію – 2,0 мг/дм³ (норма до 1,5 мг/дм³). Мінералізація на посту «Політанки» (свд.59) мінералізація становила 1005 мг/дм³, а вміст нітратів – 97,4 мг/дм³. Перевищує норму мінералізація на посту «Серебря» - 1021 мг/дм³, та вміст нітратів – 125,1 мг/дм³. Як і у попередні роки висока мінералізація відмічається і на водозабір м.Ямпіль – 1424 мг/дм³.

Осередком забруднення був склад мінеральних добрив і отрутохімікатів ст.Бар. Спостереження за даний період проводились по 2 шахтних колодязях (vdQ_{II-III}). В 2013 році мінералізація становила до 2852мг/дм³ (перевмщення норм у 2,9 рази); вміст натрію – до 655мг/дм³ (норма до 100мг/дм³), хлоридів – до 852мг/дм³ (норма до 350мг/дм³). Спостереження за даним забрудненням проводиться з 1982, і хоча у 1989 році хімсклад був ліквідований, забруднення продовжує існувати.

Інших осередків і ділянок забруднення Подільською ГГП не виявлено.

За результатами річних звітів територіальних санепідустанов, в області нараховується біля 734 артезіанських свердловини господарсько-

питного водопостачання, майже чверть з яких мають протоколи дослідження води на природні радіонукліди - радон-222, радій-226, 228, природну суміш уранів. Перевищень допустимих рівнів не зафіксовано.

Ситуація щодо якості колодязної води залишається досить напруженою, питома вага проб, невідповідаючих санітарним нормам, по бакпоказниках збільшилась з 16,0% у 2012 році до 18,8% у 2013 році, по хімпоказниках відмічається незначне покращення з 20,2% (2012р.) до 14,3% у 2013 році.

Найвищий рівень забрудненості колодязної води по хімпоказниках реєструвався в Піщанському (48,0%), Вінницькому (38,2%), Хмільницькому (37,8%), Могилів - Подільському (37,5%), Літинському (28,0%) районах та м.Вінниці (90,0%) при середньообласному – 14,3%, по бакпоказниках – в Вінницькому (56,3%), Могилів - Подільському (50,0%), Немирівському (49,2%) районах та в м.Вінниці (61,0%).

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Загальна кількість зсувів на території Вінницької області станом на 01.01.2014 р. становить 339, загальна площа зсувів - 1655 га, зсувами уражено 0,06% території області (див. табл.1). На території області зсувні процеси найбільш інтенсивно розвинуті в Барському, Жмеринському, Крижопільському, Муровано-Куриловецькому, Могилів-Подільському, Піщанському та Ямпільському районах.

За результатами виконаних робіт в 2013 році встановлено, що всі обстежені зсуви, знаходились в фазі стабілізації. Нових зсувів не виявлено.

Розвиток зсувних процесів на території області відбувається на схилах вздовж річок і балок за наявності крутих схилів, водоносного горизонту в покрівних відкладах, наявності водотривких порід (глин) в підшві водоносного горизонту та сприятливих кліматичних умов (інтенсивні опади). Активізація зсувів може відбутись через перезволоження зсувних накопичень атмосферними опадами в зоні їх зосередженого стоку.

Табл. 7.6. Динаміка ураженості зсувними процесами (за даними Подільської гідрогеологічної партії)

№ з/п	Рік	Площа поширення, км ²	Кількість проявів, од.	% ураженості регіону
1	2	3	4	5
1	2005	15,7	319	0,06
2	2006	15,7	337	0,06
3	2007	16,5	338	0,06
4	2008	16,5	339	0,06
5	2009	16,5	339	0,06
6	2010	16,55	339	0,06
7	2011	16,55	339	0,06
8	2012	16,55	339	0,06
9	2013	16,55	339	0,06

Небезпека від активізації зсувів зростає у місцях розташування потенційно-небезпечних об'єктів (промислових майданчиків, газо- та нафтопроводів, залізничних колій тощо). Це створює постійну загрозу виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, а також небезпеку для здоров'я та життя людей.

На Вінниччині наявні зсувні процеси, які спричиняють вплив на господарські об'єкти (в т.ч., ЛЕП та залізничне полотно) (див.табл.2).

Таблиця.7.7. Перелік потенційно-небезпечних зсувів, що впливають на народно-господарські об'єкти на території Вінницької області

№ з/п	№ зсувів за кадастром	Місце розташування зсуву	Вплив на народно-господарські об'єкти
1	330-332	м.Жмеринка, вул.Москаленка	житлові будинки
2	773	м.Жмеринка, вул.Тичини	житлові будинки
3	334	залізнична станція Сулятицька Могилів-Подільського району	комбикормовий завод, житлові будинки, залізничне полотно
4	333	м.Могилів-Подільський, вул.Зарічна	житлові будинки, дорога
5	234-236, 250	с.Вільшанка Крижопільського району	житлові будинки, дорога, ЛЕП
6	265	с.Городківка Крижопільського району	житлові будинки
7	267	с.Джугастра Крижопільського району	житлові будинки, дорога, ЛЕП
8	274	с.Леонівка Крижопільського району	житлові будинки
9	305	с.Писарівка Крижопільського району	ЛЕП
10	316	с.Слобода Підлісівська Ямпільського району	житлові будинки, дорога, ЛЕП
11	325	с.Довжок Ямпільського району	житлові будинки, ЛЕП
12	299	с.Качківка Ямпільського району	житлові будинки, ЛЕП
13	368	с.Кукули Піщанського району	житлові будинки, ЛЕП
14	201	с.Болган Піщанського району	житлові будинки
15	215	с.Требусівка Піщанського району	житлові будинки, дорога, ЛЕП
16	357	с.Романівка Бершадського району	житлові будинки
17	777	с.Карпівка могилів-Подільського району	житлові будинки

В області протягом останніх років (2006 та 2008 роки) спостерігались активізація та розвиток зсувних процесів, спричинених несприятливими погодними умовами. Таким чином, ситуація із станом зсувних процесів у області не є благополучною, розвиток зсувних процесів може нанести значної шкоди господарству області.

Карстових проявів в області виявлено 244 одиниці загальною площею 11,9км² (0,04%): з них 3,7км² – відкрита стадія розвитку; напіввідкрита – 2,0км², покрита стадія розвитку – 6,2км².

7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Здійснює Державна служба геології та надр України.

7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Відповідно до Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами" затвердженого постановою КМУ від 17 червня 2009 року № 608 (продовжена в дії постановою КМУ №1181 від 29.10.09) та Інструкції щодо порядку погодження матеріалів з Мінекобезпеки

України та його органами на місцях для отримання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами, затвердженої наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 03.09.96 р. №119, у січні-травні Держуправлінням розглянуто 6 комплектів документів та погоджено 6 для отримання спеціального дозволу на користування надрами.

Після ліквідації Держуправління (травень 2013 року) погодження надає Державна екологічна інспекція у Вінницькій області: погоджено 4 комплекти документів.

Рішення Вінницької обласної ради у сфері надрокористування:
від 20 червня 2013 року

№ 554. Про погодження клопотання приватного підприємства „ГРАНІТРЕСУРС” щодо надання спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного вивчення з дослідно-промисловою розробкою Жаданівського прояву гранітів.

№ 555. Про погодження клопотання приватного підприємства „Водаландія” щодо надання спеціального дозволу на геологічне вивчення з дослідно-промисловою розробкою ділянки надр Антонівського прояву підземних питних вод, що розкривається свердловиною № 308.

№ 556. Про погодження клопотання товариства з обмеженою відповідальністю „ІНТЕР ФУД” щодо надання спеціального дозволу на геологічне вивчення з дослідно-промисловою розробкою прояву підземних питних вод на ділянці надр Бережанська.

№ 557. Про надання товариству з обмеженою відповідальністю „РКМ-пласт” гірничого відводу на промислову розробку Новоживотівського родовища суглинків.

від 08 листопада 2013 року

№ 604. Про погодження клопотання товариства з обмеженою відповідальністю „ЕКО-СФЕРА” щодо надання спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного вивчення з дослідно-промисловою розробкою прояву підземних питних вод у місті Калинівка, де розташовані свердловини №235, №236, № 237.

№ 605. Про погодження клопотання товариства з обмеженою відповідальністю „Компанія „Укрпролексім” щодо надання спеціального дозволу на геологічне вивчення з дослідно-промисловою розробкою прояву підземних питних вод, що розкривається свердловинами №1 і №2, розташованими на території підприємства у місті Хмільнику

№ 606. Про погодження клопотання комунального підприємства „Гніваньводопостач” щодо надання спеціального дозволу на геологічне вивчення, у тому числі дослідно-промислову розробку, Гніванського прояву підземних питних вод.

№ 607. Про погодження клопотання товариства з обмеженою відповідальністю „Агрокомплекс „Зелена долина” щодо надання спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного

вивчення з дослідно-промисловою розробкою Томашпільського прояву підземних вод на ділянці надр Паланська.

№ 608. Про погодження клопотання товариства з обмеженою відповідальністю „Агрокомплекс „Зелена долина” щодо надання спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного вивчення з дослідно-промисловою розробкою Тульчинського прояву підземних вод на ділянці надр Тиманівська.

№ 609. Про погодження клопотання товариства з обмеженою відповідальністю „Агрокомплекс „Зелена долина” щодо надання спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного вивчення з дослідно-промисловою розробкою Томашпільського прояву підземних вод на ділянці надр Вила.

№ 610. Про погодження клопотання товариства з обмеженою відповідальністю „Агрокомплекс „Зелена долина” щодо надання спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного вивчення з дослідно-промисловою розробкою Томашпільського прояву підземних вод на ділянці надр Гнатківська.

№ 611. Про погодження клопотання Шаргородського комунального підприємства „Комунсервіс” щодо надання спеціального дозволу на користування ділянкою надр Діючий водозабір (Шаргородська) Шаргородського родовища підземних питних вод.

№ 612. Про погодження клопотання Державного територіально-галузевого об'єднання „Південно-Західна залізниця” (для відокремленого підрозділу „Жмеринське будівельно-монтажне експлуатаційне управління №3”) щодо надання спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного вивчення з дослідно-промисловою розробкою прояву підземних питних вод Жмеринка-Питна.

№ 613. Про погодження клопотання Державного територіально-галузевого об'єднання „Південно-Західна залізниця” (для відокремленого підрозділу „Жмеринське будівельно-монтажне експлуатаційне управління №3”) щодо надання спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного вивчення з дослідно-промисловою розробкою прояву підземних питних вод Жмеринка-Подільська.

№ 614. Про надання погодження щодо продажу на аукціоні спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного вивчення з дослідно-промисловою розробкою Західної ділянки Сапіжанського 2 родовища піляних вапняків.

№ 615. Про погодження клопотання приватного малого підприємства виробнича фірма „Панда” щодо надання спеціального дозволу на користування надрами Стрижавсько-Бузького родовища питних підземних вод.

№ 616. Про надання Товариству з обмеженою відповідальністю „Іллінцібудматеріали” гірничого відводу на промислову розробку Варварівського родовища суглинків.

№ 617. Про надання Державному підприємству „Мурафський кар’єр” гірничого відводу на промислову розробку Жданівського родовища вапняків.

№618. Про надання погодження щодо продажу на аукціоні спеціального дозволу на користування надрами з метою геологічного вивчення у тому числі дослідно-промислову розробку ділянки надр Південно-Східна, що межує з Юнашківським родовищем мігматитів.

№ 619. Про переоформлення Приватному акціонерному товариству „БУДМАТЕРІАЛИ” гірничого відводу на промислову розробку Південно-Вінницького родовища цегельної сировини та продовження строку його дії.

від 20 грудня 2013 року

№ 653. Про погодження клопотання товариства з обмеженою відповідальністю-підприємства „Авіс” щодо надання спеціального дозволу на користування надрами Лука-Мелешківського родовища питних підземних вод.

8. ВІДХОДИ

8.1 Структура утворення та накопичення відходів

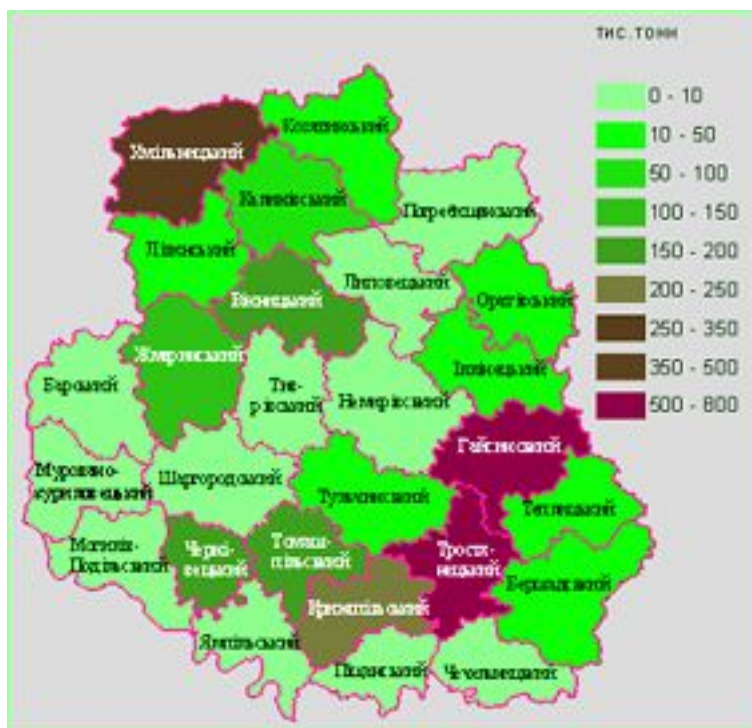
Таблиця 8.1. Основні показники утворення та поводження з відходами на підприємствах Вінницької області у 2013 році

	Відходи I-IV класів небезпеки		У т.ч. відходи I-III класів небезпеки	
	т	у % до 2012 року	т	у % до 2012 року
Утворено¹ – всього	2907386,4	92,6	359,6	73,8
Утилізовано, оброблено (перероблено)	224984,8	26,3	70,7	41,6
Спалено	38743,7	90,8	–	–
у тому числі				
використано для отримання енергії	38743,7	90,8	–	–
спалено на суші	–	–	–	–
Видалено у спеціально відведені місця чи об’єкти	598518,6	108,0	–	–
Видалено у місця неорганізованого зберігання	–	–	–	–
Наявність на кінець року	27832837,3	101,4	204,7	71,8

¹ З урахуванням обсягів відходів утворених у домогосподарствах.

Загальні обсяги утворення відходів у 2013 році на підприємствах Вінницької області, які мають дозволи на розміщення відходів становили 2907,4 тис.т, у тому числі утворення відходів I – III класів небезпеки – 360 т, що на 127,5 т (або на 26,2%) менше порівняно з 2012 роком (табл.8.1.).

Найбільше відходів I-IV класів небезпеки утворилося у м.Ладизині – 18,9% до загальної кількості (548 тис.т), а також у районах: Гайсинському – 27,2 (790,0 тис.т), Хмільницькому – 10,2% (296,8 тис.т), Крижопільському – 8,2% (239,6 тис.т), Томашпільському – 6,6% (191,3 тис.т) та Чернівецькому – 6,0% (173,9 тис.т); у цих районах працюють великі сільськогосподарські підприємства (мал.8.1).



мал.8.1. Утворення відходів по районах (разом з містами обласного значення)

У 2013 році утворилося відходів медичного, ветеринарного чи сільськогосподарського походження, фармацевтичної продукції та від лікування людей чи тварин 2078,4 тис.т, що складає 71,5% у загальному обсязі утворених небезпечних відходів, пилогазоочишувальних споруд та установок – 420,2 тис.т (14,5%) та гірничої промисловості і розроблення кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини – 110,2 тис.т (3,8%).

Таблиця 8.2. Утворення відходів від економічної діяльності підприємств та організацій і в домогосподарствах у 2013 році

	Обсяги утворення відходів	
	тис. т	у % до підсумку
Усього	2907,4	100,0
Економічна діяльність підприємств та організацій	2804,0	96,4
Сільське господарство, мисливство, лісове та рибне господарство	1450,4	51,7
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	110,3	3,9
Переробна промисловість	661,5	23,6
з неї оброблення відходів	–	–
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	535,4	19,1
Забір, очищення та постачання води	33,0	1,2
Будівництво	1,4	0,1
Інші види економічної діяльності	12,0	0,4
Домогосподарства	103,4	3,6

За галузями утворення найбільша кількість відходів – понад половину утворених відходів - продукується у сільському господарстві (табл.8.2).

Серед підприємств найбільша кількість відходів в області утворюється в процесі експлуатації Ладижинської ТЕС – у 2013 році утворилось більше 500 тис.тонн золо-шлакової суміші (IV клас небезпеки).

Таблиця 8.3. Утворення відходів за категоріями матеріалів у 2013 році

	Обсяги утворення відходів		
	т	у % до 2012 року	у % до підсумку
Усього	2907386,4	92,6	100,0
Відходи кислот, лугів чи солей	0,3	20,1	–

	Обсяги утворення відходів		
	т	у % до 2012 року	у % до підсумку
Відпрацьовані оливи	182,0	54,2	0,0
Відходи хімічних препаратів	27,9	146,9	0,0
Хімічні осади та залишки	538,9	1451,8	0,0
Осад промислових стоків	1560,9	5243,7	0,1
Відходи від медичної допомоги та біологічні	8,3	157,3	–
Металічні відходи	4697,0	187,7	0,2
Скляні відходи	175,9	71,4	0,0
Паперові та картонні відходи	2704,9	52,9	0,1
Гумові відходи	261,3	114,7	0,0
Пластикові відходи	745,4	134,4	0,0
Деревні відходи	6354,6	100,3	0,2
Текстильні відходи	15,2	58,5	0,0
Відходи, що містять поліхлордифеніли	4,1	152,6	–
Непридатне обладнання	31,2	122,1	0,0
Відходи акумуляторів та батарей	84,0	119,0	0,0
Тваринні та рослинні відходи	1825069,5	89,7	62,8
Тваринні відходи, отримані при виготовленні харчових препаратів і продуктів	2486,7	41,8	0,1
Тваринні екскременти, сеча та гній	258939,2	138,8	8,9
Побутові та подібні відходи	131131,8	99,1	4,5
Змішані та недиференційовані матеріали	5724,3	119,1	0,2
Звичайний осад	23854,1	85,1	0,8
Мінеральні відходи	114809,6	44,2	3,9
Відходи згоряння	527978,0	113,1	18,2
Забруднений ґрунт та забруднена пуста порода від днопоглиблювання	1,3	282,2	–

Загальна кількість місць та об'єктів видалення відходів у Вінницькій області склала 33 одиниці. Їх проектний об'єм становить 35,4 млн.м³, площа – 700,3 тис.м³ та залишковий 7,3 млн.м³ та 283,4 тис.м³ відповідно.

Станом на 1 січня 2014 року наявні 27832,84 тис.т відходів I–IV класів небезпеки. Найбільше наявних відходів обліковувалась по містах Ладизин (26778,46 тис.т накопичених відходів – 96,2% від загальної кількості наявних відходів) та Вінниця (761,51 тис.т – 2,7%); по Томашпільському (73,95 тис.т – 0,3%) та Жмеринському (63,05 тис.т – 0,2%).

Відходів I–III класу станом на 01.01.2014 року в області накопичено 204,7 т, найбільше у містах Вінниця (99,3 т або 48,5% від загального обсягу наявних відходів I–III класу), Ладизин (32,0 т – 15,6%) та Могилів-Подільський (14,9 т – 7,3%), а також Вінницькому районі (19,8 т – 9,7%)

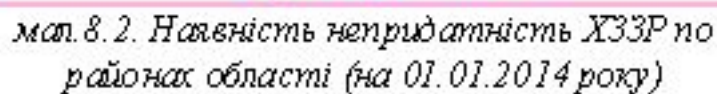
Існує проблема з ліквідацією накопичених відходів, які утворились більше десяти років тому, передача таких відходів на знешкодження є проблематичною, оскільки здійснюється за кошти утворювача відходів і потребує значних капіталовкладень. В основному така ситуація складається на підприємствах хімічної, машино- та приладобудівної галузей, які експлуатуються з радянських часів, та мають майданчики для зберігання відходів. Небезпечні відходи, що зберігаються протягом такого

Згідно рішення Обласної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій колишнє ДП ВО «Хімпром» (м.Вінниця, вул.Фрунзе,4) визнано одним з найбільш проблемних об'єктів Вінницькій області у питанні поводження з небезпечними відходами. На земельній ділянці ліквідованого ВО «Хімпром» були утворені відходи хімічного виробництва, в тому числі фосфогіпс.

Відповідно до протоколу №10 від 07.05.2013 року міської комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій на замовлення приватного підприємства «Подільська промислова компанія» ТОВ «Пласт» на території колишнього ВО «Хімпром» проведені роботи з вимірювання об'єму насипу (відвалу) фосфогіпсу та визначенню його маси. Згідно технічного звіту станом на 10 травня 2013 року насип (відвал) фосфогіпсу має наступні параметри: об'єм - 340,7 тис.м³; маса - 421,11 тис. тонн.

Відповідно до статистичної звітності станом на 01 січня 2006 року впродовж виробничої діяльності на ВАТ «Завод «Термінал» було накопичено 120,365 тонн небезпечних відходів I-III класів небезпеки гальванічного виробництва.

18.11.2008 року
Постановою Господарсь-
кого суду Вінницької
області по справі №10/1-
08 Відкрите акціонерне
товариство «Завод
«Термінал» визнано
банкрутом і відкрита
ліквідаційна процедура.



134

ВКПП «Філіп» за договірною ціною 500,00 грн. (договір від 22.09. 2011 року, акт приймання-передачі від 23.09.2011 року). Кошти отримано на рахунок ВАТ «Завод «Термінал».

На території бувшого підприємства ВАТ «Завод «Ореол» у підземному резервуарі знаходиться близько 20 тонн відходів гальванічного виробництва. Нажаль, у процесі ліквідації підприємства не було вирішено питання щодо знешкодження гальванічних відходів, які на даний час стали безхазяйними.

Табл. 8.4. Динаміка наявності непридатних або заборонених до використання пестицидів

Вінницька область	2009 (на 01.01)	2010 (на 30.03)	2011 (на 10.02)	2012 (на 10.02)	2013 (на 01.01)	2014 (на 01.01)
Наявність пестицидів, тонн	1066,66	788,062	734,282	900,04	602,412	678,6

Станом на початок 2014 року в області залишилось 678,6 тонни непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів (без Джуринського отрутомогильника), з них 558,2 тонни – вважаються безхазяйними. З 161 складу, де зберігаються непридатні ХЗР, 144 (або 89,4%) знаходяться у незадовільному стані, у більшості місць збереження непридатних пестицидів відсутня або втрачена облікова документація, тара пошкоджена або відсутня, пестициди зберігаються насипом, тому встановити точну кількість пестицидів неможливо. На початок 2014 року очищеними від пестицидів є 5 районів: Вінницький, Липовецький, Немирівський, Хмільницький та Чечельницький.

Щороку виявляються нові кількості пестицидів: у 2012 році додатково виявлено 231,391 тонна таких відходів; 76,188 тонн – у 2013 році. У 2013 році збільшення кількості пестицидів відбулось переважно внаслідок уточнення при інвентаризації та перезатаренні. Так, протягом 2013 року перезатарені пестициди у 7 складах Мурованокуриловецького району (всього перезатарено 46,15 т), 7 – Піщанського (6,525 т), 11 – Теплицького (90,709 т) та 5 – Чернівецького (51,5 т).

Таблиця 8.5. Стан обліку та паспортизації місць видалення відходів (МВВ)

№ з/п	Район	Кількість непаспортизованих МВВ, од.	Кількість паспортизованих МВВ, од.	Кількість паспортизованих МВВ за 2013 рік, од.
1	2	3	4	5
1	Барський район	5*	21	
2	Бершадський район	0	41	
3	Вінницький район	0	29	1
4	Гайсинський район	0	38	
5	Жмеринський район	0	34	
6	Іллінецький район	0	26	
7	Калинівський район	0	30	
8	Козятинський район	0	32	
9	Крижопільський район	0	25	
10	Липовецький район	0	23	
11	Літинський район	0	24	

№ з/п	Район	Кількість непаспортизованих МВВ, од.	Кількість паспортизованих МВВ, од.	Кількість паспортизованих МВВ за 2013 рік, од.
1	2	3	4	5
12	Могилів-Подільський район	0	40	
13	Мурованокуриловецький район	0	32	
14	Немирівський район	0	63	
15	Оратівський район	0	28	
16	Піщанський район	0	14	
17	Погребищенський р-н	0	34	15
18	Теплицький район	0	19	
19	Тиврівський район	0	10	
20	Томашпільський район	0	25	
21	Тростянецький район	0	21	
22	Тулчинський район	0	31	
23	Хмільницький район	0	39	
24	Чернівецький район	0	24	3
25	Чечельницький район	0	19	2
26	Шаргородський район	0	36	3
27	Ямпільський район	0	21	12
	Усього	5	779	36

* - звалища закриті за рішенням органу Держсанепідслужби

поблизу с.Джурин Шаргородського району розміщений міжобласний пункт захоронення непридатних хімічних засобів захисту рослин, у який було заскладовано непридатні ХЗЗР з 9 областей. Після у 2012 році проведення частини робіт перезатарення та вивезення на знищення непридатних пестицидів, в отрутомогильнику залишилось орієнтовно 2100 тонн непридатних пестицидів (орієнтовно 1070м³).



с.Комсомольське Козятинського району



с.Котюжинці Калинівського району

мал.8.3. Типовий вигляд сільських сміттєзвалищ області

В області налічується 779 полігонів твердих побутових відходів та паспортизованих сміттєзвалищ загальною площею 36 га. (табл.8.5). Нажаль, більшість сміттєзвалищ обладнано без проектів, не повною мірою проводяться заходи щодо мінімізації впливу на довкілля. Значна частина

звалищ потребує поновлення обваловки, захисних лісо-насаджень, під'їзних шляхів, тощо.

На Стадницькому полігоні ТПВ м.Вінниця встановлена та ефективно працює сортувальна лінія, КУП "ЕкоВін" проводить необхідних для заходів для мінімізації впливу на довкілля, проте сам полігон, оскільки експлуатувався понад 20 років, потребує закриття та рекультивациі.

8.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Із загальної кількості відходів I–IV класів небезпеки, які зберігалися на підприємствах, станом на 01.01.2014 року перероблено 224984,8 тонн (7,74%), видалено у спеціально відведених місцях чи об'єкти 598518,6 тонн (20,59%), відходів I–III класу перероблено 70,7 тонн (19,7%) у спеціально відведених місцях у 2012 році не розміщувались.

	Відходи I–IV класів небезпеки		У т.ч. відходи I–III класів небезпеки	
	т	у % до 2012 року	т	у % до 2012 року
Утворено¹ – всього	2907386,4		359,6	73,8
Утилізовано, оброблено (перероблено)	224984,8	7,74	70,7	41,6
Спалено	38743,7	1,33	–	–
у тому числі		0,00		
використано для отримання енергії	38743,7	1,33	–	–
спалено на суші	–	0,00	–	–
Видалено у спеціально відведених місцях чи об'єкти	598518,6	20,59	–	–
Видалено у місця неорганізованого зберігання	–	0,00	–	–
Наявність на кінець року	27832837,3		204,7	71,8

Наявність відходів у сховищах організованого складування на 01.01.2014р. склала 27832837,3 тонн, з них 27442791,5 тонн – це відходи IV класу небезпеки, 204,7 т – I–III класу небезпеки (табл.8.1).

Обсяги утилізації відходів у поточному році становили 224984,8 т, що на 73,7% менше порівняно з попереднім роком. Частка відходів, які були утилізовані, оброблені (перероблені), склала 7,7% у загальному обсязі утворених у 2013 році.

Роботи з перезатарення небезпечних відходів із Джуринського отрутомогильника розпочато 31.07.2012р. До кінця 2012 року повністю перезатарено та очищено 4 бункери по 4 секції та 1 бункер з 6 секцій. В іншому бункері із 6 секцій перезатарено та очищено 3 секції. Всього вивезено непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин загальною вагою 557,597 тонн.

Також, у 2012 році за кошти державного фонду охорони навколишнього природного середовища з 12 районів області вивезли 528,389 тонн непридатних хімічних засобів захисту рослин: Барського (37,328т), Вінницького (63,134т), Іллінецького (23,665т), Калинівського (2,008т), Липовецького (79,241), Літинського (8,193т), Немирівського

(30,652т), Погребищенського (145,409т), Тиврівський (30,006т), Тульчинський (35,896т), Хмільницький (64,151т), Шаргородський (8,706т).

У 2013 році проведені конкурсні торги на закупівлю послуг з безпечного збирання та знищення непридатних пестицидів та укладено договір на загальну суму 1500,0 тис.грн. Роботи заплановано на березень-травень 2014 року.

Практика роздільного збирання сміття впроваджується в області, на сьогодні роздільним збиранням твердих побутових відходів займаються підприємства: ФОП Чайковський, м.Гайсин, Споживче товариство "Заготпромторг", м.Могилів-Подільський, комунальне підприємство "Житловик", м.Калинівка. Також, роздільне збирання відходів започатковане у Тульчинському районі.

Також, на виконання регіональних програм охорони навколишнього природного середовища на 2003-2012 роки та на 2013-208 роки в області збудовані сучасні полігони з подальшим розміщенням на них сміттесортувальних ліній. Всього в області вже розміщено 4 таких лінії (для міст Бар, Вінниця, Калинівка та Крижопіль). Ефективно працює лише сортувальна лінія, встановлена на Стадницькому полігоні ТПВ (м.Вінниця). Інші потребують дообладнання.

8.3 Використання відходів як вторинної сировини

Обсяги утилізації відходів у поточному році становили 224984,8 т, що на 73,7% менше порівняно з попереднім роком. Частка відходів, які були утилізовані, оброблені (перероблені), склала 7,7% у загальному обсязі утворених у 2013 році, 1,3% відходів спалено з метою отримання енергії. (табл. 8.8).

табл.8.7. Утворення та утилізація відходів за матеріалами у 2013 році (т)

	Утворилось	Утилізовано, оброблено (перероблено)	Спалено з метою отримання енергії
Усього	2907386,4	224984,8	38743,7
Відходи кислот, лугів чи солей	0,3	—	—
Відпрацьовані оливи	182,0	70,7	—
Відходи хімічних препаратів	27,9	—	—
Хімічні осади та залишки	538,9	—	—
Осад промислових стоків	1560,9	—	—
Відходи від медичної допомоги та біологічні	8,3	—	—
Металічні відходи	4697,0	183,4	—
Скляні відходи	175,9	—	—
Паперові та картонні відходи	2704,9	—	—
Гумові відходи	261,3	—	—
Пластикові відходи	745,4	—	—
Деревні відходи	6354,6	6,5	5265,3
Текстильні відходи	15,2	—	—
Відходи, що містять поліхлордифеніли	4,1	—	—
Непридатне обладнання	31,2	—	—
Відходи акумуляторів та батарей	84,0	—	—
Тваринні та рослинні відходи	1825069,5	60429,1	33478,4
Тваринні відходи, отримані при виготовленні харчових препаратів і продуктів	2486,7	—	—
Тваринні екскременти, сеча та гній	258939,2	114206,3	—
Побутові та подібні відходи	131131,8	—	—
Змішані та недиференційовані матеріали	5724,3	—	—

	Утворилось	Утилізовано, оброблено (перероблено)	Спалено з метою отримання енергії
Звичайний осад	23854,1	1440,0	—
Мінеральні відходи	114809,6	1693,4	—
Відходи згорання	527978,0	46955,4	—

Практика роздільного збирання сміття впроваджується в області, на сьогодні роздільним збиранням твердих побутових відходів займаються підприємства: ФОП Чайковський, м.Гайсин, Споживче товариство "Заготпромторг", м.Могилів-Подільський, комунальне підприємство "Житловик", м.Калинівка, КУН "ЕкоВін" м.Вінниця. Також, роздільне збирання відходів започатковане у Тульчинському районі.

Таблиця 8.8. Впровадження роздільного збирання ресурсоцінних компонентів твердих побутових відходів(ТПВ)

№ п/п	Найменування населеного пункту	Загальна кількість мешканців в населеному пункті, тис. осіб	Відсоток населення охопленого роздільним збиранням побутових відходів, %	Рік впровадження роздільного збирання ТПВ	Загальний об'єм ТПВ, що утворюється у населеному пункті, тис. м ³ на рік	Об'єм ресурсоцінних компонентів побутових відходів, що збираються роздільним методом, тис. м ³ на рік	Перелік компонентів ТПВ , які збираються окремо., та їх обсяги
1	2	3	5	6	7	8	10
1.	м.Калинівка (Калинівський р-н)	20,0	62,0	2007	27,62	0,52	Полімери – 399 м ³ Макулатура – 97 м ³
2.	м.Тульчин (Тульчинський р-н)	24,4	8,2	2012	28548,3	9	Скло (склотара, скlobій) - 208,4 м ³ ; Макулатура (картон, папір) -2198,1м ³ ; Полімери - 2026,9м ³ .
3.	м. Могилів-Подільський	32,0	39,2	2009	26,36	0,218	пет–пластик -3,1 м ³ скло – 26,3 м ³ макулатура – 188,7м ³
4.	с. Серебря (Могилів-Подільський р-н)	3,1	100,0	2011	0,4	0,3	макулатура, пластик, скlobій
5.	с. Брониця (Могилів-Подільський р-н)	2,3	100,0	2012	0,35	0,25	макулатура, пластик,скlobій
6.	с. Жеребилівка (Могилів-Подільський р-н)	0,276	100,0	2012	0,18	0,12	макулатура, пластик, скlobій
7.	м. Немирів	19,8	5,6	2013	6,5	0,3	пластик
8.	м. Хмільник	28,3	42,4	2011	20,0	0,400	Папір, пластик, скло та інші відходи
9.	м. Гайсин	25,9	100	2002			Папір, пластик, скло та інші відходи

* – території багатоквартирних житлових будинків.

** – в 2014 році Хмільницька міська рада планує розмістити на території міста 27 контейнерів для збору ТПВ (виділено 40,0 тис. грн.)

Широкий ряд заходів втілено і у сфері переробки органічних відходів, так, започатковано виробництво біопалива з відходів харчової

промисловості (наприклад, на Барському спиртзаводі). Також, організовано переробку стічних вод (сироватки) з виробництвом лактози на молокозаводах області (Вапнярський, Томашпільський молокозаводи). Молокопереробне підприємство "Літинський молочний завод" ввело в експлуатацію станцію для очищення стічних вод, яка дозволить виробляти добрива з органічних відходів молочного виробництва.

Широко використовуються органічні відходи виробництва як паливо для отримання теплової енергії. Установки для спалювання лушпиння соняшнику встановлено на ПАТ "Вінницяолієжиркомбінат", на фірмі "Барлінек" – установка по спалюванню тирси, тощо.

На Вінниччині створюються підприємства з виробництва паливних гранул з відходів деревини або сільськогосподарських відходів (цех у с. Журавне Літинського району організовано гранулювання тирси та лушпиння соняшника, а у с.Бубнівка Гайсинського району – гранулювання соломи).

Одним з напрямків ефективного використання енергоресурсів є залучення до господарського обігу вторинних ресурсів. Загалом в області використано 39,2 тис.т у.п. вторинних енергетичних ресурсів, що складає 1,1% загального обсягу споживання. В порівнянні з 2012 роком цей показник зменшився на 6,3%.

8.4 Транскордонне перевезення відходів

Згідно даних статистичної звітності 1-нв протягом 2010 року відходи не ввозились та не вивозились з території області на територію інших держав.

8.5 Державне регулювання в сфері поводження з відходами

Основними напрямками стратегії управління у сфері поводження з відходами є повне знешкодження непридатних пестицидів, що знаходяться на території області, та розв'язання проблеми побутових відходів, зокрема через впровадження системи роздільного збирання та утилізації сміття та будівництво нових сучасних полігонів для населених пунктів, в першу чергу, обласного центру.

В області діє Регіональна програма охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013-2018 роки (є відповідний підрозділ) та Програма поводження з твердими побутовими відходами у Вінницькій області на 2011-2015 роки.

В рамках виконання цих програм у 2013 році в області проводилась робота з реалізації двох проектів з будівництва комплексів переробки твердих побутових відходів:

- виконавчим комітетом Вінницької міської ради отримано Державний акт на право постійного користування земельною ділянкою під будівництво сміттєпереробного заводу та створення комплексу по знешкодженню побутових відходів. Розроблене та затверджене

містобудівне обґрунтування визначення можливості використання земельної ділянки, завершено виготовлення проектно-кошторисної документації на будівництво комплексу.

- в місті Ладижин під будівництво сміттєпереробного комплексу відведено земельну ділянку площею 0,24 га, отримано державний акт на землю (ЯЯ №020045 від 01.10.2012 року), виготовлено проектно-кошторисну документацію, отримано висновок комплексної державної експертизи проекту. Загальна вартість будівництва складає 14 850 тис. грн., потужність об'єкту - 500кг/год.

Крім того, слід зазначити, що в напрямку поводження з ТПВ за останній час досягнуто наступні позитивні зрушення.

У Калинівському районі завершилось будівництво одного із найновітніших та технологічно ефективних полігонів твердих побутових відходів потужністю 180 тис.м³ загальною кошторисною вартістю 6,2 млн.грн. Робота полігону забезпечить санітарно-епідеміологічну безпеку населення міста Калинівка та дозволить ліквідувати несанкціоновані звалища у місті. Полігон обладнано спеціальним екраном дна, дренажною системою, пожежною сигналізацією та майданчиком для санітарної обробки спеціалізованого транспорту.

Виготовлено проектно-кошторисну документацію, проведено експертизу та процедуру конкурсних торгів на будівництво сміттєсортувальної станції. На сьогодні завершено роботи з улаштування відповідної площадки на території полігону ТПВ та виконувалися роботи з монтажу обладнання станції.

В смт.Крижопіль на новозбудованому полігоні завершено I чергу будівництва сучасної сортувальної станції, що дасть можливість створити умови для ефективного використання побутових відходів, провадження комплексної переробки і утилізації їх ресурсно-цінних компонентів. Потужність станції 16т/год, загальною вартістю 2500тис.грн.

В смт. Муровані – Кирилівці завершуються будівельно-монтажні роботи сучасного полігону побутових відходів, із урахуванням чинних норм і стандартів. На полігоні буде встановлено сортувальну лінію з виділенням 3- х фракцій: поліетилен і папір, скло, метали. Потужність сортувальної лінії 68,368 м.куб./рік, загальна вартість проекту складає 9298,6 тис.грн.

З метою дотримання норм природоохоронного законодавства, на полігоні твердих побутових відходів, який знаходиться поблизу с. Стадниця, було проведено перший етап робіт по встановленню модульної сміттєсортувальної станції.

Продовжується робота із ведення реєстрів місць видалення відходів (на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 року №1216), та об'єктів утворення та утилізації відходів (на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1998 року №1360): місць видалення відходів -733, об'єктів утворення відходів - 68,

об'єктів оброблення відходів – 4.

Протягом 2013 року видано 457 дозволів на розміщення відходів, зареєстровано 17 декларацій про утворення відходів.

26 вересня проведено засідання колегії облдержадміністрації "Про стан благоустрою населених пунктів області та облаштування полігонів для твердих побутових відходів".

Пердставниками Департаменту екології та природних ресурсів ОДА здійснено 128 консультативних нарад в районах області щодо роз'яснення умов проведення ревізій сміттєзвалищ, правил організації зелених буферних зон довкола полігонів ТПВ, вибору оптимальних схем збору, сортування, транспортування та складування відходів.

За 2013 р. Державною екологічною інспекцією у Вінницькій області проведено 883 перевірки дотримання вимог законодавства про відходи. За фактами виявлених порушень 731 посадову особу та громадян притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму 318 461 грн. Винесено 13 рішень про тимчасову заборону (зупинення) виробничої діяльності. Більш детальні результати державного контролю викладені у *розділі.15.3. "Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства"*.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Природно-техногенну безпеку на території Вінницької області обумовлюють наступні фактори: діяльність підприємств теплоенергетики, переробної промисловості, комунального господарства, об'єктів машинобудування, транспорту, поводження з джерелами радіоактивного випромінювання, проблеми складування та утилізації відходів, дія природних стихійних сил.

2013 рік був складним з точки зору природно-техногенної обстановки. В області зареєстровано 3 надзвичайних ситуацій, з них 2 природного та 1 техногенного характеру.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

На території області розташовано 603 потенційно небезпечних об'єктів. З них 382 зареєстровані у Державному реєстрі ПНО, ще 221 об'єкт підлягає паспортизації (*Додаток 1*).

У вирішенні завдань радіаційного та хімічного захисту основні зусилля були направлені на проведення профілактичних заходів щодо попередження виникнення надзвичайних ситуацій з викидом небезпечних хімічних речовин, підтримання в належній готовності сил, на якісне проведення тренувань з населенням, яке проживає поблизу хімічно небезпечних об'єктів. В усіх ситуаціях складові ланки обласної територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту

діяли оперативно і результативно. Проведення комплексу превентивних заходів дозволило підвищити рівень готовності органів управління та сил реагування до дій за призначенням.

9.3. Радіаційна безпека та радіоекологія

9.3.1. Стан радіаційного забруднення території Вінниччини

Станом на 08.01.2014 р. в області було зареєстровано 334 радіологічних об'єкти. Із них 14 - на промислових підприємствах, 319 - у лікувально-профілактичних закладах, 1 – в науково-учбовому закладі.

На обліку знаходиться 309 радіонуклідних джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ) на 9-ти об'єктах. З них 221 джерело – на робочих місцях, 88 - в сховищах. Радіонуклідні ДІВ використовуються на промислових об'єктах, а також у Вінницькому обласному онкологічному диспансері (3) та у Вінницькому державному технічному університеті (10).

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

Підприємства, установи та організації, які виробляють, транспортують радіоактивні речовини та ДІВ, здійснюють їх захоронення, знищення та утилізацію, у Вінницькій області відсутні.

У 2013 р. Вінницька Митниця Міндоходів України в зв'язку з виходом з ладу приладу, здала радіонуклідне ДІВ на захоронення на спецкомбінат «Радон». Також на КП «Зварювальна лабораторія» відбулась заміна джерела з радіонуклідом Іридій-192 через підприємство «Ізотоп».

Генеруючими джерелами іонізуючого випромінювання є рентгенівські апарати, яких в області зареєстровано 530 у 319 рентгенкабінетах. Індивідуальним дозиметричним контролем охоплено 627 осіб із 645, що підлягають ІДК (97%).

На об'єктах, які у своїй діяльності використовують рентгенівські і радіонуклідні ДІВ, проводилось дослідження радіаційної ситуації, оформлені санітарні паспорти.

За результатами річних звітів територіальних санепідстанцій, в області нараховується біля 734 артезіанських свердловини господарсько-питного водопостачання, майже чверть з яких мають протоколи дослідження води на природні радіонукліди.

На виконання вимог «Норм радіаційної безпеки України» (НРБУ-97) ДГН 6.6.1.-6.5.001-98 проводилась робота стосовно досліджень радону та поглиненої у повітрі дози (ППД) зовнішнього гамма-випромінювання у новозбудованих та реконструйованих приміщеннях на території Вінницької області. Впродовж 2013 року здійснено 606 досліджень радону та 17243 – ППД зовнішнього гамма-випромінювання. Перевищень допустимих рівнів не виявлено.

В лабораторіях держсанепідслужби області проводився моніторинг об'єктів довкілля, продуктів харчування, води. Всього в області за 2013 рік досліджено 2183 проби харчових продуктів і сировини та 10 проб води джерел децентралізованого водопостачання (колодязі). У радіологічне

відділення з лабораторією згідно затвердженого плану доставлялись проби харчових продуктів та питної води з районів посиленого радіоекологічного контролю – 162 проби. Перевищень допустимих рівнів за вмістом техногенних радіонуклідів цезію-137 та стронцію-90 не зафіксовано.

Відповідно до вимог «Норм радіаційної безпеки України (НРБУ-97)», «Гігієнічних нормативів питомої активності радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у деревні та продукції з деревини», гігієнічного нормативу ГН 6.6.1-120-2005, проведено 23 дослідження виробів з порцеляни, фаянсу, скла та глини; 18 проб мінеральних добрив згідно плану, 23 проби деревини та продукції з деревини, 4 - піску дитячих майданчиків.

Впродовж 2013 р. радіологічно обстежено сировину та будівельні матеріали 50-ти підприємств області, що видобувають і виробляють будівельну сировину та будівельні матеріали. Радіологічним відділенням з лабораторією досліджено 1161 пробу будівельної сировини та продукції. Підприємства отримали 114 сертифікатів радіаційної якості будматеріалів – всі 1-го класу використання.

На виконання «Тимчасової програми моніторингу якості води рік України: Дніпро, Сіверський Донець, Південний Буг, Дністер, Десна», згідно затвердженого на 2013 р. плану, здійснювався радіаційно-гігієнічний моніторинг води річок Дністер, Південний Буг, Рось, досліджено 66 проб. Проводились дослідження на техногенні радіонукліди цезій-137 і стронцій-90 води централізованого водопостачання в районах з водозабором з відкритих водойм. Перевищень допустимих рівнів не виявлено.

На території області протягом року щоденно у контрольних точках проводились дослідження потужності поглиненої в повітрі дози (ППД) зовнішнього гамма-випромінювання (34559 досліджень). Перевищень багаторічних фонових рівнів не зафіксовано.

Впродовж 2013 р. радіаційна ситуація в області не ускладнювалась, радіаційні аварії не зареєстровані.

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

10.1 Структура та обсяги промислового виробництва

В області у 2013 році працювало 1379 промислових підприємств (8 великих, 175 середніх та 1196 малих).

Флагманами промисловості області є: Українська горілчана компанія «Nemiroff», ТОВ «Агрона Фрут Україна», ВАТ «Вінницький олійножировий комбінат», ВАТ «Вінницька кондитерська фабрика», ВАТ «Вінницький завод тракторних агрегатів», Жмеринське підприємство з обмеженою відповідальністю «Експрес», ВАТ «Барський машинобудівний завод», ВАТ «Калинівський машинобудівний завод» та інші.

таблиця 10.1. Кількість підприємств за видами економічної діяльності

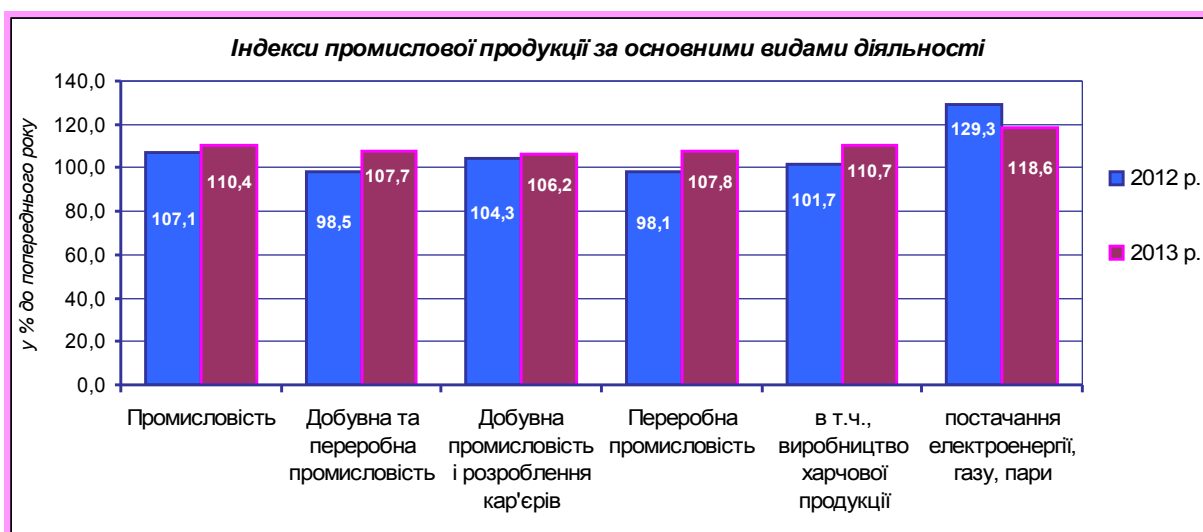
№ з/п	Види економічної діяльності	Кількість підприємств, одиниць
1	Усі види економічної діяльності	18701
	у тому числі:	
1.1.	добувна промисловість	98
1.2.	переробна промисловість	1210
	з неї	
1.2.1	виробництво харчових продуктів, напоїв	394
1.2.2	хімічне виробництво	52
1.2.1	металургійне виробництво, приладо- та машинобудування	222

Серед регіонів України за темпами промислового виробництва Вінницька область за підсумками 2013 року посідає 3 місце. Найбільш вагоме місце у промисловому комплексі Вінниччини займає переробна промисловість – на цей сектор виробництва припадає 70 відсотків від загального обсягу реалізованої промислової продукції.

Таблиця 10.2. Обсяги реалізованої промислової продукції за видами діяльності у 2012-2013 роках

	2012		2013	
	млн.грн.	у % до підсумку	млн.грн.	у % до підсумку
Промисловість	22535,1	100,0	25289,2	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	444,0	2,0	364,1	1,4
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	11754,5	52,2	13157,5	52,0
Виробництво хімічної речовин та фармацевтичних продуктів	1035,6	4,6	1455,1	5,8
Металургія приладо- та машинобудування	1528,4	6,8	1611,7	6,4

До позитивних тенденцій щодо промислового виробництва на Вінниччині слід віднести те, що область в останні роки утримує темпи зростання: за 2012р. він склав 107,1%, за 2013р. – 110,4%.



мал.10.1. Індекси промислової продукції у 2012-2013 роках

Приріст у переробній промисловості за 2013 рік становив 7,8% (в основному за рахунок збільшення обсягів в 1,4 рази у виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, на 23,5% – у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції, на 10,7% – у виробництві харчових продуктів та напоїв, на 4,2% – у виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування). Порівняно з 2012р. на 6,7% збільшено обсяги промислового виробництва у добувній промисловості і розробленні кар'єрів. У постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря обсяги збільшились на 18,6% (мал.10.1.).

За 2013р. підприємствами області реалізовано промислової продукції (товарів, послуг) на 22731,9 млн.грн. Частка області у загальнодержавному обсязі складає 2,1%.

В структурі обсягів реалізованої промислової продукції найбільша частка (69,0%) припадає на переробну промисловість, з неї: 51,4% – на виробництво харчових продуктів, напоїв, 4,7% – на виробництво хімічних речовин і хімічної продукції, 2,9% – на виробництво виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність, 2,8% – на машинобудування. Підприємствами з виробництва та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря реалізується 28,9% продукції. Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу населення за 2013 рік становить 13940,7 грн.

10.2 Вплив на довкілля

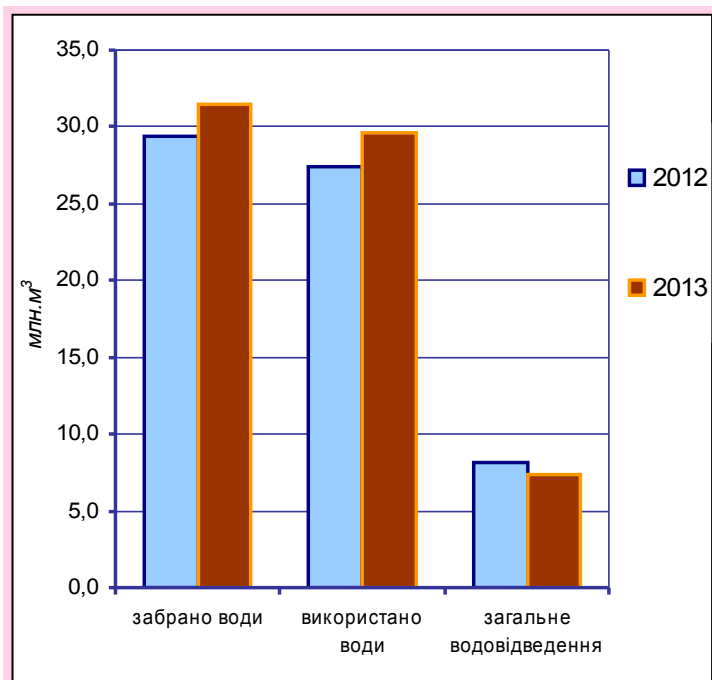
Вінниччина є сільськогосподарським регіоном, великих промислових об'єктів із значним впливом на довкілля (металургійної, хімічної промисловості), проте вплив промисловості на довкілля області є доволі значним.

Основними факторами впливу промисловості на довкілля є викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря та скиди у водні об'єкти, забруднення ґрунтів та, як наслідок, водних об'єктів, за рахунок розміщення відходів I-IV класів небезпеки. Також, до негативного впливу на довкілля треба включити забруднення фізичними факторами: теплове, шумове, електромагнітним випромінюванням. Окрім згаданого, промислові підприємства займають певну територію, яка відноситься до антропогенних ландшафтів.

табл.10.3 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у промисловості у 2013 році

№ з/п	Види економічної діяльності	Кількість підприємств, які мали викиди, одиниць	Обсяги викидів, тис.т
1.	Усі види економічної діяльності	333	149,5
1.1.	Добувна промисловість	11	0,6
1.2.	Переробна промисловість, у тому числі:	135	5,3
1.2.1.	виробництво харчових продуктів, напоїв	57	3,9
1.2.2.	хімічне виробництво	4	0,0
1.2.3.	металургійне виробництво та машинобудування	31,0	0,3

У 2012 році викиди від промислових підприємств становили 5,9



мал.10.2. Показники водокористування промисловими підприємствами

тис.тонн забруднюючих речовин (3,9% від викидів стаціонарних джерел). Згідно даних 2ТП-водгосп Вінницькій області у 2013 р. забір води на потреби промисловості склав 31,5 млн.м³ (24% від усієї забраної води), що на 2,2млн.м³ більше, ніж у 2012 році.

Використання свіжої води на виробничі потреби у порівнянні з 2012 роком також зросло на 2,2 млн.м³, та у 2013 році було 29,6 млн.м³ (24% від загального обсягу використаної води). Промис-ловими

підприємствами у 2013 році скинуто у поверхневі водні об'єкти 7,366 млн.м³ стічних вод (9,8% від загального обсягу водовідведення), у 2013 році відповідно статистичних спостережень промислові підприємства не здійснювали скид забруднених стічних вод (таблиця 10.4).

табл.10.4 Показники водовідведення у промисловості у 2013 році

Найменування галузі	Скинуто у поверхневі водні об'єкти	з них, млн.м³			
		без очистки	недостатньо очищені	нормативно чисті без очистки	нормативно очищених
Всього по регіону	75,18	0,009	1,063	44,67	29,44
Промисловість, в т.ч.:	7,366	-	-	4,385	2,981
хімічна та нафтохімічна	0,014	-	-	0,014	-
машинобудівна	0,118	-	-	0,039	0,079
виробництво будматеріалів	1,120	-	-	1,120	-
харчова промисловість	1,854	-	-	1,163	0,691

Хоча стічні води промислових об'єктів більш агресивні та містять більш небезпечні сполуки, ніж стічні води побутового походження, їх обсяг не є великим у загальному об'ємі скиду, тому найбільший вплив мають стоки комунальних підприємств. Протягом 2005-2013 років вміст важких металів та специфічних органічних забруднювачів не перевищують ГДКгп.

Також фактором негативного впливу на довкілля можуть бути відходи промислових процесів, в тому числі небезпечні. Так, протягом

2013 року утворилось 359,6 т відходів I-III класу небезпеки, а накопичено станом на 01.01.2014 року - 204,1 т.

Таблиця 10.5. Обсяги утворення відходів

№ з/п	Показник	2013 рік
1	Обсяги утворення відходів:	2907386,4
2	Промислові відходи, т	772239,7
	у т.ч. гірничопромислові, т	110347,8
3	Небезпечні (токсичні) відходи (за формою звітності № 1 – відходи), т ²	359,6

10.2.1 Гірничодобувна промисловість

Вінницька область багата нерудними корисними копалинами. Господарське значення мають родовища каолінів і будівельного каменя. Найбільші з них – Глуховецьке родовище каоліну, Турбівське родовище каоліну, Великогадомінецьке родовище каоліну. На території області виявлено близько 50 родовищ гранітів, гнейсів, піщаників, найбільші з них, - Витавське, Гніваньське, Стрижавське, Жежелівське. Є також родовище фосфоритів (Жванське), крейди, гіпсу, глини, піску. Паливні ресурси області обмежені і представлені торфом і бурим вугіллям. Ці ресурси мають місцеве значення. На базі мінеральної будівельної сировини області успішно розвивається промисловість будівельних матеріалів. У цій галузі основне місце займає каолінове виробництво (Глуховецький і Турбівський комбінати), а також видобуток граніту (Гніваньській, Жежелівський, Губніковській гранітні кар'єри). Наявність в області нерудних корисних копалин зумовило розвиток добувної галузі, основними видами продукції якої є піски природні, галька, гравій, щебінь і камінь дроблений, каолін і каолінові глини (таблиця 10.6.).

Таблиця 10.6. Виробництво основних видів добувної промисловості за 2011-2013 роки

	2011	2012	2013
Піски природні, тис.м ³	45,7	39,8	23,4
Гранули, щебінь (камінь дроблений), крихта та порошок; галька, гравій, тис.м ³	3126,8	3827,3	3769,1
Каолін і глини каолінові інші, тис.т	707,7	597,8	969,5

Порівняно з 2012 роком на 6,7% збільшено обсяги промислового виробництва у добувній промисловості і розробленні кар'єрів.

В структурі реалізованої продукції добувна промисловість та розроблення кар'єрів у 2013 році складала 1,4% з реалізованою продукцією на 364,1млн.грн (у 2012 році – 444,0 млн.грн.).

Видобування мінеральної сировини призводить до формування специфічних антропогенних ландшафтів, які називають гірничопромисловими.

Масштаби впливу на природу в гірничопромислових комплексах величезні. Найнесприятливішими за ступенем негативного впливу на

довкілля є відкриті розробки – кар'єри, їх розміри можуть досягати значних величин, а розміщення розкривних порід потребує величезної площі. У результаті порушується літогенна основа ландшафтів, а також відбувається швидка перебудова поверхні, унаслідок чого формується техногенний неорельєф.

Під впливом відкритих розробок відбувається повне або часткове знищення первинної рослинності, ґрунтів, різке порушення біологічної продуктивності ландшафтів. Біоценози, що виникають, є одноманітними та випадковими за складом видів, примітивними за структурою, малостійкими і часто не здатними до самовідновлення. Часто нові екотопи освоюються організмами не на ґрунті, а на специфічному мінеральному субстраті.

Відкриті розробки спричиняють також значні гідрологічні зміни території. Самі кар'єри витрачають величезну кількість води, з чим пов'язане висихання та виснаження ґрунтових вод у районах діючих кар'єрів, причому зміни охоплюють території, які майже у 25 разів більші, ніж власне кар'єр. Навпаки, у рівнинних районах часто виникає локальне заболочування території, що посилюється у зв'язку з порушенням природного стоку акумулятивними формами неорельєфу.

І, нарешті, для регіонів відкритих кар'єрних розробок характерним є забруднення природного середовища, тобто атмосферного повітря, вод, ґрунтово-рослинного покриву продуктами вивітрювання глибинних порід, а також промисловими викидами.

Так, від підприємств добувної галузі викинуто в атмосферне повітря 0,6 тис. т забруднюючих речовин (10,1% від загальних обсягів викидів від промисловості); протягом 2013 року на підприємствах добувної промисловості утворено 110,0 тис. т (3,8%) відходів I-IV класів.

Також, підприємства добувної галузі спричиняють шумове забруднення навколишнього природного середовища, особливо при використанні вибухової технології, а також можуть провокувати розвиток зсувних процесів.

10.2.2 Металургійна промисловість

На Вінниччині відсутні потужні металургійні підприємства, металургійна промисловість представлена вторинним виробництвом металу та металообробкою.

Таблиця 10.7. Обсяг реалізації продукції металургійного виробництва та машинобудування за 2011-2013 роки

	2011		2012		2013	
	млн.грн.	у % до підсумку	млн.грн.	у % до підсумку	млн.грн.	у % до підсумку
Промисловість	21004,3	100,0	22535,1	100,0	25289,2	100,0
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	684,7	3,3	707,6	3,1	826,5	3,3
Машинобудування	717,8	3,4	820,8	3,6	785,2	3,1

В структурі реалізованої продукції області 6,4% загального обсягу припадає на металургійне виробництво та машинобудування (1611,7 млн.грн.). У порівнянні з 2013 роком обсяг реалізації металургійного виробництва та виробництво готових металевих виробів зріс на 118,9 млн.грн. або 16,8%, проте обсяг продукції машинобудування знизився на 35,6 млн.грн. (4,3%). у 2012 році індекс металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів складав 103,8%. Індекс у машинобудівній галузі становив 92,5%

Оскільки у структурі промисловості виробництво металів та виробів із них не має значною частки, то вплив на довкілля дана галузь промисловості спричиняє незначний. Так, у 2013 році підприємствами металургійної промисловості викинуто 0,3 тис.тонн забруднюючих речовин (5,1% від загальних викидів у промисловості); і протягом звітнього року збільшились у порівнянні з минулим майже удвічі (у % до 2012 року 176%).

Скид стічних вод незначний – 1,6% від загального обсягу водовідведення у промисловості (0,2% від усього обсягу стічних вод), у 2013 році забруднені стічні води підприємствами цієї галузі не скидались. За даними регіонального моніторингу вміст металів у поверхневих водоймах знаходиться у межах ГДК.

Однак, суттєвий вплив на довкілля можуть мати відходи металургійного виробництва та металообробки (у першу чергу, гальванічні відходи). Загалом, за 2012 на підприємствах металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів утворилось 5,2 тис.тонн відходів усіх класів, утилізовано 183,4 т.

Відходи металургійного виробництва та металообробки (особливо, гальванічні відходи) є високотоксичними та наносять значну шкоду довкіллю у разі неналежного поводження з ними. Ускладнює проблему наявність в області відходів, що накопичились на підприємствах ще з радянських часів.

Проблемою залишаються відходи ліквідованих підприємств ВАТ "Завод Термінал" та ВАТ "Вінницький завод Ореол", які містять гальванічні відходи та фактично лишились "нічийними".

10.2.3 Хімічна та нафтохімічна промисловість

В області також відсутні потужні підприємства хімічної та нафтохімічної галузі. Так, у 2013 році лише 4,8% обсягів реалізованої продукції області припадало на продукцію хімічної та нафтохімічної промисловості (таблиця 10.8). Хімічна промисловість представлена в області переважно обробкою полімерних матеріалів та виробництвом побутової хімії.

Таблиця 10.8. Обсяг реалізації продукції хімічної промисловості за 2011-2013 роки

	2011		2012		2013	
	млн.грн.	у % до підсумку	млн.грн.	у % до підсумку	млн.грн.	у % до підсумку
Промисловість	21004,3	100,0	22535,1	100,0	25289,2	100,0
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	665,3	3,2	841,3	3,7	1217,2	4,8

Індекс виробництва у хімічній та нафтохімічній промисловості складав 123,5%, за 2013 рік продукції цієї галузі реалізовано на 1217,2 млн.грн.

Відсутність великих хімічних підприємств зумовлює незначне навантаження на складові довкілля даної галузі: протягом 2013 року викинуто підприємствами хімічної та нафтохімічної промисловості 28,6 тонн забруднюючих речовин (0,03% від викидів промислових підприємств), утворилось відходів 386,8 т небезпечних відходів. Забір води галуззю складав 0,1% загального забору у промисловості, обсяг скинутих стічних вод – 0,2% від загального скиду промисловості, забруднених зворотних вод у 2013 році підприємства хімічної та нафтохімічної галузі не скидали.

Проте значний негативний вплив мають накопичені у попередні роки відходи. Найяскравішим прикладом є 700 тис.тон відходів хімічного виробництва – фосфогіпсу та фосфатних шлаків, що зберігається на території збанкрутілого державного підприємства ВО "Хімпром" безпосередньо на березі р.Тяжилівка, що призводить до забруднення поверхневих і підземних вод в межах міста.

10.2.4 Харчова промисловість

Пріоритетним напрямком розвитку промисловості Вінниччини є харчова промисловість. Вагому частку у виробництво на державному рівні вносять підприємства з переробки та консервування овочів та фруктів, питома вага яких у виробництві джемів, желе фруктових, пюре та паст фруктових чи горіхових складає 47,5% вітчизняного виробництва; соків натуральних, включаючи концентровані – 14,5%. На молокопереробних підприємствах Вінниччини випускається більше третини (35,1%) загальнодержавного обсягу виробництва молока обробленого рідкого, 15,4% – масла вершкового, 5,9% – спредів та сумішей жирових, 3,9% – сирів жирних.



мал.10.3. В структурі обсягів реалізованої продукції продуктів 52% - виробництво харчових

Традиційно Вінницька область вважається однією із основних складових цукрової галузі України. У 2013 році в області вироблено біля 300 тис. тонн цукру. Це кожен четвертий кілограм, що вироблений в Україні.

Значне місце займає область і у виробництві: виробів кондитерських з цукру (включаючи білий шоколад) – питома вага регіонального випуску даного виду продукції у вітчизняному виробництві складає 26,4%; яловичини і телятини, свіжої чи охолодженої – 24,2%; горілки, інших міцних

спиртних напоїв – 13,5%; печива солодкого і вафель – 8,3% (таблиця 10.9).

Приріст у виробництві харчових продуктів та напоїв за 2013 рік в порівнянні з 2012 становив 10,7%.

Таблиця 10.9. Виробництво основних видів продукції харчової промисловості за 2011-2013 роки

Вид продукції	Одиниця виміру	Вироблено у 2013 році
М'ясо	тис.тонн	134,25
Вироби ковбасні	тис.тонн	6,006
Соки, продукція з овочів та фруктів	тис.тонн	116,229
Олія, маргарини та спреди	тис.тонн	285,544
Молоко та молокопродукти	тис.тонн	334,96
Борошно та крупи	тис.тонн	200,616
Хлібобулочні вироби та макаронні вироби	тис.тонн	80,48
Цукор білий кристалічний	тис.тонн	299,108
Шоколад та кондитерські вироби	тис.тонн	94,136
Лікери та інші спиртні напої	тис. дал	469,2
Води мінеральні та безалкогольні напої	тис.дал	17685

На підприємствах з виробництва харчових продуктів, напоїв збільшено обсяг реалізації продукції проти 2012 року на 11,9%, обсяг реалізованої продукції складав 13157,5 млн.грн. (52,0%).

Виробництво харчових продуктів супроводжується утворенням рідких, газоподібних та твердих відходів, що забруднюють гідросферу, атмосферу та ґрунти. Враховуючи значну частку у промисловому виробництві області саме підприємств харчової галузі, вплив харчової промисловості на довкілля Вінницької області є досить помітним. Найбільший негативний вплив на довкілля мають м'ясна, цукрова,

спиртова та молочна галузі харчової промисловості.

Так, у 2013 році підприємствами харчової промисловості викинуто у атмосферне повітря 3,9 тис.тонн забруднюючих речовин (2,6% від викидів стаціонарних джерел та 66,1% від загальних викидів промисловості), у порівнянні з 2011 роком викиди зросли на 10,3%.

Харчовою галуззю у 2013 році забрано води з природних джерел 7,2 млн.м³ (5,5% від загального водозабору у 2013 році та 22,9% забору води промисловими підприємствами), скинуто зворотних вод 1,854 млн.м³ (2,5% від загального скиду). У 2013 році забруднених зворотних вод підприємства галузі не скидали.

Основною проблемою харчових виробництв є проблема води. Усі підприємства потребують велику кількість води, що використовується безпосередньо в технології основного продукту (молокопереробна, спиртова, цукрова), для миття обладнання та інших цілей. Більшість цієї води у вигляді забруднених стоків виводиться із процесу та надходить у навколишнє середовище, стічні води підприємств харчової галузі є досить агресивними, забруднюють водні об'єкти органічними сполуками, солями амонію, завислими речовинами та хлоридами. Надходження забруднених стічних вод з високим вмістом органічних речовин у природні водоймища призводить до погіршення умов життєдіяльності гідробіонтів, оскільки на розклад таких сполук витрачається значна кількість розчиненого кисню, що за несприятливих погодних умов може призвести до загибелі водних організмів, що дихають киснем (замор риби, тощо).

Шкідливий вплив також має практика збирання стічних вод на полях фільтрації (цукрові, спиртові та молокопереробні заводи), це призводить до утворення токсичних речовин з неприємним запахом, що забруднюють атмосферне повітря на значній території. Крім того під ці споруди необхідно відводити значні площі земельних угідь сільськогосподарського призначення. І бувають аварійні випадки, які приводять до забруднення довкілля.

10.3 Заходи з екологізації промислового виробництва

Екологізація народного господарства, підприємств промисловості та АПК припускає інтенсивний розвиток НТП і переклад його на еколого-економічні, економіко-організаційні та еколого-технічні відносини. Здійснення екологізації народного господарства може вестися за такими основними напрямками:

- шляхом здійснення системи організаційно-технічних рішень, енергозберігаючих, природоохоронних та інших заходів без істотної перебудови основних виробничих фондів на підприємствах — без зупинки їхньої дії і без зниження випуску продукції.

- у процесі розширеного відтворення основних фондів народного господарства (нове будівництво, розширення, реконструкція, технічне переозброєння і капітальний ремонт) це досягається проектно-

будівельними заходами.

Можна виділити наступні основні напрямки екологізації суспільного виробництва на Вінниччині:

Створення та впровадження маловідходних і безвідходних виробництв

Сучасна техніко-технологічна база промисловості не дозволяє здійснити на промислових підприємствах глибоке очищення повітря і води. Розробка нових технологічних процесів, на основі яких може бути створена безвідходне виробництво, забезпечить не тільки високі техніко-економічні показники, а й комплексне використання природних ресурсів. Однак, за технічних і економічних причин перехід до безвідходної технології відразу здійснити неможливо. Реальний шлях екологізації технології - це поступовий перехід спочатку до маловідходних, а потім - до безвідходних замкнутих циклів. Тим самим можуть бути досягнуті раціональне природокористування та охорона навколишнього середовища. На Вінниччині є приклади впровадження новітніх природоохоронних та ресурсозберігаючих технологій на промислових підприємствах. Пріоритетним завданням для області в числі інших є впровадження маловідходних та безвідходних технологій (AGRANA Fruit Ukraine); переоснащення виробничих потужностей на ресурсозберігаючі (ВО КВП ВКГ "Вінницяводоканал"); створення виробничих комплексів із замкнутою системою переробки і повторного використання відходів (БАТ "Літинський молокозавод"); орієнтація на випуск екологічно чистої продукції (ПВП "Панда").

Екологічно прийнятне розміщення і територіальна організація виробництва

Потенційно небезпечні виробництва мають велику питому вагу в структурі промислового виробництва: на них припадає 42,8% вартості основних фондів, 33,8% обсягів виробництва і 21% зайнятих. Висока концентрація населення в поєднанні з інтенсифікацією промислового виробництва справляють негативний вплив на навколишнє середовище, а в окремих регіонах України через нерівномірність розселення населення та розміщення промислового виробництва такий вплив створює дуже напружену екологічну ситуацію. Для Вінниччини така ситуація не є характерною. Тим не менше, в умовах підвищення впливу екологічних обмежень виникає необхідність здійснити якісні зміни у продуктивних силах та їх екологізацію, тобто привести їх у відповідність із закономірностями відтворення і збереження навколишнього природного середовища.

До чинників, які істотно впливають на рівень територіальної організації потенційно-небезпечного виробництва слід віднести :

- технологію, одиничну потужність підприємства, рівень безпеки;
- район розміщення підприємства;
- чисельність населення і потужність промислового потенціалу міста;
- розташування підприємства щодо міста;

- цінність територій різних типів, які потрапляють до зони забруднення.

Особливої уваги потребує обґрунтування розміщення потенційно-небезпечних виробництв, що спирається на такі принципи :

- підприємства використовують тільки поверхневі води, за винятком харчових та фармацевтичних, які можуть забезпечуватись і підземними водами;

- потенційно-небезпечні об'єкти не можуть розміщуватися на територіях, які входять до охоронних природних зон (народні парки, природні заповідники, курорти, охоронні ліси і місцевості, які виділяються для туризму);

- питання розміщення потенційно-небезпечного об'єкта має вирішуватися за участю багатьох спеціалістів після комплексного вивчення ареалів, які підпадають під забруднення, проведення екологічної техногенної експертизи;

- до вартості споруд та експлуатаційних витрат об'єкта мають включатися витрати на охорону і відновлення зруйнованого природного середовища;

- при вирішенні питання про розміщення потенційно-небезпечного об'єкта має проводитися експертиза про вплив його технології на здоров'я населення, що мешкатиме навколо нього.

Вибір регіону будівництва розглядається з двох позицій: мінімізації наслідків у разі аварійної ситуації та збитків для природного середовища при нормальній експлуатації об'єкта. При оцінюванні можливих альтернатив будівництву нового потенційно-небезпечного об'єкта мають застосовуватися такі критерії :

- демографічні та соціально-екологічні умови;
- показники фізичної, хімічної та біологічної якості навколишнього природного середовища;

- особливості психологічного впливу та естетичні властивості навколишнього середовища;

- наявність об'єктів, що мають культурну і виховну цінність;
- екологічні властивості середовища;
- вимоги до інвестицій, експлуатації та безпеки технічних споруд.

Територіальне поєднання виробничих об'єктів різних галузей та його вплив на природне середовище потребують комплексного економіко-екологічного управління виробництвом. При цьому реалізуються принципи наукової обґрунтованості комплексного підходу, досягнення узгодженості розвитку економіки й охорони навколишнього природного середовища, забезпечення ефективності рішень не тільки в межах конкретного підприємства, а й галузі або окремого економічного та екологічного цілісного регіону.

Поєднання вимог техногенно-екологічної безпеки з досягненням достатнього обсягу виробництва можливе за двох умов: нове виробництво має використовувати найкращі з існуючих технологій і дотримуватися

стандартів якості навколишнього природного середовища.

Скорочення та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища

Принцип безвідходного виробництва запозичений у природних екосистем, що працюють за замкнутою схемою. Кругообіг речовин у природі відтворює життя у всіх її різноманітних формах при повній утилізації відходів. На Вінниччині в даному напрямку ведеться пошук свіжих ідей та технологій з пріоритетами на вдосконалення роботи очисних споруд каналізації, модернізацію фільтрів та вловлювачів котелень і ТЕС.

Ряд заходів втілено і у сфері переробки органічних відходів особливо на фоні подорожчання традиційних енергоносіїв. Так, започатковано виробництво біопалива з відходів харчової промисловості (наприклад, на Барському спиртовому заводі). Також, організовано переробку стічних вод (сироватки) з виробництвом лактози на молокозаводах області (Вапнярський, Томашпільський молокозаводи). Широко використовуються органічні відходи виробництва як паливо для отримання теплової енергії. Установки для спалювання лушпиння соняшнику встановлено на ПАТ "Вінницяолієжиркомбінат", на фірмі "Барлінек" – установка по спалюванню тирси, тощо. На Вінниччині створюються підприємства з виробництва паливних гранул з відходів деревини або сільськогосподарських відходів (цех у с. Журавне Літинського району організовано гранулювання тирси та лушпиння соняшника, а у с.Бубнівка Гайсинського району – гранулювання соломи).

Таким чином, основні положення екологізації виробництва на Вінниччині можна звести до наступних. Розробка і впровадження технологічних процесів і схем, які виключають або доводять до мінімуму відходи і викиди в навколишнє середовище шкідливих речовин, створення водооборотних циклів і безстічних систем для економії і охорони від забруднення шкідливими речовинами прісної води як одного з найбільш дефіцитних ресурсів. Проектування і впровадження систем переробки відходів виробництва і споживання, повернення в основний виробничий цикл вторинних матеріальних ресурсів. Розробка та впровадження принципово нових процесів отримання традиційних видів продукції і усунення відходів. Створення регіональних промислових комплексів, підприємства яких пов'язані переробкою відходів.

Загальні витрати на охорону навколишнього природного середовища у 2013 році склали 149,8 млн.грн., що на 41,2 млн.грн. або на 37,9% більше, ніж у 2012 році, у тому числі капітальні інвестиції – 29,3 млн.грн. (на 1,9 млн.грн. або на 6,2% менше) та поточні витрати – 120,5 млн.грн. (на 43,1 млн.грн. або на 55,7% більше).

Таблиця 10.10. Капітальні інвестиції та поточні витрати за напрямками природоохоронних заходів у 2013 році

	Капітальні інвестиції			Поточні витрати	
	тис.грн.	у % до загального обсягу	у т.ч. витрати на капітальний ремонт, тис.грн.	тис.грн.	у % до загального обсягу
Усього	29337,6	100,0	7700,4	120492,6	100,0
у тому числі					
охорона атмосферного повітря і проблеми зміни клімату	884,3	3,0	69,5	3136,9	2,6
очищення зворотних вод	3869,1	13,2	2236,0	59192,9	49,1
поводження з відходами	–	–	–	51443,1	42,7
захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод	2105,9	7,2	–	2207,8	1,8
зниження шумового і вібраційного впливу (за винятком заходів для охорони праці)	18507,5	63,1	5394,9	1053,4	0,9
збереження біорізноманіття і середовища існування	3970,8	13,5	–	2830,9	2,4
радіаційна безпека (за винятком заходів для запобігання аваріям і катастрофам)	–	–	–	2,1	0,0
науково-дослідні роботи природоохоронного спрямування	–	–	–	–	–
інші напрями природоохоронної діяльності	–	–	–	625,5	0,5

Джерелами фінансування витрат на охорону навколишнього природного середовища були кошти державного бюджету (5533,2 тис.грн. або 3,7% від загального обсягу витрат); кошти місцевих бюджетів (31775,6 тис.грн. або 21,2%) та власні кошти підприємств та організацій (112521,4 тис.грн. або 75,1%).

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

Більша частина території області (2064,8 тис.га) зайнята сільськогосподарськими землями, із них сільськогосподарських угідь 76,1%. Питома вага сільськогосподарських угідь відносно території суші (ступінь сільськогосподарського освоєння) по області становить 77,3%, а по адміністративних районах – від 67,4 до 87,7%. Розораність відносно території суші по області становить 66,3%, а по адміністративних районах – від 53,7 до 79,6%.

Господарствами Вінницької області під урожай 2013р. сільськогосподарські культури було посіяно на площі 1,6 млн.га, у т.ч. сільськогосподарськими підприємствами – на 1,2 млн.га (75%), господарствами населення – на 0,4 млн.га (25%). Порівняно з 2012р. загальна посівна площа збільшилась на 8,8 тис.га (на 0,5%).

Сільське господарство області має зерно-буряковий напрям з розвинутим м'ясо-молочним тваринництвом.

11.1 Соціально-економічні тенденції в сільському господарстві

Вінниччина займає перше місце в Україні за обсягами виробництва сільськогосподарської продукції, валових зборах цукрових буряків,

картоплі, плодово-ягідних культур, виробництву молока. Друге місце після Полтавської області за обсягами виробництва зернових культур.



мал.11.1. В області функціонує 60 сертифікованих зерноскладів

У рослинництві внаслідок застосування новітніх технологій вирощування та формування науково обґрунтованої системи сівозмін отримано прирости валових зборів та урожайності всіх без винятку сільськогосподарських культур. Намолочено найвищий за всю історію Вінниччини валовий збір зернових в обсязі понад 5 млн. тонн. Значну частку валового збору зерна забезпечила кукурудза, збір якої у 2013 році становив понад 2,8 млн. тонн, або на 1,1 млн. тонн більший як у 2012 році. Найбільші валові збори зернових отримано в

Хмільницькому (325 тис. тонн), Бершадському (293 тис. тонн), Тростянецькому, Погребищенському, Немирівському, Калинівському, Липовецькому, Козятинському та Гайсинському районах (200 - 250 тис. тонн).

Урожайність кукурудзи в поточному році в цілому по області склала 82,7 ц/га, або на 24,2 ц/га вища минулорічної. Найвищу урожайність кукурудзи отримали господарства Гайсинського (95,1 ц/га), Калинівського (91,6 ц/га), Хмільницького (91,2 ц/га), Оратівського та Тростянецького (по 90,2 ц/га) районів.

У зв'язку з нарощенням обсягів виробництва зернових, в області інтенсивно розвивається інфраструктура для зберігання зерна. На сьогоднішній день в області функціонує 60 сертифікованих зерноскладів загальною ємністю біля 2,4 млн. тонн. В найближчий час, внаслідок реалізації інвестиційних проектів її буде збільшено до 2,8 млн. тонн. У 2013 році здійснювалось будівництво 9 сучасних зерноскладів з енергозберігаючими технологіями, з яких з початку року 3 потужністю на 131 тис. тонн уже введено в експлуатацію.

Цукрова галузь була і залишається однією із пріоритетних галузей агропромислового комплексу області. У поточному році в області вирощено більше 2,6 млн. тонн цукросировини. Забезпечено сировиною 9 цукрових заводів. Ними вироблено біля 300 тис. тонн цукру. Це кожний четвертий кілограм, що вироблений в Україні.

Господарствами усіх категорій товаровиробників за 2013 рік було накопано 17,2 млн.ц картоплі, що менше проти 2012р. на 1%, зібрано 4,8 млн.ц овочів на 32% більше, що зумовлено, підвищенням урожайності (на

53 ц з 1 га).

Обсяги виробництва плодоягідної продукції зросли на 9%, винограду збільшились у 1,6 раза і становили відповідно 2,8 млн.ц та 42,1 тис.ц.

Господарствами населення у 2013р. вирощено 99% загального урожаю картоплі, 98% овочів, 45% плодів і ягід, 17% зерна, 15% цукрових буряків (фабричних), 6% соняшнику.

Запорукою вагомих результатів у рослинництві стало і технічне переоснащення галузі, якому в останні роки приділяється все більша увага. За 11 місяців поточного року агроформуваннями області придбано 874 одиниці сільськогосподарської техніки на суму 370 млн. гривень, або на 14 млн. гривень більше, як в 2012 році. В тому числі придбано 201 одиниця тракторів, 58 зернозбиральних комбайнів та 119 одиниць посівної техніки.

Відчутно нарощено в поточному році і обсяги тваринницької продукції. Її приріст за 11 місяців, у порівнянні з відповідним періодом минулого року становить 33,6 %.

Пріоритетним напрямком розвитку галузі визначено розвиток молочного скотарства. У поточному році виробництво молока збільшено на 1,1 % до відповідного періоду минулого року (становить 857 тис.тонн), обсяги виробництва молока нарощено внаслідок збільшення продуктивності корів. У цьому році надій молока на одну корову перевищить показник понад 5 тисяч кг. Поголів'я корів до початку року збільшено на 2,4 тис. гол. (1,4 %) (становить 175,4 тис. гол.).

Стосовно реалізації інвестиційних проектів в молочному скотарстві, то з початку року введена в експлуатацію 1-а черга молочного комплексу потужністю 330 гол./місць та реконструйовано 18 молочно-товарних ферм загальною потужністю 3890 гол./місць.

Обласною державною адміністрацією велика увага приділяється наведенню порядку на ринку заготівлі, перевезення та переробки молока. В 2013 році велася та продовжується робота по відкриттю молокозаготівельних пунктів в сільській місцевості, що є запорукою створення в сільській місцевості нових робочих місць. Сьогодні в області створено 740 стаціонарних молокозаготівельних пунктів, в тому числі з початку 2013 року введено 175 нових молокопунктів.

За 11 місяців поточного року, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, в усіх категоріях господарств збільшилась реалізація м'яса – в 2,1 рази (реалізовано 226,1 тис. тонн).

Такі показники отримано в першу чергу за рахунок птахофабрики «Вінницький бройлер», яка нарощує потужності по виробництву м'яса бройлера.

В м'ясному скотарстві завершено реконструкцію 7 приміщень для відгодівлі ВРХ на 1190 гол./місць та в свинарстві завершено реконструкцію 4 свиногом'ясокомплексів на 6,5 тис. гол./місць.

11.2 Вплив на довкілля

Безперечно, сільське господарство спричиняє суттєвий вплив на довкілля. Основні зміни ґрунтів у землеробстві пов'язані з механічним впливом на неї і з внесенням добрив. Оранка міняє профіль ґрунту, руйнує структуру, призводить до збіднення верхніх горизонтів, сприяє посиленню водної ерозії і дефляції. Поряд з розпушуванням іде й ущільнення ґрунту.

Питома вага сільськогосподарських угідь відносно території суші (ступінь сільськогосподарського освоєння) по області становить 77,3%, а по адміністративних районах - від 67,4 до 87,7%. Розораність відносно території суші по області становить 66,3%, а по адміністративних районах - від 53,7 до 79,6%. Ґрунтовий покрив області є одним з найбільш еродованих (41,2%) серед інших областей України, в тому числі 39% орних угідь.

Нераціональне землекористування, інтенсивне розорювання схилових земель (більше 30) і вирощування на них просапних культур (особливо цукрових буряків); відсутність комплексного підходу в проведенні протиерозійних заходів з призводить до втрати родючості ґрунтів, до розвитку ерозійних процесів, зниження родючості ґрунтів.

Велике вплив має внесення органічних і мінеральних добрив, світове споживання яких - близько 90 млн. т на рік. [Добрива](#) не тільки компенсують винос із ґрунту азоту, [фосфору](#) і калію, але нерідко виявляються надлишковими, заражають підземні і [поверхневі](#) води. Це має місце головним чином у розвинених [країнах](#), де вноситься понад 100 кг/га. У країнах, що розвиваються цей показник в 5 разів нижче. У Вінницькій області внесення добрив є недостатнім. Так, якщо у 1980-1990 роки вносилося 10-12 т/га органічних добрив, то в 2011-2013 роках цей показник впав до 0,5 т/га.

Якісні показники родючості ґрунтів з кожним туром агрохімічного обстеження частково знижуються, тому необхідно постійно проводити відповідні ґрунтоохоронні заходи. Це насамперед внесення органічних та мінеральних добрив, посіви сидератів, вапнування кислих ґрунтів (меліорація), боротьба з водною ерозією та ін.

Систематичне внесення органічних та мінеральних добрив збагачує ґрунти також і мікроелементами. Мікроелементи відіграють важливу роль в житті рослин, так як входять до складу ферментів, гормонів, вітамінів. Забезпеченість ґрунтового покриву області задовільна, це в загальному середні та підвищені показники.

Одержання високих врожаїв в даний час неможливо без використання різних отрутохімікатів для захисту рослин - [пестицидів](#), споживання яких перевищує 4 млн.т/рік. Проте зараз їх використання скорочується у зв'язку з пристосуванням до них багатьох шкідників, загибеллю ґрунтових [мікроорганізмів](#), зараженням овочевих культур і накопиченням отруйних речовин у поверхневих водах, донних відкладах водойм, організмах тварин і людини.

Хоча у 2013 році перевищень ГДК як по пестицидах, так і по

важких металів по всіх площах перевірених сільгоспугідь не виявлено, проте вплив таких речовин на тварин і рослини є незаперечним.

Суцільне розорювання, будівництво ставків та водосховищ, меліорація, сінокосіння й надмірний випас худоби, а також штучний підсів трав замінили структуру природних різнотравних асоціацій лук на однотипові. Якщо в натуральному стані фітоценозів нараховували 40-50 видів трав'яних рослин, то після "окультурення" – 6-8.

Також, у сільському господарстві утворюється значна кількість відходів. У 2013 році у сільському господарстві утворилось 1450,4 тис.т відходів I-IV класу (51,7% від загального обсягу відходів, що утворились в області за рік). Лише тваринних екскрементів, сечі та гною – 258,9 тис.т (138,8% до показника 2012 року). Бродіння та розклад цих органічних відходів призводить до утворення газоподібних сполук, що забруднюють атмосферне повітря, в тому числі аміаку та метану (парниковий газ). Метан також утворюється при кишковій ферментації сільськогосподарських тварин.

Викиди від сільського і лісового господарства в області у 2013 році склали 5,3% від загального обсягу викидів - 7,982 тис.т забруднюючих речовин. У порівнянні з 2012 роком викиди цієї галузі зросли майже в 3,5 разів. Філія «Птахокомплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика» (м.Ладижин) викидає близько 4,5% від загального обсягу викидів від стаціонарних джерел (6,7 тис.т).

Забір свіжої води з поверхневих джерел у сільському господарстві у 2013 році становив 52,75 млн.м³ (40,3% від загального водозабору по області), в поверхневі об'єкти скинуто 37,93 млн.м³ (50,5% від загального водовідведення).

Сільське господарство є джерелом забруднення і водних ресурсів. З сільськогосподарських угідь та господарських дворів у водні об'єкти змиваються органічні та мінеральні добрива, пестициди, агрохімікати, відходи тваринництва. Потрапляння великої кількості органіки, сполук азоту і фосфору призводить до цвітіння водойм. Так, від 10 до 30 процентів від всього фосфору, що потрапляє у водні об'єкти, надходить з мінеральними фосфатними добривами.

Внаслідок нераціонального землекористування та розорювання прибережних смуг та пов'язаною з цим ерозією ґрунтів, відбувається замулення поверхневих водних об'єктів.

11.2.1 Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Забезпечення ґрунтового покриву елементами живлення – це та невід'ємна частина технологічного процесу у сільськогосподарському виробництві, що призводить до сталих врожаїв зернових, бобових, технічних культур, виробництва овочів та фруктів.

Сільськогосподарська освоєність території Вінницької області є

дуже високою – 77,3%; розораність складає 66,2%. Питома вага сільськогосподарських угідь відносно території суші (ступінь сільськогосподарського освоєння) по області становить 77,3%, а по адміністративних районах - від 67,4 до 87,7%.

Аналіз внесення мінеральних та органічних добрив проведено на підставі даних статистичної звітності „Удобрення ґрунтів сільськогосподарськими підприємствами області (форма 9-б-с.г.) на рівні господарство-район-область (таблиця 11.1).

Як видно з даних таблиці, внесення мінеральних добрив частково збільшується. Починаючи з 2005 року цей показник зростає, що не можна сказати про внесення органічних добрив. Внесення органічних добрив критично низьке і це середній показник по області, але відомо, що майже половина районів області не вносить органіки зовсім.

Це пояснюється тим, що критично погіршилась ситуація з виробництвом і застосуванням органічних добрив, зменшилися посіви сидеральних культур, виробництво органічних сумішей.

Коли у 1990 році в середньому по області вносилося 9 т/га органіки, то починаючи з 2005 року цей показник не дорівнює навіть 1 т/га. Зменшення поголів'я у тваринництві – найбільш значна проблема у землеробстві області. Адже нема поголів'я – нема органіки.

У 2013 році (за даними статистики) на 1 га ріллі в області було внесено 500 кг. органіки – це майже нічого. На даний час, щоб вирівняти баланс гумусу та поживних речовин на землях сільськогосподарської призначення області необхідно вносити щорічно не менше 10-12 т. органіки та 200-240 кг/га мінеральних добрив. Але недостатнє виробництво та застосування мінеральних і органічних добрив призвело до негативних (від'ємних) показників балансу гумусу та балансу поживних речовин.

Недостатнє забезпечення сільськогосподарської товаровиробників області мінеральними, органічними добривами, засобами захисту пояснюється досить високими цінами на ці матеріали. Тому і забезпеченість господарств складає лише 56-71 % від потреби, що в кінцевому результаті призводить до дисбалансу удобрення та забезпечення ґрунтового покриву елементами живлення і засобами захисту.

Таблиця 11.1. Основні показники використання добрив під урожай сільськогосподарських культур в сільськогосподарських підприємствах (на всіх землях)

Показники	1996	2000	2005	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7
Кількість господарств	805	1505	1085	1008	1010	1038
Загальна посівна площа, тис.га	1399,3	1301,0	977,6	1181,0	1180,9	1176,8
мінеральні добрива						
Внесено мінеральних добрив у перерахунку на 100% поживних речовин, тис.ц. – всього	453,3	251,8	378,0	1146,2	1232,7	1275,5
на 1 га посівної площі, кг	32	19	39	97	104	108

Показники	1996	2000	2005	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7
на 1 га удобреної площі, кг	75	65	93	113	120	121
Удобрена площа, тис.га	601,6	387,2	408,9	1012,4	1024,1	1053,4
Питома вага удобреної площі, %	43,0	29,8	41,8	85,7	86,7	89,5
органічні добрива						
Внесено органічних добрив, тис.т.	4239,7	1653,6	771,5	513,1	636,5	581,3
на 1 га посівної площі, т	3,0	1,3	0,8	0,4	0,5	0,5
на 1 га удобреної площі, т	40,6	39,1	40,7	31,7	28,7	30,8
Удобрена площа, тис.га	104,5	42,3	18,9	16,2	22,1	18,8
Питома вага удобреної площі, %	7,5	3,3	1,9	1,4	1,9	1,6

11.2.2 Використання пестицидів

Пестициди - отрутохімікати; широкий клас хімічних речовин, що використовуються для боротьби з бур'янами рослинами (гербіцидів), комахами (інсектициди), грибовими (фунгіциди) і бактеріальними (бактерициди) захворюваннями.

Грунт в основному виступає в якості наступника пестицидів, де вони розкладаються і звідки постійно переміщуються в рослини або навколишнє середовище, або як сховище, де деякі з них можуть існувати через багато років після внесення. Пересування пестицидів у ґрунті відбувається з ґрунтовим розчином: при поверхневому стоці, що викликається опадами або зрошенням, пестициди пересуваються в розчині чи [суспензії](#), накопичуючись в заглибинах ґрунту. Дана форма пересування пестицидів залежить від [рельєфу](#) місцевості, еродованості ґрунтів, інтенсивності опадів, ступені покриття ґрунтів рослинністю, періоду часу, що пройшов з моменту внесення пестициду. Кількість пестицидів, що пересуваються з поверхневим стоком, складає більше 5% від внесеного в ґрунт. Одне з основних умов охорони ґрунтів від забруднення біоцидами - створення і застосування менш токсичних і менш стійких сполук і внесення їх у ґрунт і зменшення доз їх внесення в ґрунт. Існує кілька способів, що дозволяють зменшити дозу біоцидів без зниження ефективності їх обробітку:

- поєднання застосування пестицидів з іншими прийомами. Інтегрований метод боротьби з шкідниками - агротехнічний, біологічний, хімічний і т.д. При цьому ставиться завдання не знищити цілий вид цілком, а надійно захистити культуру. [Українські вчені](#) застосовують мікробіопрепарат в сукупності з невеликими дозами пестицидів, який послаблює організм шкідника і роблять його більш сприйнятливим до захворювань;

- застосування перспективних форм пестицидів. Використання нових форм пестицидів дозволяє істотно знизити норму [витрати](#) діючої речовини та звести до мінімуму небажані наслідки, в тому числі і забруднення ґрунтів;

- чергування застосування токсикантів з неоднаковим [механізмом](#) дії. [Такий](#) спосіб внесення хімічних засобів боротьби запобігає появі стійких форм шкідників. Для більшості культур рекомендують 2-3 препарати з неоднаковим спектром дії.

11.2.3 Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Меліорація - це система заходів, пов'язаних із корінним поліпшенням властивостей ґрунтів і спрямованих на підвищення їхньої родючості. Існує понад 30 видів меліорації. Найпоширенішим серед них є гідромеліорація - зрошення та осушення.

У зрошенні земель найбільшу роль відіграє штучне зволоження ґрунтів із водного джерела з метою забезпечення рослин вологою. Під час осушення земель надлишок вологи відводиться за межі шару, де розміщуються корені рослин, і в такий спосіб створюються сприятливі умови для їх росту. Необхідність меліорації земель визначається кліматичними умовами території. Тривале зрошення спричинює низку екологічних проблем. Головна з них - це вторинне засолення ґрунтів, що виникає за надмірного зрошення і високого рівня ґрунтових вод. Під засолення потрапила майже половина зрошуваних земель світу. Із зрошенням пов'язана також проблема раціонального використання води. Осушення за принциповою основою протилежне зрошенню. Його проводять на перезволожених землях, лісах, болотах з метою включення нових територій у сільськогосподарське виробництво. Але болота - це важливі екосистеми, які є джерелом ягід, лікарських рослин, медоносів грибів тощо. У зв'язку з проведенням осушувальних меліорацій земель в Україні виникли небезпечні екологічні зміни водного балансу території та порушення режиму підземних вод, небажані зміни в гідроекологічному режимі з частими катастрофічними повеннями, посилюються процеси деградації ґрунтів і зменшення продуктивності сільськогосподарських угідь.

Уздовж меліоративних систем знижується рівень ґрунтових вод. Зони впливу меліоративних систем не стабілізуються в часі, а постійно збільшуються, перекриваючи одна одну. Зниження ґрунтових вод призвело до збільшення кількості посушливих днів, зменшення вологості повітря, а це, своєю чергою, обумовило зменшення продуктивної вологи і зниження урожайності.

На даний час меліоративні заходи на території землекористувань нашої області майже не проводяться. Мережі осушувальних каналів та дренажів, які залишились ще з часів Радянського Союзу в більшій своїй частині непридатні для використання та експлуатації. Більша їх частина замулилася та стала непридатною для ведення робіт з осушення заболочених територій, довгий час не піддавалася ревізійним роботам і ремонтам.

Поливи, як технологічний захід, ще частково використовуються, але вони використовуються більше всього на нових насадженнях плодових культур (садів, виноградників) та овочевих – так звана „Капелька”. Широкого застосування (як раніше) в межах області поливні системи не мають.

За даними результатів останнього туру агрохімічного обстеження в

області нараховується 33,7 тис. га сильнокислих ґрунтів ($\text{pH} < 4,5$), 193,7 тис. га середньокислих ґрунтів ($\text{pH} 4,6-5,0$), 399,1 тис. га слабокислих ґрунтів ($\text{pH} 5,1-5,5$), 304,6 тис. га близьких до нейтральних ґрунтів ($\text{pH} 5,6-6,0$). Така кількість кислих ґрунтів є негативним явищем. В цілому по області 864,9 тис. га потребують вапнування, із них 626,9 тис. га – першочергового, невідкладного вапнування, 238,4 тис. га – підтримуючого вапнування.

Проте щорічно в середньому вапнується лише біля 4 % площі, яка потребує першочергового вапнування. Загальна потреба у хімічних меліорантах в перерахунку на вапно становить понад 6,8 млн. тонн.

11.2.4 Тенденції в тваринництві

Станом на 1 січня 2014 року в усіх категоріях господарств області



мал. 11.2. В області розвинуте м'ясо-молочне тваринництво

нараховувалось великої рогатої худоби майже 323 тис. голів, у тому числі корів – 171 тис. голів, свиней – 370 тис. голів, овець та кіз – 37 тис. голів, птиці – 23 млн. голів. В порівнянні з попереднім роком зростає чисельність птиці в 1,7 рази, проте чисельність ВРХ зменшилась на 6%, корів – на 1%, свиней – на 2%, овець та кіз – на 9%.

За 2013 рік господарствами області реалізовано худоби та птиці на забій в живій вазі 259 тис. тонн, що більше попереднього року в 2 рази, молока 857 тис. тонн (на 1%), яєць 805 млн. штук (менше на 0,2%).

Проте, скоротилась чисельність великої рогатої худоби на 3%, свиней – на 10%, овець та кіз на 25%. Станом на 1 січня 2014 року в сільськогосподарських підприємствах області нараховувалось великої рогатої худоби 101 тис. голів, у тому числі корів – 36 тис. голів, свиней – 103 тис. голів, овець та кіз – 6 тис. голів, птиці – біля 15 млн. голів.

За 2013р. аграрними підприємствами в порівнянні з попереднім роком збільшено виробництво м'яса (реалізація худоби та птиці на забій) – в 3,1 рази (199 тис. тонн живої ваги), виробництво молока - на 2% (168 тис. тонн), зменшено виробництво яєць на 3% і становить 286 млн. штук.

У сільськогосподарських підприємствах проти минулого року покращились показники продуктивності тварин. Так, зріс середній надій молока від однієї корови на 34 кг або на 1% і становив 4904 кг. Найвищі

надої молока досягнуто в сільгосп підприємствах Крижопільського (6510 кг), Літинського (6242 кг) та Томашпільського (6056 кг) районів. Зросли середньодобові прирости худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі. Зокрема, приріст великої рогатої худоби збільшився на 1% і склав 521 г, свиней – на 3% (386 г). Несучість курей-несучок збільшилась на 4% і склала 302 яйця. Найбільша продуктивність курей спостерігалась у Тульчинському та Вінницькому районах (293 – 315 штук).



*Мал.11.3. Протягом 2013 року поголів'я птиці збільшилось в 2,6 рази.
Птахокомбінат м.Ладизжин*

Для утримання худоби станом на 1 січня 2014 року в області було в наявності кормів усіх видів 240 тис. тонн кормових одиниць, що на 14% більше, ніж торік. У розрахунку на одну умовну голову великої худоби припадало по 5,8 проти 9,1 центнера кормоодиниць станом на 1 січня попереднього року.

У господарствах населення за 2013 рік проти минулого року зросла реалізація худоби та птиці на забій в живій вазі на 3%, виробництво молока та яєць – на 1%.

Чисельність поголів'я худоби та птиці, що утримується в господарствах населення проти 1 січня 2013р. зросла по свинях на 2%, птиці – на 1%, проте скоротилась чисельність великої рогатої худоби на 7%, корів — на 2%, овець та кіз – на 6%.

Також, у сільському господарстві утворюється значна кількість відходів. У 2013 році у сільському господарстві утворилось 1450,4 тис.т відходів I-IV класу (51,7% від загального обсягу відходів, що утворились в області за рік). Лише тваринних екскрементів, сечі та гною – 258,9 тис.т (138,8% до показника 2012 року).

Дуже серйозною проблемою великих тваринницьких комплексів є величезна кількість відходів, що утворюються. Захоронення та знищення тваринних екскрементів, знищення туш тварин, що загинули, утилізація

залишків переробки туш - є дуже складним з огляду на кількість таких відходів.

Як приклад – діяльність птахокомбінату у м.Ладижин. До органів державної влади постійно надходять скарги на згубний вплив на довкілля (забруднення ґрунтів, повітря) та здоров'я людей внаслідок транспортування та складування відходів від вирощування та переробки продукції птахівництва.

Бродіння та розклад органічних відходів тваринництва призводить до утворення газоподібних сполук, що забруднюють атмосферне повітря, в тому числі аміаку та метану (парниковий газ). Метан також утворюється при кишковій ферментації сільськогосподарських тварин.



Мал. 11.4. Гноєсховище. Птахокомбінат м.Ладижин

Викиди від сільського і лісового господарства в області у 2013 році склали 5,3% від загального обсягу викидів - 7,982 тис.т забруднюючих речовин. У порівнянні з 2012 роком викиди цієї галузі зросли майже в 3,5 разів. Філія «Птахокомплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика» (м.Ладижин) викидає близько 4,5% від загального обсягу викидів від стаціонарних джерел (6,7 тис.т).

11.3 Органічне сільське господарство

Нехватка палива, збільшення витрат на хімікати і забруднення навколишнього середовища викликають сумніви в довгому житті інтенсивного землеробства. Людина повинна повернутися до природних методів землеробства, що враховує природні кругообіги. Ці методи засновані на екологічних принципах і відомі як екологічно чисте землеробство. Екологічно чисте землеробство, засноване на сівозміні певних культур і використанні гною як добрива, в наші дні успішно розвивається. Воно не тільки не шкодить екологічно, але навіть покращує її, повертаючи в ґрунт масу органічних відходів, через що вмісту гумусу і мінеральних речовин в ній підвищується і всі природні кругообігу протікають активно. Екологи вважають, що сівозміну повинен поширюватися повсюдно. Багато людей вважають за краще харчуватися екологічно чистими продуктами: вони ж не містять хімікати та їх

виробництво не шкодить середовищу.

Органічне землеробство в області вже розвиватись. Так, на території області органічним сільським господарством займається фермерське господарство "Шакули" (Хмільницький район). Площа зайнята органічним виробництвом по господарству становить 3га, що підтверджено Швейцарським Сертифікаційним органом "Органік Стандарт" №11-0139-01. Але в подальшому планується залучити ще ряд господарств до використання органічного землеробства. Цією роботою по району займається ТОВ "Агросоюз-Поділля". Ними проводиться робота по залученню сільськогосподарських виробників щодо впровадження органічного землеробства, проводиться створення баз даних, щодо відомостей про доступні методи сільськогосподарського виробництва, спрямованих на мінімізацію забруднення навколишнього середовища. Дана структура надає консультативну підтримку суб'єктам господарювання з питань органічного землеробства.

З 2011 року Племзавод "Віла", який є структурним підрозділом АПК "Зелена Долина" (Томашпільський та Тульчинський райони), виробляє органічне молоко і м'ясо (агрофірма утримує понад 3 тис. голів великої рогатої худоби). Сертифікація була проведена компанією "Органік стандарт" із залученням експертів зі Швейцарського Інституту екологічного маркетингу ІМО, згідно з європейськими стандартами "EU Regulation for Organic Farming". Після завершення агрофірма отримала сертифікат виробництва органічної сільськогосподарської продукції.

Практика ведення органічного землеробства набуває популярності і серед населення при вирощуванні продукції на власних земельних ділянках з застосування біологічних засобів захисту рослин. Зокрема, популяризацією ідей органічного землеробства займається Вінницький клуб органічного землеробства «Горсть».

В нашому регіоні велике значення приділяється розробці та виготовленню конструктивно досконалої, технологічно якісної і безпечної техніки, яка спроможна забезпечити дотримання всіх агротехнічних вимог в процесі агропромислового виробництва. На промислових і ремонтних підприємствах області на сучасному технологічному рівні організовано виготовлення широкої номенклатури сільськогосподарської техніки та обладнання. Серед таких підприємств ВАТ „Хмільниксільмаш”, яке спеціалізується на виготовленні ґрунтообробної техніки, що забезпечує впровадження ґрунтозахисних та енергозберігаючих технологій.

Основними принципами альтернативного (органічного, органо-біологічного, екологічного) землеробства є:

- заміна сучасного (мінерально-хімічного) землеробства його „екологізацією” і „біологізацією”, тобто створення землеробства, не шкідливого для зовнішнього середовища, яке забезпечувало б людину і тварин чистими, біологічно повноцінними продуктами харчування;
- ведення землеробства на основі максимальної реутилізації, рециркуляції всіх господарських відходів;

- підвищення рентабельності господарств за рахунок використання місцевих органічних відходів та добрив, а також компостів.

Вирішити ці завдання можливо при повній відмові (або частковій) від засобів хімізації.

Аналіз елементів біологізації землеробства області в розрізі районів подано в таблиці 11.2. Як видно із даних таблиці, чистого біологічного землеробства в області немає. Перевага надається комплексному – органіко-мінеральному землеробству. Тобто при внесенні органіки (гною, соломи, компостів), біологічних добрив (біогумусу, філазоніту МЦ), посівів сидератів застосовуються також хімічні препарати: мінеральні добрива, як рідкі, так і порошкоподібні, гранульовані, а також засоби захисту.

Вибираючи будь-яку систему землеробства, не можна допускати зниження урожайності та погіршення якості сільськогосподарської продукції. При біологізації землеробства не завжди можна досягнути високого рівня врожайності при високій його якості.

Комітет з біологізації землеробства (Нідерланди) на основі тривалого вивчення зробив висновки, що чисто біологічна система землеробства можлива тільки у крайніх випадках – при значному погіршенні екологічних умов. Однак при дотриманні сівозмін, в умовах високої культури землеробства можна вирощувати високі врожаї сільськогосподарської продукції без використання деяких засобів хімізації.

Життя рослин і життя ґрунту пов'язані нерозривно, а агроекологія – це ланка, покликана оптимізувати як продукційний, так і ґрунтоутворювальний процеси. Тому потрібно йти по шляху вдосконалення агрохімізації та біологізації, створення нових видів засобів хімізації, розробки шляхів її використання з урахуванням біологічних циклів азоту, вуглецю, сірки та кисню, розробки концепції ґрунтової біотехнології: підвищення частки біологічного землеробства, пошук генетичних альтернатив агрохімічним заходам.

Таблиця 11.2. Біологізація землеробства у Вінницькій області в 2013 році

Назва району	Внесено гною		Внесено соломи			Приорано сидератів	
	тис. т	тис. га	тис. т	тис. га	у т.ч. з внесенням азоту	тис. т	тис. га
Барський	0,0	0,0	23,6	5,4	689,9		0,0
Бершадський	44,3	1,0	34,1	6,2	1683,2	4,3	0,6
Вінницький	10,9	0,8	26,3	6,4	612,2		0,3
Гайсинський	17,2	0,9	70,0	11,9	6573,0	3,9	0,6
Жмеринський	0,0	0,0	28,6	6,1	984,9		0,0
Іллінецький	3,4	0,3	24,0	5,3	575,4	1,6	0,2
Калинівський	66,3	1,5	44,4	6,9	1964,6	2,8	0,4
Козятинський	29,6	0,8	63,2	9,0	3615,2	1,3	0,2
Крижопільський	69,3	1,4	86,4	17,6	8108,1	29,4	4,1
Липовецький	32,6	1,7	37,8	6,2	1160,3	0,7	0,1
Літинський	4,8	0,2	28,1	4,2	621,6	0,6	0,1
Мог.-Подільський	3,2	0,2	20,3	4,4	391,7	0,5	0,1
Мурованокурілівський	1,2	0,1	22,7	4,8	1005,9		0,0
Немирівський	4,2	0,5	46,4	9,7	3398,9	0,0	0,0
Оратівський	15,9	0,3	38,4	7,2	1404,9	0,8	0,1

Назва району	Внесено гною		Внесено соломи			Приорано сидератів	
	тис. т	тис. га	тис. т	тис. га	у т.ч. з внесенням азоту	тис. т	тис. га
Піщанський	0,2	0,0	14,8	3,9	843,2		0,0
Погребисьенський	30,1	2,0	41,0	6,6	1829,1	2,1	0,3
Теплицький	3,1	0,2	68,2	12,2	5790,8	0,7	0,1
Тиврівський	94,9	2,8	31,9	6,5	1527,8	2,2	0,3
Томашпільський	61,6	1,5	29,5	5,7	2002,4	2,3	0,3
Тростянецький	13,3	0,6	31,1	6,1	1506,8	2,2	0,3
Тульчинський	0,0	0,0	31,2	6,5	1662,2	2,3	0,3
Хмільницький	37,4	0,8	55,9	10,0	1066,8	3,5	0,5
Чернівецький	0,0	0,0	29,8	6,1	2647,1		0,2
Чечельницький	0,4	0,0	15,1	3,4	783,3		0,0
Шаргородський	0,7	0,1	26,6	4,9	530,3		1,7
Ямпільський	36,9	1,3	31,8	5,9	2645,0	1,6	0,2
Всього по області	581,3	18,7	1005,1	189,0	55619,9	77,8	11,1

Для поповнення запасів гумусу, його підтримуючого балансу, є необхідність значно наростити обсяги застосування сидератів (завдяки яким на кожному гектарі можна отримати органіку, рівноцінну 20-25 тоннам гною), покращити фізичні (і певною мірою - фітосанітарні) властивості ґрунту.

В області функціонує ще одна фірма, яке виробляє мікробіологічну продукцію для різних галузей. ПП "БТУ-Центр" (м. Ладижин Тростянецького району) проводить науково-дослідні роботи, розробляє різні форми біопрепаратів за заявками замовників, надає консультативну та методичну допомогу в застосуванні біопрепаратів, розробляє та впроваджує у виробництво препарати для потреб сільського господарства (тваринництво, рослинництво). На сьогоднішній день підприємство досягло значних успіхів на шляху розвитку біотехнології в Україні та пропонує своїм споживачам сучасні технології використання біопрепаратів в інтегрованих системах вирощування та захисту сільськогосподарської продукції.



мал.11.5 Мікробіологічна продукція ПП "БТУ-Центр" для різних галузей

Ефективна технологія для відновлення родючості ґрунтів з використанням Біодеструктора стерні дозволяє відійти від практики спалювання рослинних відходів. Тому як спалювання призводить до руйнування цінних гумусоутворюючих елементів соломи та стерні, а вуглець та азот переходять у газоподібну форму. Гинуть природні

мікроорганізми, що знаходяться у ґрунті та на його поверхні.

Біопрепарат-деструктор УНІКАЛ з комплексом ефективних мікроорганізмів ферментів для прискореної переробки органічних відходів (фекалій, харчових та рослинних відходів) у вигрібних ямах, септиках, вуличних туалетах, каналізаційних трубах, а також для приготування компосту. Дозволяє зменшити об'єм відходів, покращити дренаж, зменшити кількість послуг асенізатора, знезаразити й усунути неприємний запах, екологічно безпечний, нешкідливий для людей і тварин.

Багато господарств України успішно застосовують біопрепарати на своїх полях. Адже вони дозволені до застосування в органічному землеробстві Асоціацією учасників органічного виробництва «БІОЛан»Україна», пройшли токсиколого – гігієнічну оцінку і експертизу в інституті екогігієни і токсикології ім.Л.І.Медведя.

Про успішну діяльність підприємства свідчать зростаючі обсяги виробництва та попит на продукцію, розгалужена сітка партнерських зв'язків на карті України, щорічна активна участь у різноманітних всеукраїнських та обласних виставках, науково – практичних семінарах ,одержані підприємством нагороди. Підприємство має 30 дипломів учасника виставок, семінарів ,конференцій.

Таблиця.11.3. Результати державного санітарного контролю за вмістом ГМО у продуктах харчування

Назва продукції	2013 рік	
	Досліджено проб	з них виявлено перевищення вмісту ГМО
Олія рослинна та насіння соняшнику	79	-
М'ясні та ковбасні вироби	28	-
Молочна продукція	38	-
Овочева і фруктова продукція	72	-
Борошно та вироби з нього	26	-
Кондвироби	28	-
Зернові (зернові, крупи, соя)	80	3
Закваски та спирт	7	-
Дитяче харчування	2	-
Інші продукти	-	-
ВСЬОГО	360	3

На території Вінницької області не зареєстровано виробників сільськогосподарської продукції що використовують генетично модифіковані організми.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1 Структура виробництва та використання енергії

Особливе місце в розв'язанні головних проблем, що стоять перед країною, належить енергетиці, від розвитку якої залежить економічний стан суспільства, а також стан навколишнього середовища.

Енергетична галузь на сьогодні забезпечує потреби країни в

електричній енергії й може виробляти значний обсяг електроенергії для експорту.

Таблиця 12.1. Потужність електростанцій і виробництво електроенергії у Вінницькій області

	Потужність електростанцій		Виробництво електроенергії	
	тис.кВт	у % до загальної потужності по країні	млн.кВт/год.	у % до загальної потужності по країні
Україна	55913,6	100,0	194377,3	100,0
Вінницька область	1972,3	3,53	6117,2	3,15

Енергетична палітра Вінницької області представлена тепловими електростанціями, малими гідро та сонячними електростанціями.

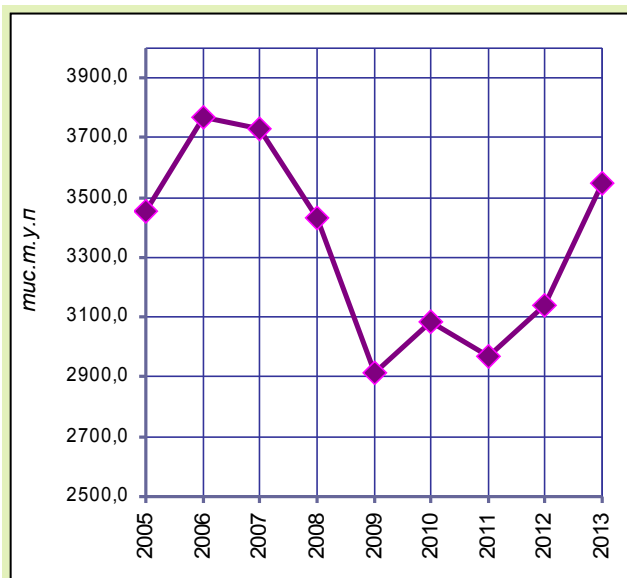
Ладижинська ТЕС залишається найбільшим підприємством енергетики області, яке забезпечує електроенергією не тільки Вінницький, але й ряд інших регіонів. Підприємство займає 94% загальнообласного виробництва електроенергії.

Не малу роль в енергетичній галузі області відіграють гідроелектростанції, які являються одними з найефективнішими джерелами електроенергії, переваги яких полягають у тому, що вони виробляють електроенергію, яка у 5–6 разів дешевша, ніж на ТЕС. На сьогодні в області працює 19 малих ГЕС загальною потужністю 21МВт.

Підприємствами і організаціями області за 2013 рік використано 3545,4 тис. тонн паливно-енергетичних ресурсів (в перерахунку на умовне паливо), що на 12,9% більше минулого року.

В структурі використання ресурсів частка котельно-пічного палива найвагоміша і становить 76,3%, електроенергії і теплоенергії, відповідно, 13,8% і 9,9%. Порівняно з минулим роком обсяги використання котельно-пічного палива збільшились на 410,0 тис.т в умовному вимірі, теплоенергії – на 216,0 тис.Гкал, а електроенергії зменшились на 126,3 млн.кВт.год.

В структурі паливних ресурсів, що використовуються в якості котельно-пічного палива, провідне місце займає вугілля кам'яне (78,4%). Питома вага газу природного становить 18,3%. В порівнянні з минулим роком обсяги використання газу природного зменшились на 10,3%, а вугілля кам'яного збільшились на 27,8%.



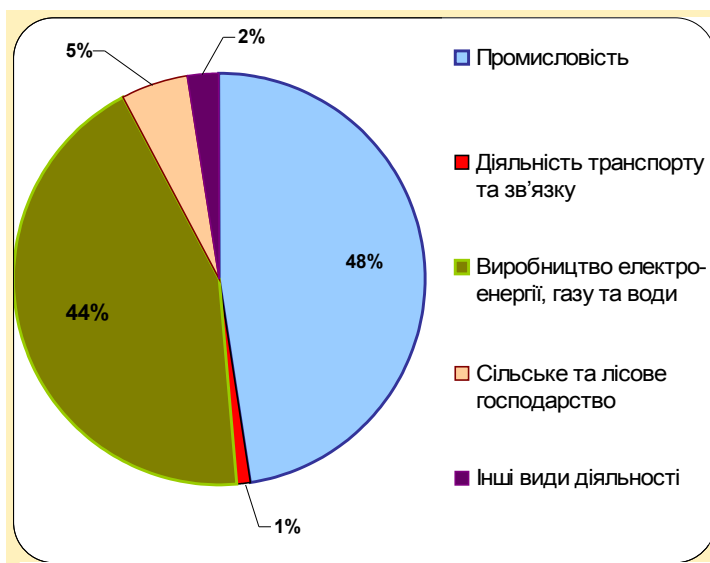
мал. 12.1. Динаміка обсягів використання паливно-енергетичних ресурсів

Таблиця 12.1. Використання основних видів енергетичних матеріалів за видами економічної діяльності

	Витрачено т умовного палива	Витрати палива в натуральному вимірі			
		вугілля кам'яне	газ природний	бензин моторний	газойлі (паливо дизельне)
Всього	3178613,8	2911173,3	465179,0	33637,8	157688,5
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	300511,0	28104,5	95999,7	11931,9	99113,9
Промисловість	2674025,6	2843066,5	310233,9	5930,9	19460,3
Добувна	17404,9	847,3	5167,4	258,1	3795,1
Переробна	205799,2	14679,3	88130,0	3959,5	13773,5
у тому числі					
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	1169,1	1,5	298,5	99,7	309,8
виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення та ядерних матеріалів	—	—	—	—	—
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	163047,1	7048,5	74985,2	2643,2	10618,7
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	2450821,5	2827539,9	216936,5	1713,3	1891,7
Будівництво	15731,6	874,5	414,6	1447,2	4042,6
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	17160,3	61,5	3018,4	2347,7	4950,0
Діяльність транспорту та зв'язку	70231,3	1490,6	20485,8	2054,9	26834,2
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	4842,1	8,7	2116,8	874,9	674,4
Державне управління	60164,8	26577,8	18026,9	6122,6	643,0
Освіта	11891,3	6177,2	4306,5	491,3	314,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	19431,2	4733,7	9524,6	1650,5	356,8
Інші види діяльності	4624,6	78,3	1051,8	785,9	1298,4

Основну частину у використанні паливно-енергетичних ресурсів займають підприємства промисловості. Вони є найбільшими споживачами палива, теплової і електричної енергії, а їх доля у споживанні цих ресурсів складає, відповідно, 91,7%, 44,9% і 49,2%.

Порівняно з минулим роком обсяги використання паливно-енергетичних ресурсів по підприємствах промисловості збільшились на 22,9%. Серед промислових підприємств основними споживачами паливно-енергетичних ресурсів є підприємства-виробники тепло- та електроенергії. Ними використано 2299,3 тис.тонн паливно-енергетичних ресурсів (в умовному вимірі), що на 24,8% більше минулого року. Їх питома вага в загальнообласному



мал.12.2. Використання енергетичних матеріалів за видами діяльності, т.у.п.

використанні є найбільшою і становить 64,8%. Частка палива, електроенергії і теплоенергії, що споживається цими підприємствами, відповідно, становить 83,8%, 5,6% і 1,2% (таблиця 12.1).

Найбільші затрати палива припадають на електроенергію, вироблену тепловими електро-станціями (крім ТЕЦ) загального користування, а саме 2060,9 тис.т у.п. Значні обсяги палива використано на теплоенергію, вироблену котельними (356,4 тис.т у.п.), електростанціями підприємств (111,2 тис.т у.п.) та окремими котлами, не об'єднаними в котельню (36,6 тис.т у.п.). Затрати на електроенергію, вироблену теплоелектроцентралями (ТЕЦ) загального користування, склали 1,8 тис.т у.п., ТЕЦ, не під'єднаними до енергосистеми – 6,1 тис.т у.п., а на вироблену тепловими електростанціями (крім ТЕЦ) іншими – 4,5 тис.т у.п.

Таблиця 12.2. Використання паливно-енергетичних ресурсів за видами ресурсів

	2013
<i>Всього, т умовного палива</i>	3178613,8
Первинні види палива	
Вугілля кам'яне	2911173,3
Газ природний, тис. м ³	465179,4
Дрова для опалення, м ³ щільних	59474,0
Інші види первинного палива, т умовного палива	38290,9
Продукти переробки палива	
Кокс та напівкокс з вугілля кам'яного, кокс газовий	21,1
Бензин авіаційний	–
Бензин моторний	33637,8
Дистиляти нафтові легкі, фракції легкі інші	3,8
Паливо для реактивних двигунів типу гас	53,0
Гас	54,1
Газойлі (дизельне паливо)	157688,5
Дистиляти нафтові середні, фракції середні інші	3680,2
Мазути паливні важкі	6271,5
Оливи та мастила нафтові, дистиляти нафтові важкі	3482,0
Пропан і бутан скраплені	6245,9
Вазелін нафтовий, парафін, воски нафтові та інші	1,0
Бітум нафтовий (включаючи сланцевий)	4815,6
Інші види нафтопродуктів, тон умовного палива	178,6
Кам'яновугільний газ, одержаний шляхом перегонки в коксових печах, тис.м ³	–
Інші продукти переробки палива, тон умовного палива	15491,7

Крім того, вагомі обсяги споживання належать підприємствам переробної промисловості. Так, ними спожито 208,3 тис. тонн умовного палива (8,4% обсягу споживання промисловістю), 879,1 тис.Гкал теплоенергії (96,0%) і 570,4 млн.кВт.год. електроенергії (77,1%). 66,9% обсягу споживання паливно-енергетичних ресурсів переробною промисловістю належить підприємствам по виробництву харчових продуктів.

Найбільше електроенергії використовується на роботу вантажного залізничного транспорту. За 2013 рік цей показник становив 294,9 млн.кВт.год. (19,6% від загальнообласного обсягу). Затрати на роботу пасажирського залізничного транспорту міжміського сполучення становлять 52,1 млн.кВт.год. (3,5%), а допоміжні послуги у сфері

залізничного транспорту – 11,0 млн.кВт.год. (0,7%).

В значних обсягах використовує електроенергію комунальне господарство області. Затрати на послуги з очищення та розподілення води трубопроводами склали 36,1 млн.кВт.год. (2,4% загальнообласного обсягу), на роботу пасажирського наземного транспорту міського та приміського сполучення – 26,1 млн.кВт.год. (1,7%).

В цілому по області затрати на всю вироблену продукцію (виконану роботу) звітного періоду, в порівнянні з затратами, розрахованими по фактичних питомих витратах минулого року, збільшились по паливу і електроенергії, відповідно, на 0,1% (на 3,0 тис. умовних тонн) і 1,5% (на 21,6 млн.кВт.год.) та зменшились по теплоенергії на 0,5% (на 10,9 тис. Гкал).

12.2 Ефективність енергоспоживання

Енергозбереження на державному рівні визнано одним із пріоритетів економічної політики держави. В умовах залежності економіки України від імпорту паливно-енергетичних ресурсів і тенденції зростання цін на енергоносії їх ефективне використання стало нагальною потребою.

Одними з найбільш гострих проблем України на сучасному етапі її розвитку є проблеми стабільного енергозабезпечення та ефективного використання енергоресурсів, від вирішення яких значною мірою залежить рівень економічного і соціального розвитку суспільства.

Реалізація потенціалу енергозбереження полягає в структурно-технологічній перебудові економіки регіону і подальшому удосконаленні адміністративних та економічних механізмів, що сприяють підвищенню енергоефективності та енергозбереженню.

Цей процес передбачає виведення з роботи морально застарілого, зношеного устаткування, припинення випуску неефективної (з точки зору енерговикористання) продукції та впровадження нових технологій, обладнання і побутових приладів.

Технологічна перебудова, впровадження новітніх технологій, машин, обладнання та побутових приладів потребує накопичення власного та залучення зовнішнього інвестиційного капіталу.

Поряд з цим, частина технологічних заходів пов'язана зі скороченням використання енергоресурсів за рахунок підвищення рівня експлуатації існуючого енергетичного обладнання, модернізації технологічних процесів, перш за все, за рахунок маловитратних заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання ПЕР, зменшення втрат, оптимізацію режимів роботи.

Тому, для підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у Вінницькій області прийнято відповідну Програму на 2010-2015 роки рішенням 34 сесії обласної Ради 5 скликання від 25 жовтня 2010 року № 1116. Зокрема, Програма передбачає розробку основних напрямів політики енергозбереження з метою удосконалення

існуючої нормативно-правової бази, системи управління енергозбереженням в регіоні, а також формування сприятливого екологічного середовища.

Одним з напрямків ефективного використання енергоресурсів є залучення до господарського обігу вторинних ресурсів. Загалом в області використано 39,2 тис.т у.п. вторинних енергетичних ресурсів, що складає 1,1% загального обсягу споживання. В порівнянні з 2012 роком цей показник зменшився на 6,3%.

Також, серед заходів з енергозбереження найбільш поширеними в області є проекти з теплозбереження у закладах соціальної сфери, переведення таких закладів на електроопалення та реконструкція теплових мереж та котелень.

54,6 Гкал. теплової енергії (9,4 т.у.п.) вироблено тепловим насосом, що використовує теплову енергію каналізаційних стоків (встановлений на КНС № 3 м.Вінниця Комунального підприємства «Вінницяоблводоканал» для потреб опалення власних приміщень).

В області протягом 2013 року проведено модернізацію існуючих освітлювальних приладів, що дає можливість щорічно заощаджувати понад 719 тисяч кіловатт годин електроенергії, що в грошовому еквіваленті сягає 400 тисяч гривень.

В результаті впровадження енергозберігаючих заходів у сотні загальноосвітніх заходів замінено 1159 вікон та 680 – в 45 дошкільних закладах, проведено реконструкція системи опалення у 8 навчальних закладах та 3 дитячих садочках.

12.3 Вплив енергетичної галузі на довкілля

Виробництво енергії є необхідним засобом для існування і розвитку людства. Від неї у вирішальній мірі залежить економічний потенціал держав і добробут людей. Одночасно, вона ж робить найбільш сильний вплив на навколишнє середовище, екосистеми та біосферу в цілому. Найгостріші екологічні проблеми (зміна клімату, кислотні опади, загальне забруднення середовища та інші) прямо або опосередковано пов'язані з виробництвом, або з використанням енергії. Вінниччина не є винятком.

Таблиця 12.3. Викиди від паливно-енергетичного комплексу

	Кількість підприємств	Обсяги викидів, тис. т
Усього стаціонарними джерелами за видами діяльності:	333	149,5
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	23	128,8
виробництво та розподілення електроенергії, газу, пари та гарячої води	21	128,7
виробництво електроенергії	3	118,4
розподілення та постачання електроенергії	1	0,0
розподілення та постачання газу	7	9,5
постачання пари та гарячої води	10	0,8
збирання, очищення та розподілення води	2	0,0

У 2013 році паливно-енергетичним комплексом викинуто 128,8 тис.т забруднюючих речовин, що становило 86,1% від загального обсягу викидів від стаціонарних джерел. Найбільше викидів припадає на виробництво електроенергії – 118,4 тис.т або 79,2% від викидів усіх стаціонарних джерел (таблиця 12.3.).

ВП "Ладизинська теплова електрична станція" ПАТ "ДТЕК Західенерго" – найкрупніше підприємство Вінницької області: питома вага обсягу промислової продукції електростанції по Вінницькій області складає 15 %, а по місту Ладизин – 95 %. Це потужне енергетичне підприємство, основний вид діяльності – виробіток теплової та електричної енергії. Для виробництва тепла, пари і електричної енергії використовується вугілля (вміст сірки 1,37 %), природний газ та мазут.

ВП "Ладизинська ТЕС" ПАТ "ДТЕК Західенерго" є найбільшим забруднювачем атмосферного повітря у Вінницькій області (біля 74% всіх викидів області від стаціонарних джерел та 41% від загального обсягу викидів). З загального об'єму викидів станції 78% складають викиди сірчистого ангідриду. На двох промислових майданчиках загальна кількість джерел викидів становить 78.

Обсяг викидів в порівнянні з 2012 роком збільшився в першу чергу за рахунок збільшення обсягів вироблення теплової та електричної енергії, та відповідно збільшення кількості спаленого палива.

На підприємстві експлуатується 13 одиниць газоочисного обладнання: 12 одиниць електрофільтрів та 1 циклон, які паспортизовані та зареєстровані у встановленому порядку. Один циклон ремонтно-будівельного цеху не задіяний. Контроль ефективності газоочисного обладнання проводиться відповідно до затверджених термінів.



мал.12.4 ВП Ладизинська ТЕС

Зола, що утворюється при спалюванні вугілля на станції уловлюється електрофільтрами. Пилогазоочисні установки всіх блоків на сьогоднішній день підтримуються у нормальному технічному стані.

При використанні твердих видів палива антропогенний вплив на довкілля зумовлений утворенням великого обсягу твердих відходів (золи). Всього за

2013 рік утворилось 528 тис.тонн відходів згоряння.

Найбільша кількість відходів в області утворюється в процесі експлуатації Ладизинської ТЕС – у 2013 році утворилось більше 500 тис.тонн золо-шлакової суміші (IV клас небезпеки). Усього в золовідвалі ТЕС їх накопичено станом на 01.01.2013 р. понад 25 млн.тонн.

Забір води енергетичною галуззю становить 16,8% від загального забору п області, скидаються підприємствами енергетики 5,09% від загального скиду; основний об'єм зворотних вод становлять нормативно-очищені та чисті води, що не потребують очистки. Забруднених стічних вод підприємства енергетичної галузі не скидали.

Головними завданнями в тепловій енергетиці, до якої належать електростанції та котельні на органічному паливі, є зменшення викидів забруднювальних речовин (твердих частинок, двоокису сірки, оксидів азоту) та парникових газів в атмосферне повітря, запобігання (мінімізація) забрудненню поверхневих і підземних вод, у тому числі і теплового щодо поверхневих вод, зменшення забруднення земель, угідь, що відводяться під енергооб'єкти, склади та відвали, рекультивація земель, зайнятих об'єктами, що вичерпали свій ресурс, для їх подальшого використання.

12.4 Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Перспективним напрямом створення надійних систем енергозабезпечення та істотного поліпшення умов життя і праці для населення є широке використання альтернативних джерел енергії, яке у всіх провідних країнах світу набуло широкого розвитку. За рахунок цього одночасно вирішується декілька завдань, а саме: забезпечення власними енергоресурсами; скорочення імпорту палива; зменшення забруднення навколишнього середовища; створення нових робочих місць при проектуванні, виготовленні та експлуатації; стимулювання наукового супроводу розробок та проектів. Широкого застосування в сільськогосподарському виробництві, як у розвинутих країнах, так поступово і у нас дістають такі альтернативні джерела енергії, як вітрова, сонячна, мала гідроенергетика та енергія біомаси.

В області розпорядженням голови облдержадміністрації від 15 березня 2012 року № 121 затверджено заходи з переведення котелень на альтернативні види палива в закладах бюджетної сфери області.

У звітному році на альтернативні види палива переведено 43 об'єкти бюджетної сфери. Серед них 19 шкіл, 4 школи-інтернати, 4 дитячих дошкільних закладів, 3 будинки культури; 6 амбулаторій сімейної медицини, 4 ФАПи, тощо. На впровадження цих заходів було спрямовано біля 5 млн. грн., з яких 930 тис. грн. - позабюджетні кошти. Найуспішніше робота проведена: в Іллінецькому районі, де на альтернативні види палива було переведено 8 об'єктів; в Калинівському районі - переведено 5 об'єктів; в Козятинському районі - переведено 4 об'єкти; в Погребищенському районі - переведено 3 об'єкти.

Меморандум про взаєморозуміння щодо модернізації системи теплозабезпечення, підписаний рік тому між урядами Швейцарської конфедерації, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України й містом Вінниця передбачає модернізацію двох інвестиційних об'єктів – котелень за адресами вулиця К. Маркса, 18а та вул. Баженова, 15, встановлення індивідуальних теплових пунктів і заміну старих трубопроводів на попередньоізольовані труби. Ці заходи покращать енергоефективність двох мікрорайонів міста.

Швейцарська сторона надає технічну та фінансову допомогу Вінниці. Реалізовуватиметься проект протягом двох наступних років і з 2013 року перейде в активну фазу. В рамках другої частини угоди "Європейська енергетична відзнака2 (СЕВ) надається технічна допомога Вінниці для підтримки муніципалітету у його зусиллях на шляху до енергоефективного міста.

Остання частина угоди передбачає підвищення інституційної спроможності КП "Вінницяміськтеплоенерго" і спрямована на формування фінансової стійкості підприємства. Саме на реалізацію цієї частини угоди швейцарці радять наразі звернути особливу увагу. Адже, незалежно від того, скільки коштів буде вкладено в модернізацію, саме професійне управління забезпечить в подальшому ефективну роботу підприємства.

У 2013 році суб'єктами господарювання області на опалювальному обладнанні, яке використовує біологічні види палива місцевого походження, вироблено 103 тис. Гкал. теплової енергії, що еквівалентно 17,7 тис. тонн умовного палива (т.у.п).

В області активно ведуться роботи над впровадженням проектів альтернативної енергетики з використанням «чистих» джерел. Так, нині в області працює 19 малих ГЕС загальною потужністю біля 21 мВт. Завдяки державній підтримці, в тому числі по «зеленому тарифу», за останні роки на території області побудовано 15 сонячних електростанцій та видані технічні умови на проектування і будівництво ще 34. Зокрема, у 2013 році обласною державною адміністрацією супроводжується реалізація інвестиційного проекту "Будівництво сонячних електростанцій у с.Войнашівка Барського району, с.Станіславчик Жмеринського району та с.Луги Чечельницького району".

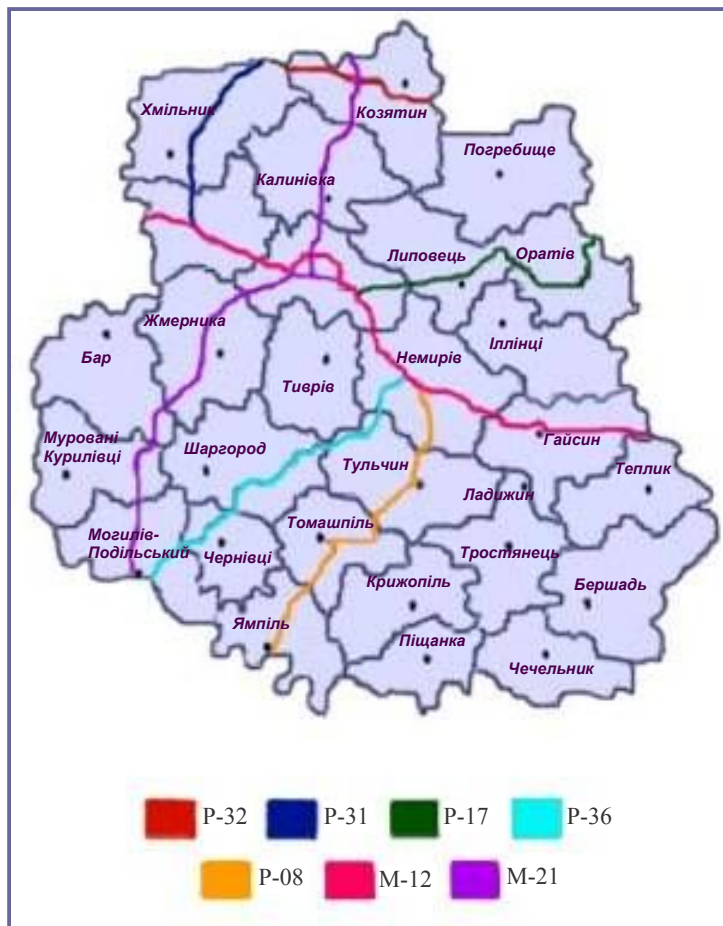


мал. 12.5. На альтернативні види палива переведено 43 об'єкти бюджетної сфери

Малими гідро- та сонячними електростанціями у 2013 році відпущено споживачам 115,9 млн.кВт.год. електроенергії (37,7 тис.т.у.п.), у тому числі: ГЕС – 98,7 млн.кВт.год (32,1 тис.т.у.п.); СЕС – 17,2 млн.кВт.год (5,6 тис.т.у.п.).

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа Вінницької області



мал. 13.1. Основні автошляхи Вінниччини

Транспорт є однією з найголовніших баз економіки держави. Він прямо впливає на кінцеві результати матеріального виробництва видобувної й обробної промисловості, будівництва і землеробства.

Автомобільні шляхи Вінниччини — мережа доріг на території Вінницької області, що об'єднує між собою населені пункти та окремі об'єкти і призначена для руху транспортних засобів, перевезення пасажирів та вантажів. Вони є важливою ланкою загальної транспортної системи країни, без якої не може функціонувати ні одна галузь народного господарства. Рівень розвитку і технічний стан дорожньої сітки значно

впливає на економічний і соціальний стан і розвиток як країни в цілому, так і її окремих регіонів, оскільки надійні транспортні зв'язки сприяють підвищенню ефективності виконання основних виробничих фондів, трудових і матеріально-технічних ресурсів, підвищенню продуктивності праці.

Вінницька область має розгалужену мережу залізничних (1124 км) та автомобільних шляхів загальнодержавного і місцевого значення 9524 км.

Мережа автомобільних доріг у Вінницькій області загального користування становить 9519,2 км, в тому числі:

1. Державні автомобільні дороги - 784,5 км, із яких:

- міжнародні автодороги - 361,4 км;
- регіональні автодороги - 423,1 км.

Міжнародні:

- М - 12 а/д Стрий - Тернопіль - Кіровоград - Знам'янка - 181,9 км;
- під'їзди до м. Вінниці - 1,4 км;
- М - 21 а/д Житомир - Вінниця - Могилів Подільський - 178,1 км.

Регіональні:

- Р - 08 Немирів - Ямпіль - 118,6 км;
- Р - 32 Кремінець - Б. Церква - 45,0 км;
- Р - 17 Б. Церква - Тетіїв - Литовець - Гуменне - 93,7 км;
- Р - 31 Бердичів - Хмільник - Літин - 58,7 км;
- Р - 36 Немирів – Могилів Подільський - 107,1 км.

2. Територіальні автодороги — 1844,3 км.

3. Обласні автодороги - 2859,0 км.

4. Районні автодороги - 4031,4 км.

Мережа залізничних доріг з'єднує всі основні промислові центри регіону з містами України, СНД, Європи.



На території області функціонує аеропорт "Вінниця" (Гавришівка), який розташований у 7,5 км на схід від залізничної станції м. [Вінниця](#). Має зручну транспортну розв'язку (автомобільну та залізничну) для перевезення пасажирів і вантажів як по Україні, так і за її межами (з [Ізраїлю](#), [Росії](#) та [Туреччини](#)). Довжина бетонної злітної смуги 2,5 км. Аеродром придатний для експлуатації літаків цілий рік без обмежень цілодобово. Забезпечує зліт, посадку і керування повітряних суден індексу 6 (шість), категорії 4D та нижче ([Боїнг-737](#), [Аеробус А320](#), [Ту-154](#), [Іл-76](#), [Ан-74](#), [Ан-12](#)).

Також, територією області проходять 3 магістральних газопроводи: Уренгой-Помари-Ужгород, "Союз", Дашава-Київ, експлуатується 9300 км газорозподільчих мереж, а також нафтопровід "Одеса-Броди".

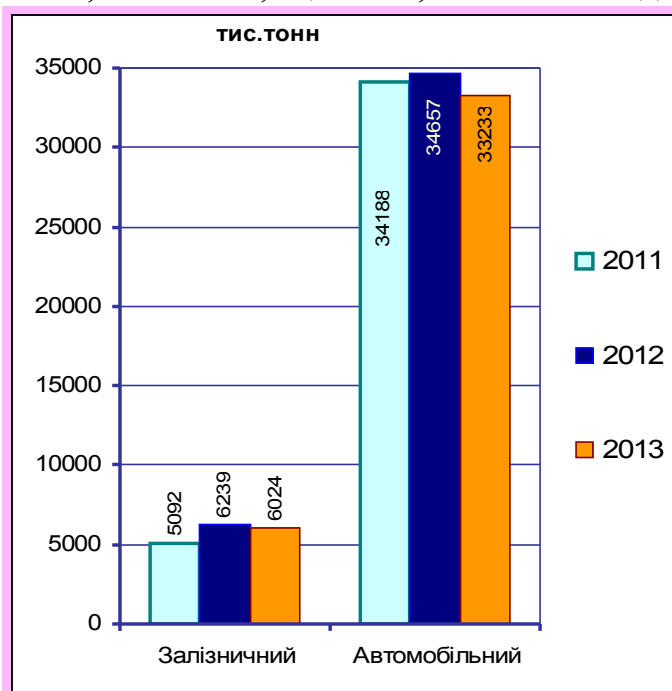
13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

За 2013р. транспортом області перевезено 19324,8 тис.т вантажів, що на 6,0% більше, ніж за попередній рік (таблиця 13.1 та мал.13.3).

Таблиця 13.1. Перевезення вантажів у 2013 році

	Перевезено (відправлено) вантажів		Вантажооборот	
	тис.т	у % до 2012р.	млн.ткм	у % до 2012р.
Усіма видами транспорту	19324,8	106,0	25394,1	98,8
у тому числі				
залізничним	15245,5	105,7	24283,3	98,4
автомобільним	4079,3	107,2	1110,8	108,3

Вантажооборот становив 25394,1 млн.ткм, що на 1,2% менше від обсягу 2012р. Вантажооборот залізничного транспорту зменшився на 1,6%, а автомобільного транспорту – збільшився на 8,3%. Відправлення вантажів залізничним транспортом порівняно з 2012р. збільшилися на 5,7%, у т.ч. нафти та нафтопродуктів (в 7,8 рази), чорних металів (у 3,1 рази), кам'яного вугілля (на 35,7 %), лісових вантажів (на 3,3%), хімічних і мінеральних добрив (на 0,9%), зерна та продуктів перемолю (на 0,8%), цементу (на 0,2%).



мал.13.3. Перевезення вантажів

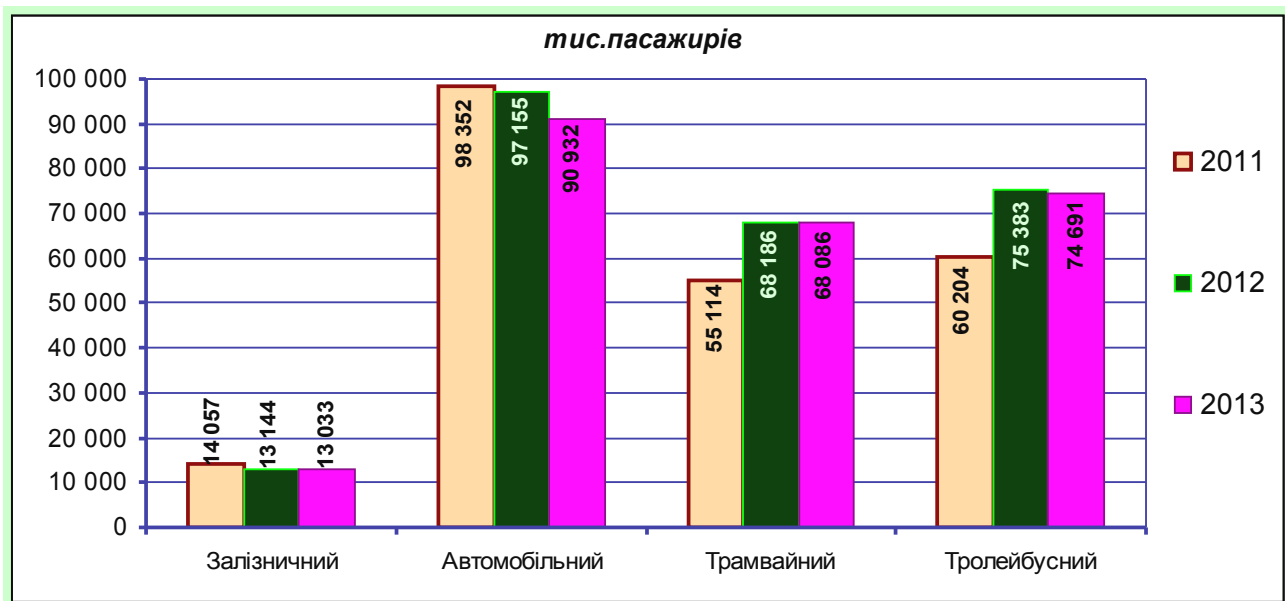
Підприємствами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) за 2013р. перевезено 4079,3 тис.т вантажів, що більше ніж, за 2012р. на 7,2%. Виконано вантажооборот в обсязі 1110,8 млн.ткм, який збільшився проти 2012р. на 8,3%.

За 2013р. пасажирським транспортом перевезено 262,4 млн. пасажирів, що на 2,7% менше, ніж за попередній рік. Пасажирооборот становив 8189,9 млн.пас.км (таблиця 13.2 та мал. 13.4).

Таблиця 13.2. Перевезення пасажирів у 2013 році

	Перевезено (відправлено) пасажирів		Пасажирооборот	
	тис.	у % до 2012р.	млн.пас.км	у % до 2012р.
Усіма видами транспорту	262427,4	97,3	8189,9	97,6
у тому числі				
залізничним	28724,7	99,5	6134,7	97,6
автомобільним	90926,1	93,6	1469,8	96,8
тролейбусним	74690,7	99,1	306,2	99,1
трамвайним	68085,9	99,9	279,2	99,9

Залізничним транспортом за 2013р. відправлено 28,7 млн. пасажирів. Пасажирооборот становив 6134,7 млн.пас.км.



мал.13.4. Перевезення пасажирів

Послугами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) скористалося 90,9 млн. пасажирів, що становить 93,6% до 2012р. Перевезення пасажирів автотранспортом фізичних осіб-підприємців становили 60,1 млн. пасажирів і зменшились на 8,2% проти попереднього року.

За 2013р. міським електротранспортом перевезено 142,8 млн. пасажирів. Обсяги виконаного пасажирообороту становили 585,4 млн.пас.км. Загальна кількість перевезених пасажирів електротранспортом та його пасажирооборот у порівнянні з 2012р. залишились майже на тому ж рівні.

За даними річного структурного обстеження понад 60% підприємств-юридичних осіб транспортних підприємств Вінницької області займаються наданням послуг у сфері автомобільних перевезень, з яких більше половини (57,5%) здійснюють автомобільні вантажні перевезення, 42,5% – пасажирські перевезення. У порівнянні з попереднім роком, в 2012р. кількість підприємств-юридичних осіб Вінниччини, основним видом економічної діяльності яких є автомобільні перевезення, збільшилась на 6,4%. Всі підприємства автомобільного транспорту області відносяться до малого та середнього підприємництва, де 94,5% складають малі підприємства, з яких майже дві третини – це мікропідприємства.

На підприємствах автомобільного транспорту Вінниччини зайнято понад 3 тис. осіб, з яких більше 70% працює на малих підприємствах.

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Станом на 01.01.2012 року в області нараховувалось 303787 одиниць

автотранспорту: 235587 – легкових автомобілів, 13678 – вантажних.

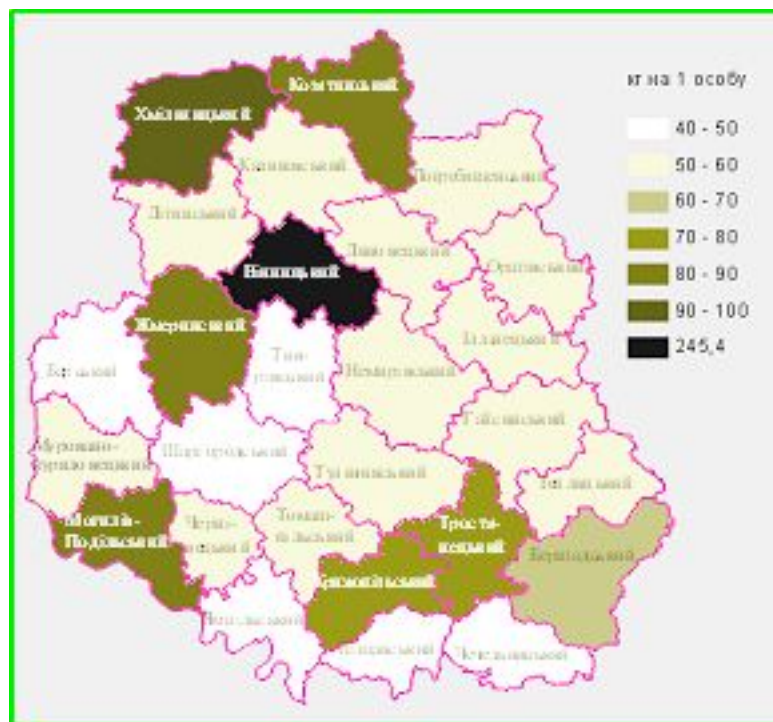
В 2010 році в області нараховувалось 247281 одиниць автотранспорту: 196485 – легкових автомобілів, 10603 – вантажних; 152872–одиниць автотранспорту використовують бензин, 81066 – дизпаливо, 13341 – стиснений природний газ і бензин.

Таблиця 13.3. Середній вік транспортних засобів (станом на 01.01.2011р)¹

Тип автомобіля	Всього	Від 2 до 3 років	Від 3,1 до 5 років	Від 5,1 до 10 років	Більше 10 років
Автомобілі - всього	247281	72496	21145	28550	125090
Легкові автомобілі	196485	60344	17960	22678	95503
Вантажні бортові	10603	2517	772	1633	5681
Самоскиди	11523	2632	350	595	7946
Сідлові тягачі	2930	461	168	511	1790
Спеціальні автомобілі	12821	3220	547	852	8202
Пасажирські автобуси	5140	1457	492	921	2270
Інші транспортні засоби	7779	1865	856	1360	3698

¹ Розподіл автомобілів за видами палива (таб.8) та віком транспортних засобів (таб.9) відсутній, так як не надана форма №4-ТЗ в органи держстатистики УДАІ УМВС України у Вінницькій області.

13.2. Вплив транспорту на довкілля



мал.13.5. Щільність викидів від пересувених джерел у розрахунку на 1 мешканця по районах (разом з містами обласного значення), кг/особу

стиснений та зріджений газ – 6 тис.т.

Потужним забруднювачем довкілля в області є авто-транспорт. На протязі 2013 року викиди забруднюючих речовин від нього склали 70 тис.т (35% від викидів усіх джерел по області), що майже на 2 тис.т менше, ніж у 2012 році (мал.13.6). Найбільша частка – 72% (51 тис.т) викидів забруднюючих речовин припадає на автотранспорт, який працює на бензині. Від автомобілів, що використовують дизельне паливо, потрапило в атмосферу 13 тис.т,

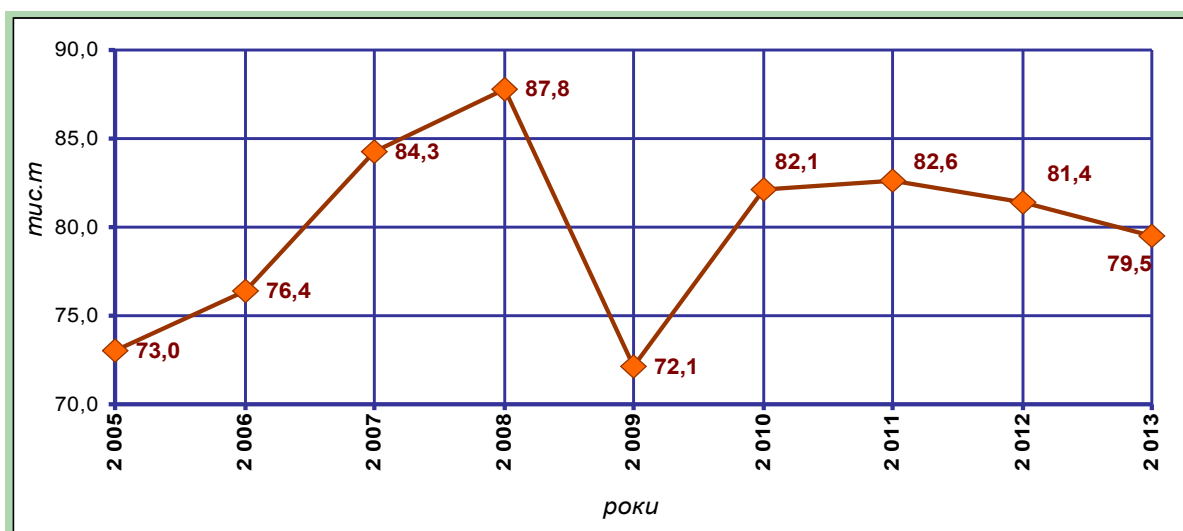
Висока концентрація транспортних засобів має вирішальний вплив на стан довкілля у містах області. Так, частка викидів від автотранспорту в загальному по області у 2013 році становила 32,0%, а по м.Вінниця - 84,3%, м.Жмеринка - 92,9%, м.Козятин - 53,9%, м.Могилів-Подільський - 66,2%, м.Хмільник - 72,1%. Винятком є м.Ладижин, на території якого

розміщене найбільше стаціонарне джерело викидів.

Обсяг викидів забруднювальних речовин від автотранспорту в цілому по області у розрахунку на душу населення становить 43 кг, а щільність викидів у розрахунку на квадратний кілометр території – майже 3 т, тоді як по містах обласного підпорядкування ці показники значно більші і складають відповідно: по Вінниці – 43 кг та 229 т; Козятину – 40 кг та 84 т; Могилів-Подільському – 40 кг та 58 т; Хмільнику – 45 кг та 61 т; Ладизину – 38 кг та 10 т; Жмеринці – 39 кг та 76 т.

Значна частка обсягів викидів забруднюючих речовин припадає на автомобілі, що перебувають у приватній власності. Так, у 2013 році в атмосферне повітря Вінниччини від них було викинуто 53 тис.т або 75% викидів від автотранспорту.

Основними токсичними компонентами, якими забруднюється повітря області від автотранспорту, є оксид вуглецю, викиди якого склали 54 тис.т або 76% від загального обсягу, неметанові леткі органічні сполуки – 8 тис.т (11%), діоксид азоту – майже 7 тис.т (10%) (таблиця 13.4). Крім того, обсяги викидів діоксиду вуглецю склали 838 тис.т, що на 23 тис.т більше, ніж у 2012 році.



мал. 13.6. Динаміка викидів від пересувних джерел

Таблиця 13.4 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел, тонн

	Тверді речовини	Діоксид азоту	Аміак	Діоксид сірки	Оксид вуглецю	НМЛОС	Бенз(а) пірен
Викиди від пересувних джерел, в т.ч. від:	1279,1	10133,0	0,5	1124,5	57773,0	8893,9	6,8
1. Автотранспорту, в т.ч.:	908,4	6878,5	0,5	715,1	53611,3	8039,9	3,9
1.1. вантажні автомобілі	297,4	1563,9	0,0	197,5	6872,2	811,8	1,3
1.2. пасажирські автобуси	40,8	218,4	0,0	26,6	904,1	108,6	0,2
1.3. пасажирські легкові автомобілі	10,8	222,7	0,0	16,0	2906,9	490,4	0,0
1.4. спеціальні легкові автомобілі	2,0	58,6	0,0	3,9	818,0	122,6	0,0
1.5. спеціальні нелегкові	23,3	164,0	0,0	17,6	1252,0	128,2	0,1

	Тверді речовини	Діоксид азоту	Аміак	Діоксид сірки	Оксид вуглецю	НМЛОС	Бенз(а) пірен
<i>автомобілі</i>							
2. Залізничного транспорту	24,9	362,0	0,0	22,9	245,0	25,3	0,2
3. Водного транспорту	0,0	0,2	-	0,0	0,1	0,0	-
4. Річкового транспорту	0,0	0,2	-	0,0	0,1	0,0	-
5. Виробничої техніки	345,7	2892,3	0,0	389,5	3916,6	828,7	2,7
6. Транспортних засобів населення	534,1	4650,9	0,4	450,6	40858,1	6378,3	2,3

За даними держсанепідустанов у 2013 році на території міст перевищення нормативного вмісту реєструвались в 6,0 % відібраних проб по окису азоту, в 5,9 % - по оксиду вуглецю та пилу - в 17,8% проб.

За результатами спостережень Вінницьким обласним центром з гідрометеорології за якістю атмосферного повітря у м.Вінниця (два автоматичні пости розташовані поруч з вулицями з інтенсивним рухом транспорту) у 2013 році за середнім вмістом забруднюючих домішок у повітрі (за індексом забруднення атмосфери - ІЗА) у місті спостерігався високий рівень забруднення, що пов'язано, в основному, із значними середньорічними концентраціями діоксиду азоту, пилу, фтористого водню.

Загалом рухомий склад автотранспорту поширює свій негативний вплив на великі території, в тому числі зони відпочинку та рекреації людей, а також тваринний і рослинний світ. Окрім того, автомобільний транспорт є одним з основних джерел викидів парникових газів, що спричиняють глобальну зміну клімату. У викидах парникових газів частка викидів автотранспорту - 10 %.

Для транспортних засобів використовують паливе з різних видів нафтопродуктів і мастил, які у складі відпрацьованих газів дизельних та бензинових двигунів внутрішнього згорання забруднюють фактично всі об'єкти довкілля. Так, кожний автомобіль споживає щороку від 12 до 30 т високооктанового бензину переважно російського виробництва. У цьому бензині вміст свинцю досягає 0,36 г/л (у Великобританії і ФРН - 0,15, США - 0,013 г/л). У дизельному пальному російського та вітчизняного виробництва великий відсоток сірки - 0,5 % (у США - 0,05 %). Крім того, під час спалювання 1 т дизельного пального в атмосферне повітря надходить 16 - 18кг сажі.

Серед усіх видів транспорту автомобільний завдає найбільше шкоди довкіллю. Найбільш значимі фактори негативного впливу автомобільного транспорту на навколишнє середовище та людину: забруднення навколишнього середовища (повітря, ґрунти), шум та вібрація, виділення тепла.

Збільшення викидів від автотранспорту відбувається через: збільшення кількості і погіршення технічного стану автомобільного парку, незадовільну якість палива, відставання темпів розвитку вулично-шляхової мережі, труднощі обліку великої кількості автотранспорту як джерела забруднення атмосфери (приватний автотранспорт, транзит), недостатньо

розвинену законодавчу та юридичну базу для ефективного управління автотранспортом, як екологічно небезпечним об'єктом.

Ґрунти вздовж автомобільних доріг забруднюються важкими металами (свинець, кадмій, мідь та ін.). Так, у 2013 році у 48% відібраних держсанепідстановами проб вміст солей важких металів перевищував допустимі норми.

Залізничний транспорт є більш екологічно чистим, особливо коли застосовують електричну тягу. Значний негативний вплив може бути під час аварій на залізниці, коли в навколишнє середовище одночасно надходить багато токсичних речовин. Та проблемою стало сильне забруднення залізниць нечистотами, що викидаються з вагонних туалетів. Забруднюється смуга завширшки в кілька метрів обабіч колій. У всіх цивілізованих країнах туалети поїздів обладнано спеціальними місткостями, й нечистоти не викидаються назовні.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Сучасні концепції управління охороною навколишнього середовища від дорожньо-транспортного комплексу передбачають можливі зниження екологічної небезпеки від пересувних автотранспортних засобів для атмосферного повітря, водних джерел, ґрунту шляхом удосконалення робочих процесів дизелів з підвищенням рівня паливної економічності, а також з обмеженням димності і токсичності вихлопних газів. Контроль за вмістом токсичних речовин у вихлопних газах автотранспорту проводиться при перевірці технічного стану автомобіля.

Також, зменшення забруднення повітря викидами автотранспорту можливе при забезпеченні використання більш якісного та впровадження альтернативного палива. Найбільш перспективними альтернативними паливами для автомобільного та інших видів транспорту на сьогодні є стиснений природний газ. Необхідно впроваджувати використання нових транспортних засобів – електромобілів.



мал. 13.7. Автотранспорт – джерело забруднення атмосферного повітря у містах

Покращення стану доріг є одним із засобів зменшення негативного впливу автотранспорту на довкілля. Так, у 2013 році відремонтовано понад

2,3 мільйони квадратних метрів доріг комунальної власності, на що за рахунок всіх джерел фінансування було витрачено понад 105 млн. грн., в тому числі - сім з половиною млн. грн. позабюджетних коштів

Діяльність Вінницької міської ради у 2012 році була спрямована на раціональне використання природних ресурсів та зменшення техногенного навантаження на навколишнє природне середовище. Затвердженою Програмою охорони навколишнього природного середовища м. Вінниці на 2012-2015 роки, зокрема на заходи з покращення стану атмосферного повітря, було направлено понад 96 млн. грн. Тільки по м.Вінниця проведено поточний ремонт понад 43 тис.м² дорожнього покриття, використано близько 10 млн. грн.

З 2012 році у м.Вінниця проведено оптимізацію руху автобусів та маршрутних таксі, що дозволило зменшити викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від автотранспорту. Нова маршрутна мережа громадського транспорту дозволила також розвантажити центральні вулиці міста, зменшивши на них кількість маршрутних таксі на 40%. При цьому збільшилась кількість одиниць трамваїв та тролейбусів.

У Вінниці тривають роботи з будівництва дороги по вул.Келецькій, яка має з'єднати Вишеньку та Барське шосе, зокрема передбачено монтаж трамвайного полотна. Будівництво розпочалось ще у 2008 році, але через відсутність коштів воно було призупинено. Продовжили роботу лише у 2012 році, завершення планується у 2014 році. Таким чином, мережа міського електротранспорту м.Вінниця розшириться.

Також, покращення екології великих міст від впливу автотранспорту відбудеться за рахунок виконання вимог екологічного законодавства, заборони будівництва у центрі міст автостоянок, контролю зведення автозаправних станцій у межах міста, будівництво об'їзних доріг, припинення масового вирубування дерев і паркових насаджень під приводом санітарної рубки, розроблення шумового захисту і стимулювання екологічно розвитку безпечного транспорту.

Прикладом покращення екологічного мікроклімату в м. Калинівка стало введення в дію у 2010 році об'їзної дороги з мостом.

14. ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА СПОЖИВАННЯ

14.1. Тенденції та характеристики споживання

Основними тенденціями розвитку народного споживання в області, як і загалом по Україні, можна вважати зростання обсягів споживання, зміну структури в бік збільшення частки непродовольчих товарів. Однак ця тенденція тимчасова. Слід відмітити тенденцію зростання питомої ваги суспільних фондів споживання.

Значне місце в цьому процесі належить удосконаленню оплати праці, системі податків, підвищенню пенсійного забезпечення та іншим державним заходам.

Важливою тенденцією розвитку народного споживання є зміна

структури споживання. Характеризуючи структурні зміни у споживанні, треба зазначити, що споживання продовольчих товарів більш-менш регламентується фізіологічними нормами. Межі споживання непродовольчих товарів набагато ширші, однак і тут при досягненні відповідного рівня потрібно дотримуватися раціональних норм споживання.

Провідне місце у структурі оптового товарообороту займали непродовольчі товари. У 2013 році їхня питома вага в оптовому продажі у порівнянні з минулим роком збільшилась на 3,0 в.п. і становила 76,6%.

У товарній структурі оптового товарообороту непродовольчих товарів 62,5% обсягу припадало на оптову торгівлю нафтопродуктами; засоби парфумерні та косметичні; насіння гірчиці, ріпаку і кользи, кунжуту, соняшнику; кукурудзи; пшениці; товари спортивні; продукти фармацевтичні; пропан і бутан скраплені; портландцемент; добрива та сполуки азотні; мило та засоби для чищення та полірування; холодильники і морозильники побутові.

Порівняно з 2012 роком збільшилися обсяги оптового продажу (у натуральному вимірі) труб і профілів з чавуну ливарного – в 2,7 р.б.; насіння гірчиці, ріпаку – на 56,6%; кукурудзи – на 47,8%; добрив та сполук азотних – на 38,4%; металів основних – на 32,9%.

Водночас порівняно з попереднім періодом зменшилися обсяги оптового продажу паперу і картону – на 90,3%; металів кольорових – на 70,7%; бензину моторного – на 44,9%; жита, вівса – на 29,9%; пшениці – на 15,6%.

Значна частка обсягу оптового товарообороту припадала на подальший перепродаж товарів іншим підприємствам оптової торгівлі. Порівняно з відповідним періодом попереднього року вона збільшилась на 1,3 в.п. і становила 57,9 % оптового продажу.

У структурі товарообороту роздрібної торгівлі підприємств зменшилась частка продажу непродовольчих товарів. У 2013р. їхня питома вага становила 68,4%, що на 1,4% менше попереднього року. Обсяг продажу продовольчих товарів за цей період у порівняних цінах збільшився на 7,9% і становив 2923,7 млн.грн.

Раціональні норми споживання мотивуються визначенням набору тих предметів, які повинні бути у користуванні з урахуванням терміну служби, норм зношення, морального старіння тощо. Використання екологічних мотивацій потребує професіонального підходу фахівців. Перспектива виходу на нові ринки потребуватиме від місцевих виробників адаптації до міжнародного законодавства, орієнтації на кращі зразки екологічного менеджменту.

Важливим показником поліпшення структури споживання є підвищення частки непродовольчих товарів у загальній масі споживання. Структурні зміни проявляються також у межах споживання продовольчих товарів через збільшення або зменшення частки високоцінних продуктів харчування (м'яса, масла, кондитерських виробів тощо), серед непродовольчих — збільшення або зменшення частки товарів культурно-побутового призначення.

Зміни обсягів у споживанні тісно пов'язані з доходами населення та розвитком виробництва товарів народного споживання. Незважаючи на те, що споживання товарів легкої промисловості має тенденцію до зростання, зберігається досить великий розрив між досягнутим рівнем і раціональними нормами. Суттєве зростання виробництва товарів культурно-побутового призначення значно збільшило б рівень забезпеченості ними міських і сільських мешканців. Удосконалення структури споживання є важливою передумовою розвитку особистості, утвердження здорового способу життя.

Окремо, як важливий елемент тенденцій розвитку народного споживання, слід виділити питання підвищення якості товарів, поліпшення їх споживчих властивостей, що дає додатковий ефект у процесі споживання.

Важливою тенденцією розвитку народного споживання є поляризація груп населення за рівнем і структурою споживання. Насамперед, це пов'язано з рівнем доходів на душу населення чи сім'ю.

14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки

Обґрунтування екологічності є невід'ємною частиною системи управління, що впливає на вибір пріоритетів у забезпеченні народного господарства природними ресурсами та послугами в межах намічуваних обсягів споживання.

Орієнтація народного господарства на інтенсивні методи ведення господарства вимагає того, щоб природоохоронна діяльність, як і будь-яка інша, була б підпорядкована кінцевим результатам, а саме: підвищенню добробуту і всебічному розвитку особистості. Однак показники якості навколишнього середовища в сучасних умовах поки ще не стали мірилом добробуту населення. Іншими словами, чітка система управління якістю навколишнього середовища, соціальні нормативи якої мають керуватися не тільки технічними, а й економічними можливостями, поки що не вибудована.

Екологізація народного господарства, підприємств промисловості та АПК припускає інтенсивний розвиток НТП і переклад його на еколого-економічні, економіко-організаційні та еколого-технічні відносини. Здійснення екологізації народного господарства може вестися за такими основними напрямками:

- шляхом здійснення системи організаційно-технічних рішень, енергозберігаючих, природоохоронних та інших заходів без істотної перебудови основних виробничих фондів на підприємствах — без зупинки їхньої дії і без зниження випуску продукції.
- у процесі розширеного відтворення основних фондів народного господарства (нове будівництво, розширення, реконструкція, технічне переозброєння і капітальний ремонт) це досягається проектно-будівельними заходами.

Можна виділити наступні основні напрямки екологізації суспільного виробництва на Вінниччині:

Збереження і відновлення екологічних систем

Розробляються рекомендації щодо збалансованого використання земель, у тому числі сільськогосподарських, з проведенням ландшафтно-екологічного зонування сільської території.

Також землі з інтенсивним використанням планується впорядковувати відповідно до вимог ґрунтозахисної системи землеробства на засадах природоохоронної організації території та відтворення природно-ресурсного потенціалу, а із малопродуктивних та деградованих земель формувати регіональну екомережу у вигляді біоцентрично-мережевої структури агроландшафтів.

Багато людей вважають за краще харчуватися екологічно чистими продуктами: вони ж не містять хімікати та їх виробництво не шкодить середовищу, тобто в суспільстві нарощується попит на продукцію органічного землеробства. перехід до органічного землеробства можливий через „екологізацію” і „біологізацію” сільського господарства: заміна сучасного (мінерально-хімічного) способу вирощування продукції на нешкідливе для зовнішнього середовища, яке забезпечувало б людину і тварин чистими, біологічно повноцінними продуктами харчування. Тобто, при повній (або частковій) відмові від засобів хімізації.

Органічне землеробство в області вже розвиватись. Так, на території області органічним сільським господарством займається фермерське господарство "Шакули" (Хмільницький район), Племзавод "Віла", який є структурним підрозділом АПК "Зелена Долина" (Томашпільський та Тульчинський райони). Популяризацією та поширенням досвіду органічного землеробства займаються ТОВ "Агросоюз-Поділля" та Вінницький клуб органічного землеробства «Горсть».

ПП "БТУ-Центр" (м. Ладижин Тростянецького району) проводить науково-дослідні роботи, розробляє різні форми біопрепаратів за заявками замовників, надає консультативну та методичну допомогу в застосуванні біопрепаратів, розробляє та впроваджує у виробництво препарати для потреб сільського господарства (тваринництво, рослинництво). На сьогоднішній день підприємство досягло значних успіхів на шляху розвитку біотехнології в Україні та пропонує своїм споживачам сучасні технології використання біопрепаратів в інтегрованих системах вирощування та захисту сільськогосподарської продукції.

Створення та впровадження маловідходних і безвідходних виробництв

Реальний шлях екологізації технології - це поступовий перехід спочатку до маловідходних, а потім - до безвідходних замкнутих циклів. Тим самим можуть бути досягнуті раціональне природокористування та охорона навколишнього середовища. На Вінниччині є приклади впровадження новітніх природоохоронних та ресурсозберігаючих технологій на промислових підприємствах. Пріоритетним завданням для області в числі інших є впровадження маловідходних та безвідходних технологій (AGRANA Fruit Ukraine); переоснащення виробничих

потужностей на ресурсозберігаючі (ВО КВП ВКГ"Вінницяводоканал"); створення виробничих комплексів із замкнутою системою переробки і повторного використання відходів (ВАТ "Літинський молокозавод"); орієнтація на випуск екологічно чистої продукції (ПВП "Панда").

Також, екологізація сільського господарства передбачає ведення господарської діяльності на основі максимальної реутилізації, рециркуляції всіх господарських відходів; підвищення рентабельності господарств за рахунок використання місцевих органічних відходів та добрив, а також компостів. На Вінниччині перевага надається комплексному – органо-мінеральному землеробству. Тобто при внесенні органіки (гною, соломи, компостів), біологічних добрив (біогумусу, філазону МЦ), посівів сидератів застосовуються також хімічні препарати: мінеральні добрива, як рідкі, так і порошкоподібні, гранульовані, а також засоби захисту.

Екологічно прийнятне розміщення і територіальна організація виробництва

Потенційно небезпечні виробництва мають велику питому вагу в структурі промислового виробництва: на них припадає 42,8% вартості основних фондів, 33,8% обсягів виробництва і 21% зайнятих. Висока концентрація населення в поєднанні з інтенсифікацією промислового виробництва справляють негативний вплив на навколишнє середовище, а в окремих регіонах України через нерівномірність розселення населення та розміщення промислового виробництва такий вплив створює дуже напружену екологічну ситуацію. Для Вінниччини така ситуація не є характерною. Тим не менше, в умовах підвищення впливу екологічних обмежень виникає необхідність здійснити якісні зміни у продуктивних силах та їх екологізацію, тобто привести їх у відповідність із закономірностями відтворення і збереження навколишнього природного середовища.

Скорочення та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища

Принцип безвідходного виробництва запозичений у природних екосистем, що працюють за замкнутою схемою. Кругообіг речовин у природі відтворює життя у всіх її різноманітних формах при повній утилізації відходів. На Вінниччині в даному напрямку ведеться пошук свіжих ідей та технологій з пріоритетами на вдосконалення роботи очисних споруд каналізації, модернізацію фільтрів та вловлювачів котелень і ТЕС.

Ряд заходів втілено і у сфері переробки органічних відходів особливо на фоні подорожчання традиційних енергоносіїв. Так, започатковано виробництво біопалива з відходів харчової промисловості (наприклад, на Барському спиртовому заводі). Також, організовано переробку стічних вод (сироватки) з виробництвом лактози на молокозаводах області (Вапнярський, Томашпільський молокозаводи). Широко використовуються органічні відходи виробництва як паливо для

отримання теплової енергії. Установки для спалювання лушпиння соняшнику встановлено на ПАТ "Вінницяолієжиркомбінат", на фірмі "Барлінек" – установка по спалюванню тирси, тощо. На Вінниччині створюються підприємства з виробництва паливних гранул з відходів деревини або сільськогосподарських відходів (цех у с. Журавне Літинського району організовано гранулювання тирси та лушпиння соняшника, а у с.Бубнівка Гайсинського району – гранулювання соломи).

Таким чином, основні положення екологізації виробництва на Вінниччині можна звести до наступних. Розробка і впровадження технологічних процесів і схем, які виключають або доводять до мінімуму відходи і викиди в навколишнє середовище шкідливих речовин, створення водооборотних циклів і безстічних систем для економії і охорони від забруднення шкідливими речовинами прісної води як одного з найбільш дефіцитних ресурсів. Проектування і впровадження систем переробки відходів виробництва і споживання, повернення в основний виробничий цикл вторинних матеріальних ресурсів. Розробка та впровадження принципово нових процесів отримання традиційних видів продукції і усунення відходів. Створення регіональних промислових комплексів, підприємства яких пов'язані переробкою відходів.

14.3. Впровадження елементів більш чистого виробництва

На Вінниччині прикладами впровадження новітніх природоохоронних та ресурсозберігаючих технологій на промислових підприємствах. Пріоритетним завданням для області в числі інших є впровадження маловідходних та безвідходних технологій (AGRANA Fruit Ukraine); переоснащення виробничих потужностей на ресурсозберігаючі (ВО КВП ВКГ"Вінницяводоканал"); створення виробничих комплексів із замкнутою системою переробки і повторного використання відходів (БАТ "Літинський молокозавод"); орієнтація на випуск екологічно чистої продукції (ПВП "Панда").

На Вінниччині переважає комплексне органо-мінеральне землеробство: з внесенням органіки (гною, соломи, компостів), біологічних добрив (біогумусу, філазоніту МЦ), посівів сидератів застосовуються також хімічні препарати: мінеральні добрива, як рідкі, так і порошкоподібні, гранульовані, а також засоби захисту. Це дозволяє зменшити ризики від застосування хімічних препаратів та зменшує обсяг утворюваних відходів.

Принцип безвідходного виробництва запозичений у природних екосистем, що працюють за замкнутою схемою. Кругообіг речовин у природі відтворює життя у всіх її різноманітних формах при повній утилізації відходів. На Вінниччині в даному напрямку ведеться пошук свіжих ідей та технологій з пріоритетами на вдосконалення роботи очисних споруд каналізації, модернізацію фільтрів та вловлювачів котелень і ТЕС.

Ряд заходів втілено і у сфері переробки органічних відходів

особливо на фоні подорожчання традиційних енергоносіїв. Так, започатковано виробництво біопалива з відходів харчової промисловості (наприклад, на Барському спиртовому заводі). Також, організовано переробку стічних вод (сироватки) з виробництвом лактози на молокозаводах області (Вапнярський, Томашпільський молокозаводи). Широко використовуються органічні відходи виробництва як паливо для отримання теплової енергії. Установки для спалювання лушпиння соняшнику встановлено на ПАТ "Вінницяолієжиркомбінат", на фірмі "Барлінек" – установка по спалюванню тирси, тощо. На Вінниччині створюються підприємства з виробництва паливних гранул з відходів деревини або сільськогосподарських відходів (цех у с. Журавне Літинського району організовано гранулювання тирси та лушпиння соняшника, а у с.Бубнівка Гайсинського району – гранулювання соломи).

В області активно ведуться роботи над впровадженням проектів альтернативної енергетики з використанням «чистих» джерел. Так, нині в області працює 19 малих ГЕС загальною потужністю біля 21 мВт. Завдяки державній підтримці, в тому числі по «зеленому тарифу», за останні роки на території області побудовано 15 сонячних електростанцій та видані технічні умови на проектування і будівництво ще 34. Зокрема, у 2013 році обласною державною адміністрацією супроводжується реалізація інвестиційного проекту "Будівництво сонячних електростанцій у с.Войнашівка Барського району, с.Станіславчик Жмеринського району та с.Луги Чечельницького району".

Малими гідро- та сонячними електростанціями у 2013 році відпущено споживачам 115,9 млн.кВт.год. електроенергії (37,7 тис.т.у.п.), у тому числі: ГЕС – 98,7 млн.кВт.год (32,1 тис.т.у.п.); СЕС – 17,2 млн.кВт.год (5,6 тис.т.у.п.).

14.4. Ефективність використання природних ресурсів

Економічні ресурси, тобто засоби для виготовлення товарів і послуг, є обмеженими чи рідкісними, а матеріальні потреби суспільства зростають і стають більш різноманітними. Функціонування виробництва неможливе без використання ресурсів. Стрімке дорожчання енергоносіїв, зменшення запасів вичерпних природних ресурсів та зростання навантаження на природні ресурси, що є невичерпними, прискорюють процеси ефективного їх використання в області.

Екстенсивний розвиток економіки України, не завжди ефективне використання природних ресурсів, призвело до того, що пошук шляхів підвищення ефективності використання природних ресурсів стає особливо актуальним. Одним із таких шляхів є більш активне виконання функції управління місцевими органами самоврядування та налагодження постійного моніторингу природних ресурсів у економіці регіону.

У Вінницькій області з метою ефективного використання природних ресурсів широко застосовують енергію біопалива, органічні відходи, відходи деревообробної промисловості.

Виготовлено експериментальні зразки установок з виробництва

біодизеля (сировина - рапс) та етанолу (сировина - спирт). Подібний цех уже працює в с. Северинівна Жмеринського району, тривають роботи зі створення таких цехів у селах Чечельницького та Піщанського районів. Здорожчання пального в Україні лише прискорює процеси впровадження даних зразків у серійне виробництво.

У сфері переробки органічних відходів започатковано виробництво біопалива з відходів харчової промисловості на Барському спиртовому заводі.

Відходи, що утворились під час обрізки дерев (гілки діаметром до 20см) утилізуються за допомогою подрібнювача деревини "Олнова-200". Даний агрегат працює на ВАТ РП "Агромаш" з метою раціонального використання відходів деревини та переробки її на брикети для опалення.

Як повноцінне тверде паливо використовують соломку, тирсу, подрібнений хмиз, тирсові пелети у більш як 70 котельнях та теплопостачальних пунктах Вінницької області.

Спільно з Женевським офісом Організації об'єднаних націй по навколишньому середовищу (UNEP) м. Вінниця виграла грант Європейської Комісії для міст-підписантів Угоди мерів. В рамках цього гранту UNEP допоможе Вінниці та її містам-партнерам розробити плани енергозбереження до 2020 року відповідно до європейських норм. Грант також передбачає виділення біля 800 тис. гривень на проведення пілотного проекту по термомодернізації однієї зі шкіл Вінниці.

Даний грант був оголошений Європейською Комісією у 2011 році для підтримки міст Східної Європи і Середньої Азії, які взяли на себе зобов'язання по енергозбереженню відповідно до Угоди мерів. В рамках цих зобов'язань міста повинні подбати про скорочення споживання енергії на своїй території не менш ніж на 20% і не менш ніж на 20% скоротити викиди у атмосферу так званих парникових газів, зокрема вуглекислого газу.

Виконання цих зобов'язань передбачає комплекс зусиль, спрямованих на підвищення ефективності теплопостачальних організацій, скорочення втрат тепла на етапі його транспортування та у будівлях, оптимізацію роботи транспорту у місті, правильне поводження зі сміттям, перехід на більш раціональне використання енергії на підприємствах міста тощо. А для того, щоб спланувати ці дії, необхідно в першу чергу оцінити нинішній стан споживання енергії та рівня шкідливих викидів.

Саме це завдання і стояло перед містами-учасниками гранту на перших етапах. Фахівці з UNEP і залученої до проекту Франкфуртської школи менеджменту та бізнесу в рамках семінарів познайомили вінницьких колег з методиками оцінки викидів і складанням плану першочергових дій. Після цього настане черга реалізації пілотного проекту за кошти гранту в одній із шкіл міста.

Вінниця приєдналась до Угоди мерів у 2011 році і активно працює над запровадженням нових підходів до енергозбереження. Новий проект стане гарним доповненням до тих проектів, які реалізуються у місті у цій

сфері за підтримки інших міжнародних організацій – Агентства з міжнародного розвитку США (USAID, проект "Реформування міської системи теплозабезпечення"), Міністерства економіки Швейцарії (SECO, проект комплексної модернізації теплозабезпечення у двох мікрорайонах міста і підвищення ефективності управління комунального підприємства "Вінницяміськтеплоенерго"), Міжнародної фінансової корпорації (IFC, стимулювання енергозбереження в житловому секторі). Зусилля і успіхи міста Вінниці в сфері енергозбереження і сприяли тому, що саме вона стала базовим містом для проекту UNEP і була обрана також для проведення стартового семінару по проекту.

Оригінальна технологія біодеструктора "Родекс", розроблена "БТУ-Центр", дозволяє ліквідувати та знешкодити аварійні розливи нафти та нафтопродуктів на водних поверхнях і ґрунті; біотехнологічне очищення і відновлення ґрунтів, забруднених нафтою, нафтопродуктами і мінеральними солями пластових вод.

14.5. Оцінка "життєвого циклу виробництва"

Оцінка життєвого циклу, як метод оцінювання екологічних аспектів продукції й потенційних впливів на навколишнє середовище, передбачає такі етапи:

- визначення цілей і змісту оцінки життєвого циклу;
- формування переліку вхідних і вихідних параметрів;
- оцінка потенційних впливів на навколишнє середовище, пов'язаних із вхідними й вихідними потоками речовини та енергії;
- інтерпретація результатів інвентаризаційного аналізу й аналізу впливів.

Ця оцінка також розглядає впливи на навколишнє середовище впродовж усього життєвого циклу продукції — одержання сировини, матеріалів, виробництво, експлуатація й утилізація в межах продукційної системи. Розглядаються і негативні впливи на населення, а також на стан екологічних систем. Для того щоб визначити переваги певної категорії продукції чи послуг відносно їх впливів на стан довкілля та здоров'я людини протягом життєвого циклу розробляються та впроваджуються екологічні стандарти. Екологічний стандарт на продукцію певної категорії є добровільним і встановлює додаткові екологічні вимоги - екологічні критерії, до тих що встановлені чинним законодавством. Відповідність екологічним критеріям є підтвердженням екологічної переваги продукції.

Основні положення та принципи розробки екологічних критеріїв визначені міжнародним стандартом ISO 14024 (ДСТУ ISO 14024) "Екологічні маркування та декларації – Екологічне маркування I типу – Принципи та методи".

Екологічні стандарти що встановлюють екологічні критерії оцінки життєвого циклу на певну категорію продукції розробляються підкомітетом "Оцінка життєвого циклу" технічного комітету стандартизації ТК 82 "Охорона навколишнього природного середовища України" за участю усіх

заінтересованих сторін.

В процесі розроблення стандарту враховується вимоги законодавства України та Євросоюзу, міжнародних стандартів серії ISO 14000, а також кращий вітчизняний та світовий досвід екологічних інновацій відносно певної категорії продукції.

На Вінниччині оцінка характеристик життєвого циклу використовується зокрема:

- для оцінки можливостей поліпшення екологічних аспектів продукції на різних стадіях життєвого циклу;
- під час прийняття рішень у промислових, державних і недержавних організаціях, під час стратегічного планування, встановлення пріоритетів, проектування чи реконструкції продукції або процесів;
- для вибору характеристик екологічності, у тому числі методів вимірювань;
- під час проведення маркетингових досліджень;
- під час екологічного маркування чи для складання заяви-декларації екологічної чистоти продукції тощо.

Під час проведення оцінки впливу життєвого циклу продукції визначають важливість потенційного впливу на навколишнє середовище з використанням результатів інвентаризаційного аналізу життєвого циклу. Цей процес пов'язаний головним чином із визначенням специфічних впливів на навколишнє середовище чинників, виявлених у ході інвентаризаційного аналізу, і намаганням зрозуміти масштаби й характер таких впливів. Рівень детальності, вибір і оцінка чинників впливу, методологія оцінки залежать від цілі й змісту дослідження.

Якщо підприємство прагне досягти кращих показників сталого виробництва, воно повинно мати впроваджену систему управління життєвим циклом. Ця система спрямована на мінімізацію екологічних та соціально-економічних проблем, пов'язаних з продуктом, протягом його життєвого циклу та ланцюгом формування вартості. Управління життєвим циклом дозволяє:

- зменшити екологічні витрати;
- більш ефективно використовувати ресурси та матеріали;
- зменшити собівартість продукції;
- зменшити витрати на зберігання матеріалів та вантажно-розвантажувальні роботи;
- зменшити обсяги утворюваних відходів від пакування та спожитої продукції.

На Вінниччині дані питання досліджують науковці Вінницького національного технічного університету Л.А. Бондар та Д.В. Степанов, а впроваджують група компаній "Nemiroff" та ВАТ "Муровано-куриловецький завод мінеральної води "Регіна".

Підвищення рівня екологічних знань вітчизняних товаровиробників щодо впровадження сучасних систем управління якістю та більш чистих технологій виробництва є одним із елементів національного плану дій з

охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки та покликане прискорити перехід економіки держави на нові принципи інтегрованого екологічного управління.

Потреба переросте у необхідність у зв'язку із очікуваною інтеграцією нашого законодавства до міжнародних стандартів та посиленню державних вимог і контролю за їх дотриманням, зокрема в частині покращення рівня екологічної безпеки виробництва. У зв'язку з цим підкомітетом "Оцінка життєвого циклу" національного технічного комітету стандартизації ТК 82 "Охорона навколишнього природного середовища України" у 2012 року проведена низка семінарів-тренінгів, зокрема, "Продукти харчування. Технічне регулювання та нові підходи у сфері оцінки відповідності якісних характеристик", "Зелене" будівництво. Основні принципи та оцінка відповідності будівельних матеріалів, виробів та об'єктів нерухомості, згідно з міжнародними стандартами".

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Регіональна екологічна політика Вінниччини

У 2013 році екологічна політика області була спрямована на розв'язання окремих гострих екологічних проблем, зокрема, що пов'язані з накопиченими в області непридатними пестицидами, очищенням стічних вод підприємств-забруднювачів, залишками мулових майданчиків ОСК м. Сороки (республіка Молдова) на українській території (Ямпільський район Вінницької області). Значна увага приділялась розвитку природо-заповідної справи, вдосконаленню механізмів надання адміністративних послуг, видачі дозвільної документації, поліпшенню роботи зі зверненнями громадян, забезпеченням механізму надання водних об'єктів в оренду. Протягом звітного періоду діяльність Департаменту була спрямована на виконання Законів України, Постанов Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актів, що забезпечують реалізацію державної політики не лише у сфері заповідання, але й в царині охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів, нормування їх використання, екологічної безпеки. 21 грудня 2010 року схвалено Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року", з того часу основні напрямки природоохоронної діяльності визначаються даним нормативним документом. У відповідність до вимог даного закону приведені місцеві програми та плани соціально-економічного розвитку. Так у 2013 році в області почала діяти затверджена 18 грудня 2012 року рішенням № 418 13 сесії 6 скликання Вінницької обласної ради Регіональна програма охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013 – 2018 роки, яка узгоджена з Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища.

Метою Програми є поліпшення стану та досягнення безпечного для життя і здоров'я населення рівня навколишнього природного середовища

шляхом інтеграції екологічної політики в соціально-економічний розвиток.

Першочерговими напрямками екологічної політики для Вінниччини визначені: 1. Підвищення рівня суспільної екологічної свідомості. В даному напрямку програмою передбачено створення регіональних екологічно просвітницьких центрів на базі навчальних закладів; екологічних літніх таборів, шкільних екологічних гуртків; видання екологічної літератури; підтримка інших інформаційних проектів, спрямованих на екологічне інформування та виховання. 2. Поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки. Серед заходів даного напрямку заплановане виконання робіт з консервації деградованих, малопродуктивних та забруднених земель, рекультивація порушених земель; знешкодження та безпечне зберігання непридатних, хімічних засобів захисту рослин; будівництво полігонів твердих побутових відходів; впровадження в кожній територіальній громаді системи роздільного збирання, сортування, утилізації, захоронення твердих побутових відходів. В напрямку розвитку водозберігаючих форм економіки та для покращення стану поверхневих водойм, забруднення яких є однією із основних екологічних проблем області, програмою заплановано припинення скидів забруднюючих речовин у відкриті водойми та підземні водні горизонти, в першу чергу через будівництво та реконструкцію очисних споруд каналізації в усіх районних центрах області; проектування та винесення в натуру прибережних захисних смуг річок та водойм; берегоукріплення водних об'єктів в межах населених пунктів. Серед завдань другого напрямку стратегії передбачено досягнення оптимальної для регіону площі лісистості (не менше 20%) та реконструкція електрофільтрів на трьох енергоблоках Ладизинської ТЕС. 3. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття, формування екологічної мережі. Основними заходами у даному напрямку залишаються збільшення площ об'єктів природно-заповідного фонду, виготовлення проектів їх землеустрою та винесення територій ПЗФ в натуру. Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, складає 563,392 млн. грн. Фінансування передбачено за рахунок державного, обласного та інших місцевих бюджетів, коштів підприємств.

Ефективно здійснювалось і державне регулювання, зокрема дозвільна діяльність у сфері охорони довкілля. Левова частка цієї роботи після ліквідації Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області лягла на новостворений Департамент екології та природних ресурсів. Серед інших дозвільних документів протягом 2013 року: розглянуто 369 проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок, 822 комплекти документів на отримання дозволів на спецводокористування, 903 комплекти документів на отримання дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, 19 проектів нормативів ГДС, 25 договорів оренди водних об'єктів. Видано 418 дозволів на розміщення відходів.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

Протягом 2012 року Вінницька обласна рада, обласна державна адміністрація та її структурні підрозділи, територіальні органи центральних органів виконавчої влади, що діють у Вінницькій області, брали участь у розробці нових нормативно правових актів, спрямованих на покращення екологічного стану у Вінницькій області.

Так, Вінницькою обласною радою прийнято такі рішення (в т.ч. за ініціативи та сприяння Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області – січень-травень 2013 року; Департаменту екології та природних ресурсів ОДА – червень – грудень 2013 року):

від 19 лютого 2013 року:

№ 478. Про Програму економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2013 рік.

№ 479. Про звіт постійної комісії обласної Ради 6 скликання з питань охорони довкілля, раціонального використання надр.

№ 488. Про внесення доповнень до Програми підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергоресурсів у Вінницькій області на 2010-2015 роки, затвердженої рішенням 34 сесії обласної Ради 5 скликання від 25 жовтня 2010 року №1116.

від 20 червня 2013 року

№ 539. Про внесення змін та доповнень до Програми боротьби з амброзією полиноlistою у Вінницькій області на 2011-2015 роки, затвердженої рішенням 2 сесії обласної Ради 6 скликання від 28 грудня 2010 року № 42.

№ 544. Про внесення змін до рішення 13 сесії обласної Ради 5 скликання від 25 жовтня 2007 року №353 „Про Обласну програму розвитку лісового та мисливського господарств в лісах, які надані в постійне користування Вінницькому обласному комунальному спеціалізованому лісогосподарському підприємству „Віноблагроліс”, підвищення лісистості та озеленення населених пунктів області на 2008-2017 роки”.

№ 545. Про внесення змін до рішення 2 сесії обласної Ради 6 скликання від 28 грудня 2010 року №22 „Про Програму поліпшення техногенної та пожежної безпеки населених пунктів та об’єктів усіх форм власності, розвитку інфраструктури підрозділів пожежної охорони у Вінницькій області на 2011-2015 роки”.

№ 547. Про внесення змін до Регіональної програми охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013-2018 роки, затвердженої рішенням 13 сесії обласної Ради 6 скликання від 18 грудня 2012 року № 418 (збільшення фінансового забезпечення).

№ 548 23. Про створення нових об’єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (регіональний ландшафтний парк „Немирівське Побужжя”, 5678,0 га, на території Немирівського району, без вилучення

із користування; гідрологічний заказник „Водограй”, 34,0га, в межах Копайгородської селищної ради Барського району, без вилучення з користування).

від 08 листопада 2013 року

№ 578. Про Стратегію збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року.

№ 587. Про затвердження Схеми планування території Вінницької області.

від 20 грудня 2013 року

№ 634. Про Програму економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2014 рік.

№ 639. Про внесення змін та доповнень до Обласної комплексної програми захисту населення і територій Вінницької області у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій на 2008-2015 роки, затвердженої рішенням 16 сесії обласної Ради 5 скликання від 19 березня 2008 року №511.

№ 645. Про створення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення – ботанічного заказника „Долина ірисів”.

Головою Вінницької обласної державної адміністрації підписано ряд розпоряджень, зокрема:

- від 12 березня 2013 року № 94 "Про проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення у 2013 році";
- від 26 березня 2013 року № 120 "Про заходи з охорони і відтворення рибних запасів та інших водних біоресурсів у водоймах області в період нересту риби у 2013 році";
- від 20 травня 2013 року № 216 "Про затвердження Положення про Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації"
- від 22 травня 2013 року № 220 "Про утворення обласної комісії з інвентаризації інфраструктури міжгосподарських та внутрішньогосподарських зрошувальних систем";
- від 21 червня 2013 року № 277 "Про реалізацію заходів з впровадження в області Ініціативи “Партнерство "Відкритий Уряд";
- від 25 липня 2013 року № 312 "Про заходи щодо збереження автомобільних доріг загального користування";
- від 16 вересня 2013 року № 392 "Про розроблення проекту Програми економічного і соціального розвитку області на 2014 рік";
- від 07 жовтня 2013 року № 427 "Про організаційні заходи щодо надання у користування водних об'єктів"
- від 25 листопада 2013 року № 500 "Про додаткові заходи щодо охорони хвойних лісових насаджень у передноворічний період 2014 року"
- від 31 грудня 2013 року № 583 "Про підсумки соціально-економічного розвитку області в 2013 році та основні завдання на 2014 рік" (розвиток природно заповідної справи та мінімізація наслідків від зберігання

непридатних ХЗЗР, розвиток інфраструктури поводження з відходами).

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства¹

¹ – більш детальніше з даною інформацією можна ознайомитись на офіційному сайті Державної екологічної інспекції у Вінницькій області <http://www.vindei.gov.ua/> в розділі "Результати роботи"

Протягом 2013 року Державною екологічною інспекцією у Вінницькій області перевірено 920 об'єктів різної форми власності на предмет дотримання вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища. За порушення чинного законодавства складено 1892 протоколи, до адмінвідповідальності притягнуто 1760 осіб, сума накладених штрафів складає 496 060 гривень; 139 протоколів передано для розгляду у судові органи; за збитки заподіяні державі порушенням природоохоронного законодавства пред'явлено 184 претензії на загальну суму 43 963 319 гривень, стягнуто 173 претензії на суму 763 835 гривень. Загальна сума розрахованих збитків за звітний період становить 44 678 851 гривня. Винесено 25 рішень про тимчасову заборону (зупинення) виробничої діяльності.

I. Контроль за охороною і використанням вод та відтворенням водних ресурсів.

Протягом року Держекоінспекцією проведено 556 перевірок дотримання вимог водоохоронного законодавства. До адміністративної відповідальності притягнуто 230 посадових осіб та громадян на загальну суму 34 034 гривні. За шкоду заподіяну навколишньому природному середовищу пред'явлено 74 претензії на суму 40 956 458 гривень.

При перевірці дотримання вимог водоохоронного законодавства підприємствами області, основними порушеннями виявлялись: самовільне водокористування, перевищення встановлених нормативів скиду забруднюючих речовин, невиконання умов дозволу на спеціальне водокористування, порушення правил ведення первинного обліку водопостачання та водовідведення, порушення правил складання держстатзвітності 2-ТП (водгосп), відсутність проведення лабораторних аналізів якості води, що скидається з водних об'єктів.

Так, під час проведення позапланових перевірок встановлені факти самовільного забору води із артезіанських свердловин підприємствами "Піщанка водоканал"; філії "Ободівський цукровий завод" ТОВ "Агропродінвест-2005"; Флоринського КП "Флор-Сервіс" що є порушенням 44 та 49 статей Водного кодексу України. Підприємствам пред'явлені претензії відповідно на 148 729 грн. 50 коп.; 49 188 грн. 51 коп.; 48 142 грн. 28 коп.

Під час проведення планових перевірок встановлені факти самовільного забору води із артезіанських свердловин підприємствами

ПАТ "Тростянецьке районне підприємство "Агромаш"; КП "Ободівка комунсервіс", Погребищенського вищого професійного технічного училища № 42; ПП "Газводбудсервіс"; ПАТ "Вінницяобленерго"; ТОВ "Україна", що є порушенням статей Водного кодексу України. Підприємствам пред'явлені претензії відповідно на 122 438 грн. 16 коп.; 96 692 грн. 16 коп.; 33 106 грн. 20 коп.; 10 498 грн.; 10 227 грн. 89 коп.; 40 004 грн. 56 коп. Частина з пред'явлених збитків сплачені в повному обсязі, інші – знаходяться на розгляді в органах прокуратури області.

Встановлені факти самовільного забору воду з поверхневих водойм (без дозволу на спеціальне водокористування) СТОВ "Удич"; "Надія-М.В.", ФГ Колотуцького О.Л.; ТОВ "Світоч"; ТОВ "Яланецьке"; ТОВ "Платани"; ТОВ СХК "Вінницька промислова група"; що є порушенням ст. 44, 49 Водного кодексу України. Підприємствам пред'явлено претензію відповідно на суму 16 665 грн. 45 коп.; 8 474 грн. 10 коп.; 6010 грн.; 5 334 грн. 66 коп.; 4 281 грн. 25 коп.; 4 255 грн. 03 коп.; 4 126 грн. 25 коп. Збитки сплачені в повному обсязі.

Встановлені факти самовільного забору води із каптажного колодязя ТОВ "Буша", ТОВ "АМГ Миронівське". Підприємствам пред'явлено претензію відповідно на суму 4 986 грн. 55 коп. та 17 080 грн. 88 коп. Збитки сплачені в повному обсязі.

ДП "Іллінціводоканал" КП "Вінницяоблводоканал" здійснювався самовільний скид забруднюючих речовин зі зворотними водами у водний об'єкт р. Соб, що є порушенням ст. 44, 48, 70 Водного кодексу України. Підприємству пред'явлено претензію на суму 11 460 грн. 50 коп. Збиток сплачено в повному обсязі.

Внаслідок перевірки ТОВ "Продовольча компанія "Зоря Поділля", відділок №1 "По переробці цукрового буряка" підприємством ліквідований скид по рельєфу стічних вод в річку Сіб, у верхній частині полів фільтрації (карта №49) загерметизоване перепускне устаткування з карти в обвідний канал. За невиконання вимог рішення про тимчасову заборону діяльності пов'язаної із експлуатацією полів фільтрації та порушенням правил їх експлуатації, вжиті заходи адміністративного впливу та видані приписи на усунення порушень.

Проведені перевірки КП "Погребищекомунсервіс", ПП "Дари Садів", ДП "Хмільникводоканал", ДП "Гайсинводоканал", ДП "Іллінціводоканал", ДП "Липовецьводоканал", ДП "Калинівкаводоканал" КП, ДП "Крижопільводоканал", КП "Піщанкаводоканал", КВЕП "Вапняркаводоканал", КП "Вінницяоблводоканал". Контроль якісного складу стічних вод, що скидаються у водойму, здійснюється відомчою акредитованою лабораторією по усім забруднюючим речовинам, крім нафтопродуктів. Скид стічних вод після очисних споруд здійснюється згідно затверджених нормативів ГДС.

Також проведені перевірки водопостачання та водовідведення Копайгородського комбінату комунальних підприємств; очисної госпфекальної станції для біологічної очистки господарсько-побутових

стоків; які знаходяться на балансі Ладижинської ТЕС; ПАТ "Тростянецький м'ясокомбінат"; ДП "Національна енергетична компанія Укренерго" ВП "Вінницяелектротехнологія" ; ТОВ "Вінницька птахофабрика"; КП "Чечельник-комунсервіс", Гайсинського ЛВУМГ філії УМГ "Черкаситрансгаз" ПАТ "Укртрансгаз"; Барського ЛВУМГ філії УМГ "Черкаситрансгаз" ПАТ "Укртрансгаз".

Проведено планову перевірку ТОВ "Епіцентр К". Водовідведення дощових та талих вод з території підприємства та місця парковки автомобілів здійснюється на очисні споруди за слідуючою схемою: забруднена вода попадає в колодязь-відстійник, де проходить відстоювання механічних домішок. Далі стоки потрапляють в колодязь – фільтр першого ступеня, в якому знаходяться циліндричні поліпропіленові фільтри (ТУ У3086097, 002-2001). Після першого ступеня вода поступає у фільтр другого ступеня з листовими фільтрами "Нафтосбор-2", які плавають на поверхні води в колодязі. Після другого ступеня вода поступає в резервуар - накопичувач, де проводиться контроль якості води. У випадку попадання нафтопродуктів в колодязь - накопичувач засипається порошок "Еколан М". Після промивки водою фільтри знову повертаються в колодязь. Дощові і талі води після очистки відводяться в р. Вишенька. Препарат "Еколан М" має позитивний висновок № 229 державної екологічної експертизи щодо можливості його використання.

При перевірці дотримання вимог водоохоронного законодавства орендарями водних об'єктів основними порушеннями є відсутність дозволу на спеціальне водокористування та договору оренди водного об'єкта.

Контроль за охороною атмосферного повітря.

У звітному періоді проведено 628 перевірок дотримання вимог законодавства про охорону атмосферного повітря. За фактами виявлених порушень до адміністративної відповідальності притягнуто 257 посадових осіб та громадян на загальну суму 45 713 грн., за збитки завдані навколишньому природному середовищу виставлено 41 претензію на суму 123 881 грн.

Під час проведення позапланової перевірки МКП "Енергоресурс"; ТОВ "Могилів-Подільський молокозавод"; було виявлено, що підприємствами здійснювались викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря з перевищенням затверджених нормативів, що є порушенням ст. 11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря". Підприємствам пред'явлено претензію відповідно на суму 36 219 грн. 97 коп.; 7 054 грн. 90 коп. Більшість збитків сплачено в повному обсязі.

Під час проведення позапланової перевірки СВК "Нива", СВК "Дружба"; ФГ "Щербич"; ПП "Корунд"; ФГ "Олімп"; "Енергоінвест"; ТОВ "Вінницька будівельна компанія"; Відокремленого підрозділу Вагонна дільниця станції Жмеринка ДТГО "Південно-Західна залізниця"; ТОВ НВП "Аргон"; ДКП "Барська районна друкарня"; було виявлено що викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел

здійснювались без відповідного дозволу, що є порушенням ст. 11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря".

Підприємствам пред'явлено претензію на суму 20 117 грн. 30 коп. 8 132 грн. 85 коп.; 6 512 грн. 25 коп.; 4 170 грн. 14 коп.; 1 640 грн. 58 коп.; 1 612 грн. 35 коп.; 1 100 грн. 69 коп.; 861 грн. 48 коп.; 304 грн. 57 коп.; 256 грн. 10 коп.; Збитки сплачено в повному обсязі.

Під час проведення планової перевірки ПрАТ "Шаргородський маслозавод"; було виявлено, що здійснювались наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів, Підприємствам пред'явлено претензію на суму 7 089 грн. 96 коп.;

Під час проведення планової перевірки КП "Вінниця-облтеплоенерго"; ПАТ "Бершадьмолоко"; ТОВ "Богданівське"; було виявлено, що підприємствами здійснювались викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел без відповідного дозволу. Підприємствам пред'явлені претензії відповідно на суму 6 957 грн. 88 коп.; 6 623 грн. 01 коп.; 1 323 грн. 26 коп. Збитки сплачені в повному обсязі.

Підприємства ТОВ НВП "Гамма"; ВАТ "Барське АТП-10513"; ТОВ "Бестінвест-Енерго"; ТОВ СОП "Михайлівське" в порушення вимог ст. 11 Закону України "Про охорону атмосферного повітря" здійснювали діяльність, пов'язану із викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря, без відповідного дозволу. Підприємствам було винесено рішення про тимчасову заборону (зупинення) діяльності, пов'язаної із викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Проведена планова перевірка дотримання вимог природоохоронного законодавства ДТЕК Ладижинська ТЕС. Пилогазоочисні установки всіх блоків підтримувались у нормальному технічному стані. Під час проведення поточних, середніх ремонтів блоків виконуються ремонти електрофільтрів. Але, враховуючи тривалий час експлуатації електрофільтрів, є необхідність їх реконструкції. Проведення реконструкції на електрофільтрах заплановано на всіх блоках. Перевищень концентрації викидів золи не виявлено. Процес спалювання палива у котлі проводиться відповідно правил технічної експлуатації станції (робота енергоблоку з відключеними електрофільтрами технологічно неможлива), а також режимних карт еколого-теплотехнічних випробувань. В 2014 році на Ладижинській ТЕС заплановано проведення капітального ремонту енергоблоку № 6 та середній ремонт енергоблоку № 4. Повна реконструкція енергоблоку № 4 перенесена з 2013 року на 2016 рік. Заміна пошкоджених напівполів електрофільтрів енергоблоку № 6 запланована на 2014 рік.

Проведені перевірки ДП "Вінницятрансприлад"; КП ВМР "Вінницяміськтеплоенерго"; ТОВ "Цехаве-корм ЛТД"; ТОВ "Шляхбуд"; ТОВ "Каролінський елеватор"; ПрАТ "Глуховецький гірничо-збагачувальний каоліновий комбінат"; ТОВ "Будматеріали"; ТОВ

"Вапнярський елеватор"; ТОВ "Елеваторна компанія "Кусто Агро"; ТОВ "Котюжанизерно"; ТОВ "Хліб Жмеринщини"; ТОВ "Валром Україна"; "Вектор Ойл Трейд"; ДП з іноземною інвестицією "Сантрейд"; "Воїнське ХПП". Всі пилогазоочисні установки паспортизовані та зареєстровані у встановленому порядку, систематичний контроль ефективності їх роботи проводиться на більшості підприємств, частина не перереєстрована у встановленому законодавством порядку. Інструментальний контроль ефективності та облік роботи, перевірки технічного стану газоочисних установок на ряді підприємств не проводяться.

Найбільш поширеними правопорушеннями є: відсутність дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, невиконання вимог "Правил експлуатації устаткування по очистці газів", невиконання вимог дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря в частині поставлення підприємства на державний облік.

Контроль за охороною і використанням земель.

Протягом 2013р. проведено 320 перевірок по дотриманню вимог земельного законодавства України. За фактами виявлених порушень 49 посадових осіб притягнуто до адміністративної відповідальності у вигляді штрафів на суму 20 672 грн. Пред'явлено 11 претензій на суму 2 389 994 грн.

При проведенні перевірок ТОВ "Продовольча компанія "Зоря Поділля", ТОВ "Авеста", ЗАТ "Глуховецький гірничо-збагачувальний каоліновий комбінат", ТОВ "Антикварних та спортивних автомобілів "Каїса" виявлені факти порушення статті 167 Земельного кодексу України. Підприємствам пред'явлені претензії відповідно на суму: 2 373 343 грн. 78 коп., 9 717 грн.; 5 014 грн. 17 коп.; 1 050 грн. Підприємством ТОВ "Продовольча компанія "Зоря Поділля" готується касаційна скарга до Вищого адміністративного суду України. Решта підприємств сплатили збитки в повному обсязі.

За самовільне зайняття земельних ділянок порушникам пред'явлено претензій на суму 846 грн.44 коп. Збитки сплачені у повному обсязі.

Контроль за поведінням з відходами.

У звітному періоді проведено 883 перевірки дотримання вимог законодавства про відходи. За фактами виявлених порушень 731 посадову особу та громадян притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму 318 461 грн. Внесено 13 рішень про тимчасову заборону (зупинення) виробничої діяльності.

Під час перевірок Відокремленого підрозділу ДТГО "Південно-Західна залізниця" – Станція Козятин-1, Відокремлений підрозділ Козятинської колійної машинної станції ДТГО "Південно-Західна залізниця"; ТОВ "Першотравневе"; ТОВ "Вінницький завод "Пневматика"; ТОВ "Богатир"; ПП "Поділля В"; ТОВ "Рубін"; ТОВ "Продовольча компанія "Зоря Поділля"; ФГ "Чиста криниця"; КП "Житлокомунсервіс-Т";

ПСП "Мрія"; СТОВ "Відродження 2008"; ПП "Божедар-Агро". було виявлено що діяльність здійснюється без отримання дозволу та ліміту на розміщення та утворення відходів. Винесено рішення про тимчасову заборону (зупинення) виробничої діяльності.

Проведено планову перевірку Ладижинської ТЕС. Первинний поточний облік відходів ведеться по структурним підрозділам відповідно до встановленої форми (№ 1-ВТ). На кожний вид відходу розроблений Технічний паспорт. Щорічно на підприємстві розробляється План заходів по запобіганню забруднення навколишнього природного середовища при розміщенні промислових відходів, який затверджується головним інженером та погоджується органами місцевого самоврядування.

Підприємством відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 31.08.1998 № 1360 "Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів" розроблена та затверджена в 2003 році в Державному управлінні охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області реєстрова карта об'єктів утворення, обробки та утилізації відходів за № 61/01. До вищезазначеної реєстрової карти щорічно вносяться доповнення про фактичні обсяги утворення відходів, їх оброблення та утилізації. Промислові відходи зберігаються у спеціально відведених місцях. Основні обсяги відходів 4-го класу небезпеки складають золошлакові відходи. За 2013 рік утворилось золошлакових відходів 223 428 тонн. З 2000 року проводиться реконструкція золошлаковідвалу (нарощування дамб).

Станцією розроблений Паспорт місця видалення відходів (золошлаковідвалу) від 07.04.2003 № 26/03., який погоджений Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області та керівником Держнаглядохоронпраці. В разі змін даних, зазначених в паспорті, проводиться їх уточнення (розділ XII. У встановленому порядку надаються до місцевого відділу статистики річні звіти по формі № 1 - відходи.

Основними порушеннями у сфері поводження з відходами є: відсутність дозволу та ліміту на розміщення та обсяги утворення відходів, порушення правил зберігання, розміщення, складування відходів, порушення правил ведення первинного обліку і засмічення проммайданчиків.

Контроль за охороною, захистом, використанням, відтворенням рослинних ресурсів та лісів.

У звітному періоді проведено 65 перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства. За наслідками перевірок складено 391 протокол про адміністративні правопорушення, 355 порушників притягнуто до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу на загальну суму 52 496 грн., 35 протоколів направлено до судових органів. 24 матеріали направлено до органів міліції для встановлення винних осіб на загальну суму 666 670 грн.

В результаті розгляду звернень громадян та проведених перевірок виявлено незаконне знесення зелених насаджень в кількості 528 дерев різних порід та діаметрів. Розмір шкоди становить 562 533 грн. 45 коп. Матеріали перевірки направлено до районних відділів УМВС України у Вінницькій області для встановлення винних осіб.

Основними видами порушень, що виявились в ході перевірок є: незаконні порубки, порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, порушення пожежної безпеки в лісах, незаконна торгівля об'єктами рослинного світу, незаконне видалення зелених насаджень.

Контроль за охороною, використанням та відтворенням тваринного світу

Протягом 2013 року Держекоінспекцією проведено 47 перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства. За наслідками перевірок складено 95 протоколів про адміністративні правопорушення, 108 порушників притягнуто до адміністративної відповідальності, накладено штрафів на суму 19 431 грн. Зведені результати перевірок представлені в таблиці.

28 серпня 2013 року в мисливських угіддях Барської РО УТМР біля с. Лядова на території Журавлівської сільської ради під час проведення незаконного полювання на пернату дичину з незареєстрованою мисливською зброєю марки ІД-18 № 1368ЯА було затримано гр. Шаронова В.Ю., яким було незаконно добуто дві лисухи. 26 листопада порушнику пред'явлено претензію на суму 500 грн.

Контроль за охороною, використанням та відтворенням водних живих ресурсів (в тому числі рибних ресурсів)

При здійсненні державного контролю за охороною водних живих ресурсів протягом 2013 року складено 102 протоколи про адміністративні правопорушення, 77 з яких направлено до судових органів, винесено 24 постанови про притягнення до адміністративної відповідальності на суму 3 791 грн. За збитки, завдані навколишньому природному середовищу, пред'явлено 8 претензій на суму 63 189 грн.

В рамках проведення операції "Нерест 2013" держінспекторами з охорони навколишнього природного середовища Вінницької області проведено рейдову перевірку Супрунівського водосховища. Під час перевірки затримано громадянина, який здійснював незаконний вилов риби. Збитки, які становили 10 625 грн., сплачені в повному обсязі.

На Ладижинському водосховищі виявлено факт незаконного вилову риби. Порушнику виставлено претензію на суму 32 385 грн. Апеляційним судом Вінницької області прийнято рішення про задоволення апеляційної скарги Держекоінспекції про стягнення всієї суми збитків.

Факт незаконного вилову риби встановлений на р. Південний Буг в районі с. Семенки тас. Щурівці. Порушникам пред'явлені претензії відповідно на суму 11 730 грн. та 3 825 грн.

Контроль за охороною, використанням та відтворенням природно-заповідного фонду

На території Вінницької області станом на 01.01.2014р. налічується 406 об'єктів природно-заповідного фонду (43 об'єкти загальнодержавного значення, з них 1 національний природний парк та 363 об'єкти місцевого значення, з них 4 регіональних ландшафтних парки), загальною площею 60,5 тис.га. Протягом 2013 року Держекоінспекцією проведено 134 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, складено 23 протокола про адміністративне правопорушення, які направлено до судових органів. Пред'явлено 2 претензії на суму 3 799 грн.

До Чечельницького РВ УМВС України у Вінницькій області направлені матеріали перевірки щодо незаконної порубки дерев на території Бритавської сільської ради на території Національного природного парку "Кармелюкове Поділля" для встановлення винних осіб. Загальна сума розрахованих збитків становить 9 881 грн. Працівниками ДП "Чечельницьке лісове господарство" було здійснено незаконну порубку новорічної ялинки на території НПП "Кармелюкове Поділля". лісгоспу пред'явлено претензію на суму 3 195 грн. Збиток сплачено у повному обсязі.

Проведено перевірку на території заказника загальнодержавного значення "Згарський". При цьому встановлено факт здійснення адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачено статтею 91 кодексу України про адміністративне правопорушення, а також статтею 64 Закону України "Про заповідний фонд" в результаті чого складено 8 протоколів.

Екологічний контроль на державному кордоні.

Протягом 2013 року держекоінспекторами постів екологічного контролю в пунктах пропуску через державний кордон України та в зоні діяльності митниць призначення і відправлення у Вінницькій області (далі ПЕК) здійснено екологічний та радіологічний контроль 64239 одиниць транспортних засобів та 2519243,5т. вантажів, з яких 369203,0т. – підлягали екологічному контролю і 2150040,5т. – радіологічному.

В пунктах пропуску через державний кордон України здійснено екологічний та радіологічний контроль 48423 одиниць транспортних засобів та 595014,6т. вантажів, з яких – 1945,6т. підлягали екологічному контролю і 593069,0т. – радіологічному.

В зоні діяльності митниць призначення та відправлення здійснено екологічний та радіологічний контроль 15816 одиниць транспортних засобів та 1924228,9т. вантажів, з яких 367257,4т. – підлягали екологічному контролю і 1556971,5т. – радіологічному.

Протягом 2013 року відділом екологічного та радіологічного контролю на митній території Вінницької області не зафіксовано випадків затримки та повернення підконтрольних вантажів.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

У Вінницькій області у 2013 році діяло 2 місцевих природоохоронних програми, зокрема: Регіональна програма екологічної мережі Вінницької області на 2004 - 2015 роки, затверджена рішенням 9 сесії 4 скликання від 22 жовтня 2003 року №429 та Регіональна програма охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013-2018 роки, затверджена рішенням 13 сесії обласної ради 6 скликання від 18 грудня 2013 р. №418

Відповідно до Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки, за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у 2013 році було продовжено реалізацію заходів з виготовлення технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж об'єктів природно-заповідного фонду регіонально-ландшафтного парку "Дністер", проведенні роботи по створенню захисних лісових насаджень та роботи з охорони диких тварин, занесених до Червоної книги України (зубри).

З метою дотримання норм природоохоронного законодавства України у сфері поводження з твердими побутовими відходами та забезпечення екологічної безпеки у Вінницькій області рішенням 6 сесії Вінницької обласної Ради 6 скликання від 15 липня 2011 року № 140 затверджено "Програму поводження з твердими побутовими відходами у Вінницькій області на 2011-2015 роки"

У Калинівському районі завершилось будівництво одного із найновітніших та технологічно ефективних полігонів твердих побутових відходів потужністю 180 тис.м3 загальною кошторисною вартістю 6,2 млн.грн.

Робота полігону забезпечить санітарно-епідеміологічну безпеку населення міста Калинівка та дозволить ліквідувати несанкціоновані звалища у місті та районі.

Полігон обладнано спеціальним екраном дна, дренажною системою, пожежною сигналізацією та майданчиком для санітарної обробки спеціалізованого транспорту. Для покращення умов праці обслуговуючого персоналу запроектовано адміністративно-побутовий корпус з улаштуванням відповідного сантехнічного та іншого обладнання.

На полігоні планується встановити сміттєсортувальною станцією вартістю близько 1,7 млн.грн.

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

Спостереження у 2013 році за станом довкілля здійснювало 18 суб'єктів системи моніторингу; результати спостережень надавалась до Департаменту екології та природних ресурсів:

1. Басейнове управління водних ресурсів р.Південний Буг (щомісяця інформацію про якість води у створах постійних спостережень та щороку статистичну інформацію щодо показників водокористування, станом меліорованих земель).
2. Головне управління Держсанепідслужби у Вінницькій області (щороку інформацію про якість води у створах постійних спостережень, джерелах питного водопостачання та результати контролю за якістю питної води, атмосферного повітря та ґрунтів, за поводженням з побутовими відходами, поводження з ГМО);
3. Подільська гідрогеологічна партія (щороку про стан підземних вод та рівні їх забруднення, стан екзогенних геологічних процесів).
4. Вінницький обласний центр з гідрометеорології (щомісяця про рівні забруднення атмосферного повітря у м.Вінниця, максимальні рівні радіації; щороку інформацію про метеорологічну ситуацію).
5. Державна екологічна інспекція у Вінницькій області (щоквартально інформацію за результатами проведення державного екологічного контролю).
6. Вінницьке обласне управління лісового та мисливського господарства (щороку інформацію про стан лісових ресурсів та обсяги лісорозведення).
7. Головне управління земельних ресурсів (щороку інформацію про земельний фонд області та стан земельних ресурсів).
8. Вінницький обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції (щороку інформацію про забруднення ґрунтів сільськогосподарського використання).
9. Управління цивільного захисту ОДА (щороку інформацію щодо надзвичайних ситуацій, стан радіаційного забруднення території області).
10. Головне управління статистики у Вінницькій області (щоквартально інформацію про викиди від стаціонарних джерел, щороку інформацію про викиди від пересувних джерел, показники поводження з відходами, витрати на охорону довкілля, використання добрив та застосування пестицидів у сільському господарстві, основні показники соціально-економічного розвитку).
11. Департамент агропромислового розвитку ОДА (щороку інформацію використання добрив та застосування пестицидів у сільському господарстві).
12. Департамент житлово-комунального господарства, енергетики та інфраструктури (щороку інформацію про стан зелених насаджень).
13. Департамент регіонального економічного розвитку (щокварталу інформацію про виконання заходів регіональних екологічних програм).

У 2012-2013 роках проходила реорганізація органів виконавчої влади, суб'єкти моніторингу змінили протягом року свої назви та функції. Частина функцій, пов'язана із спостереженням за довкіллям, внаслідок змін у законодавстві втрачена.

Протягом року суб'єктами було виконано понад 60тис. лабораторних визначень та 3,5 тисячі статистичних спостережень. Інформація надавалась

до регіонального центру моніторингу згідно Положення про інформаційну взаємодію суб'єктів моніторингу довкілля.

Регіональним центром моніторингу систематично здійснювався прийом та узагальнення інформації від суб'єктів моніторингу про стан довкілля Вінницької області. Протягом 2013 року стан довкілля залишався стабільним, екстремально високих випадків забруднення навколишнього середовища зафіксовано не було.

15.6. Державна екологічна експертиза

У 2013 р. Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області було розглянуто документацію щодо оцінки впливу на навколишнє середовище для складського приміщення для зберігання відходів, яку було погоджено після доопрацювання та надано 1 експертний висновок.

1. *Перелік найзначніших об'єктів, які отримали позитивну оцінку :*

Позитивний висновок державної екологічної експертизи отримали матеріали оцінки впливу на навколишнє природне середовище для складського приміщення для зберігання відходів, що приймаються на утилізацію ТОВ «Подільська січ» по вул. Ватутіна, 19 в м. Вінниця» після доопрацювання та усунення попередніх зауважень.

Кількість проведення державної екологічної експертизи у 2013 році суттєво зменшилась, що викликано набуттям чинності згадано вище Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» та внесенням в зв'язку з цим низки змін до законодавчих актів в сфері охорони навколишнього природного середовища, серед яких найістотнішим є виключення із переліку об'єктів державної екологічної експертизи передпланової і передпроектної документації; інвестиційних проектів, техніко-економічних обґрунтувань і розрахунків, проектів і робочих проектів на будівництво нових та розширення, реконструкцію, технічне переозброєння діючих підприємств.

Таблиця 13.4. Проведення державної екологічної експертизи

<i>Виконання робіт</i>	<i>Загальна кількість</i>	<i>Позитивно оцінено (шт.)</i>	<i>Повернуто на доопрацювання та оцінено негативно (шт.)</i>	<i>Повернуто на доопрацювання та оцінено негативно (% від загальної кількості)</i>
Проведено експертиз передпроектної (ТЕО, ТЕР, ТЕД), проектної (проект, робочий проект) документації	1	1	-	-
Проведено експертиз документації із залученням наукових установ та спеціалізованих організацій				
У рамках комплексної державної експертизи	-	-	-	-
У відокремленому порядку (самостійно)	-	-	-	-

В рамках виконання вимог Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» спеціалістами Департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації в складі архітектурно-містобудівної ради протягом 2013 року було розглянуто 25 проектів містобудівної документації, серед яких 8 проектів генеральних планів населених пунктів та 17 проектів детальних планів території. З них було оцінено позитивно – 4 та повернуто на доопрацювання – 21.

Тенденція збільшення кількості проектів містобудівної документації пов'язана із необхідністю розроблення детальних планів території, а також оновлення та актуалізації генеральних планів населених пунктів на виконання вимог Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

5.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

На сьогодні в Україні розроблено і впроваджено основні елементи економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності. Найважливішими з них є:

- сплата екологічного податку;
- система зборів за спеціальне використання природних ресурсів (мінеральних, водних, земельних, лісових, біологічних тощо);
- відшкодування збитків, заподіяних унаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської діяльності.

Екологічний податок – головне джерело надходжень до фондів охорони навколишнього природного середовища (державного, обласного та місцевих), які були створені державою з метою концентрації коштів і цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів (ст.47 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища")

Кошти від сплати екологічного податку, відповідно до законодавства, розподіляються між місцевими (сільськими, селищними, міськими), обласним та Державним фондами охорони навколишнього природного середовища у співвідношенні відповідно 33,5% ,13,5% та 53% .

З метою посилення контролю за своєчасністю та повноти сплати збору за забруднення, оптимізації роботи по організації бюджетного прогнозування надходжень коштів від сплати екологічного податку до фондів всіх рівнів, постійно ведеться робота по обміну відповідної інформації з органами державної податкової служби.

Таким чином до органів державної податкової служби щорічно надається перелік підприємств, установ, організацій, суб'єктів господарювання, яким видано дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, спеціальне водокористування та розміщення відходів по Вінницькій області в розрізі районів та міст обласного підпорядкування.

Показниками державного бюджету передбачалось надходження коштів від сплати екологічного податку до обласного та місцевих (міських, селищних, сільських) бюджетів по Вінницькій області. За даними податкового органу за 4 квартали 2013 року до бюджету надійшло 108968,706 тис.грн , в тому числі:

До Державного бюджету – 57753,41 тис.грн

До обласного бюджету – 14710,775 тис.грн;

До місцевих бюджетів – 36504,5 тис.грн.

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

Фінансування природоохоронних заходів в області здійснюється з місцевих бюджетів, а також із власних коштів підприємств, установ , організацій.

У 2013 році кошти фондів охорони навколишнього природного середовища спрямовуються на фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, що відповідають основним напрямам державної політики в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, визначених згідно з "Переліком видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів", затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1999 р. №1147 із змінами та доповненнями.

Відповідно до рішення 16 сесії обласної ради 5 скликання затверджено "Порядку планування та фінансування природоохоронних заходів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища" від 19 березня 2008 року №551 , яким визначено головним розпорядником коштів обласного фонду - Головне управління економіки облдержадміністрації, а обсяг фінансування природоохоронних заходів та першочерговість на бюджетний рік визначає Комісія обласного фонду, яка затверджена розпорядженням голови обласної державної адміністрації. Від 26 лютого 2013 року №77

Нажаль кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища обмежені, і тому не має можливості вирішити всі існуючі проблеми області, тому фінансування було направлено на реалізацію природоохоронних заходів які мають велику ступінь готовності.

Загальна сума видатків передбачена у 2013 році на реалізацію природоохоронних заходів за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища склала **14844,5** тис. грн.

Фактично профінансовано з обласного бюджету у 2013 році на природоохоронні заходи 13523,8 тис. грн., що становить 91% від передбачених видатків.

В зв'язку з сезонним характером робіт, необхідністю проведення тендерних процедур, виконавцями природоохоронних заходів освоєно 7641,5 ис. грн., або 56,5% від профінансованих коштів.

В рамках підпрограми "**Охорона та раціональне використання природних ресурсів в області**" заплановано в обласному бюджеті 1540,0

тис.грн з них фактично освоєно 1013,2 тис.грн, що склало 65,8 % від передбаченого обсягу фінансування

З метою забезпечення поступового збільшення площі лісів, підтримки екологічної рівноваги на території області, забезпечення сталого розвитку лісового господарства і досягнення оптимальної лісистості та на виконання Указу Президента України "Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів і зелених насаджень" Державної програми "Ліси України" на 2010-2015 роки.

Для реалізації заходів підпрограми **"Утилізація відходів"** плановий обсяг складав 4143,4 тис.грн фактично використано 1262,8 тис.грн. (що складає 30,5% від запланованого обсягу видатків)

З метою дотримання норм природоохоронного законодавства України у сфері поводження з твердими побутовими відходами та забезпечення екологічної безпеки у Вінницькій області рішенням 6 сесії Вінницької обласної Ради 6 скликання від 15 липня 2011 року № 140 затверджено **"Програму поводження з твердими побутовими відходами у Вінницькій області на 2011-2015 роки"**

У Калинівському районі завершилось будівництво одного із найновітніших та технологічно ефективних полігонів твердих побутових відходів потужністю 180 тис.м³ загальною кошторисною вартістю 6,2 млн.грн.

Робота полігону забезпечить санітарно-епідеміологічну безпеку населення міста Калинівка та дозволить ліквідувати несанкціоновані звалища у місті та районі. Полігон обладнано спеціальним екраном дна, дренажною системою, пожежною сигналізацією та майданчиком для санітарної обробки спеціалізованого транспорту. Для покращення умов праці обслуговуючого персоналу запроектовано адміністративно-побутовий корпус з улаштуванням відповідного сантехнічного та іншого обладнання. На полігоні планується встановити сміттесортувальну станцію вартістю близько 1,7 млн.грн

В смт. Муровані Курилівці завершено будівельно-монтажні роботи сучасного полігону побутових відходів, із урахуванням чинних норм і стандартів. На полігоні буде встановлено сортувальну лінію з виділенням 3-х фракцій: поліетилен і папір, скло, метали.

Так, на виконання заходів, визначених зазначеною Програмою в м. Могилів-Подільський, Хмільник, Ладижин впроваджено технологію роздільного збирання твердих побутових відходів (проводиться відбір скла, полімерів та паперу).

Одночасно, виконавчим комітетом Вінницької міської ради отримано Державний акт на право постійного користування земельною ділянкою під будівництво сміттєпереробного заводу та створення комплексу по знешкодженню побутових відходів. Розроблене та затверджене містобудівне обґрунтування визначення можливості використання земельної ділянки, завершено виготовлення ПКД на будівництво комплексу, яке знаходиться на розгляді в державній експертизі.

У 2013 році проведено тендер із закупівлі послуг для забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів та небезпечних речовин, у тому числі непридатних або заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин, які зберігаються на складах колишніх сільськогосподарських підприємств.

В рамках реалізації заходів підпрограми **"Ліквідація іншого забруднення навколишнього природного середовища довкілля"** у 2013 році було плановано 7565,1 тис.грн., фактично освоєно 4110,5 тис.грн (що складає 54,3% від запланованого обсягу коштів).

Протягом 2013 року продовжені роботи з реконструкції очисних споруд ряду населених пунктів: смт. Вороновиця Вінницького району, продовжено будівництво очисних споруд м. Липовець Липовецького району, смт. Чечельник.

Проведено реконструкцію очисних споруд Виправної колонії №39 с. Губник м. Ладижина. Побудовано каналізаційну мережу мікрорайонів м. Вінниця (за рахунок коштів обласного, місцевого бюджету та дольової участі населення) . Реконструкцію з інтенсифікацією процесів освітлення системи аерації аеротенків 4-х коридорних 3,4,5 черги.

Таблиця 15.3. Стан фінансування природоохоронних заходів за кодами функціональної класифікації видатків (КФКВ) у 2013 році

КФКВ	Напрямок	Заплановано на 2013 рік, тис.грн.	Фактично освоєно,	
			тис.грн.	% від загального обсягу запланованого фінансування
240601	Охорони та раціонального використання природних ресурсів	1540,0	1540,0	1013,292,6
240602	Утилізація відходів	4143,4	2967,3	1262,8
240603	Ліквідація іншого забруднення навколишнього природного середовища довкілля	7565,1	7420,5	4110,5
240604	Інша діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища	-	-	-
240605	Збереження природно-заповідного фонду	1596,0	1596,0	1255,0
240600		14844,5	13523,8	7641,5

В рамках реалізації підпрограми **«Збереження природно-заповідного фонду»** у 2013 році заплановано 1596,0 тис.грн, фактично освоєно –1255,0 тис.грн , що складає 78%.

Проведено роботи з відновлення природного комплексу садово-паркового мистецтва місцевого значення "Мала Софіївка". Державними лісгосподарськими підприємствами області проведено заходи з охорони тваринного світу та боротьби з браконьерством та заходи з охорони диких тварин занесених до "Червоної книги" саме зубра європейського . Розпочаті роботи з виготовлення проектів землеустрою щодо встановлення в натурі (на місцевості) меж регіонального ландшафтного

парку "Дністер" та з «Розробки місцевих схем екологічної мережі Муровано-Куриовецького та Жмеринського районів».

15.8. Стандартизація, метрологія у сфері охорони довкілля і природокористування

У Вінницькій області по ISO 14001 сертифіковані два підприємства ВАТ "Вінніфрут", ДП "Українська горілчана компанія "Nemiroff", Тульчинський маслосирзавод ТОВ "ІНТЕР ФУД".

15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування

На виконання ст. 49 Водного кодексу України та Постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.02 № 321 розглянуто 612 комплектів документів на отримання дозволів на спеціальне водокористування та видано 389 дозволів (223 комплекти документів повернуто на доопрацювання)

У 2011 році видано 767 дозволів на спеціальне водокористування, що на 378 дозволів більше.

Погоджено 99 договорів оренди водних об'єктів (повернуто на доопрацювання 20 комплектів документів), що на 22 договори більше ніж у 2011 році.

Розглянуто 26 проектів нормативів ГДС забруднюючих речовин та затверджено 19 проектів нормативів. У 2011 році затверджено 29 проектів ГДС, що на 3 проекти більше ніж у звітному періоді.

На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. №302 "Про затвердження порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян – підприємців, які отримали такі дозволи", за 2012 рік, було розглянуто 788 комплектів документів на отримання дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та видано 658 дозволів. 130 комплекти документів повернуто на доопрацювання, в зв'язку з порушенням вимог Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, яка затверджена наказом Мінприроди від 09.03.2006 № 108 та зареєстрована в Мінюсті 29.03.2006р. № 314/12215, що на 115 дозвіл більше ніж у 2011 році.

Відповідно до п.п.5.5 Порядку визначення величин фонових концентрацій забруднюючих речовин в атмосферне повітря, затвердженого наказом Мінприроди України від 30.07.2001р. № 286 визначені величини фонових концентрацій для 219 підприємств, що на 119 більше ніж у 2011 році.

Поставлено на Державний облік 75 площадки підприємств-забруднювачів атмосферного повітря, що на 13 більше ніж у 2011 році.

Протягом звітнього періоду видано 906 дозволи на розміщення відходів та погоджено ліміти на утворення й розміщення відходів на 2012 та 2013 р. Усього поступило у відділ та розглянуто 1205 комплекти документів на одержання дозволу та ліміту на утворення й розміщення відходів, видано 906 дозволи та ліміти, повернуто на доопрацювання 299 комплектів документів. У 2011 році видано на 157 дозволів більше ніж у звітному році.

Щодо видачі дозволів на поводження з отруйними речовинами, у тому числі продуктами біотехнології та іншими біологічними агентами згідно постанови КМУ від 20.06.1995 року №440 то до Держуправління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області впродовж 12 місяців 2012 року надійшло 2 комплекти документа та видано 2 погодження.

15.10. Екологічний аудит та екологічне страхування

Обов'язковий екологічний аудит, який здійснюється за замовленням заінтересованих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування для об'єктів або видів діяльності, що становлять підвищену екологічну небезпеку, в 2013 році у Вінницькій області не проводився, в зв'язку з відсутністю у замовника необхідних коштів.

Щодо добровільного (внутрішнього) екологічного аудиту, який проводиться власником підприємства для власних потреб, до держуправління така інформація не надходила.

В зв'язку з відсутністю надійних та загальноприйнятих методик оцінки ризику та розрахунку ймовірної шкоди, відсутністю юридичних гарантій відшкодування збитків, завданих забрудненням довкілля та зниження якості природних ресурсів в 2013 р. екологічне страхування у Вінницькій області не проводилось.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Протягом 2013 року викладачами та студентами Вінницького національного технічного університету було здійснено цілий ряд наукових досліджень в галузі екології на матеріалах Вінницької області.

Науковці кафедри екології та екологічної безпеки Вінницького національного технічного університету під керівництвом доктора технічних наук, професора Петрука В.Г. здійснили значний об'єм досліджень по науково-дослідному проекту "Розроблення спектрополяриметричних методів та засобів локації і контролю для дослідження полідисперсних середовищ в екологічному моніторингу". Основним результатом роботи стало вирішення науково-технічної проблеми – вдосконалення методів екологічного моніторингу полідисперсних природних середовищ та оцінки впливу на них антропогенних факторів. За результатами роботи запропоновані методи локації та контролю природних полідисперсних середовищ, що

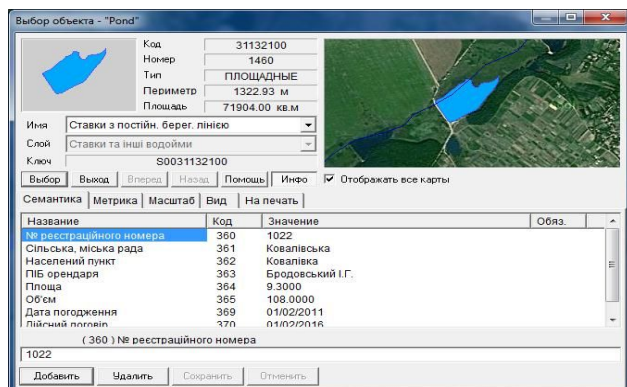
дозволяють досліджувати водно-дисперсні та аеродисперсні середовища на основі теорії переносу випромінювання. При цьому вони дають можливість проводити оперативний екологічний моніторинг і своєчасно приймати управлінські рішення.

У результаті виконання проекту вдосконалено засоби екологічного моніторингу полідисперсних природних середовищ та експериментальні методики контролю забруднення атмосфери та водних середовищ. Так, запропоновано спектрополяриметричний метод контролю концентрацій частинок полідисперсних середовищ. На основі методу Монте-Карло і гібридної апроксимації вдосконалені математичні моделі перенесення поляризованого випромінювання об'єктом контролю та первинним вимірювальним перетворювачем з врахуванням форми і внутрішньої структури частинок, їх спектральних і поляризаційних властивостей, що дозволило підвищити достовірність розпізнавання типу частинок. Вдосконалено математичну модель оцінювання впливу пробопідготовки, температури та оптико-геометричних параметрів первинного вимірювального перетворювача, що дозволило зменшити методичну складову невизначеності вимірювань концентрацій частинок полідисперсних середовищ.

Результати виконаних досліджень доцільно використовувати у природоохоронній галузі, спеціалізованих вимірювальних лабораторіях екологічних інспекцій Мінприроди України, що дозволить підвищити вірогідність та швидкість контролю концентрацій частинок полідисперсних середовищ, зменшити витрати на неперервний контроль стану атмосферного повітря і якості поверхневих вод.

Слід також згадати розробки науковців та студентів кафедри КЕЕМІГ Інституту ЕЕК Вінницького національного технічного університету. Ними розроблені:

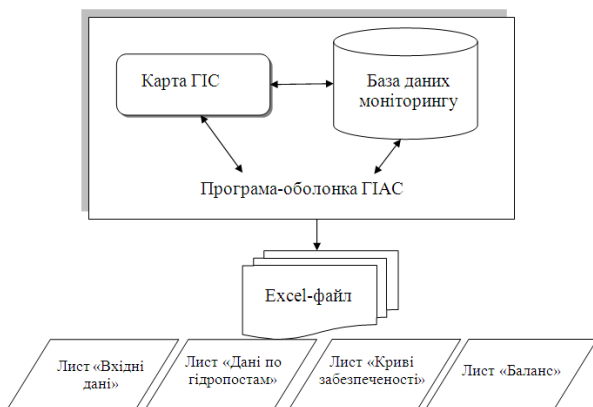
- деталізована геоінформаційна система (ГІС) ставків Вінницької області шляхом просторової ідентифікації ставків, які перебувають чи перебували раніше в оренді, та заповненням семантик (параметрів) ставків векторної карти.



Перегляд параметрів обраного ставка

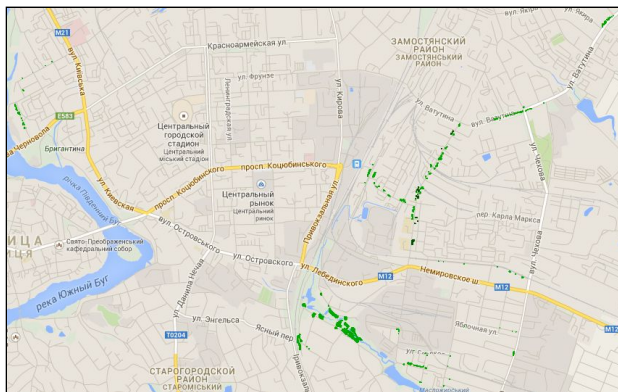
Деталізована геоінформаційна система ставків Вінницької області забезпечує оперативний їх пошук на електронній карті, автоматизоване визначення статистики по районах області (площ, кількості тощо). ГІС впроваджена та успішно функціонує в Басейновому управлінні водних ресурсів річки Південний Буг;

- модель водогосподарського балансу річкового басейну Південного Бугу.



Структура засобів автоматизації розрахунку водогосподарського балансу

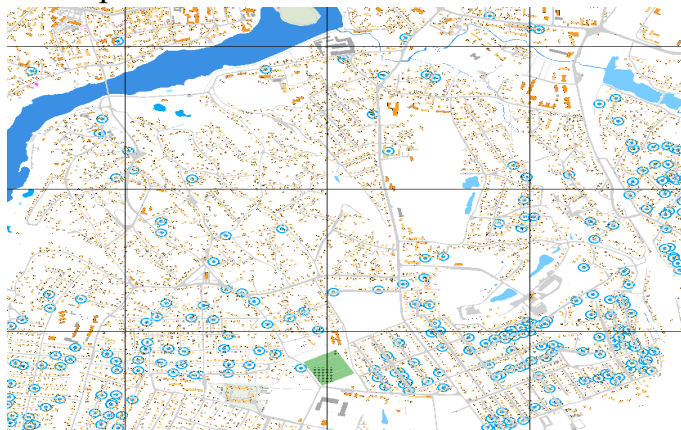
Вінниці здійснено дослідження ареалів поширення амброзії полинолістої за допомогою геоінформаційної системи, що надає можливість зручного доступу до даних та пришвидшує роботу з ними. Електронна карта ГІС дає



Ареали поширення амброзії полинолістої у м. Вінниця

змогу досліджувати зміну границь ареалів їх поширення. Розроблено рекомендації щодо основних заходів боротьби з карантинними рослинами, які передано у Державну фітосанітарну інспекцію Вінницької області.

Удосконалено систему моніторингу зелених насаджень міста Вінниці. Для цього розроблено базу даних, удосконалено карти міста Вінниці



Фрагмент карти міста із нанесеними колодзями загального користування

Складений детальний алгоритм ідентифікації кожної складової водогосподарського балансу річкового басейну та винайдені засоби для автоматизації процесу розрахунку водогосподарського балансу. Здійснений розрахунок водогосподарського балансу для кожної водогосподарської ділянки басейну при різній водозабезпеченості (50%, 75%, 95%).

За даними Державної фітосанітарної інспекції у місті

розроблено базу даних, удосконалено карти міста Вінниці

Розроблено нову методику зберігання, оброблення та візуалізації даних про стан ґрунтових вод на основі даних моніторингу стану колодязів міста, яка відрізняється від існуючої удосконаленою структурою даних та використанням геоінформаційних засобів зберігання, обробки та візуалізації даних

спостережень. За даними Вінницької міськради та санітарно-епідеміологічної служби розроблено та наповнено геоінформаційну систему моніторингу стану колодязів (грунтових вод) міста Вінниця. Отримані дані перенесено в офіційну Муніципальну ГІС міста. Дані моніторингу стану ґрунтових вод разом із розробленими рекомендаціями щодо покращення їх стану передані у департамент комунального господарства та благоустрою Вінницької міськради та міську санітарно-епідеміологічну службу.



Просторове моделювання фонових концентрацій діоксиду сірки у м. Вінниця за даними 2011 р. (г/м³)

Удосконалені засоби обробки даних системи екологічного моніторингу атмосферного повітря для Вінницької міськради і Вінницької міської СЕС.

Актуальними залишаються наукові дослідження та практичне застосування мікробних біопрепаратів компанії "БТУ-Центр", м.Ладизин. Створені компанією біопрепарати, при застосуванні

разом з хімічними засобами захисту рослин та мінеральними добривами, значно підвищують вміст клейковини у зернових культурах, вміст протеїну у бобових, цукристість у цукрових буряках, вміст олії у соняшнику та ріпаку, вміст вітамінів у овочах, зменшують вміст нітратів. Технологія для відновлення родючості ґрунтів з використанням біодеструктора стерні дозволяє відмовитись від практики спалювання рослинних відходів, яке призводить до руйнування цінних гумусоутворюючих елементів, гибелі природних мікроорганізмів, що знаходяться у ґрунті та на його поверхні. Екологічно безпечний, нешкідливий для людей і тварин біопрепарат-деструктор "Унікал" з комплексом ефективних мікроорганізмів та ферментів значно прискорює переробку органічних відходів у вигрібних ямах, септиках, вуличних туалетах, каналізаційних трубах, а також успішно використовується для приготування компосту. Оригінальна технологія біодеструктора "Родекс" дозволяє ліквідувати та знешкодити аварійні розливи нафти та нафтопродуктів на водних поверхнях і ґрунті; біотехнологічне очищення і відновлення ґрунтів, забруднених нафтою, нафтопродуктами і мінеральними солями пластових вод. Компанією щороку розробляються нові препарати для покращення стану екологічного середовища.

15.12. Участь громадськості у процесі прийняття екологічно значущих рішень

На виконання Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", Конвенції про доступ до інформації, участь

громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля" (Орхуська Конвенція) у 2013 році був проведений цілий ряд консультацій з громадськістю з питань охорони та раціонального використання природних ресурсів.

Значний суспільний резонанс серед громадськості міста викликали плани керівництва області щодо будівництва новітньої клініки медичного університету. Гострота ситуації та повне неприйняття плану громадськістю були пов'язані з тим, що проект планувалось реалізувати за рахунок зеленої зони – території лісового масиву "Лісопарк", який позитивно впливає на мікроклімат міста, є гордістю вінничан та чудовим місцем їх відпочинку. Результатом протестних акцій, які підтримували, широко висвітлювали та опосередковано організовували більшість ЗМІ області, стало розпорядження голови облдержадміністрації Івана Мовчана від 8 травня 2013 року, яке скасувало попереднє рішення щодо надання землі на території Лісопарку під будівництво клініки. Аналогічне рішення прийняла 14 травня і Вінницька районна рада.

Також темою широкого громадського обговорення стала можлива продаж компанії "Монсанта" земельної ділянки для будівництва насінневого заводу. За чисельними зверненнями громадськості та поданням депутата обласної ради Сергія Свитка питання щодо доцільності продажу ділянки саме названій компанії розглядалось на засіданні трьох постійних комісій обласної ради. Участь в обговоренні взяли спеціалісти департаменту екології, держекоінспекції, науковці області, зокрема, професора ВНАУ Василь Мамалига та Володимир Власенко; академік, професор, директор інституту ВНТУ Василь Петрук; доцент ВНАУ Едуард Кавун. Як зазначив останній, дане питання є питанням нашої біологічної та генетичної безпеки. Окрім того, в Україні є достатньо вітчизняних підприємств, які забезпечують агрокомплекс натуральним насінням. Під час засідання йшлося про потенційну загрозу здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу в разі з можливого будівництва заводу. В ході обговорення було зазначено, що компанія "Монсанта" є світовим лідером у створенні та поширенні генетично-модифікованих організмів (ГМО). Спеціалізується на вирощуванні традиційного та генетично-модифікованого насіння сортів і гібридів основних сільськогосподарських культур. Було зазначено, що значними недоліками застосування ГМО є поступове зниження насінневого фонду традиційних сортів та гібридів, зменшення біологічного різноманіття рослин. Разом з тим, дослідями встановлена нежиттєздатність першого покоління тварин, які харчувались ГМО, припинення їх репродуктивної функції, враження онкологічними захворюваннями, вадами розвитку тощо. За наслідками обговорення було вирішено провести обласні громадські слухання щодо доцільності продажу земельної ділянки компанії "Монсанта", створити робочу групу із числа депутатів Вінницької обласної ради, науковців та інших фахівців для розробки проекту Закону України "Про заборону створення, випробування, транспортування та використання генетично

модифікованих організмів в Україні". Законопроект винести на розгляд сесії Вінницької обласної ради та направити до профільного комітету Верховної Ради України як законодавчу ініціативу.

15.12.1. Діяльність громадських екологічних організацій

На території області діють десятки громадських організацій, установчими документами яких передбачена природоохоронна діяльність. Найактивнішими у даному напрямку є обласний осередок Всеукраїнського екологічної ліги, міжнародна благодійна організація "Фундація "Зелений кіт", молодіжна організація "Наше Поділля", благодійний фонд "Подільська громада", "ІНТЕР-ЕКО", обласна організація Українського товариства птахів, "Екотопія Поділля" та цілий ряд інших.

Більшість з них реалізує як самостійні проекти, так і проекти спільно з органами державної влади та місцевого самоврядування. Так, благодійний фонд "Подільська громада" в партнерстві з Вінницьким регіональним центром інформації "Креатив" у 2013 році розпочав кампанію з організованого збору та утилізації відпрацьованих батарейок. Проект реалізувався Товариством "Інтеграція Європа – Схід" у межах програми співробітництва Міністерства закордонних справ Республіки Польща та Благодійним Фондом "Подільська Громада". Проект передбачає співпрацю з освітніми установами, громадськими організаціями та пунктами роздрібною торгівлі, яким безкоштовно були надані контейнери для збору використаних батарейок. Їх транспортування та переробка відбувалось також за рахунок організаторів проекту. За два місяці було зібрано 1105,6 кг використаних батарейок. Також в рамках проекту були проведені семінари, які ознайомили своїх учасників з польським досвідом, методами ефективного проведення просвітницьких кампаній та заохочення населення до збору таких відходів.

З огляду на те, що в області тільки розбудовується система поводження з твердими побутовими відходами, Даний проект мав особливе значення як для розвитку самої інфраструктури поводження з ТПВ, так і для підвищення екологічної свідомості та культури громадян. Є багато свідомих, освічених громадян, які вже сьогодні готові безкоштовно здавати електронні відходи тільки заради того, щоб не забруднювати природу.

Гарна співпраця налагоджена між Департаментом та обласним осередком Українського товариства птахів. Вже традиційними стали зимовий облік птахів, заходи до Міжнародного дня мігруючих птахів, Міжнародного дня біорізноманіття. Всі виїзди проходять за участі журналістів телебачення або друкованих видань.

Слід також згадати про ініціативу громадських організацій "Інтереко" та "Зелений кіт" щодо налагодження діалогу з владою міста Вінниці з питань збереження та примноження зелених насаджень в межах міста. У результаті обговорень була створена робоча група, до якої

ввійшли громадські активісти, науковці та представники виконавчого апарату Вінницької міської ради.

Протягом року продовжувала діяльність робоча група з питань очистки води Вишенського озера, яка була створена у 2011 році та об'єднала творчий потенціал громадських організацій, підприємців, господарників, представників державних органів та органів місцевого самоврядування. Лідером об'єднання залишається громадська організація "Дім здоров'я". Групою проведено серію круглих столів, робочих нарад, зустрічей з питань моніторингу стану води, визначення черговості та фінансування робіт, виявлення джерел забруднення (несанкціоновані стоки, скиди, стихійні сміттєзвалища).

15.12.2. Діяльність громадських рад, об'єднань, тематичних робочих груп і мереж

З метою плідної співпраці державних природоохоронних органів та громадськості при Департаменті екології та державній екологічній інспекції створені громадські ради. До їх складу входять громадські організації різних напрямків природоохоронної діяльності та громадські об'єднання, у статуті яких передбачена діяльність з охорони довкілля. Саме тому державні органи мають можливість залучати майже до всіх напрямків своєї роботи представників громадськості, серед яких є як ефективні менеджери, так і фахівці-природоохоронці. Громадська рада при облдержадміністрації включає комітет з питань аграрної політики, екології та захисту навколишнього середовища. Цілий ряд екологічних питань були розглянуті громадською радою, що діє при Вінницькій обласній раді. Так, членами ради проведено ряд зустрічей з ініціативною групою "Захистимо Лісопарк!". Метою зібрання стало вивчення громадської думки щодо будівництва медичного центру на території Лісопарку. Також проведено зустріч з ініціативною групою мешканців м. Літин щодо заборони розміщення екологічно небезпечного виробництва на березі річки Згар; круглий стіл "Взаємодія громадських організацій з органами державної влади щодо доцільності продажу земельної ділянки у м.Вінниці для будівництва насінневого заводу компанії "Монсанто".

Серед інших питань, які розглядались комітетом громадської ради при облдержадміністрації та, з ініціативи громадськості, на засіданні постійної комісії з охорони довкілля і раціонального використання надр були, зокрема, такі: розробка міської програми "Стратегія поводження з твердими побутовими відходами у м. Вінниці"; виконання науково-дослідної теми "Науково-теоретичні і практичні підходи щодо створення нових заповідних об'єктів у межах Вінницької області"; розробка обласної програми "Збалансований розвиток екологічного туризму у Вінницькій області: стан, проблеми, перспективи"; виконання науково-дослідної теми "Шляхи поліпшення якості питної води в межах Вінницької області"; "Створення робочої групи щодо визначення генетично-модифікованого компоненту в продуктах харчування в межах Вінницької області";

виконання науково-дослідної теми "Екологічний стан системи зелених насаджень у м. Вінниці".

Облдержадміністрацією створена постійнодіюча комісія з питань благоустрою територій, до складу якої введено представника Громадської ради при Департаменті екології та природних ресурсів.

За ініціативою студентів-екологів проведено ряд регіональних природоохоронних акцій, серед яких "Зробимо Україну чистою!", "Розпочни з себе і світ стане кращий!", "Зроби своє місто чистим", "Я за чисте життя!", "Епідемія доброти", "Збережи ялинку, не рубай її" та цілий ряд інших.

Щомісяця у приміщенні Орхуського еколого-інформаційного центру проходять засідання екологічного громадського клубу, до складу якого входять викладачі обласних вищих та середніх закладів освіти, підприємці, представники ряду установ та громадських організацій області.

Протягом року продовжувалась співпраця із рядом дитячих та юнацьких екологічних об'єднань, які успішно діють при шкільних та позашкільних закладах. Спеціалісти управління надають методичну допомогу, виступають з лекціями, беруть участь у роботі конференцій, круглих столів тощо. Серед шкільних об'єднань, що активно здійснюють природоохоронну діяльність, слід згадати екозагін екоклуб "Зелена планета", м.Тиврів; шкільне лісництво с.Флорино Бершадського району; гуртки при школах с.Гушчинці та с.Грушківці Калинівського, с.Сививківці Липовецького, с.Озаринці Могилів-Подільського районів; станції юних натуралістів м. Вінниці та м.Гнівань та багато інших.

15.13. Екологічна освіта та інформування

Інформування громадськості про стан довкілля, екологічна просвіта та виховання є одним із основних завдань державної екологічної політики. Саме підвищення рівня суспільної екологічної свідомості визначене як стратегічна ціль та завдання номер один у Законі України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року".

У цьому зв'язку слід згадати щорічний конкурс "Барви Могилів-Подільщини", який проводився серед учнівської молоді Могилів-Подільського району з ініціативи Департаменту екології та активної підтримки місцевої влади, газети "Слово Придністров'я", телерадіокомпанії "Об'єктив" та місцевих меценатів. Участь в конкурсі взяли 60 дітей із 13 шкіл району. Свої роботи вони представили у номінаціях "малюнок", "фоторобота", "відеофільм, слайд-шоу", "твір, оповідання, вірш, науково-популярна стаття", "оздоровлення природи". Темою робіт були ландшафтне різноманіття, рослинний та тваринний світи краю; альтернативна енергетика; утилізація відходів; упорядкування природних об'єктів тощо. Перевага надавалась роботам, які використовували саме місцевий матеріал, творчо та змістовно відображали природу та екологічні проблеми. Журі визначило 15 переможців.

У 2013 році втретє був проведений обласний конкурс з моніторингу стану довкілля серед студентів та учнів області.. Організаторами заходу традиційно стали Вінницький національний технічний університет, Департамент екології та природних ресурсів, управління освіти і науки Вінницької облдержадміністрації, Басейнове управління водних ресурсів річки Південний Буг. Спонсорами виступили компанії: ТОВ "Він Інтерактив", ТОВ ГІСІНФО, ТОВ"Інтер-Еко" та ТОВ "Інтехсервіс-В". Участь у конкурсі взяли понад 20 робіт студентів ВНТУ, Вінницького національного аграрного університету, студентів коледжів, технікумів, учнів ліцеїв та шкіл області. Наймолодшому учаснику змагань 16 років, найстаршому – 22. Роботи розглядались у номінаціях: "Найкраще інформаційне наповнення"; "Найбільш комплексне дослідження"; "Найкраща комп'ютерна реалізація".

Серед основних завдань конкурсу – формування творчого покоління молодих науковців та практиків природоохоронної діяльності; підвищення інформаційної та екологічної культури суспільства.

Роботи були присвячені дослідженню закономірностей зміни стану та якості води у річках та водоймах області; стану колодязної води у м. Вінниці; формуванню та дослідженню водного балансу річок, благоустрою та озелененню територій; розміщенню та утилізації відходів; дослідженню впливу радіаційного забруднення полів на якість бджолиного меду; дослідженню шкідників дерев; екологічній безпеці візуального сприйняття природного та штучного середовища міста; впливу викидів автотранспорту міста на стан атмосферного повітря; поширенню пестицидних препаратів у довкіллі; дослідженню лісових екосистем та популяцій зубра; розробці тематичних карт про стан довкілля Вінницької області тощо. Більшість робіт містить оригінальні дослідження, ідеї та пропозиції щодо покращення стану довкілля області. Перевага надавалась роботам, що містять конкретні пропозиції щодо покращення стану довкілля з прикладами того, як це вже зроблено у Вінницькій області та за її межами, в першу чергу, самими авторами робіт.

Протягом 2013 року за поданням Державного управління охорони навколишнього природного середовища, а у другій половині року – Департаменту екології та природних ресурсів в обласних, районних та загальнореспубліканських ЗМІ було опубліковано, прозвучало в ефірі радіо, телебачення та Інтернет виданнях понад сімдесят інформаційних повідомлень щодо екологічних проблем області та шляхів їх вирішення. Висвітлювались теми збереження біологічного різноманіття, поводження з непридатними хімічними засобами захисту рослин, питання дозвільної діяльності та озеленення територій.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

Протягом 2013 року продовжувалась діяльність органів місцевої виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємницьких структур

та громадських організацій, яка була спрямована на розвиток співробітництва з країнами Євросоюзу, СНД та іншими країнами світу.

У цьому зв'язку слід згадати Форум "Транскордонне співробітництво та європейська інтеграція", який відбувся в м. Унгень (Республіка Молдова). Від Вінницької області участь у форумі взяли голова та деякі члени Ради Єврорегіону "Дністер", голова Вінницької обласної Ради та віце-голова Єврорегіону "Дністер".

Міждержавна зустріч була організована Єврорегіоном "Сірет-Прут-Ністру". Представники трьох держав говорили про спільні проблемні питання країн-учасниць, а саме недостатнє фінансування з бюджету центральних органів влади для реалізації необхідних проектів у регіонах. Йшлося також про важливість додаткового фінансування територіальних громад з інших джерел; регіональне та транскордонне співробітництво; децентралізацію влади; досвід Румунії в реалізації структурних і стратегічних проектів.

Серйозним питанням обговорення був проект будівництва мосту Ямпіль – Косеуць, реалізація якого суттєво вплине на збільшення товарообігу та структуру логістичних шляхів між Сходом і Заходом.

Досить динамічно розвивається співробітництво з регіонами Республіки Польща. Обласною та районними державними адміністраціями втілюються в життя партнерські угоди про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво, в більшості з яких присутня екологічна складова. Співробітництво налагоджене на рівні районів, міст та місцевих громад із Свентокшиським, Лодзинським, Мазовецьким та Малопольським воєводствами.

Так, Товариством "Інтеграція Європа – Схід" у межах програми польського співробітництва з розвитку Міністерства закордонних справ Республіки Польща та Благодійним Фондом "Подільська Громада" та Вінницьким регіональним центром інформації "Креатив" був реалізований проект з організованого збору та утилізації відпрацьованих батарейок.

У травні 2013 року делегація Свентокшиського воєводства перебувала у Вінницькій області з метою участі в міжнародній науково-практичній конференції "Збалансований розвиток громад – основа формування Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року". 12 грудня у м. Кишинів відбулась конференція "Шляхи зміцнення територіального співробітництва країн Східного партнерства: Програма територіального співробітництва Україна-Молдова". Вінницьку область представляли начальник управління міжнародного співробітництва облдержадміністрації Олександр Шипук та директор департаменту екології та природних ресурсів Володимир Крисько.

Під час роботи конференції були розглянуті питання реалізації проектів регіонального розвитку; представлена Стратегія Програми територіального співробітництва, в якій значне місце займає екологічна складова; обговорені перспективи участі в Програмі місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадянського суспільства

України та Республіки Молдова. Також представлена презентація Вінницької області та напрямки її участі в Програмі. Окремо піднімалось питання будівництва очисних споруд каналізації м. Сороки та ліквідації накопиченого мулу на території с.Цекинівка. Молдовська сторона, в рамках співробітництва ЄЕС – Республіка Молдова, взяла на себе зобов'язання вирішити дане питання у найближчі роки.

Нова програма територіального співробітництва відкриває для країн Східного партнерства можливість спільного ефективного вирішення проблем прикордонних територій, закладення підвалин для сталого розвитку регіонів. Бюджет Програми "Україна – Молдова" складає 4 мільйони євро. Від України участь беруть Вінницька, Одеська та Чернівецька області.

Слід також згадати, що область приймає участь в програмі Європейського інструменту сусідства "Україна – Румунія 2014-2020 рр.". Представники обласної державної адміністрації входять до міжвідомчої робочої групи для підготовки спільних операційних програм прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства на 2014 – 2020 роки та приймають участь у її засіданнях.

Ще одним напрямком транскордонного співробітництва Вінницької області є діяльність в рамках Єврорегіону "Дністер", який було утворено 2 лютого 2012 року. На даний час членами Єврорегіону є Вінницька область України та Сорокський, Дондушенський, Окницький, Флорештський, Шолданештський, Резінський та Дубосарський райони Республіки Молдова.

28 лютого 2013 року в рамках відзначення першої річниці діяльності Єврорегіону "Дністер" у Вінниці відбувся Міжнародний круглий стіл на тему "Єврорегіон як позитивний інструмент реалізації політики транскордонного співробітництва". В обговоренні проблем транскордонного співробітництва брали участь представники центральних органів виконавчої влади України і Республіки Молдова, народні депутати України, представники дипломатичного корпусу, міжнародних фондів і громадських організацій, керівники європейських структур, єврорегіонів та інших транскордонних об'єднань, представники іноземних делегацій Молдови, Угорщини, Росії, Румунії. В рамках круглого столу учасники розглянули 3 теми, над якими працює Єврорегіон "Дністер": екологія ріки Дністер, покращення інфраструктури до європейських стандартів та партнерство учасників заради розвитку прикордонних територій. Засідання завершилося підписанням угод про співпрацю між Єврорегіоном "Дністер" і Союзом українців Румунії, між Чернівецьким районом Вінницької області і Дубосарським районом Молдови, між румунським містом Харлеу і містом Ямпіль Вінницької області, а також між 11 громадами румунських повітів Ясси і Васлуй та громадами сіл і селищ Вінницького, Могилів-Подільського і Чернівецького районів.

25 вересня 2013 року в м. Вінниця за сприяння облдержадміністрації відбулась конференція на тему: "Розвиток Єврорегіону "Дністер" як

складова розвитку прикордонних територій України і Республіки Молдова" в рамках якої широкому загалу було представлено Стратегію розвитку Єврорегіону до 2016 року. В конференції взяли участь 50 учасників з Молдови, Румунії, Чехії, Угорщини, Німеччини та Італії. Серед почесних гостей був Голова Представництва ЄС в Україні Ян Томбінський.

В рамках святкування Дня Європи 17 травня відбулася Міжнародна науково-практична конференція "Збалансований розвиток громад – основа формування державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року". У заході взяли участь близько 500 учасників, з них – 160 іноземних гостей з Молдови, Польщі, Румунії, Грузії та Німеччини. Представники усіх 27-ми районів Вінниччини, а також міст обласного значення представили на виставці по 4 стенди з презентацією своїх проектів та економічного потенціалу певного населеного пункту. Керівники районів та міст описали підготовлені розробки і обґрунтували важливість їх втілення. Спрямування проектів – найрізноманітніше: від ремонту закладів освіти і культури – до стимулювання велосипедного руху і екологічних розробок. Серед грантодавців, які виявили бажання взяти участь у ярмарку проектів Фонд сприяння демократії посольства США, швейцарський проект DESPRO в Україні, Проект USAID (США), Національний комітет AIESEC в Україні, МБФ "Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні", Проект "Підтримка політики регіонального розвитку України", МБО "Добробут громад".

15.14.1. Співробітництво з Європейським Союзом

Продовжується співпраця Вінницької області та Республіки Молдова в рамках об'єднання "Єврорегіон "Дністер". Значна частка запланованої спільної діяльності належить заходам із оздоровлення басейну річки Дністер, розробці та реалізації програм по захисту екосистем басейну Дністра, збереженню та використанню рибних ресурсів; спільним заходам із створення нових та збільшення територій вже існуючих об'єктів природно-заповідного фонду. Також серед завдань Єврорегіону – забезпечення населення якісною питною водою; спільні дії у випадках природних катаклізмів; поглиблення зв'язків в сфері економіки, науки, освіти, культури, туризму, спорту; участь в розбудові міжнародних транспортних коридорів, реконструкція діючих автомобільних автомагістралей тощо.

Слід також згадати стартовий семінар по гранту Європейської Комісії для міст-підписантів Угоди мерів, який Вінниця виграла спільно з Женевським офісом Організації об'єднаних націй по навколишньому середовищу (UNEP) та містами-партнерами Бельці (Молдова) та Ічері Шехер (Старе Місто, Баку, Азербайджан). Вінниця стала базовим містом для проекту UNEP і була обрана для проведення стартового семінару дякуючи своїм успіхам у сфері енергозбереження. Семінар складався з двох частин. Перша – була присвячена обговоренню теми, чому питання енергозбереження є сьогодні актуальним у всьому світі, та заходам, які

необхідно реалізовувати у цьому напрямку. Кращі практики не тільки таких розвинутих європейських країн як Німеччина, але і більш схожих до нас Сербії та Боснії також були представлені учасникам семінару. Друга частина семінару була присвячена безпосередньо плануванню роботи по проекту, який розрахований на 3 роки.

Важливою для майбутнього фінансування екологічних проектів області була зустріч експерта з екологічної політики, стратегії та інвестицій Представництва Європейської Комісії в Україні Андре Карутца з представниками державних органів виконавчої влади Вінницької області. Йшлося про стан та результати виконання регіональних програм з охорони навколишнього природного середовища, а також природоохоронних розділів регіональних програм. Зустріч проводилась в рамках угоди між Україною та Європейським Союзом "Підтримка реалізації Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року". Рішення відвідати Вінницьку область було прийняте під час засідання Робочої групи із сприяння реалізації проекту "Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні Секторальної бюджетної підтримки". Метою візиту – розглянути на місці стан виконання природоохоронних заходів, спрямованих на досягнення індикаторів ефективності бюджетної секторальної підтримки. За словами експерта Андре Карутца, Євросоюз планує надати Україні фінансову підтримку в розмірі 35 мільйонів євро. Умовою надання таких коштів є наявність та виконання регіональних природоохоронних програм. Якщо в минулому році експертами здійснювався моніторинг наявності таких програм, то у поточному вивчається стан їх виконання. Вінницька область є доволі успішною в даному питанні, багато вже зроблено, а також поставлені значні завдання в напрямку покращення стану навколишнього природного середовища регіону.

15.14.2. Залучення зовнішньої допомоги та координація діяльності щодо програм/проектів зовнішньої допомоги

У 2013 році розпочалась реалізація гранту Європейської Комісії для міст-підписантів Угоди мерів, який Вінниця виграла у 2012 році спільно з Женевським офісом Організації об'єднаних націй по навколишньому середовищу (UNEP) та містами-партнерами Бельці (Молдова) та Ічері Шехер (Старе Місто, Баку, Азербайджан). В рамках цього гранту UNEP допоможе Вінниці та її містам-партнерам розробити плани енергозбереження до 2020 року відповідно до європейських норм. Грант також передбачає виділення біля 800 тисяч гривень на проведення пілотного проекту по термомодернізації однієї зі шкіл міста Вінниці.

Зобов'язання, взяті на себе підписантами Угоди мерів, передбачають комплекс зусиль, спрямованих на підвищення ефективності теплопостачальних організацій, скорочення втрат тепла на етапі його транспортування та у будівлях, оптимізацію роботи транспорту у місті, правильне поводження зі сміттям, перехід на більш раціональне

використання енергії на підприємствах міста тощо. На перших етапах проекту учасники оцінюють нинішній стан споживання енергії та рівень шкідливих викидів. Методиками оцінки викидів та визначенням плану першочергових дій з вінницькими колегами під час стартових семінарів протягом року ділились фахівці з UNEP та Франкфуртської школи менеджменту та бізнесу. Після цього пілотний проект за кошти гранту реалізуватиметься в одній із шкіл міста.

Загалом у Вінниці за підтримки міжнародних організацій реалізується цілий ряд проектів у сфері енергозбереження. Донорами виступають Агентство з міжнародного розвитку США (USAID, проект "Реформування міської системи теплозабезпечення"), Міністерство економіки Швейцарії (SECO, проект комплексної модернізації теплозабезпечення у двох мікрорайонах міста і підвищення ефективності управління комунального підприємства "Вінницяміськтеплоенерго"), Міжнародна фінансова корпорація (IFC, стимулювання енергозбереження в житловому секторі). Нещодавно Вінниця увійшла в числі чотирьох українських міст для участі в проекті ДЕМО-Україна, який підтримується Північною енергетичною фінансовою корпорацією (NEFCO) і який дозволить за рахунок передбачених проектом пільгових кредитних і грантових ресурсів провести модернізацію ще 2 котелень. Власне зусилля і успіхи міста Вінниці в сфері енергозбереження і сприяли тому, що саме вона стала базовим містом для проекту UNEP і була обрана також для проведення стартового семінару по проекту.

Приєднання до Угоди мерів накладає на міста-учасники зобов'язання, але водночас відкриває доступ до ресурсів міжнародних організацій, які спрямовуються на програми пом'якшення кліматичних змін і енергозбереження. Прикладом цього і може служити грант Європейської Комісії, який отримало місто Вінниця.

15.14.3 Двостороннє та багатостороннє співробітництво

У 2013 році завершився спільний українсько-шведський проект "Інституційне посилення басейнового управління річкою України (на прикладі Південного Бугу)", учасниками якого стали Басейнове управління водними ресурсами річки Південний Буг та Шведське Агентство з охорони довкілля (Swedish EPA). На заключному семінарі, який відбувся у жовтні, був представлений індикативний План управління басейном Південного Бугу та відповідна програма заходів, розроблених згідно вимог Водної Рамкової Директиви ЄС.

Проект був розпочатий у 2009 році та передбачав розробку елементів Плану управління річковим басейном Південного Бугу відповідно до вимог Водної Рамкової Директиви ЄС (ВРД). Основний принцип даної Директиви – забруднювач платить. Її головною екологічною ціллю є запобігання погіршенню стану всіх вод з метою досягнення ними доброго екологічного статусу, а якщо об'єкт істотно змінений, то доброго екологічного потенціалу. План управління річковим басейном Південного

Бугу розроблявся на інтегрованій моделі управління водними ресурсами. Це процес, що сприяє скоординованому управлінню водними (поверхневими і підземними), земельними і пов'язаними з ними ресурсами для того, щоб максимально підвищити економічний і соціальний добробут людей, що проживають у цьому річковому басейні, у спосіб, який не завдасть шкоди збалансованості життєво важливих екосистем. Тому План управління річковим басейном є комплексним документом управління та сталого розвитку відповідної території.

Під час реалізації проекту був проведений порівняльний аналіз водного законодавства України із законодавством ЄС; розроблені українські інструменти для інтегрованого управління водними ресурсами; проведено навчання групи фахівців БУВР р. Південний Буг методам інтегрованого управління водними ресурсами; до розробки Плану управління р. Південний Буг залучені зацікавлені сторони і громадськість.

На першому етапі здійснювалась підготовка спеціалістів водогосподарських організацій, на другому – відбулось формування робочих груп для виявлення небезпечних точкових й дифузних джерел забруднення та визначення відповідних заходів; проведення типології та ідентифікації водних об'єктів; встановлення референційних умов та розробки відповідних критеріїв якості води на основі біологічної класифікації.

Інститутом гідробіології НАН України здійснено оцінку екологічного стану руслової частини р. Південний Буг у відповідності до вимог ЄС (ВРД). В ході наукових досліджень проведено апробацію методології "Класифікація якості ріки та біорізноманіття" (RQBA) в умовах Південного Бугу. Встановлені референційні значення біологічних показників для різних ділянок річки від витoku до гирла. Здійснено визначення у воді вмісту загального азоту і фосфору, встановлені фонові значення цих показників, описано гідрохімічний режим та особливості структури біотичних угруповань русла. Результати проведеної оцінки дозволили розробити рекомендації по оздоровленню річки. Результати досліджень по типології, оцінки екологічного стану і дослідницького моніторингу видані окремими буклетами в кольоровому варіанті.

ВИСНОВКИ

Вінницька область продовжує залишатись відносно стабільним з екологічної точки зору регіоном. Навколишнє середовище загалом успішно справлялось з техногенним навантаженням, яке склалось у 2013 році, і лише у випадку суттєвого зростання негативних факторів впливу на довкілля є ймовірність певної дестабілізації. Зокрема, це може бути пов'язано з поліпшенням економічної ситуації та подальшим розвитком галузей народного господарства, нарощуванням обсягів виробництва у теплоенергетиці, переробній промисловості, машинобудуванні, сільському господарстві та інших галузях. Має місце тенденція до незначного збільшення загального обсягу викидів забруднюючих речовин в

атмосферне повітря, поява якої відслідковується ще з 2003 р. Все це свідчить про потребу впровадження заходів з модернізації процесів виробничого циклу на підприємствах області, які необхідні як з точки зору забезпечення конкурентоспроможності виробленої продукції, так і з погляду дотримання технологій екологічно-збалансованого виробництва.

Особливо небезпечною є тенденція до збереження існуючих співвідношень між екологічно нестійкими земельними угіддями (рілля, багаторічні насадження, забудова), порівняно екологічно стійкими (луки, пасовища) та землями, що мають особливе природоохоронне значення (ліси, прибережно-захисні смуги, природні водно-болотні угіддя, території природно-заповідного фонду). Пов'язана з необґрунтовано високою розораністю області ерозія ґрунтів може бути призупинена лише в разі збільшення площ залісених та залужених земель шляхом консервації деградованих і малопродуктивних ділянок, вилучених з ріллі.

Основним фактором екологічних ризиків для області, як і в попередні роки, залишаються непридатні, заборонені та невизначені пестициди. На відміну від минулих років, станом на кінець 2013 року значна частина з них уже залишила межі області, переважна більшість знаходиться у пристосованих приміщеннях, а окремі партії уже пройшли перезатарення у спеціальні ємкості для транспортування. Вжиті протягом минулих років заходи сприяли встановленню власників переважної більшості безхазяйних відходів, їх інвентаризації та посиленому обліку, підвищенні відповідальності власників за безпечне зберігання цих токсичних речовин. В найближчі роки при умові належного фінансування область буде повністю очищена від цих небезпечних речовин.

Стан забруднення поверхневих вод в області став менш залежним від виробничої діяльності підприємств харчової і переробної промисловості, однак помітно зросла частка у забрудненні водойм від підприємств житлово-комунального господарства. Зростаюче бактеріальне та органічне забруднення поверхневих вод спричинює незадовільний технічний стан мереж каналізації, зношеність обладнання на існуючих очисних спорудах та повна відсутність очисних споруд каналізації в ряді крупних населених пунктів та райцентрів. Ситуацію загострює й той факт, що в області слабо спрацьовує мережа відомчого аналітично-лабораторного контролю за скидами, а державна система моніторингу у зв'язку з реорганізацією більшості суб'єктів моніторингу значно послаблена.

Серйозним фактором, що впливає на порушення екологічної рівноваги в області, є вкрай повільний перехід на сучасні технології поводження з твердими побутовими відходами. Територіальні громади мають недостатньо досвіду і ресурсів, щоб правильно оцінити, яким шляхом рухатись далі: чи впроваджувати сортування відходів, чи роздільне їх збирання, чи комбінувати обидва способи. В області щороку проводиться ревізія діючих місць видалення відходів, аналізується їх ресурсний потенціал, будуються нові полігони для складування твердого побутового сміття. Але ряд територіальних громад області досі не

впровадили схеми санітарної очистки населених пунктів, не організували подвірне вивезення твердих побутових відходів, наслідком чого є поява стихійних звалищ безхазяйних відходів. Як і в минулі роки, у 2013 році в ході весняної акції благоустрою ліквідовано понад 1000 стихійних скупчень сміття. Втім, до вироблення єдиної концепції поводження з побутовими відходами та докорінної зміни свідомості громадян в цьому напрямку істотних змін чекати не варто.

Найпомітнішим наслідком деградації довкілля в області є втрата біологічного й ландшафтного різноманіття. Зменшення чисельності природних видів рослин і тварин, зміна біотопів в у 2013 році були менш помітними, ніж у попередні роки, проте особливо суттєвими на ділянках природної степової рослинності та у водних екосистемах. В той же час заходи, спрямовані на збільшення площі природно-заповідного фонду області та формування регіональної екомережі, продовжують наражатись на активну протидію як з боку господарської діяльності, так і місцевих органів влади.

На жаль, тенденції до збільшення антропогенного впливу на природні ресурси Вінницької області при подальшому зростанні обсягів виробництва у 2013 році не могли бути достатньо збалансовані виконанням природоохоронних заходів при існуючих обсягах фінансування державних та регіональних природоохоронних програм. Недостатньо діють економічні важелі, які мають стимулювати підприємства-забруднювачі до виконання природоохоронних заходів, в результаті чого ряд запланованих заходів інколи залишаються невиконаними. Фінансування природоохоронних програм з обласного та місцевих бюджетів забезпечує лише близько 4% від потреби у їх фінансуванні.

Для поліпшення стану довкілля в 2014 році в області пропонуються наступні першочергові заходи:

- впровадження прогресивних технологій збору, переробки та утилізації побутових відходів, їх безпечного зберігання у всіх населених пунктах (ліквідація стихійних сміттєзвалищ; впорядкування існуючих та будівництво регіональних полігонів побутових відходів; будівництво сміттесортувальних ліній та сміттєпереробних заводів; реалізація локальних проектів роздільного збирання сміття; рекультивація та «соціальне оздоровлення» традиційних місць стихійного скупчення сміття тощо);
- завершення ліквідації Джуринського отрутомогильника та замовлення проекту його рекультивації;
- вирішення питання утилізації накопичених у минулі роки відходів гальванічного виробництва на ліквідованих колишніх підприємствах ВАТ "Завод Термінал", м. Вінниця (120,365 тонн відходів); ВАТ "Вінницький завод "Ореол", м. Вінниця (біля 20 тонн відходів); ДП "45 експериментальний механічний завод",

- м.Вінниця (понад 100 тонн відходів);
- завершення проектування та будівництво ОСК в решті не каналізованих районних центрів Вінниччини;
 - вирішення питання мулових майданчиків очисних споруд каналізації м.Сороки;
- зменшення забруднення атмосферного повітря об'єктами теплоенергетики, впровадження ефективних систем регулювання і контролю за викидами забруднюючих речовин від автотранспорту;
- виведення з ріллі перезволожених, заболочених, засолених земель та тих, що мають крутосхили більше 7°, з наступним їх залуженням та залісненням;
- подальший розвиток природо-заповідної справи, збільшення площ природо-заповідного фонду;
 - розвиток інформаційної інфраструктури з екологічного інформування та підвищення рівня екологічної поінформованості населення області;
 - впровадження енергозберігаючих технологій з метою поступового переходу до замкнутих, безвихідних циклів виробництва.

Звичайно, для вирішення усіх екологічних проблем нашого регіону навіть постановка завдань може виявитися нереальною, далеко не кожному з цих проблем вдасться вирішити раз і назавжди. Втім, темпи розвитку вітчизняної економіки та її орієнтація на європейські стандарти якості дозволяють впевнено констатувати, що наші шанси стрімко зростають, а часи фінансування природоохоронних заходів за залишковим принципом поступово минають.

Сподіваємось, що наведені дані спонукатимуть не лише до глибоких роздумів про долю нашого довкілля, але й до активної практичної участі кожного Подолянина в спільній праці на благо довкілля.

ДОДАТОК №1. ПЕРЕЛІК ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

1. Потенційно небезпечні об'єкти, які зареєстровані у Державному реєстрі ПНО

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
БАРСЬКИЙ РАЙОН				
1.	ТОВ «Барський птахокомбінат»	23007, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Кармелюка, 1	23007, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Кармелюка, 1	ПНО-01.05.2004.0002671
2.	ДП Барський спиртовий комбінат	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Хмельницького, 34	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Хмельницького, 34	ПНО-01.05.2004.0001010
3.	КС №19 Барське ЛВУМГ	24034, Вінницька обл., Барський р-н, с. Мальчівці	23000, Вінницька обл., м. Бар	ПНО-01.05.2004.0003979
4.	КС №37 Барське ЛВУМГ	23037, Вінницька обл., Барський р-н, с. Каноницьке	23000, Вінницька обл., м. Бар	ПНО-01.05.2004.0003978
5.	Газокомпресорна станція № 37 "Б" Барське ЛВУМГ	23037, Вінницька обл., Барський р-н, с. Каноницьке	23000, Вінницька обл., м. Бар	ПНО-01.05.2004.0003981
6.	АЗС № 01/011 ПАТ «Укрнафта»	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Пролетарська, 55	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013188
7.	АЗС СПД ФО Галух Л.Г.	23000, Вінницька обл., Барський р-н, смт. Копайгород, вул. Леніна, 109	23000, Вінницька обл., Барський р-н, смт. Копайгород, вул. Леніна, 109	ПНО-05.05.2007.0013227
8.	АЗС ПП Степанкевич Л.Ф.	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Пролетарська, 23, а/д Вінниця-Н.Ушиця, 199 км.	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Пролетарська, 23	ПНО-05.05.2007.0013226
9.	ПАТ «Барський машинобудівний завод»	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Р. Люксембург, 5	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Р. Люксембург, 5	ПНО-01.05.2007.0015215
10.	ТОВ «ЕРА ГРЕЙН»	23000, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Вокзальна, 26	01033, м. Київ, вул. Фрун+зе, 40	ПНО-01.05.2004.0003139
11.	АЗС ПМВКП «Лан»	23000, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Дзержинського, 48-а	м. Хмельницький, вул. Інституцька, 14 кв. 15	ПНО-05.05.2008.0017371
12.	Виробничий підрозділ «Бархліб» ПАТ «Концерн Хлібпром»	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Рози Люксембург, 24	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Рози Люксембург, 24	ПНО-01.05.2007.0012257
13.	АЗС № 22 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Пролетарська, 51	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0003266
14.	АЗС №1 і АГЗП ПП «Агроком»	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Кривоноса, 74	23000, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Привокзальна, 5	ПНО-05.05.2010.0021819
15.	АЗС №2 ПП «Агроком»	23000, Вінницька обл., Барський р-н, с. Ялтушків, вул. Леніна, 1а	23000, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Привокзальна, 5	ПНО-05.05.2010.0021821
16.	ТОВ «Пфанер Бар»	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Червоноармійська, 3	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Червоноармійська, 3	ПНО-01.05.2010.0021822
17.	АЗС №1 ПП «Інтерпром»	23003, Вінницька обл., Барський р-н, с. Барські Чемериси, вул. С. Лазо, 8	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Пролетарська, 14	ПНО-05.05.2010.0021831
18.	ТОВ «Західмолоко»	23007, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Привокзальна, 1	23007, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Привокзальна, 1	ПНО-01.05.2004.0001110

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
19.	Нафтобаза підприємства «Тасман» ТОВ «Маріс-2005»	23000, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Залізнична, 5	23000, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Залізнична, 5	ПНО-01.05.2010.0023358
20.	Сховище отруйних речовин Військової частини А 1603	23000 Барський р-н, с. Балки	23000, Вінницька обл., м. Бар, Військова частина А 1603	ПНО-01.05.2011.0023804
БЕРШАДСЬКИЙ РАЙОН				
21.	ВАТ «Птахокомбінат «Бершадський»	24412, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. Війтівка	24412, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. Війтівка	ПНО-01.05.2004.0003215
22.	ПАТ «Бершадьмолоко»	24405, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. Флорино, вул. Комарова, 147	24405, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. Флорино, вул. Комарова, 147	ПНО-01.05.2004.0000320
23.	Чернятська ГЕС ТОВ «Енергоінвест»	24430, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. Чернятка	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2005.0009134
24.	Бершадське МПД ДП «Укрспирт»	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Чкалова, 1	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Чкалова, 1	ПНО-01.05.2004.0001009
25.	АГЗП ТОВ «Вік і Тан»	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Шевченка, 57	22800, Вінницька обл., м. Немирів, Гайсинське шосе, 2	ПНО-05.05.2008.0016569
26.	АЗС ПП Колеснікова	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Щорса, 36	24421, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Гагаріна, 51	ПНО-05.05.2009.0018603
27.	АЗС ПП Колеснікова	24421, Вінницька обл., Бершадський район, с. Красносілка	24421, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Гагаріна, 51	ПНО-05.05.2009.0018604
28.	АЗС ПП Колеснікова	24400, Вінницька обл., Бершадський район, с. Шляхова	24421, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Гагаріна, 51	ПНО-05.05.2009.0018606
29.	АЗС ПП Колеснікова	Вінницька обл., Бершадський район, с. Яланець, вул. Леніна	24421, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Гагаріна, 51	ПНО-05.05.2009.0018602
30.	АЗС № 1 СПД ФО Андрушко А.І.	24400, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. Війтівка, а/д Могилів-Подільський-Бершадь-Умань, 700 км.+156м.	24400, Вінницька обл. Бершадський р-н, с. Війтівка, вул. Радянська, 4	ПНО-05.05.2007.0014967
31.	АЗС № 2 СПД ФО Андрушко А.І.	24400, Вінницька обл., Бершадський район, с. Бирлівка, вул. Червоноармійська, 183а	24400, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. Війтівка, вул. Радянська, 4	ПНО-05.05.2007.0014968
32.	АЗС № 3 СПД ФО Андрушко А.І.	24400, Вінницька обл., Бершадський район, с. Війтівка, вул. Леніна, 251	24400, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. Війтівка, вул. Радянська, 4	ПНО-05.05.2009.0020742
33.	АЗС №30 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Щорса, 36	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021737
34.	АЗС № 45 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24400, м. Бершадь, вул. 50-річчя Жовтня, 227	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021742
35.	АЗС №1 ВТФ «ЛЕО»	24400, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. Джулінка, вул. XXI з'їзду КПРС	Київська обл., м. Біла Церква, вул. Сквирське шосе, 186	ПНО-05.05.2010.0021719
36.	АЗС № 1 ПП Онуфрієць Б.П.	24400, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. В. Киріївка, вул. Шевченка, 124	24400, Вінницька обл., Бершадський р-н, с. В. Киріївка, вул. Шевченка, 124	ПНО-05.05.2010.0021720
37.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Шевченка, 57а	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2010.0021730
38.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	24400, Вінницька обл., Бершадський р-н, сільрада	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім.	ПНО-05.05.2010.0021718

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
		Бирлівська, а/д Умань-Ямпіль-Могилів-Подільський, км 144+00 9ліворуч)	702	
39.	ТОВ «Джулинське ХПП»	24400, Вінницька обл., Бершадський район, ст. Джулинка, вул. Промислова, 3	24400, Вінницька обл., Бершадський район, ст. Джулинка, вул. Промислова, 3	ПНО-01.05.2010.0021749
40.	ТОВ «Джулинський елеватор»	24400, Вінницька обл., Бершадський район, с. Джулинка, вул. 60 р. Жовтня, 1	24400, Вінницька обл., Бершадський район, с. Джулинка, вул. 60 р. Жовтня, 1	ПНО-01.05.2007.0011796
ВІННИЦЬКИЙ РАЙОН				
41.	ТОВ «Вінницький комбінат хлібопродуктів № 2»	23240, Вінницька обл., Вінницький р-н, смт. Десна, вул. Гагаріна, 6	23240, Вінницька обл., Вінницький р-н, смт. Десна, вул. Гагаріна, 6	ПНО-01.05.2004.0003524
42.	Нафтобаза ТзОВ «Континіум-Укр-Ресурс» ПФ «Галан»	23240, Вінницька обл., Вінницький район, смт. Десна, вул. Гагаріна, 1	м. Луцьк, вул. Кременецька, 38	ПНО-01.05.2007.0012258
43.	Міське звалище твердих побутових відходів	23241, Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Стадниця	21000, м. Вінниця, вул. Соборна, 59	ПНО-01.05.2004.0004393
44.	АГНКС № 1 РВУ «Київавтогаз»	Вінницька обл., 365 км траси Львів-Кіровоград-Знам'янка	03134, м. Київ, вул. Григоровича-Барського, 2	ПНО-01.05.2006.0010582
45.	АЗС № 3 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	21012, Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Писарівка, Немирівське шосе, 3 км.	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13,	ПНО-05.05.2004.0005768
46.	АЗС № 5 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	21012, Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Якушинці, Хльницьке шосе, 1 км.	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0005770
47.	АЗС № 11 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	23252, Вінницька обл., Вінницький р-н, смт. Вороновиця, Немирівське шосе	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0005774
48.	АГЗП та ГНП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010973
49.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	Вінницька обл., Вінницький район, с. Сокиринці	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010974
50.	АЗС № 01/009 ПАТ «Укрнафта»	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, Львів-Кіровоград-Знам'янка 353 км+180м	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013184
51.	АЗС № 01/010 ПАТ «Укрнафта»	Вінницька обл., Вінницький район, с. Вінницькі Хутори, вул. Немирівське шосе, 88	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013186
52.	АЗС № 01/024 ПАТ «Укрнафта»	23000, Вінницька обл., Вінницький район, с. Бохоники, вул. Пирогова, 151в	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013198
53.	АЗС № 01/020 ПАТ «Укрнафта»	Вінницька обл., Вінницький район, смт. Стрижавка, вул. Пирогова, 151в	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2010.0021711
54.	АГЗП ПП «Надія»	Вінницька обл., Вінницький район, автошлях Вінниця-Зарванці	21100, Вінницька обл., Вінницький район, автошлях Вінниця-Зарванці	ПНО-05.05.2007.0011892
55.	АЗС ТОВ Фірма «Его»	Вінницька обл., Вінницький район, с. Вінницькі хутори, а/д Вінниця-Турбів, 2 км.	23251, Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Комарів, вул. 50-річчя газети «Подільська зоря», 9	ПНО-05.05.2007.0014965
56.	АЗС ПП «Вадім»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів-Кіровоград-Знам'янка, км. 395+033 (ліворуч) біля смт.	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 701	ПНО-05.05.2007.0014955

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
		Вороновиця		
57.	АЗС ПП «Вадім»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Б.Церква-Липовець-Гуменне км. 161+860 (праворуч) с. Михайлівка	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 701	ПНО-05.05.2007.0014962
58.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	Вінницька обл., Вінницький р-н, територія Стрижавської с/р (м. Вінниця, вул. Тарногородського, б/н)	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2007.0014957
59.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів–Кіровоград–Знам’янка, км. 377+900 (праворуч) (Писарівська с/р)	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2007.0014958
60.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів–Кіровоград–Знам’янка, км. 356+220 (ліворуч) (Якушинецька с/р)	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2007.0014959
61.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Виступовичі-Овруч-М.Подільський км. 298+500 (ліворуч) біля смт. Стрижавка	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2007.0014960
62.	ТОВ «Вінницький крупозавод»	23240, Вінницька обл., Вінницький район, смт. Десна, вул. Гагаріна, 10	23240, Вінницька обл., Вінницький район, смт. Десна, вул. Гагаріна, 10	ПНО-01.05.2008.0015351
63.	АЗС ПП «ВМ-Нафта» ПФ «Талан»	Вінницька обл., Вінницький район, Хмельницьке шосе, 1 км.	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 103а	ПНО-05.05.2008.0015707
64.	Хлораторна водопровідної насосної станції III підйому «Вишенька» КП «Вінницяводоканал»	Вінницька обл., Вінницький р-н, 1 км. об’їзного шосе	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 173	ПНО-01.05.2008.0017382
65.	АЗС № 1203 ТОВ «Альянс Холдинг»	Вінницька обл., Вінницький район, с. Вінницькі Хутори, Немирівське шосе, 206	м. Київ, вул. Гринченка, 4	ПНО-05.05.2007.0013891
66.	АЗС № 1210 ТОВ «Альянс Холдинг»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів–Кіровоград–Знамянка 364 км., смт. Стрижавка	м. Київ, вул. Гринченка, 4	ПНО-05.05.2007.0013896
67.	АЗС ТОВ «Віс» ДП «РТД» ВАТ «Калинівкаміжрайагротехсервіс»	23200, Вінницька обл., Вінницький р-н, смт. Стрижавка, вул. Київська, 1ж	22400, Вінницька обл., Калинівський район, м. Калинівка–2	ПНО-05.05.2004.0003547
68.	ПП «Михалич і Ко»	Вінницька обл., Вінницький р-н, смт. Вороновиця, вул. Київська, 13	Вінницька обл., Вінницький р-н, смт. Вороновиця, вул. Київська, 13	ПНО-01.05.2009.0020763
69.	АЗС № 17 ПП «ТАУ - Поділля»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів–Кіровоград–Знам’янка, Немирівське шосе (В. Хуторська с/р)	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2008.0017341
70.	АЗС WOG № 3 Вінницької філії ТОВ «Золотий екватор»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів–Кіровоград–Знам’янка, с. Зарванці, вул. Молодіжна, 29	21000, м. Вінниця, вул. Некрасова, 25	ПНО-05.05.2010.0021746
71.	АЗС WOG № 4 Вінницької філії ТОВ «Золотий екватор»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів–Кіровоград–Знам’янка, с. Вінницькі Хутори, Немирівське шосе, 92б	21000, м. Вінниця, вул. Некрасова, 25	ПНО-05.05.2010.0021748

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
72.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів–Кіровоград–Знам'янка, км. 356+120 (праворуч) (Якушинецька с/р)	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2010.0022394
73.	АЗС № 15 ТОВ "Веста-Сервіс"	Вінницька обл., Вінницький район, смт. Стрижака, а/д Виступовичі-Овруч-М.Подільський км. 292+380 (праворуч)	м. Хмельницький, вул. Толстого, 5/1	ПНО-05.05.2010.0022410
74.	АЗС № 14 ТОВ "Веста-Сервіс"	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів–Кіровоград–Знаменка, км. 387+700 (ліворуч) біля с. Комарів	м. Хмельницький, вул. Толстого, 5/1	ПНО-05.05.2010.0022411
75.	АЗС № 5 ТОВ "Веста-Сервіс"	Вінницька обл., Вінницький район, с. Зарванці, автодорога Львів–Кіровоград–Знам'янка 355км+350м	Хмельницька обл. м. Хмельницький, вул. Толстого, 5/1	ПНО-05.05.2006.0010823
76.	АГНКС «Екогаз» ТОВ «ЕККО ГРУП»	Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Лука Мелешківська, Тиврівське шосе, 3 км	м. Київ, вул. Пожарського, 4 оф. 2	ПНО-01.05.2008.0015708
77.	АЗС ТОВ «СУБ ПП Ойл Стандарт»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів–Кіровоград–Знам'янка, км. 363+300 (праворуч)	21036, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 73/31, 02660, м. Київ, вул. Попудренка, 52	ПНО-05.05.2010.0022566
78.	АЗС ТОВ «Вінницянафтопродуктавто»	Вінницька обл., Вінницький район, с. Горбанівка	Вінницька обл., Вінницький район, с. Горбанівка	ПНО-05.05.2010.0023368
79.	АЗС та АГЗП ТОВ «Бел Ойл»	22400, Вінницька обл., Хмельницьке шосе, а/д Львів–Кіровоград–Знам'янка, с. Зарванці (Якушинецька с/р)	21100, м. Вінниця, вул. Максимовича, 43 а	ПНО-05.05.2010.0023365
80.	АЗС та АГЗП ТОВ «Бел Ойл»	Вінницька обл., Вінницький район, с.Сокиринці, а/д Стрий-Тернопіль-Кіровоград-Знамянка, км 406+994 (праворуч)	21000, м. Вінниця, вул. К.Маркса, 38, к.36	ПНО-05.05.2011.0024222
81.	АЗС та АГЗП ТОВ «Бел Ойл»	Вінницька обл., Вінницький район, с.Сокиринці, а/д Стрий-Тернопіль-Кіровоград-Знамянка, км 406+994 (ліворуч)	21000, м. Вінниця, вул. К.Маркса, 38, к.36	ПНО-05.05.2011.0024225
ГАЙСИНСЬКИЙ РАЙОН				
82.	ТОВ «Гайсинський молокозавод»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Плеханова, 45	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Плеханова, 45	ПНО-01.05.2004.0000585
83.	ДП Гайсинський спиртовий завод	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Плеханова, 28	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Плеханова, 28	ПНО-01.05.2004.0002169
84.	Дмитренківська ГЕС ТОВ «Енергоінвест»	23700, Вінницька обл., Гайсинський р-н, с. Дмитренки	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2004.0002810
85.	Гайсинське ЛВУ МГ КС № 18	23710, Вінницька обл., Гайсинський р-н, с. Носівці	23710, Вінницька обл., Гайсинський р-н, с. Носівці	ПНО-01.05.2004.0001273
86.	АГНКС РВУ «Київавтогаз»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Груднева, 82	03134, м. Київ, вул. Григоровича-Барського, 2	ПНО-01.05.2006.0010581
87.	АЗС № 01/007 ПАТ «Укрнафта»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Груднева, 5	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013179
88.	АЗС № 01/008 ПАТ «Укрнафта»	23700, Вінницька обл., Гайсинський район, с. Краснопілка, вул. Уманська, 1а	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013181
89.	АЗС № 01/021 ПАТ «Укрнафта»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. І.Богуна, 161	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013196
90.	АЗС № 13 ПП «ТАУ-Поділля»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Станційна, 1А	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014392

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
91.	АЗС № 14 ПП «ТАУ-Поділля»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. 1-го Травня, 237	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014393
92.	АГЗП ТОВ «Вік і Тан»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. 1-го Травня, 70 б	22800, Вінницька обл., м. Немирів, Гайсинське шосе, 2	ПНО-05.05.2008.0016566
93.	АЗС № 59 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. 1-го Травня	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021013
94.	АЗС ПП Маліновський І.С.	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Південна, 55а	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Південна, 55а	ПНО-05.05.2010.0021761
95.	Губницький ХПП ТОВ «Луї Дрейфус Комодітіз Україна ЛТД»	23746, Вінницька обл., Гайсинський район, с. Губник, вул. Привокзальна, 20	01033, м. Київ, вул. Саксаганського, 38 б кім. 1	ПНО-01.05.2010.0021763
96.	Зятківський ХПП ТОВ «Луї Дрейфус Комодітіз Україна ЛТД»	23751, Вінницька обл., Гайсинський район, с. Зятківці, вул. Залізнична, 1а	01033, м. Київ, вул. Саксаганського, 38 б кім. 1	ПНО-01.05.2010.0021783
97.	ТОВ «Продовольча компанія» Зоря Поділля»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Плеханова, 150	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Плеханова, 150	ПНО-01.05.2010.0021785
98.	АЗС ПрАТ Гайсинське СТП «Агромаш»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Станційна, 3	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Станційна, 3	ПНО-01.05.2006.0010945
99.	ВП «Гайсинський комбінат хлібопродуктів» ПАТ «Концерн Хлібпром»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Б.Хмельницького, 107	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Б. Хмельницького, 107	ПНО-01.05.2004.0002859
100.	ТОВ «Агропромпереробка»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. 50 років СРСР, 74	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. 50 років СРСР, 74	ПНО-01.05.2007.0014231
101.	АЗС № 11 ТОВ «Веста сервіс»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Енгельса	м. Хмельницький, вул. Толстого, 5/1	ПНО-05.05.2010.0022409
102.	АЗС № 10 ТОВ "Веста-Сервіс"	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. 1 Травня, 231 а/д Львів-Кіровоград-Знам'янка 460км+800м	Хмельницька обл., м. Хмельницький, вул. Толстого, 5/1	ПНО-05.05.2006.0010821
103.	АЗС № 9 ТОВ "Веста-Сервіс"	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. 1 Травня, 220а а/д Львів-Кіровоград-Знам'янка 460км+800м	Хмельницька обл. м. Хмельницький, вул. Толстого, 5/1	ПНО-05.05.2006.0010822
104.	Гайсинська філія ДП ЗАТ Теувес Холдинг «Тегра Україна лтд»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Станційна, 6	м. Київ, вул. Старонаводницька, 13 кім. 126Г	ПНО-01.05.2008.0017662
105.	Гайсинський зерновий склад ТОВ «Луї Дрейфус Комодітіз Україна лтд»	23700, Вінницька обл., м. Гайсин, вул. Станційна, 2	01033, м. Київ, вул. Саксаганського, 38 б кім. 1	ПНО-01.05.2007.0013225
ЖМЕРИНСЬКИЙ РАЙОН				
106.	Мартинівське МПД ДП «Укрспирт»	23134, Вінницька обл., Жмеринський р-н, с. Мартинівка	23134, Вінницька обл., Жмеринський р-н, с. Мартинівка	ПНО-01.05.2004.0003341
107.	ТОВ «Кристал»	23130, Вінницька обл., Жмеринський р-н, смт. Браїлів, вул. Заводська, 7	23130, Вінницька обл., Жмеринський р-н, смт. Браїлів, вул. Заводська, 7	ПНО-01.05.2004.0001620
108.	База нафтопродуктів Матейково Фастівського складу ДП МТЗ залізничного транспорту України «Укрзалізничпостач»	23100, Вінницька обл., Жмеринський район, с. Северинівка	21100, м. Київ, Повітрянофлотський проспект 11/15	ПНО-01.05.2006.0010357
109.	АЗС № 6 ПП «ТАУ-Поділля»	23100, Вінницька обл., Жмеринський район, с. Рів	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014386

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
110.	АЗС WOG №2 Вінницької філії ТОВ «Золотий екватор»	23100, Вінницька обл., Жмеринський район, с. Коростівці, 243 км + 580 м а/д Виступовичі – Овруч-Могилів-Подільський	21000, м. Вінниця, вул. Некрасова, 25	ПНО-05.05.2007.0014042
111.	АЗС ДП «Нафтопродукт» ТОВ «Кристал»	23130, Вінницька обл., Жмеринський район, смт. Браїлів, вул. Кірова	23130, Вінницька обл., Жмеринський район, смт. Браїлів	ПНО-05.05.2008.0015705
112.	АЗС №2 ПП «Ярослав +»	23100, Вінницька обл., Жмеринський р-н, с. Кам'яногірка	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Леніна, 182 кв. 8-А	ПНО-05.05.2009.0020714
113.	АЗС №1 ПП «Ярослав +»	23100, Вінницька обл., Жмеринський р-н, с. Носківці	24400, Вінницька обл., м. Бершадь, вул. Леніна, 182 кв. 8-А	ПНО-05.05.2009.0020713
114.	Спеціалізована дільниця № 1 ПрАТ «Техновибух»	Вінницька обл., Жмеринський р-н, с. Могилівка, пров. Кар'єрний, 1	04111, м. Київ, вул. Салютна, 13, кв. 75	ПНО-01.05.2010.0021163
115.	АЗС ТОВ «Приват-Петрол»	Вінницька обл., Жмеринський район, а/д Л.Барська-Біликівці-Жмеринка-Ямпіль 26км+700(ліворуч)	21034, м. Вінниця, вул. Лебединського, 7	ПНО-05.05.2010.0021798
116.	АЗС ПП «Інтерпром»	23100, Вінницька обл., Жмеринський район, с. Сьомаки, а/д Бердичів-Могилів-Подільський	23000, Вінницька обл., м. Бар, вул. Пролетарська, 14	ПНО-05.05.2010.0021799
117.	Склад ПММ ТОВ «Гранітний кар'єр»	Вінницька обл., Жмеринський р-н, с. Могилівка, вул. Кар'єрна, 1	Вінницька обл., Жмеринський р-н, с. Могилівка, вул. Кар'єрна, 1	ПНО-01.05.2010.0023350
ІЛЛІНЕЦЬКИЙ РАЙОН				
118.	ТОВ «Люстдорф»	22700, Вінницька обл., м. Іллінці, вул. Коцюбинського, 1	22700, Вінницька обл., м. Іллінці, вул. Коцюбинського, 1	ПНО-01.05.2004.0003281
119.	ТОВ «Іллінецький цукровий завод»	22700, Вінницька обл., м. Іллінці, вул. К. Маркса, 1	22700, Вінницька обл., м. Іллінці, вул. Маркса, 1	ПНО-01.05.2004.0003272
120.	КС «Іллінці» №36 Гайсинське ЛВУ МГ	22711, Вінницька обл., Іллінецький р-н, с. Тягун	01034, м. Київ, вул. Лисенка, 6	ПНО-01.05.2004.0001585
121.	АЗС № 14 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	22700, Вінницька обл., м. Іллінці, вул. Кірова, 120	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0005778
122.	АГЗП ТОВ «Інтергаз»	22700, Вінницька обл., м. Іллінці, вул. Кірова, 114 а	22800, Вінницька обл., м. Немирів, Гайсинське шосе, 2	ПНО-05.05.2008.0016600
123.	АЗС №2 ТОВ «Нафтогрупа-2005»	22700, Вінницька обл., м. Іллінці, вул. Кірова, 114ж	22700, Вінницька обл., м. Іллінці, вул. Кірова, 114ж	ПНО-05.05.2010.0021450
124.	ТОВ «Сорочинський Мірошник»	22731, Вінницька обл., Іллінецький район, с. Сорока, вул. Гагаріна, 3а	22731, Вінницька обл., Іллінецький район, с. Сорока, вул. Гагаріна, 3а	ПНО-01.05.2010.0022456
125.	ПОБ Іллінецького МУГТ ПАТ «Вінницягаз»	22700, Вінницька обл., м. Іллінці, вул. Лялі Ратушної, 37	21012, м. Вінниця, пров. Щорса, 24	ПНО-01.05.2011.0024475
КАЛИНІВСЬКИЙ РАЙОН				
126.	Овечацьке МПД ДП «Укрспирт»	22453, Вінницька обл., Калинівський район, с. Дружне, Жовтнева, 25	22453, Вінницька обл., Калинівський район, с. Дружне, Жовтнева, 25	ПНО-01.05.2007.0014046
127.	ПАТ «Калинівський машинобудівний завод»	22400, Вінницька обл. м. Калинівка, вул. Леніна, 67	Вінницька обл. м. Калинівка, вул. Леніна, 67	ПНО-01.05.2009.0019753
128.	ДП РТД ВАТ МТСЗ «Калинівкаміжрайагротехсервіс» (нафтобаза)	22400, Вінницька обл., м. Калинівка-2	22400, Вінницька обл., м. Калинівка-2	ПНО-01.05.2004.0003546

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
129.	АЗС ДП РТД ВАТ МТСЗ «Калинівкаміжрайагротехсервіс»	22400, Вінницька обл., Калинівський район, с. Павлівка, вул. Леніна, 142	22400, Вінницька обл., Калинівський район, м. Калинівка-2	ПНО-05.05.2007.0011890
130.	КП «Калинівський експериментальний завод деревинних матеріалів»	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Промислова, 50	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Промислова, 50	ПНО-01.05.2004.0003335
131.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	22445, Вінницька обл., Калинівський р-н, с. Корделівка	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010972
132.	АЗС № 01/002 ПАТ «Укрнафта»	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Шмідта, 5б	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013169
133.	АЗС № 01/003 ПАТ «Укрнафта»	22445, Вінницька обл., Калинівський район, с. Корделівка, а/д Виступовичі-Овруч-М.Подільський км. 265+450	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013171
134.	АЗС № 01/006 ПАТ «Укрнафта»	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Українська, 1а	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013178
135.	АЗС № 01/016 ПАТ «Укрнафта»	22400, Вінницька обл., Калинівський район, с. Дорожнє, 107 км. а/д Житомир-Кишинів	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013193
136.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Леніна, 65	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2007.0014963
137.	Дочірнє підприємство «Калинівкаводоканал» Комунального підприємства «Вінницяоблводоканал»	22400, Вінницька обл., м. Калинівка-2	22400, Вінницька обл., м. Калинівка-2	ПНО-01.05.2004.0001370
138.	АЗС «ТНК» ТОВ «Кредо»	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Леніна, 67	21100, м. Вінниця, вул. Максимовича, 43 а	ПНО-05.05.2010.0021709
139.	Нафтобаза ТОВ «Кредо»	22445, Вінницька обл., Калинівський район, с. Павлівка, вул.Коцюбинського, 62	21100, м. Вінниця, вул. Максимовича, 43 а	ПНО-01.05.2010.0021710
140.	АГЗП Калинівського УГГ ПАТ «Вінницягаз»	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Промислова, 49	21012, м. Вінниця, пров. Щорса, 24	ПНО-01.05.2004.0005844
141.	ТОВ «Голендрівське ХПП»	22442, Вінницька обл., Калинівський р-н, с. Голендри вул.. Жовтнева, 5А	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Коцюбинського, 33	ПНО-01.05.2007.0014297
142.	Калинівський державний завод по виробництву мясо-кісткового борошна „Ветсанзавод”	22447, Вінницька обл., Калинівський р-н, с. Гулівці	22447, Вінницька обл., Калинівський р-н, с. Гулівці	ПНО-01.05.2004.0004102
143.	ФО СПД Кислий О.О.	22432, Вінницька обл., Калинівський район, с.Іванів, вул. Свинаря, 12а	22432, Вінницька обл., Калинівський район, с.Іванів, вул. Свинаря, 12а	ПНО-05.05.2010.0021712
144.	ПрАТ «Корделівський ОМКЗ»	22445, Вінницька обл., Калинівський район, с. Корделівка, вул. Київська, 1а	22445, Вінницька обл., Калинівський район, с. Корделівка, вул. Київська, 1а	ПНО-01.05.2010.0021747
145.	Приватне мале підприємство «АТЛАНТ»	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Коцюбинського	м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 82	ПНО-01.05.2010.0021717
КОЗЯТИНСЬКИЙ РАЙОН				
146.	ТзОВ “Юзефо-Миколаївська АПК”	22160, Вінницька обл., Козятинський р-н, с. Широка Гребля	22160, Вінницька обл., Козятинський р-н, с. Широка Гребля	ПНО-01.05.2004.0002727
147.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	22100, Вінницька обл., Козятинський район, с. Комсомольське	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010977

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
148.	АЗС № 01/012 ПАТ «Укрнафта»	22100, Вінницька обл., Козятинський р-н, с. Сокилець, а/д Кременець-Біла Церква, 235 км.+350 м.	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013191
149.	АЗС WOG №1 Вінницької філії ТОВ «Золотий екватор»	22100, Вінницька обл., Козятинський район, с. Комсомольське, 346 км + 200 м а/д Виступовичі – Овруч -Могилів-Подільський	21000, м. Вінниця, вул. Некрасова, 25	ПНО-05.05.2007.0014045
150.	АЗС ТОВ «Поділля»	22100, Вінницька обл., Козятинський район, с. Комсомольське, 243 км + 300 м а/д Виступовичі – Овруч -Могилів-Подільський	22100, Вінницька обл., Козятинський район, с. Комсомольське	ПНО-05.05.2009.0018426
151.	АГЗП ПП «Надія»	Вінницька обл., Козятинський район, автошлях Житомир-Могилів-Подільський, км 63+400 (праворуч)	21100, Вінницька обл., Вінницький район, автошлях Вінниця-Зарванці	ПНО-05.05.2008.0017376
152.	ВАТ «Жежелівський кар'єр»	22100, Вінницька обл., Козятинський район, с. Жежелів	22100, Вінницька обл., Козятинський район, с. Жежелів	ПНО-04.05.2010.0021725
153.	Козятинська малотоннажна установка по переробці нафти «Техпромсервіс-ойл»	22100, Вінницька обл., Козятинський район, с. Козятин, вул. Молодогвардійська, 86	22100, Вінницька обл., Козятинський район, с. Козятин, вул. Молодогвардійська, 86	ПНО-01.05.2010.0021726
154.	ТзОВ «Мар'їнський Укрпромзбут»	22115, Вінницька обл., Козятинський р-н, смт. Бродецьке, вул. Робітнича, 44	85600 ТОВ «Мар'їнський Укрпромзбут» Донецька обл. м. Мар'їнка, просп. Ворошилова, 16	ПНО-01.05.2004.0005030
155.	АЗС №2 ТОВ «Бел Ойл»	22100, Вінницька обл., Козятинський район, с. Комсомольське, вул Київська 1,а	02121 м. Київ, вул. Ялинкова, 60/1	ПНО-05.05.2011.0024470
КРИЖОПІЛЬСЬКИЙ РАЙОН				
156.	Крижопільська філія ТОВ «Інтер Фуд»	24600, Вінницька обл., смт. Крижопіль, вул. К. Маркса, 157	24600, Вінницька обл., смт. Крижопіль, вул. К. Маркса, 157	ПНО-01.05.2004.0000899
157.	ТОВ «Крижопільський елеватор»	24600, Вінницька обл., смт. Крижопіль, вул. Радянська, 6	24600, Вінницька обл., смт. Крижопіль, вул. Радянська, 6	ПНО-01.05.2004.0001057
158.	АЗС ТОВ «Рост -Ойл»	24600, Вінницька обл., Крижопільський район, с. Городківка, вул. Леніна, 103 А	24600, Вінницька обл., Крижопільський район, с. Городківка, вул. Леніна, 103 А	ПНО-05.05.2007.0014426
159.	Оліє-пресовий завод ТОВ «Підприємство «Авіс»	24600, Вінницька обл., смт. Крижопіль, вул. Куйбишева, 88	21018, м. Вінниця, вул. Пирогова, 150	ПНО-01.05.2007.0013995
160.	АГЗП ТОВ «Вік і Тан»	24600, Вінницька обл., смт. Крижопіль, вул. Піонерська, 43	22800, Вінницька обл., м. Немирів, Гайсинське шосе, 2	ПНО-05.05.2008.0016567
161.	ПрАТ «ПК Поділля»	24615, Вінницька обл., Крижопільський р-н, с. Городківка, вул. Леніна, 103	24615, Вінницька обл., Крижопільський р-н, с. Городківка, вул. Леніна, 103	ПНО-01.05.2004.0001077
162.	АЗС № 27 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24600, Вінницька обл., Крижопільський район, с. Сонячне, вул. Леніна, 15	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021735
163.	АЗС ТОВ «Нафтогрупа-2005»	24600, Вінницька обл., смт. Крижопіль, вул. Леніна, 60	24600, Вінницька обл., смт. Крижопіль, вул. Леніна, 60	ПНО-05.05.2010.0022381
164.	СП «Соколівський цукор» ТОВ «Подільські цукроварні»	24633, Вінницька обл., Крижопільський р-н, с. Соколівка, вул. Службова, 4	24633, Вінницька обл., Крижопільський р-н, с. Соколівка, вул. Службова, 4	ПНО-01.05.2004.0008227
ЛИПОВЕЦЬКИЙ РАЙОН				
165.	ТОВ «Млинпром»	22500, Вінницька обл., м. Липовець,	22500, м. Липовець, вул. Кірова, 5	ПНО-01.05.2007.0015214

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
		вул. Кірова, 5		
166.	АЗС № 9 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	22513, Вінницька обл., Липовецький р-н, смт. Турбів, вул. Миру, 49а	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0002894
167.	АЗС № 13 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	22500, Вінницька обл., м. Липовець, вул. Леніна, 2	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0002891
168.	АГЗП ТОВ «Поділлягаз»	22500, Вінницька обл., м. Липовець, вул. Фрунзе, 1	21100, м. Вінниця, Хм. шосе 82 оф. 803	ПНО-05.05.2008.0017663
169.	ТОВ «Концерн «Сімекс-Агро» Комплекс по переробці сільгосппродукції	22525, Вінницька обл., Липовецький район, с. Зозів, вул. Леніна, 41	22525, Вінницька обл., Липовецький район, с. Зозів, вул. Леніна, 41	ПНО-01.05.2009.0020664
170.	Турбівське ХПП ТОВ СХК «Вінницька промислова група»	22513, Вінницька обл., Липовецький район, смт. Турбів, вул. Миру, 26	22400, Вінницька обл., м. Калинівка, вул. Коцюбинського, 33	ПНО-01.05.2010.0022661
ЛІТИНСЬКИЙ РАЙОН				
171.	ДП Уладівський спиртовий завод	22320, Вінницька обл., Літинський р-н, с. Уладівка, вул. Некрасова, 1	22320, Вінницька обл., Літинський р-н, с. Уладівка	ПНО-01.05.2004.0000893
172.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	22320, Вінницька обл., Літинський р-н, с. Дяківці	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010978
173.	АЗС № 01/005 ПАТ «Укрнафта»	22300, Вінницька обл., смт. Літин, вул. Радянська, 68	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013176
174.	АЗС № 01/025 ПАТ «Укрнафта»	22300, Вінницька обл., Літинський район, с. Радянське, а/д Умань-Краковець 205 км.+150м.	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013200
175.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів- Кіровоград-Знам'янка, км. 324+220 (праворуч)	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2007.0014956
176.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	Вінницька обл., Вінницький район, а/д Львів- Кіровоград-Знам'янка, км. 330+900 (ліворуч)	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2007.0014961
177.	АЗС № 1208 ТОВ «Альянс Холдинг»	22320, Вінницька обл., Літинський район, с. Дяківці	м. Київ, вул. Гринченка, 4	ПНО-05.05.2005.0009802
178.	АЗС № 41 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	22320, Вінницька обл., Літинський район, с. Сосни	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021740
179.	ТОВ «Бонус У»	22300, Вінницька обл., смт. Літин, вул. Сосонське шосе, 28	22300, Вінницька обл., смт. Літин, вул. Сосонське шосе, 28	ПНО-01.05.2010.0022455
180.	АЗС ТОВ «НК-Віфарт»	22300, Вінницька обл., смт. Літин, вул. Радянська, 72	21000, м. Вінниця, вул. К.Маркса, 38, к.36	ПНО-05.05.2011.0024218
МОГИЛІВ - ПОДІЛЬСЬКИЙ РАЙОН				
181.	ДП Юрковецький спиртовий завод	24040, Вінницька обл., Могилів-Подільський р-н, с. Юрківці	24040, Вінницька обл., Могилів-Подільський р-н, с. Юрківці	ПНО-01.05.2004.0004525
182.	АЗС № 35 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	23200, Вінницька обл., Могилів-Подільський р-н, с. Немія, вул. Лісова, 41	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0004043
183.	АЗС № 12 ПП «ТАУ-Поділля»	24032, Вінницька обл., Могилів-Подільський район, смт. Вендичани, вул. 50 річчя жовтня, 21А	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014396
184.	АЗС № 11 ПП «ТАУ-Поділля»	24032, Вінницька обл., Могилів-Подільський район, с. Серебря, вул. Леніна, 5	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014391
185.	АЗС № 31 ТОВ «Сегіна»	24032, Вінницька обл., Могилів-Подільський р-н,	22445 Вінницька обл., Калинівський р-н., с.	ПНО-05.05.2007.0013222

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
		с. Немія, вул. Лісова, 50	Корделівка, вул. Київська, 1	
186.	АЗС № 32 ТОВ «Сегіна»	24032, Вінницька обл., Могилів-Подільський р-н, с. Немія, вул. Лісова, 27а	22445 Вінницька обл., Калинівський р-н., с. Корделівка, вул. Київська, 1	ПНО-05.05.2007.0013223
МУРОВАНО-КУРИЛОВЕЦЬКИЙ РАЙОН				
187.	ТОВ «Котюжани зерно»	23441, Вінницька обл., Муровано-Куриловецький район, с. Обухів, вул. Залізнична, 12	23441, Вінницька обл., Муровано-Куриловецький район, с. Обухів, вул. Залізнична, 12	ПНО-01.05.2004.0003343
188.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	23400, Вінницька обл., смт. Муровані Курилівці, вул. Комарова, 5а	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010975
189.	АЗС № 23 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	23400, Вінницька обл., смт. Муровані Курилівці, вул. Комарова, 7	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0003264
190.	АЗС ПП «Фірма «Яско»	Вінницька обл., смт. М.Курилівці, вул. Комарова, 10а	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 2а, кім. 702	ПНО-05.05.2010.0022395
НЕМИРІВСЬКИЙ РАЙОН				
191.	Немирівський МПД ДП «Укрспирт»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Горького, 31	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Горького, 31	ПНО-01.05.2004.0000590
192.	ДП - українська горілчана компанія «Nemiroff»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Горького, 31	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Горького, 31	ПНО-01.05.2004.0002805
193.	ДП - українська горілчана компанія «Nemiroff»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Петровського, 14	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Горького, 31	ПНО-01.05.2008.0017349
194.	ДП - українська горілчана компанія «Nemiroff»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 224	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Горького, 31	ПНО-01.05.2008.0017350
195.	Брацлавська ГЕС ТОВ «Енергоінвест»	22870, Вінницька обл., Немирівський р-н, смт. Брацлав	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2004.0002812
196.	ВАТ «Брацлав СП «Агромаш»	22870, Вінницька обл., Немирівський р-н, смт. Брацлав, вул. Енгельса, 49	22870, Вінницька обл., Немирівський р-н, смт. Брацлав, вул. Енгельса, 49	ПНО-01.05.2004.0004026
197.	Ситковецький цукровий завод, філія ЗАТ «Прилуктваринмаш - холдінг»	22865, Вінницька обл., Немирівський р-н, смт. Сітківці, вул. Данова, 19	22865, Вінницька обл., Немирівський р-н, смт. Сітківці, вул. Данова, 19	ПНО-01.05.2004.0003252
198.	Нафтобаза-склад ТОВ "Немирівнафтобаза"	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Польова, 1,	Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 171	ПНО-01.05.2004.0004748
199.	АЗС № 1 ТОВ «Немирівнафтобаза»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, Гайсинське шосе, 1	Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 171	ПНО-05.05.2007.0014550
200.	АЗС № 3 ТОВ «Немирівнафтобаза»	Вінницька обл., Немирівський р-н, а/д Львів-Кіровоград-Знам'янка, 444 км+600 м	Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 171	ПНО-05.05.2007.0014553
201.	АЗС № 4 ТОВ «Немирівнафтобаза»	23130, Вінницька обл., Жмеринський р-н, смт. Брацлав, вул. Леніна, 115	Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 171	ПНО-05.05.2007.0014554
202.	АЗС № 5 ТОВ «Немирівнафтобаза»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 216	Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 171	ПНО-05.05.2007.0014555
203.	АЗС № 01/001 ПАТ «Укрнафта»	Вінницька обл., м. Немирів, а/д Львів-Кіровоград-Знам'янка, 412 км.+192 м.	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013166
204.	ТОВ «Амбар +»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 244	21000, м. Вінниця, вул. В.Порика, 7	ПНО-01.05.2007.0011888
205.	АГЗП ТОВ «Вік і Тан»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, Гайсинське шосе, 2	22800, Вінницька обл., м. Немирів, Гайсинське шосе, 2	ПНО-05.05.2008.0016564

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
206.	ТОВ «Немирівський комбікормовий завод»	22850, Вінницька обл., Немирівський р-н, с. Кароліна, вул. Набережна, 51	22850, Вінницька обл., Немирівський р-н, с. Кароліна, вул. Набережна, 51	ПНО-01.05.2008.0016605
207.	ТОВ «Каролінський елеватор»	22850, Вінницька обл., Немирівський р-н, с. Кароліна, вул. Привокзальна, 7	22850, Вінницька обл., Немирівський р-н, с. Кароліна, вул. Привокзальна, 7	ПНО-01.05.2010.0021745
208.	Немирівський МПД ДП «Укрспирт»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 118	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 31	ПНО-01.05.2010.0021796
209.	ТОВ СХК «Вінницька промислова група»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 226а	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 226а	ПНО-01.05.2010.0023359
210.	АЗС ПП «ВМ-Нафта»	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 202а	22800, Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 202а	ПНО-05.05.2010.0023360
211.	АЗС ТОВ «Ситковецьке»	22865, Вінницька обл., Немирівський р-н, смт. Сітківці	22865, Вінницька обл., Немирівський р-н, смт. Сітківці	ПНО-05.05.2011.0024468
ОРАТІВСЬКИЙ РАЙОН				
212.	Нафтобаза ВАТ МТЗ «Вінницяагроспецпостач»	22600, Вінницька обл., смт. Оратів, вул. Леніна, 1	22600, Вінницька обл., смт. Оратів, вул. Леніна, 1	ПНО-01.05.2004.0001071
213.	АЗС № 16 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	22600, Вінницька обл., смт. Оратів, вул. Леніна, 2	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13,	ПНО-05.05.2004.0003292
214.	АЗС НВКП ТОВ «Гарант»	22600, Вінницька обл., Оратівський район, с. Якимівка, вул. Будьонного, 3а	22600, Вінницька обл., Оратівський район, с. Якимівка, вул. Будьонного, 3а	ПНО-05.05.2007.0013916
ПІЩАНСЬКИЙ РАЙОН				
215.	ПАТ «Попелюхське ХПП»	24700, Вінницька обл., Піщанський р-н, ст. Попелюхи, вул. Гагаріна, 1	24700, Вінницька обл., Піщанський р-н, ст. Попелюхи, вул. Гагаріна, 1	ПНО-01.05.2004.0005655
216.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	24700, Вінницька обл., смт. Піщанка, вул. Ломоносова, 4	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010982
217.	АЗС №1 ТОВ «Нафтогрупа-2005»	24700, Вінницька обл., смт. Піщанка, вул. Ломоносова, 4а	22544, Вінницька обл., Липовецький р-н, ст. Липовець, вул. Привокзальна, 1	ПНО-05.05.2010.0021449
218.	АЗС № 28 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24700, Вінницька обл., смт. Піщанка, вул. Шевченка, 88	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021736
ПОГРЕБИЩЕНСЬКИЙ РАЙОН				
219.	ТОВ «Погребищенський маслосирзавод»	22200, Вінницька обл., м. Погребище, вул. Київська, 61	22200, Вінницька обл., м. Погребище, вул. Київська, 61	ПНО-01.05.2004.0002853
220.	АЗС № 15 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	22200, Вінницька обл., м. Погребище, вул. Привокзальна, 1	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0005777
221.	АЗС СПД Янчук І.В.	22200, Вінницька обл., м. Погребище, вул. Вінницька, 34-а	22200, Вінницька обл., м. Погребище, вул. Театральна, 13	ПНО-05.05.2007.0014429
222.	ТОВ «Новофастівське»	22200, Вінницька обл., м. Погребище, вул. Київська, 48	22200, Вінницька обл., м. Погребище, вул. Київська, 48	ПНО-01.05.2004.0001758
223.	ТОВ «Ржевуськ Млин»	22200, Вінницька обл., м. Погребище, вул. Привокзальна, 16	22200, Вінницька обл., м. Погребище, вул. Привокзальна, 16	ПНО-01.05.2009.0020565
ТЕПЛИЦЬКИЙ РАЙОН				
224.	ДП Бджільнянський спиртовий завод	23840, Вінницька обл., Теплицький р-н,	23840, Вінницька обл., Теплицький р-н,	ПНО-01.05.2004.0001666

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
		с. Бджільна, вул. Радянська, 53	с. Бджільна, вул. Радянська, 53	
225.	ТОВ «Теплицький молокозавод»	23800, Вінницька обл., смт. Теплик, вул. І. Франка, 28	23800, Вінницька обл., смт. Теплик, вул. І. Франка, 28	ПНО-01.05.2004.0005018
226.	ТОВ Агрофірма «Удич»	23853, Вінницька обл., Теплицький р-н, с. Удич, вул. Заводська, 1	23853, Вінницька обл., Теплицький р-н, с. Удич, вул. Заводська, 1	ПНО-01.05.2004.0004751
227.	АЗС №19 ТОВ «Катран»	23810, Вінницька обл., смт. Теплик, вул. Незалежності, 14в	Одеська обл., Біляївський р-н, с. Березань	ПНО-05.05.2010.0021708
228.	АЗС №18 ТОВ «Катран»	23810, Вінницька обл., смт. Теплик, вул. Коцюбинського, 7	Одеська обл., Біляївський р-н, с. Березань	ПНО-05.05.2010.0021707
ТИВРІВСЬКИЙ РАЙОН				
229.	Сутиська ГЕС ТОВ «Енергоінвест»	23320, Вінницька обл., Тиврівський р-н, смт. Сутиски	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2004.0002813
230.	ТОВ «Гніванський гранітний кар'єр»	Вінницька обл., Тиврівський р-н, 1,4 км. від м. Гнівань	23310, Вінницька обл., Тиврівський р-н, м. Гнівань, вул. Леніна, 85,	ПНО-04.05.2004.0003276
231.	АЗС № 6 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	23320, Вінницька обл., Тиврівський р-н, смт. Сутиски, вул. Леніна, 1а	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13,	ПНО-05.05.2004.0002899
232.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	23100, Вінницька обл., Тиврівський район, с. Стояни	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010979
233.	Нафтобаза ТОВ «Агронафтосервіс»	23310, Вінницька обл., Тиврівський р-н, м. Гнівань, вул. Промислова, 3в	м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-01.05.2007.0014727
234.	АЗС ФОП Бабієць А.В.	23310, Вінницька обл., Тиврівський район, м. Гнівань, вул. Побужзька, 113	23310, Вінницька обл., Тиврівський район, м. Гнівань, вул. Побужзька, 113	ПНО-05.05.2007.0013897
235.	ПрАТ «Гніванський завод спец залізобетон»	23310, Вінницька обл., Тиврівський район, м. Гнівань, вул. Промислова, 15	23310, Вінницька обл., Тиврівський район, м. Гнівань, вул. Промислова, 15	ПНО-01.05.2010.0022812
236.	ПАТ "Гніванське хлібоприймальне підприємство"	23310, Вінницька обл., Тиврівський р-н, м. Гнівань, вул. Промислова, 1	23310, Вінницька обл., Тиврівський р-н, м. Гнівань, вул. Промислова, 1	ПНО-01.05.2004.0006206
237.	АЗС ТОВ «НК-Віфарт»	23100, Вінницька обл., смт. Тиврів, вул. Матросова, 30	21000, м. Вінниця, вул. К.Маркса, 38, к.36	ПНО-05.05.2011.0024220
ТОМАШПІЛЬСЬКИЙ РАЙОН				
238.	Вапнярська філія ТОВ «Інтер Фуд»	24261, Вінницька обл., Томашпільський район, смт. Вапнярка, вул. Леніна, 157	24261, Вінницька обл., Томашпільський район, смт. Вапнярка, вул. Леніна, 157	ПНО-01.05.2007.0013138
239.	ТОВ «Вапнярський елеватор»	Вінницька обл., Томашпільський район, смт. Вапнярка, вул. Гагаріна, 6	Вінницька обл., Томашпільський район, смт. Вапнярка, вул. Гагаріна, 6	ПНО-01.05.2007.0013189
240.	АГЗП ТОВ "Добродій"	24240, Вінницька обл., Томашпільський р-н, смт Вапнярка	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010971
241.	АЗС № 9 ПП «ТАУ-Поділля»	24200, Вінницька обл., смт. Томашпіль, вул. Леніна, 125	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014389
242.	АЗС № 10 ПП «ТАУ-Поділля»	24200, Вінницька обл., Томашпільський район, с. Комаргород вул. Польова, 2	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014390
243.	АЗС № 24 ПП «ОККО-Нафтопродукт»	24240, Вінницька обл., Томашпільський район,	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021732

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
	Вінницького регіонального відділення	смт. Вапнярка, с. Вербова, вул. Леніна, 78		
244.	АЗС № 26 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24200, Вінницька обл., смт. Томашпіль, с. Яришівка, вул. Черняхівського, 3	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021734
245.	ТОВ «Агрокомплекс «Зелена долина»	24200, Вінницька обл., смт. Томашпіль, вул. Інтернаціональна, 8	24200, Вінницька обл., смт. Томашпіль, вул. Інтернаціональна, 8	ПНО-01.05.2004.0004159
ТРОСТЯНЕЦЬКИЙ РАЙОН				
246.	ПАТ «Тростянецький м'ясокомбінат»	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. Леніна, 16	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. Леніна, 16	ПНО-01.05.2004.0004087
247.	АТЗТ "Тростянецький молокозавод"	24300, Вінницька обл., Тростянецький р-н, с. Северинівка, вул. Леніна, 27	24300, Вінницька обл., Тростянецький р-н, с. Северинівка, вул. Леніна, 27	ПНО-01.05.2004.0000892
248.	ДП Тростянецький спиртовий завод	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. Леніна, 14	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. Леніна, 14	ПНО-01.05.2004.0003527
249.	АЗС ВАТ «Тростянецьрайагротехсервіс»	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. Наконечного, 2	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. Наконечного, 2	ПНО-05.05.2007.0013233
250.	Тростянецький зерновий склад ДПЗП «Сантрейд»	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. 1-го Травня, 26	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. 1-го Травня, 26	ПНО-01.05.2007.0014196
251.	Глибочанська ГЕС ТОВ «Енергоінвест»	24340, Вінницька обл., Тростянецький р-н, с. Глибочок	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2004.0002814
252.	Золівдвал Ладизинської ТЕС, ПАТ "Західенерго"	24321, Вінницька обл., Тростянецький р-н, с. Оляниця	24321, Вінницька обл., м. Ладизин, вул. Наконечного, 173	ПНО-03.05.2004.0002872
253.	ТОВ «Агрофірма «Ободівський цукор»	24357, Вінницька обл., Тростянецький р-н, с. Ободівка, вул. Призаводська, 1	24357, Вінницька обл., Тростянецький р-н, с. Ободівка, вул. Призаводська, 1	ПНО-01.05.2004.0003378
254.	АГЗП ТОВ «Вік і Тан»	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. 20 Партз'їзду	22800, Вінницька обл., м. Немирів, Гайсинське шосе, 2	ПНО-05.05.2008.0016565
255.	Демківський підзвітний пункт Тростянецького зернового складу ДПЗП «Сантрейд»	24300, Вінницька обл., Тростянецький р-н, ст. Демківка	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. 1-го Травня, 26	ПНО-01.05.2008.0016593
256.	АЗС № 37 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. Леніна, 121	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0004750
257.	АЗС ВТФ «ЛЕО»	24300, Вінницька обл., Тростянецький р-н, с. Ілляшівка	Київська обл., м. Біла Церква, вул. Сквирське шосе, 186	ПНО-05.05.2010.0022392
258.	АЗС ТОВ «НК-Віфарт»	24300, Вінницька обл., смт. Тростянець, вул. 20 Партз'їзду, 44а	21000, м. Вінниця, вул. К.Маркса, 38, к.36	ПНО-05.05.2011.0024219
ТУЛЬЧИНСЬКИЙ РАЙОН				
259.	Тутьчинська філія ТОВ «Інтер Фуд»	23600, Вінницька обл., м. Тутьчин, вул. п-ка Ганжі, 16	23600, Вінницька обл., м. Тутьчин, вул. п-ка Ганжі, 16	ПНО-01.05.2004.0003218
260.	ТОВ «Тутьчинм'ясо»	23600, Вінницька обл., м. Тутьчин, вул. Желюка, 22	23600, Вінницька обл., м. Тутьчин, вул. Желюка, 22	ПНО-01.05.2004.0003006
261.	ПрАТ «Міжрайагротехсервіс»	23641, Вінницька обл., Тутьчинський район,	23641, Вінницька обл., Тутьчинський район,	ПНО-01.05.2004.0002798

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
		ст. Маяки	ст. Маяки	
262.	ДП Тульчинський ветсанзавод	23600, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Холодівка	23600, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Холодівка	ПНО-01.05.2004.0006205
263.	АЗС ПП «Ескон»	23600, Вінницька обл., м. Тульчин, вул. Леніна, 200	23600, Вінницька обл., м. Тульчин, вул. Халтурина, 8	ПНО-05.05.2006.0010235
264.	АЗС ПП «Ескон»	23614, Вінницька обл., Тульчинський район, смт. Шпиків, вул. Леніна, 153	23600, Вінницька обл., м. Тульчин, вул. Халтурина, 8	ПНО-05.05.2006.0010236
265.	АЗС № 4 ПП «ТАУ-Поділля»	23600, Вінницька обл., Тульчинський район, с. Кинашів, вул. 1-го Травня, 2	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014384
266.	АЗС № 2 ТОВ «Немирівнафтобаза»	22800, Вінницька обл., Тульчинський р-н, смт. Шпиків, вул. Леніна, 2	Вінницька обл., м. Немирів, вул. Леніна, 171	ПНО-05.05.2007.0014552
267.	Хлораторна 1-го підйому Ладизинської ТЕС	24620, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Маньківка	24320, Вінницька обл., м. Ладизин, вул. Наконечного, 173	ПНО-05.05.2007.0015227
268.	АГЗП ТОВ «Вік і Тан»	24400, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Нестерварка, вул. Леонтовича	22800, Вінницька обл., м. Немирів, Гайсинське шосе, 2	ПНО-05.05.2008.0016563
269.	Газонаповнювальний пункт ПП «Юрмакгаз»	23614, Вінницька обл., Тульчинський район, смт. Шпиків, вул. Леніна, 152	21100, м. Вінниця, вул. 30-річчя Перемоги, 4/96	ПНО-01.05.2007.0012253
270.	АЗС «СВ» № 1 СПДФО Смолій В.В.	24600, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Мазурівка, вул. Кучерявого, 12	24600, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Мазурівка	ПНО-05.05.2010.0022426
271.	АЗС «СВ» № 2 СПДФО Смолій В.В.	24600, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Синашів, вул. Желюка, 22	24600, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Мазурівка	ПНО-05.05.2010.0022427
272.	АЗС «СВ» № 4 СПДФО Смолій В.В.	23653, Вінницька обл., Тульчинський р-н, смт. Кирнасівка, вул. Леніна, 35а	24600, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Мазурівка	ПНО-05.05.2010.0022429
273.	АЗС № 2 ТОВ «Титан»	23600, Вінницька обл., м. Тульчин, вул. Леніна, 57-б	23600, Вінницька обл., м. Тульчин, вул. Леніна, 57-б	ПНО-05.05.2010.0022441
ХМІЛЬНИЦЬКИЙ РАЙОН				
274.	Сандрацька ГЕС, Зовнішньо-економічна асоціація “Новосвіт”	22000, Вінницька обл., Хмільницький р-н, с. Широка Гребля	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2004.0004346
275.	ДП «Хмільникводоканал» КП «Вінницяоблводоканал»	22000, Вінницька обл., Хмільницький р-н, с. Лелітка	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, вул. Фрунзе, 130	ПНО-01.05.2004.0001547
276.	АЗС № 01/004 ПАТ «Укрнафта»	22000, Вінницька обл., Хмільницький район, с. Уланів, а/д Бердичів-Хмільник-Біликівці 39 км.+950 м.	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013174
277.	АЗС ТОВ «Партнер – 2008»	22000, Вінницька обл., Хмільницький р-н, с. Уланів, 43 км а/д Бердичів-Хмільник-Літин	23000, Вінницька обл., Барський р-н, ст. Бар, вул. Привокзальна, 5	ПНО-05.05.2010.0021832
278.	АЗС № 9 ТОВ Фірма «Кредо»	22000, Вінницька обл., Хмільницький р-н, с. В. Митник	21100, м. Вінниця, вул. Максимовича, 43 а	ПНО-05.05.2010.0021753
279.	АЗС № 1 ФОП Пилявський В.С.	22000, Вінницька обл., Хмільницький р-н, с. Ш. Гребля, вул. Молодіжна, 2	22000, Вінницька обл., Хмільницький р-н, с. Ш. Гребля, вул. Молодіжна, 2	ПНО-05.05.2010.0021754
280.	ТОВ «Хмільницьке»	22000, Вінницька обл., Хмільницький р-н,	м. Київ, вул. Почайнинська, 38/44	ПНО-01.05.2004.0003549

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
	ВП «Жданівський цукровий завод»	с. Жданівка, вул. Заводська, 2		
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ РАЙОН				
281.	Скалопільська ГЕС ТОВ «Енергоінвест»	24033, Вінницька обл., Чернівецький р-н, с. Скалопіль	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2004.0002811
282.	АЗС № 21 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24100, Вінницька обл., смт. Чернівці, вул. Леніна, 169	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021731
ЧЕЧЕЛЬНИЦЬКИЙ РАЙОН				
283.	ДП Чечельницький спиртовий завод	24800, Вінницька обл., смт. Чечельник, вул. 50 річчя СРСР, 17	24800, Вінницька обл., смт. Чечельник, вул. 50 річчя СРСР, 17	ПНО-01.05.2004.0000587
284.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	24106, Вінницька обл., Чернівецький район, с. Мазурівка, вул. Леніна, б/н	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010976
285.	АЗС № 32 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24800, Вінницька обл., смт. Чечельник, вул. Леніна, 64	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021738
ШАРГОРОДСЬКИЙ РАЙОН				
286.	ПАТ «Шаргородський маслозавод»	23500, Вінницька обл., м. Шаргород, вул. Леніна, 284	23500, Вінницька обл., м. Шаргород, вул. Леніна, 284	ПНО-01.05.2004.0000322
287.	АЗС «Меркурій» ФГ «Урожай»	23500, Вінницька обл., м. Шаргород, вул. Леніна 1-а	23500, Вінницька обл., м. Шаргород, вул. Горького, 53	ПНО-05.05.2007.0014430
288.	Рахнянський зерновий склад ТОВ «Луї Дрейфус Україна ЛТД»	23536, Вінницька обл., Шаргородський р-н, с. Рахни Лісові, вул. Миру, 40	01033, м. Київ, вул. Саксаганського, 38 б офіс 1	ПНО-01.05.2004.0002109
289.	АЗС ПП «Водолій»	23536, Вінницька обл., Шаргородський район, с. Рахни Лісові	23536, Вінницька обл., Шаргородський район, с. Рахни Лісові	ПНО-05.05.2008.0016597
290.	ПрАТ «Сад Поділля»	23500, Вінницька обл., Шаргородський район, с. Пеньківка, вул. Фрунзе, 10	23500, Вінницька обл., Шаргородський район, с. Пеньківка, вул. Фрунзе, 10	ПНО-01.05.2009.0019252
291.	АЗС № 33 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	23500, Вінницька обл., м. Шаргород, вул. Ватутіна, 15	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-01.05.2004.0003265
292.	АЗС «СВ» № 3 СПДФО Смолій В.В.	24600, Вінницька обл., Шаргородський р-н, с. Рахни-Лісові, вул. Леніна, 2	24600, Вінницька обл., Тульчинський р-н, с. Мазурівка	ПНО-05.05.2010.0022428
293.	ТОВ «Рахнянсько-Лісовий консервний завод»	24600, Вінницька обл., Шаргородський р-н, с. Рахни-Лісові, вул. Привокзальна, 13	24600, Вінницька обл., Шаргородський р-н, с. Рахни-Лісові, вул. Привокзальна, 13	ПНО-01.05.2010.0022305
ЯМПІЛЬСЬКИЙ РАЙОН				
294.	ПАТ «Ямпільський маслосирзавод»	24500, Вінницька обл., м. Ямпіль, вул. Котовського, 23	24500, Вінницька обл., м. Ямпіль, вул. Котовського, 23	ПНО-01.05.2004.0003529
295.	АЗС і АГЗП ПП «Техенерго»	24500, Вінницька обл., м. Ямпіль, вул. Ворошилова, 92	24500, Вінницька обл., м. Ямпіль, вул. Комсомольська, 59	ПНО-05.05.2008.0016598
296.	Гальжбіївська ГЕС	24500, Вінницька обл., Ямпільський район, с. Біла, вул. Огородня, 16	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2009.0018901
297.	Петрашівська ГЕС	24500, Вінницька обл., Ямпільський район, с. Петрашівка, вул. Червоноармійська, 45	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2009.0018946
298.	АЗС № 25 ПП «ОККО-Нафтопродукт»	24500, Вінницька обл., м. Ямпіль, вул. Леніна, 16	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021733

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
	Вінницького регіонального відділення			
299.	АЗС № 7 ТОВ Фірми «Кредо»	24500, Вінницька обл., м. Ямпіль, вул. Леніна, 1і	24500, Вінницька обл., м. Ямпіль, вул. Леніна, 1і	ПНО-05.05.2010.0023366
м. ВІННИЦЯ				
300.	Видаткові склади хлору КП «Вінницяводоканал»	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 204	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 173	ПНО-01.05.2004.0003337
301.	АЗС КП «Вінницяоблводоканал»	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 204	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 173	ПНО-05.05.2009.0019746
302.	Вінницька нафтобаза Вінницької дільниці нафтобазового господарства ПАТ «Концерн Галнафтогаз»	21100, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-01.05.2004.0005791
303.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	21000, м. Вінниця, вул. Липовецька, 1а	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010980
304.	АГЗП ТОВ ВКФ «Сенс лтд»	21000, м. Вінниця, вул. Чехова, 1	Вінницька обл., Вінницький район, с. Якушенці, 10 км. Хмельницького шосе	ПНО-05.05.2006.0010981
305.	АЗС № 01/026 ПАТ «Укрнафта»	21000, м. Вінниця, вул. Привокзальна, 3а	04053, м. Київ, пров. Несторівський, 3/5	ПНО-05.05.2007.0013203
306.	Нафтобаза «Обжитлопостачзбутторг»	21000, м. Вінниця, вул. Чернігівська, 1А	21000, м. Вінниця, вул. Чернігівська, 1А	ПНО-05.05.2007.0014397
307.	АГЗС ТОВ ВКП «Техногаз»	21000, м. Вінниця, вул. Кірова	21100, м. Вінниця, пр-т. Космонавтів, 39	ПНО-05.05.2007.0012189
308.	Хлораторна водопровідної насосної станції № 2 КП «Вінницяоблводоканал»	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 173	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 173	ПНО-01.05.2008.0017387
309.	Хлораторна водопровідної насосної станції № 3 КП «Вінницяоблводоканал»	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 173	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 173	ПНО-01.05.2008.0017386
310.	ТОВ «Вінницязерносервіс»	21000, м. Вінниця, вул. Ватутіна, 9	21000, м. Вінниця, вул. Ватутіна, 9	ПНО-01.05.2009.0018405
311.	АЗС № 1209 ТОВ «Альянс Холдинг»	21000, м. Вінниця, вул. Ватутіна, 14 б	м. Київ, вул. Гринченка, 4	ПНО-05.05.2005.0009803
312.	ТОВ «Барлінек Інвест»	2100, м. Вінниця, вул. Чехова, 7в	2100, м. Вінниця, вул. Чехова, 7в	ПНО-01.05.2009.0020536
313.	ТОВ «Вінницький авіаційний завод»	21034, м. Вінниця, вул. Чехова, 7	21034, м. Вінниця, вул. Чехова, 7	ПНО-01.05.2004.0000995
314.	ПрАТ «Вінницяпобутхім»	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-01.05.2004.0003545
315.	ТОВ «Марлін»	21006, м. Вінниця, вул. А.Іванова, 55	21006, м. Вінниця, вул. А.Іванова, 55	ПНО-01.05.2004.0003346
316.	Підприємство «Вінницяхліб» ПАТ «Концерн «Хлібпром»	21000, м. Вінниця, вул. Артема, 1	21000, м. Вінниця, вул. Артема, 1	ПНО-01.05.2007.0014478
317.	Склад ПММ ПВКП «КІБ»	21000, м. Вінниця, вул. Чехова, 7	21000, м. Вінниця, вул. Лебединського, 34	ПНО-01.05.2010.0022514
318.	АГЗП ТОВ ВКП «Техногаз»	м. Вінниця, вул. Немирівське шосе	м. Вінниця, вул. Космонавтів, 39	ПНО-05.05.2010.0022554
319.	АЗС АГЗП ТОВ «Бел Ойл»	21022, м. Вінниця, вул. Тарногородського, 40б	21000, м. Вінниця, вул. К.Маркса, 38, к.36	ПНО-05.05.2011.0024221
320.	АЗС № 2 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 5	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0005767
321.	АЗС № 1 ТОВ Фірми «Кредо»	21100, м. Вінниця, вул. Максимовича, 43 б	21100, м. Вінниця, вул. Максимовича, 43 б	ПНО-05.05.2004.0006955
322.	КП ВМР «Вінницяміськтеплоенерго»	21100, м. Вінниця, вул. 1 травня, 2	21100, м. Вінниця, вул. 1 травня, 2	ПНО-01.05.2004.0001267
323.	ПрАТ «Вінницька макаронна фабрика»	21018, м. Вінниця, вул. Скалецького, 15	21018, м. Вінниця, вул. Скалецького, 15	ПНО-01.05.2004.0006957
324.	Сабарівська ГЕС ТОВ «Енергоінвест»	23200, м. Вінниця, вул. Сабарівське шосе	21000, м. Вінниця, пров. Станіславського, 16	ПНО-03.05.2004.0002815
325.	АЗС № 7 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	21012, Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Бохоники, вул. Пирогова, 141	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0005771

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
326.	АЗС № 10 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	21030, м. Вінниця, вул. Стахурського, 13	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0005773
327.	Вінницький обласний клінічний онкологічний диспансер	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 84	21000, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 84	ПНО-01.05.20050009099
328.	АГНКС № 2 РВУ «Київавтогаз»	21100, м. Вінниця, вул. Черняхівського, 2 а	03134, м. Київ, вул. Григоровича-Барського, 2	ПНО-05.05.2006.0010142
329.	АЗС № 1 ПП «ТАУ-Поділля»	21100, м. Вінниця, вул. генерала Арабея, 3а	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014381
330.	АЗС № 7 ПП «ТАУ-Поділля»	21100, м. Вінниця, вул. Порика, 28	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014387
331.	АЗС № 16 ПП «ТАУ-Поділля»	21100, м. Вінниця, вул. 30-річчя Перемоги, 28	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014395
332.	АЗС автотранспортного підприємства ЦООП Вінницької дирекції УДППЗ «Укрпошта»	21000, м. Вінниця, вул. Максимовича, 35	м. Київ вул.. Хрещатик, 22	ПНО-05.05.2007.0012254
333.	АЗС № 1201 ТОВ «Альянс Холдинг»	21000, м. Вінниця, вул. Пирогова, 172	м. Київ, вул. Гринченка, 4	ПНО-05.05.2007.0013892
334.	АЗС № 1206 ТОВ «Альянс Холдинг»	21000, м. Вінниця, вул. Келецька, 52 а	м. Київ, вул. Гринченка, 4	ПНО-05.05.2007.0013895
335.	АЗС № 17 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	21100, м. Вінниця, вул. 30-річчя Перемоги	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021743
336.	ТОВ «Вінпромхолод»	21100, м. Вінниця, вул. Чехова, 56	21100, м. Вінниця, вул. Чехова, 56	ПНО-01.05.2004.0001426
337.	ПрАТ «Вінницямлин»	21100, м. Вінниця, вул. Д.Нечая. 7	21100, м. Вінниця, вул. Д.Нечая. 7	ПНО-01.05.2004.0006609
338.	ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»	21006, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 26	21006, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 26	ПНО-01.05.2004.0001674
339.	ПАТ «Вінницька кондитерська фабрика»	21100, м. Вінниця, вул. Г.Успенського, 8	21100, м. Вінниця, вул. Г.Успенського, 8	ПНО-01.05.2004.0000901
340.	АЗС № 4 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	21001, м. Вінниця, вул. Привокзальна, 19	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0005769
341.	Станція наповнення технічних газів ТОВ «Техногаз»	21100, м. Вінниця, вул. Островського, 59	21100, м. Вінниця, пр-т. Космонавтів, 39	ПНО-05.05.2007.0012191
342.	АГЗС ТОВ ВКП «Техногаз»	21100, м. Вінниця, Тиврівське шосе, 2 км	21100, м. Вінниця, пр-т. Космонавтів, 39	ПНО-05.05.2007.0012188
343.	Хлораторна водопровідної насосної станції III підйому «Старе місто» КП «Вінницяоблводоканал»	21100, м. Вінниця, вул. Д.Нечая, 164	21100, м. Вінниця, вул. Київська, 173	ПНО-01.05.2008.0017389
344.	АЗС № 1202 ТОВ «Альянс Холдинг»	21100, м. Вінниця, вул. Д.Нечая, 220	м. Київ, вул. Гринченка, 4	ПНО-05.05.2007.0013889
345.	АГНКС ТОВ «Фактор – Капітал»	21100, м. Вінниця, вул. Щорса. 14а	м. Київ, вул. Тельмана, 6	ПНО-01.05.2010.0021072
346.	АЗС № 18 ПП «ТАУ-Поділля»	21100, м. Вінниця, вул. Тимошука, 60а	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2008.0017342
347.	АЗС № 3 ТОВ Фірма "Кредо"	21100, м. Вінниця, вул. Чехова, 29	21100, м. Вінниця, вул. Максимовича, 43 а	ПНО-05.05.2010.0023367
348.	Нафтобаза ПП «Нафотрейдинг»	21100, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 187 б	21100, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 187 б	ПНО-01.05.2011.0024479
м. ЖМЕРИНКА				
349.	ВАТ «Жмеринське експериментальне виробниче агрохімпідприємство»	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Асмолова, 41	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Асмолова, 41	ПНО-01.05.2004.0004029
350.	ТОВ «Хліб Жмеринщини»	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Барляєва, 2	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Барляєва, 2	ПНО-01.05.2004.0000890
351.	Локомотивне депо ст. Жмеринка Південно-Західна залізниця	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Могилівська, 1	01034, м. Київ, вул. Лисенка, 6	ПНО-01.05.2004.0001762

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
352.	АГНКС ТОВ ВКП «Техногаз»	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Барляєва, 9	21100, м. Вінниця, пр-т. Космонавтів, 39	ПНО-01.05.2007.0013912
353.	Цех переробки шкіросировини «Компанія «Пеллевінні» ТОВ	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Барляєва, 9	21100, м. Вінниця, вул. Дачна, 9а / 80	ПНО-01.05.2007.0013954
354.	АЗС № 1 ТОВ «ТОВ «Екватор Груп»	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Чернишевського, 42	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Чернишевського, 42	ПНО-01.05.2004.0000983
355.	ТОВ «Жмеринське підприємство «Експрес»	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Шекінська, 1	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Шекінська, 1	ПНО-01.05.2010.0021573
356.	АЗС № 43 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24320, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Київська, 32	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021741
357.	АЗС ПП «АДІС»	24320, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Київська, 55	24320, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Київська, 55	ПНО-05.05.2010.0022522
358.	АЗС № 4 ТОВ «ТОВ «Екватор Груп»	23100, Вінницька обл., м. Жмеринка, вул. Київська, 105	23100, Вінницька обл., м. Жме-ринка, вул. Чернишевського, 42	ПНО-05.05.2009.0020190
м. КОЗЯТИН				
359.	Філія Козятинський маслозавод ВАТ “Вінницямолоко”	22100, Вінницька обл., м. Козятин, пров. Довженка, 1	22100, Вінницька обл., м. Козятин, пров. Довженка, 1	ПНО-01.05.2004.0004095
360.	Локомотивне депо ст. Козятин Південно- Західна залізниця	22100, Вінницька обл., м. Козятин, вул. Локомотивна, 1	01034, м. Київ, вул. Лисенка, 6	ПНО-01.05.2004.0000591
361.	АЗС №12 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	22100, Вінницька обл., м. Козятин, вул. Білоцерківська, 2а	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-01.05.2004.0002898
362.	Козятинхліб ПАТ «Концерн Хлібпром»	23000, Вінницька обл., м. Козятин, вул. Червоноармійська, 72	м. Львів, вул. Хлібна, 2	ПНО-01.05.2010.0021750
363.	ТОВ «Подільський край» (млин)	22100, Вінницька обл. м. Козятин вул. Довженка, 20/А	21100, м. Вінниця, вул. Тарногородського, 44	ПНО-01.05.2010.0022393
364.	АЗС №1 ТОВ «Бел Оіл»	Вінницька обл., м. Козятин, вул Білоцерківська, 7	02121 м. Київ, вул. Ялинкова, 60/1	ПНО-05.05.2010.0023362
м. ЛАДИЖИН				
365.	ТОВ «Буддеталь»	24321 Вінницька обл., м. Ладижин, вул. Промислова, 10	24321 Вінницька обл., м. Ладижин, вул. Промислова, 10	ПНО-01.05.2007.0013231
366.	ДП «Ензим» ЗАТ «Ензим»	24321, Вінницька обл., м. Ладижин, вул. Хлібозаводська, 2	24321, Вінницька обл., м. Ладижин, вул. Хлібозаводська, 2	ПНО-01.05.2009.0019712
367.	АЗС № 38 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24320, Вінницька обл., м. Ладижин, пров. Процишина, 2а	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021739
м. МОГИЛІВ ПОДІЛЬСЬКИЙ				
368.	АЗС № 15 ПП «ТАУ-Поділля»	24000, Вінницька обл., м. Могилів – Подільський, вул. Пушкінська, 74 а	21000, м. Вінниця, вул. Фрунзе, 4	ПНО-05.05.2007.0014394
369.	АЗС № 1 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	24000, Вінницька обл., м. Могилів-Подільський, пр-т Незалежності, 147	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2010.0021724
370.	ПАТ «Могилів-Подільський машинобудівний завод ім. С. М. Кірова»	24000, Вінницька обл., м. Могилів – Подільський, вул. Гагаріна, 4/67	24000, Вінницька обл., м. Могилів – Подільський, вул. Гагаріна, 4/67	ПНО-01.05.2010.0021828
371.	ПАТ «Могилів-Подільський консервний	24000 Вінницька обл., м. Могилів-Подільський, вул.	24000 Вінницька обл., м. Могилів-Подільський,	ПНО-01.05.2011.0024229

№	Назва ПНО	Місце розташування ПНО	Юридична адреса ПНО	Реєстраційний номер Державному реєстрі ПНО
	завод»	Дністровська, 60	вул. Дністровська, 60	
м. ХМІЛЬНИК				
372.	АЗС № 20 ПП «ОККО-Нафтопродукт» Вінницького регіонального відділення	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, вул. В. Порики, 2	21000, м. Вінниця, вул. Залізнична, 13	ПНО-05.05.2004.0005781
373.	АЗС «Октан» ТОВ «Хмільникагротехсервіс»	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, вул. Пушкіна, 82	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, вул. Пушкіна, 82	ПНО-05.05.2007.0013915
374.	ПАТ «Хмільницький елеватор»	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, вул. В. Порики, 26	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, вул. В. Порики, 26	ПНО-01.05.2010.0021794
375.	Вальцівний млин МП ВКП «Шар»	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, вул. Столярчука, 15	м. Київ, вул. Ломоносова, 34/2	ПНО-05.05.2010.0021758
376.	ЗАТ «Хмільникмеблі»	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, 2-й пров. Леніна, 6	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, 2-й пров. Леніна, 10	ПНО-01.05.2010.0021759
377.	АГЗП ТОВ «ВКП «Техногаз»	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, вул. І. Богуна, 79	21100, м. Вінниця, вул. Космонавтів, 39	ПНО-05.05.2010.0022553
378.	ПОБ Хмільницького МУГГ ПАТ «Вінницязгаз»	22000, Вінницька обл., м. Хмільник, вул. Жданова, 42	21012, м. Вінниця, пров. Щорса, 24	ПНО-01.05.2004.0005932
ГАЗОПРОВОДИ				
379.	Ділянка МГ «Союз» Барського ЛВУ МГ	Вінницька обл. довжина – 180км роб. тиск – 75атм в експлуатації з 1978р	23000, Вінницька обл., м. Бар	ПНО-09.05.2004.0007329
380.	Ділянка МГ «Уренгой–Помари– Ужгород» Барського ЛВУ МГ	Вінницька обл. довжина – 165 км роб. тиск – 75 атм. в експлуатації з 1984 р.	23000, Вінницька обл., м. Бар	ПНО-09.05.2004.0007341
381.	Ділянка МГ «Прогрес» Барського ЛВУ МГ	Вінницька обл. довжина - 165 км роб. тиск – 75 атм. в експлуатації з 1982 р.	23000, Вінницька обл., м. Бар	ПНО-09.05.2004.0007332
НАФТОПРОВОДИ				
382.	Нафтопровід «Одеса – Броди»	Вінницька обл. довжина - 179 км., роб. тиск–64 атм.	ЛВДС «Броди» ВАТ «Укртранснафта»	ПНО-01.05.2007.0013096

ЗМІСТ

Вступ.....	5
1. Загальні відомості.....	7
1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості України.....	7
1.2. Соціальний та економічний розвиток Вінницької області.....	14
2. Стан атмосферного повітря.....	30
2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.....	31
2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря.....	37
2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах.....	37
2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря.....	40
2.5. Використання озоноруйнівних речовин.....	40
2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття.....	40
2.7. Заходи, спрямовані на покращення якості атмосферного повітря.....	42
3. Зміна клімату.....	43
3.1. Тенденції зміни клімату.....	43
3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів.....	44
3.1. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату.....	44
4. Водні ресурси.....	46
4.1. Водні ресурси та їх використання.....	46
4.2. Забруднення поверхневих вод.....	56
4.3. Якість поверхневих вод.....	60
4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення.....	70
4.5. Екологічний стан Азовського та Чорного морів.....	71
4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів.....	71
5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі.....	75
5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі.....	75
5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу.....	81
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу.....	87
5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні.....	93
5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон.....	95
5.6. Туризм.....	97
6. Стан земельних ресурсів і ґрунтів.....	99
6.1 Структура та використання земельних ресурсів.....	99
6.2 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси.....	101
6.3 Стан і якість ґрунтів.....	102
6.4 Оптимізація використання та охорона земель.....	109
7. Надра.....	111
7.1. Мінерально-сировинна база.....	111
7.2. Система моніторингу геологічного середовища.....	126
7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр.....	130
7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр.....	130
8. Відходи.....	133
8.1 Структура утворення та накопичення відходів.....	133
8.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення).....	139
8.3 Використання відходів як вторинної сировини.....	140
8.4 Транскордонне перевезення відходів.....	142
8.5 Державне регулювання в сфері поведження з відходами.....	142
9. Екологічна безпека.....	144

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки.....	144
9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку.....	144
9.3. Радіаційна безпека та радіоекологія.....	144
10. Промисловість та її вплив на довкілля.....	146
10.1 Структура та обсяги промислового виробництва	146
10.2 Вплив на довкілля	148
10.3 Заходи з екологізації промислового виробництва	155
11. Сільське господарство та його вплив на довкілля.....	159
11.1 Соціально-економічні тенденції в сільському господарстві	159
11.2 Вплив на довкілля.....	161
11.3 Органічне сільське господарство	169
12. Енергетика та її вплив на довкілля.....	174
12.1 Структура виробництва та використання енергії	174
12.2 Ефективність енергоспоживання.....	177
12.3 Вплив енергетичної галузі на довкілля.....	178
12.4 Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики.....	180
13. Транспорт та його вплив на довкілля	182
13.1. Транспортна мережа Вінницької області.....	182
13.2. Вплив транспорту на довкілля	186
13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля.....	189
14. Збалансоване виробництво та споживання	191
14.1. Тенденції та характеристики споживання.....	191
14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки.....	192
14.3. Впровадження елементів більш чистого виробництва.....	195
14.4. Ефективність використання природних ресурсів.....	196
14.5. Оцінка "життєвого циклу виробництва".....	198
15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища ..	200
15.1. Регіональна екологічна політика Вінниччини.....	200
15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки	202
15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	204
15.4. Виконання державних цільових екологічних програм	212
15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища	213
15.6. Державна екологічна експертиза	214
15.7. Економічні засади природокористування	215
15.8. Стандартизація, метрологія у сфері охорони довкілля і природокористування	219
15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування	219
15.10. Екологічний аудит та екологічне страхування.....	220
15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	220
15.12. Участь громадськості у процесі прийняття екологічно значущих рішень.....	224
15.13. Екологічна освіта та інформування	227
15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля.....	229
Висновки.....	236
Додаток №1. ПЕРЕЛІК ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	239